

เอกสารประกอบการสัมมนา

# ทรัพยากรด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา ของประเทศไทย: พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม

วันที่ 10-11 สิงหาคม พ.ศ. 2535  
ณ โรงแรมรอยัล การ์เดน ริเวอร์ไซด์



สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย  
THE THAILAND RESEARCH FUND

สร้างสรรค์ปัญญา เพื่อพัฒนาประเทศ



## โครงการสัมมนา ทรัพยากรด้านวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม

จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

วันที่ 10-11 สิงหาคม พ.ศ. 2537

### หลักการและเหตุผล

ตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมกับระบบโลกมากขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ความอยู่ดีกินดีและสันติสุขของสังคมไทยเกี่ยวข้องกับและขึ้นต่อความเข้าใจความเป็นไปในโลกภายนอกเป็นอย่างมาก ในภาวะที่การพึ่งพาอาศัยระหว่างประเทศเป็นกระแสหลักของโลกเช่นปัจจุบันนี้ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจของสังคมเราเกี่ยวกับต่างประเทศอย่างจริงจังจึงเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่ง

ในประเพณีวิชาการของโลกตะวันตก ความรู้เรื่องต่างประเทศ หรือต่างสังคมนั้น มักจะเรียกกันว่า “อาณานิคมศึกษา”(area studies) ซึ่งหมายถึงการศึกษาเกี่ยวกับอาณานิคมที่มีเอกภาพทางการเมือง-สังคมในระดับหนึ่ง โดยมีความมุ่งหมายที่จะเข้าใจและอธิบายสถานการณ์และบทบาทของหน่วยสังคม หรือการเมืองดังกล่าวนี้ในชุมชนระหว่างประเทศ ตามความหมายเช่นนี้ อาณานิคมศึกษา จึงกินความทั้ง ภูมิภาคศึกษา (regional studies) ประเทศศึกษา (country studies) และบางกรณีรวมถึงชุมชนศึกษา (community studies)

อย่างไรก็ตาม เพื่อหลีกเลี่ยงอคติที่มากับ “อาณานิคมศึกษา” ซึ่งเป็นศัพท์านุกรมที่มีรากเหง้าผูกติดกับลัทธิอาณานิคมเป็นอย่างมากนี้ สกว.จึงจะใช้คำที่ให้ความหมายตรงๆ มากกว่าคือ “วิเทศคดีศึกษา” (Foreign Area Studies) อันหมายถึงการศึกษาทั้งเกี่ยวกับต่างประเทศโดยตรง และที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านและประเทศคู่ค้ารายสำคัญๆ

อันที่จริงสำหรับประเทศเรา “วิเทศคดีศึกษา” ก็มีไขของใหม่แต่อย่างใดเลย ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ก็นับว่าได้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านได้บุกเบิก และสร้างผลงานประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ตลอดจนได้มีการจัดตั้งโครงการ และสถาบันขึ้นมาหลายแห่ง เพื่อทำการศึกษาวิจัยในด้านนี้โดยตรง และที่โดยอ้อมก็ไม่น้อย ทั้งนี้ อาจรวมถึงความพยายามใช้ภาษาถิ่นในวิเทศคดีศึกษานั้น ๆ ด้วย ทรัพยากรบุคคลและผลงานต่างๆ ของสถาบัน ศูนย์และโครงการเหล่านี้ นับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณภาพการต่อวงวิชาการ และวงการสติปัญญาของประเทศเรื่อยมา มาในระยะหลังมีข้อสังเกตว่า วิเทศคดีศึกษาจากแง่มุมของเศรษฐศาสตร์จะมีความสำคัญเทียบเทียม

กับจากแง่ของวิทยาศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เคยเป็นหลักมา ความสนใจต่อวิเทศคดีศึกษาจากแ่งมุมของการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการตลาดก็เด่นชัดขึ้นมาก แม้ความสนใจจากแ่งมุมของวัฒนธรรมและมนุษยธรรมดูจะลดลงไปบ้าง

โดยเหตุผลข้างต้น จึงขอมจะเป็นที่แจ้งชัดว่า หากจะมีความพยายามในการสนับสนุนการวิจัย และการแสวงหาช่องทางในการพัฒนาระบบสติปัญญาของชาติในรูปแบบใดก็ตาม ข่อมไม่อาจจะข้ามขั้นตอนของการพิจารณาและพินิจพิเคราะห์ถึงศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ และสถาบันที่มีอยู่พอสมควรแล้วได้เลย

สกว. จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องจัดสัมมนาขึ้นสองครั้ง ครั้งแรกเป็นการสัมมนาในกลุ่มนักวิชาการ เรื่อง “ทรัพยากรด้านวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม” ในวันที่ 10-11 สิงหาคม พ.ศ. 2537 ซึ่งจะเป็สะพานไปสู่การสัมมนาในวงกว้างกว่าคือ การสัมมนาครั้งที่สองเรื่อง “อนาคตของวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย : ศักยภาพและทิศทาง” ที่จะติดตามมาภายหลัง อนึ่งการสัมมนาครั้งหลังจะอาศัย “รายงานภูมิหลัง” (Background Paper) จากครั้งแรกเป็นเอกสารประกอบด้วย

## วัตถุประสงค์

1. ศึกษาพัฒนาการของทรัพยากรบุคคล ผลงาน และกิจกรรมของสถาบันหรือศูนย์ ด้านต่าง ๆ ซึ่งนำเสนอโดยนักวิชาการและผู้บริหาร สถาบัน ศูนย์ และโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย
2. อภิปรายแลกเปลี่ยนความเห็นต่อพัฒนาการ และสถานการณ์ในปัจจุบัน ของทรัพยากรมนุษย์และสถาบันด้านวิเทศคดีศึกษา ตลอดจนข้อจำกัดต่างๆที่ผ่านมา
3. แสวงหาแนวทางและช่องทางเพื่อพัฒนาให้วิเทศคดีศึกษา มีส่วนสร้างสรรค์แก่ระบบสติปัญญาของชาติในยุคโลกาภิวัตน์มากขึ้น
4. สร้างบรรยากาศความสัมพันธ์อันดี อันจะเป็นพื้นฐานของชุมชนวิชาการต่อไป

**ทรัพยากรด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาในประเทศไทย :  
กรณีสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

**รศ.ดร. วิชา สุนทรธรรมาภัย  
ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**



ทรัพยากรด้านวิเทศศึกษาในประเทศไทย : กรณี  
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

งานเขียนชิ้นนี้ ทำขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในการจัดทำแผนเพื่อสนับสนุนการวิจัยด้าน "วิเทศศึกษา" (foreign area studies) เพื่อใช้ในการสัมมนาทางวิชาการครั้งแรกระหว่าง 10-11 สิงหาคม 2537 สกว. ได้ให้แนวทางการเขียนว่าให้แต่ละสถาบัน/ศูนย์/โครงการ กล่าวถึงพัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรมเป็นหลัก งานเขียนนี้จึงอยู่แต่ในกรอบดังกล่าว

สิ่งที่เรียกกันว่า area studies หรือภูมิภาคศึกษา หรือวิเทศศึกษา (foreign area studies) แม้จะเป็นของใหม่ในสังคมไทย แต่ก็มีใช้เป็นที่ใหม่โดยสิ้นเชิง อันที่จริงแล้วผู้นำไทยเมื่อรวบรวมบ้านเมืองเป็นปึกแผ่นแล้วก็รีบใคร่รู้ถึงความเป็นมาของชาติไทย ได้เริ่มให้มีการศึกษาในสิ่งที่อยู่นอกสังคมไทยด้วย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ให้สมเด็จพระพนรัตน์ แต่งหนังสือที่ชื่อพงศาวดารเหนือขึ้นมา ถึงแม้เนื้อหาหลักจะเป็นเรื่องตำนานของทางล้านนา แต่แสดงให้เห็นความใคร่รู้ที่นอกพระราชอาณาจักรไทยดินแดนอื่น ๆ มีความเป็นมาอย่างไร ในระยะต่อมา มาจึงมีงานแต่งและงานแปลพงศาวดารของประเทศเพื่อนบ้านอีกหลายประเทศ ในสมัยการปฏิรูปการปกครองของไทยในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากพระองค์เองจะเสด็จประพาสประเทศเพื่อนบ้านบางประเทศและบันทึกการเดินทางเอาไว้แล้ว ยังโปรดให้เจ้านายและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ศึกษาระบบการปกครองของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อจะได้นำมาปรับใช้กับประเทศไทยด้วย ซึ่งก็คล้ายกับสมัยก่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ คือใคร่รู้เกี่ยวกับเพื่อนบ้านไทย หรือพัฒนาการของชุมชนไทยที่เกี่ยวข้องกับประเทศใกล้เคียง เช่นในปี พ.ศ. 2441 พระยาประจักษ์จักรจักร (แฉ่ม บุนนาค) แต่งพงศาวดารโยนก ก.ศ.ร. กุหลาบตีพิมพ์ อานามสยามยุทธ ในปี พ.ศ. 2447 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพตีพิมพ์ ไทยรบพม่า (ซึ่งแต่เดิมตีพิมพ์อยู่ในประชุมพงศาวดารภาคที่ 6) ในปี พ.ศ. 2471 และในปีเดียวกันนี้ ชุนวิจิตรมาตราตีพิมพ์หลักไทย ในปี พ.ศ. 2476 หลวงวิจิตรวาทการตีพิมพ์ สยามกับ สุวรรณภูมิ "ประกาศิริ" หรือหลวงโกษากรวิจารณ์ เขียน วิเคราะห์เมืองไทยเดิมในปี พ.ศ. 2478 พระยาอนุมานราชธน เขียนแหลมอินโดจีนสมัยโบราณ ตีพิมพ์ในปี 2482 และในปี 2483 ตีพิมพ์เรื่องของชนชาติไทย ในปี พ.ศ. 2496 พระยาบริหารเทพธานี ตีพิมพ์พงศาวดารชาติไทย ซึ่งล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นความสนใจอย่างต่อเนื่อง ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ประเทศเพื่อนบ้านของไทยหลายประเทศต่อสู้กับเจ้าอาณานิคมเพื่อปลดแอกนั้น ผู้นำไทยบางคนก็ได้ให้ความสนใจอย่างดี จนกระทั่งมีแผนการที่จะรวมกลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้เข้าด้วยกัน แต่การรวมกลุ่มในภูมิภาคด้วยกันเองที่มีใช้

เป็นผลมาจากปัจจัยภายนอกเพียงมาเกิดจริงในปี 2509 (1966) ในรูปของสมาคมอาสา (ASA = Association of Southeast Asia) อันนำไปสู่การรวมกลุ่มในภูมิภาคที่ยั่งยืนมาจนทุกวันนี้คือ อาเซียน (Association of South East Asian Nations - ASEAN) ในปี 2510 (1967)

ในอีกมิติหนึ่ง เมื่อมีสถาบันอุดมศึกษาขึ้นแล้ว คณะอักษรศาสตร์ ซึ่งอาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น ในขั้นแรก คงได้เปิดสอนวิชาประวัติศาสตร์ของประเทศในเอเชียมาแต่ตอนต้น ๆ เป็น การให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของเพื่อนบ้านในทวีปเดียวกันอย่างเป็นระบบ ต่อเมื่อได้ก่อตั้ง คณะรัฐศาสตร์ขึ้นใหม่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2491 และที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2493 คงได้เริ่มเปิดการสอนการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชียและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเวลาต่อมา ส่วนตำราที่เขียนขึ้นโดยคณาจารย์ผู้สอนวิชาเหล่านี้ปรากฏอยู่ในชั้นหลัง เนื่องจากภูมิภาคศึกษาในประเทศไทยยังเน้นด้านเศรษฐกิจและการเมืองเป็นหลัก ด้าน มนุษยศาสตร์และศิลปะยังมีน้อยมาก จึงสมควรกล่าวในที่นี้ว่า การเปลี่ยนแปลงในการศึกษารัฐศาสตร์ ดำเนินมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เมื่อมีผู้จบการศึกษาจากประเทศตะวันตกเริ่มเข้ามาสอนในมหาวิทยาลัย ในระยะ 2500 - 2510 แม้จะได้นำแนวคิดใหม่มาทดลองสอน ก็ยังถูกจำกัดในสาขาวิชาที่เปิด สอนเพราะกำลังคนยังน้อย ในช่วง พ.ศ. 2511 เป็นต้นมา จึงเริ่มปรากฏมีตำราทางรัฐศาสตร์ ที่เกี่ยวกับภูมิภาคศึกษาเกิดขึ้น อาทิเช่น จรูญ สุภาพ ตีพิมพ์ ปัญหาการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน ในปี พ.ศ. 2511 พ.อ.เชิดชาย เหล่าหล้า และนรนิติ เศรษฐบุตร ตีพิมพ์ การปกครองและการ เมืองของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี พ.ศ. 2514 ไพโรจน์ โพธิ์ไทร ตีพิมพ์ ภูมิหลังของเอเชียอาคเนย์ ในปี พ.ศ. 2515 อุษณีย์ กรรณสูตร ตีพิมพ์ พื้นฐานการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี พ.ศ. 2516 เป็นต้น

ปัจจัยในทางการเมืองระหว่างประเทศ และในภูมิภาคทำให้เราเข้าร่วมก่อตั้งองค์ การป้องกันร่วมกันของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) หรือ สปอ. ในปี 2501 การยึดอำนาจ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ครั้งที่ 2 ในวันที่ 20 ตุลาคม 2501 ทำให้ประเทศไทยใกล้ชิดกับสหรัฐ อเมริกามากยิ่งขึ้น ยิ่งมารับเอาแนวคิดในการพัฒนาประเทศตามแบบทุนนิยม และเร่งรัดพัฒนา อุตสาหกรรมอย่างตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ ยิ่งทำให้ความผูกพันระหว่างไทยกับสหรัฐฯ มี มากขึ้นตามตัว ประเทศไทยเข้าร่วมรบในสงครามเวียดนามก่อให้เกิดกระแสคัดค้านในหมู่ปัญญาชน นิสิตนักศึกษา ช่างเขียน วิศวกร วิจารณ์รัฐบาลในเรื่องเวียดนามมีมากขึ้น และเมื่อได้เกิดวารสาร สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยขึ้น กระแสคัดค้านก็ยิ่งเชียวกราก มากขึ้น อันประจวบกับการประท้วงรัฐบาลเผด็จการทหารภายในประเทศเองด้วย กล่าวได้ว่าใน ช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2505 ถึง 2515 กล่าวเฉพาะแต่ในเรื่องความสนใจประเทศเพื่อนบ้านมีสูงที่สุดก็ว่าได้ เพราะมีพลังทางการเมืองเกิดขึ้นอยู่ในสภาพปัจจุบันนี้มหาวิทยาลัยสำคัญ ๆ ในประเทศที่มี

คณะรัฐศาสตร์ หรือที่อยู่ในภาควิชารัฐศาสตร์ในคณะสังคมศาสตร์ก็แล้วแต่ ภูมิภาคศึกษาต่างปรากฏ อยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอน ถึงระดับมหาบัณฑิต ทั้งนี้ไม่นับรวมรายวิชาที่ยังเปิดสอนในสาขา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยามนุษยวิทยา

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราเรียกว่าภูมิภาคศึกษาในฐานะที่เป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง โดยเฉพาะ ยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยจนแม้กระทั่งปัจจุบันนี้ คงมีแต่ความดำริว่าควรจะมีมานานแล้วเท่านั้นเอง แสดงว่าความสนใจในประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคยังไม่พอเพียงแก่การก่อกำเนิด ภูมิภาคศึกษา ในปัจจุบันนี้ในเมื่อสงครามเวียดนามยุติลงปัญหาก็มีหลายชุดลง สงครามเย็นสิ้นสุดลง โซเวียตกลายเป็นประเทศรัสเซีย และประเทศอื่น ๆ การค้า การลงทุน ในระดับภูมิภาคได้รับความสนใจ และดำเนินรุดหน้าไปมาก การเกิดมีแหล่งเจริญเติบโต (growth area) ที่มีกนิยม เรียกกันว่า "เหลี่ยม" ต่าง ๆ เหล่านี้ต่างตอกย้ำความจำเป็นที่นักวิชาการ นักธุรกิจ นักลงทุนไทย ต้องมีความรู้ความเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านที่ตนจะ ไปทำกิจการด้วยอย่างมาก ความต้องการเช่นนี้ เห็นได้ง่าย ๆ จากการจัดสัมมนาไม่ว่าจะเป็นวิชาการ กึ่งวิชาการบนการนำลงรู้จักพื้นที่ การจัดอบรมเกี่ยวกับการค้า การลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านของเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มหนังสือพิมพ์ และการจัดอบรม สัมมนา ของภาครัฐเอง เช่นคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ของธนาคาร และของบรรษัทขนาดใหญ่ ในท่ามกลางความอึกทึกเหล่านี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีสถาบันการศึกษาระดับ สูงใดใฝ่ใจที่จะก่อกำเนิดโครงการการเรียนการสอนที่เกี่ยวกับภูมิภาคศึกษาโดยเฉพาะเลย คง เลือกใช้วิธีการก่อตั้งสถาบันเพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิภาคศึกษามากกว่า ภูมิภาคศึกษาของไทยที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากอยู่นี้เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงในเกือบทุก ๆ ด้าน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียเอง ในขณะที่เรื่องนี้กำลังรุ่งโรยในประเทศที่เจริญมากมาก่อนคือสหรัฐอเมริกา แต่ในยุโรปนั้นดูเหมือนว่ายังทรงตัวอยู่

ในสังคมยุโรปนั้น ความสนใจในโลกตะวันออกมีมานาน ตั้งแต่ยุโรปได้เข้ามาติดต่อกับประเทศในแถบเอเชียมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อประเทศยุโรปได้สถาปนาระบบอาณานิคมเหนือดินแดน เอเชียส่วนใหญ่ได้นักวิชาการของยุโรปยังได้สนใจศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของประเทศในเอเชีย (รวมทั้งที่เรียกกันว่า "เอเชียย่อย" มาก่อนด้วย) อินเดีย จีน เป็นสังคมที่ได้รับความสนใจอย่างยิ่งเพราะเป็นบ่อเกิดแห่งอารยธรรมสำคัญของโลก นักปราชญ์ตะวันตกสนใจค้นคว้าศึกษาทั้งศาสนา ภาษา วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ ของอินเดียและจีน แล้วต่อมาจึงค่อยขยายไปยังดินแดนอื่น ๆ ในเอเชีย เรานิยมเรียกนักปราชญ์เหล่านี้ว่าเป็น "นักวิชาการด้านบูรพาทิศ" (orientalists) ผลงานของคนเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด และคนเหล่านี้ได้ก่อกำเนิดสถาบันการศึกษาค้นคว้า ที่มีชื่อเสียงจนกระทั่งทุกวันนี้ การศึกษาในแขนงนี้ อันที่จริงแล้วคือผู้ให้กำเนิดสิ่งที่เราเรียกในปัจจุบันว่า ภูมิภาคศึกษานั้นเอง "การศึกษาด้านบูรพาทิศ" เน้นที่ความรู้รอบรู้หลายด้านและความลุ่มลึกอย่างยิ่งในบางด้านไปพร้อม ๆ กัน นักวิชาการด้านนี้จึงต้องรู้ลึกซึ้งในภาษา วัฒนธรรม สังคม และ

ประวัติศาสตร์ของสังคมที่ตนกำลังศึกษา ส่วนจะจับเรื่องใดหรือปัญหาใดเป็นจุดสนใจพิเศษอยู่ที่ความพอใจของตนเอง วิธีการศึกษาใช้การค้นคว้าอย่างยาวนาน ต้องหมกตัวอยู่ในสังคมนั้นระยะเวลานาน เพื่อศึกษาและผลิตผลงานวิชาการ จึงต้องใช้เวลากันเป็นทศวรรษ ในสมัยใหม่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้อีก จึงหาทางลัดโดยการเปิดสอนและประสาทปริญญาบัตร ด้านภูมิภาควิชาการขึ้นหรืออย่างน้อยก็ระบุว่าเน้นหนักประเทศใด หรือภูมิภาคใด แต่อิทธิพลของ "การศึกษาด้านบูรพาทิศ" ยังคงอยู่ กล่าวคือ ผู้ศึกษาถูกบังคับให้เรียนรู้ภาษาท้องถิ่น หากไม่รู้ถือว่าไม่รู้จริง ต้องลงเก็บข้อมูลในสนามในประเทศที่ตนศึกษาอย่างน้อยที่สุด 1 ปี ต้องสามารถใช้เอกสารที่เป็นภาษาท้องถิ่นได้เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องใช้คอมพิวเตอร์ได้ด้วยเหมือนกัน

สังคมไทยเราเองได้มีประเพณีของ "การศึกษาด้านบูรพาทิศ" ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับของยุโรปอยู่ กล่าวคือสนใจในเรื่องของอินเดีย จีน ในด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เรามีผู้เชี่ยวชาญในภาษาบาลี (มคธ) สันสกฤต เขมร มอญ ภาษาโบราณอื่นในภูมิภาคเอเชีย พุทธศาสนามีอิทธิพลอันล้นลึกต่อสังคมไทย นอกจากเราจะรู้จักพระสูตรต่าง ๆ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกาดีแล้ว คนไทยธรรมดายังรู้จักนิทานชาดก หลายต่อหลายเรื่อง โดยเฉพาะทศชาดก (ทศชาติ) เราได้ใช้ประเพณีการเขียนบันทึกเรื่องราวตามแบบของลังกา ผ่านทางผลงานที่รู้จักกันคือ มหาเวทน์ แต่งหนังสือขึ้นหลายเล่มในดินแดนไทย มีการตีพิมพ์ผลงานแปลและงานเขียนใหม่ของคนไทยเกี่ยวกับพุทธศาสนาเมื่อเรามีกิจการพิมพ์เกิดขึ้นในเมืองไทยแล้ว รามเกียรติ์ เป็นที่รู้จักกันดีในสังคมไทย และมีหลายสำนวน ทางด้านจีนได้รับความสนใจไม่น้อยเช่นกัน สามก๊ก วรรณกรรมชิ้นสำคัญได้แปลอย่างเป็นทางการตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พร้อมกับเรื่องไซอิ๋ว และในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวให้แปลเลียดก๊กและมิงกวนแปลอื่น ๆ ออกมาอีกหลายเรื่องในชั้นหลัง สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2408 แต่ที่รู้จักกันดีเป็นฉบับตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2471 ในด้านมอญได้แปลงานเรื่องราชาธิราช นักวิชาการที่สำคัญยิ่งที่เรารู้จักกันดีที่มีผลงานด้านนี้คือ พระยาอนุมานราชธน (เสฐียรโกเศศ) กับพระสารประเสริฐ (นาคะประทีป) พระสารประเสริฐ ตีพิมพ์นิติศตกม สุภาษิตร้อยบทแปลจากภาษาสันสกฤต ปี พ.ศ. 2466 ทำบาลีสยาม อภิธานปี พ.ศ. 2465 ตีพิมพ์เรื่องพระรามมะลายู ปี พ.ศ. 2476 และร่วมกับเสฐียรโกเศศ ตีพิมพ์ หิโตปเทศ ปี พ.ศ. 2459 ตีพิมพ์ลัทธิของเพื่อนปี พ.ศ. 2467 ตีพิมพ์จับโป๊ยล่อหัน ปี พ.ศ. 2474 เป็นต้น ยังมีผลงานของนักปราชญ์ไทยคนอื่น ๆ อีก ขอยกไว้ไม่นำมากล่าวในที่นี้ ในปัจจุบันนี้ผู้ให้ความสนใจศึกษาในแนวทางนี้ยังคงมีอยู่ แม้มีจำนวนไม่มากนัก และไม่มีผลงานเด่น ๆ เช่นยุคก่อน ทั้งนี้ก็เพราะว่า สถานการณ์ในวงวิชาการได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากส่วนหนึ่ง กับแนวทางด้านภูมิภาควิชาการได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นอีกส่วนหนึ่ง อย่างไรก็ตามได้กล่าวไว้แล้วว่า วิธีการศึกษาดังแบบเดิมและแบบใหม่ในความเป็นจริงต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน หากแยกขาดจากกันจะไม่ทำให้มีความสมบูรณ์



ในอีกแง่มุมหนึ่ง การกล่าวอย่างนั้นเสี่ยงต่อการสร้างความไม่แน่นอนให้เกิดขึ้น กับสิ่งที่เรียกว่า ภูมิภาคศึกษา หรือ area studies ว่า คืออะไรกันแน่เกินความหมายแค่นี้ แปรรูปเป็นกิจกรรมได้อย่างไรบ้าง เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สนใจในด้านนี้ต่างต้องมีความเข้าใจ และไม่ใช่แต่เพียงสามารถหาคำจำกัดความที่ยอมรับได้เท่านั้น หากยังต้องพูดถึงเรื่องวิธีการศึกษา ซึ่งแน่ชัดว่าต้องมีลักษณะเป็นสหสาขาวิชา (multidisciplinary) แต่จะสหสาขาวิชาอย่างไร และขนาดไหน และในบริบทของสังคมไทยต้องถามด้วยว่า รัฐบาลและมหาวิทยาลัยมีนโยบายอย่างไรและแท้จริงแล้วภาคเอกชนจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเพราะได้ประโยชน์โดยตรง

### พัฒนาการของสถาบันเอเชียศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากจะเป็นแหล่งกำเนิดของสถาบันเอเชียศึกษาแล้ว ยังเป็นที่มาของคณะ สถาบันอื่นอีกเช่น คณะเศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และต่อไป คณะสังคมวิทยา - มานุษยวิทยา สถาบันวิจัยสังคม สถาบันประชากรศาสตร์ สถาบันความมั่นคงและนานาชาติ สถาบันศึกษาและวิจัยรัฐวิสาหกิจและโครงการยุโรปศึกษา จุดแรกเริ่มมาจากแรงผลักดันของ ศ. ดร. สมศักดิ์ ชูโต, ผศ. อัมพน นะมาตร, ศ.ดร. เกษม สุวรรณกุล และ ศ. ดร. เขียน อีระวิทย์ โดยปกติในคณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาการปกครอง มีหลักสูตรการสอนเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศในเอเชียอยู่แล้ว ต่อมาแตกย่อยออกเป็นการเมืองการปกครองของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็มีรายวิชาเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยเช่นกัน ในขณะเดียวกันก็มีความรู้ลึกว่าการศึกษาประเทศเพื่อนบ้านในแง่ของภูมิภาคศึกษาน่าจะได้รับการเน้นมากกว่านี้ จึงได้เพิ่มรายวิชาที่ว่าด้วยประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ต้องการมองภาพรวมใหญ่และสอนเป็นภาษาอังกฤษเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับข้อเขียนที่เกี่ยวกับภูมิภาคส่วนนี้ที่มีอยู่ในภาษาอังกฤษ จากภาพรวมดังกล่าวและแรงผลักดันของนักวิชาการจำนวนหนึ่ง จึงได้ก่อตั้งสถาบันเอเชียศึกษาขึ้นมาในปี พ.ศ. 2510 ภายใต้การดูแลของอาจารย์บางท่านโดยเฉพาะในภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นับเป็นก้าวแรกของการรวมตัวกันของผู้สนใจในด้านภูมิภาคศึกษาและให้มีผลงานด้านภูมิภาคศึกษาเกิดขึ้น โดยการจัดกิจกรรมในรูปของการปาฐกถา อภิปราย และการทำวิจัย กิจกรรมของสถาบันเอเชียศึกษา ค่อยๆ ขยายตัวขึ้นอย่างช้าๆ จนกำหนดโครงสร้างองค์กรขึ้นมารองรับ คือมีผู้บริหารอื่นไว้แก่ผู้อำนวยการ และในระยะหลังจึงมีรองผู้อำนวยการสองท่าน เลขาธิการสถาบัน/เจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการและนักวิจัย/นักวิชาการ ซึ่งกลุ่มหลังนี้ได้เข้ามาร่วมงานของสถาบันฯ โดยความสมัครใจเอง และอยากเห็นวงวิชาการด้านภูมิภาคศึกษาได้ขยายกว้างออกไป และในขั้นนั้นการรู้จักมักคุ้นเป็นการส่วนตัว นับถือกันและกันเป็นปัจจัยสำคัญในการร่วมมือกันทำงาน สถาบันฯ ให้ความสนใจศึกษาจีนและญี่ปุ่นเป็นพิเศษด้วยประเทศทั้งสองมีบทบาทสำคัญในเอเชีย นักวิชาการที่ร่วมงานก็สนใจประเทศทั้งสองประกอบกับทุนวิจัยเกี่ยวกับประเทศทั้งสองหาได้ไม่ลွယ်ยาก งานวิชาการ งานวิจัย

จะทำในรูปโครงการคือ โครงการเงินศึกษา ซึ่งได้ผลิตวารสารเงินศึกษาขึ้นมาหนึ่งแล้วหยุดดำเนินการ และโครงการทุนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความสนับสนุนเป็นอย่างดี ทำให้การทำงานของสถาบันฯ ไม่ชลอชลั๊กนัก จุดเด่นที่ควรเน้น ณ ตรงจุดนี้ก็คือ เริ่มเกิดมีชุมชนทางวิชาการด้านเอเชียศึกษาขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้ว และได้ชักจูงนักวิชาการจากสถาบันอื่น เข้ามาร่วมงานด้วยซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีซึ่งทำให้เกิดความคึกคักไม่น้อย และสถาบันเอเชียศึกษาเริ่มเป็นที่รู้จักของต่างประเทศ ทั้งๆ ที่ยังเป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐศาสตร์ ผู้บริหารเป็นอาจารย์คณะรัฐศาสตร์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ก็ได้รับจากคณะรัฐศาสตร์

แนวคิดตั้งแต่เริ่มต้นคือต้องการให้สถาบันค่อย ๆ เติบโต ค่อย ๆ สะสมความสามารถ เครือข่าย และเงินทุน ผู้บริหารคือผู้อำนวยการสถาบัน ศ.ดร. เชียน อีระวิทย์ ได้ใช้ความพยายามทุกทางให้สถาบันสามารถทำงานได้โดยคล่องตัว ได้รับความสนับสนุนจากมูลนิธิต่างประเทศ และเมื่อถึงจุดหนึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือจากเอกชนบางคน ภายในประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนในการใช้เงินผลประโยชน์ของจุฬาฯ ว่าจ้างพนักงานเท่าที่จำเป็นเท่านั้น กับช่วยค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์วารสารบางเล่มของสถาบันฯ เครื่องใช้ ไม่สอยได้รับอนุเคราะห์จากคณะรัฐศาสตร์ จนในที่สุดมีที่ทำการเป็นของตนเอง ณ อาคารวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ชั้นที่ 5 งานวิจัยที่สถาบันฯ สามารถดำเนินไปได้เป็นเงินอุดหนุนโครงการวิจัยจากภายนอกทั้งสิ้น สถาบันฯ เริ่มเป็นฝั่งเป็นฝา ในระยะปี พ.ศ. 2522 คือมีผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการสองคน เลขาธิการสถาบันฯ เจ้าหน้าที่ธุรการ การเงิน พัสดุ พนักงานพิมพ์ดีด และนักการภารโรง สถาบันเอเชียศึกษาเริ่มเป็นที่รู้จักกัน กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้วยการจัดประชุมทางวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับนานาชาติ พอกล่าวได้ว่า งานประชุมวิชาการระดับนานาชาติที่ท่าชื่อเสียงให้กับสถาบันฯ อย่างมากในสมัยที่ ศ.ดร. เชียน อีระวิทย์ เป็นผู้อำนวยการอยู่คือ Indochina and Problems of security and stability in Southeast Asia ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 18-21 June 1980 มีนักวิชาการมาจากทั้งฝ่ายโลกเสรีและฝ่ายสังคมนิยมในช่วงระยะเวลาที่สงครามอินโดจีนยังร้อนแรงอยู่ ผู้ที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนั้นมี สหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน โซเวียต จีน เวียดนาม และไทย เอกสารการประชุมที่สถาบันฯ ตีพิมพ์ขึ้นได้รับความสนใจมาก ต้องตีพิมพ์เป็นครั้งที่สอง ด้วยความสนับสนุนของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันเอเชียศึกษาได้รับการจัดตั้งเป็นสถาบันอิสระแห่งหนึ่งของจุฬาฯ มีฐานะเทียบเท่ากับคณะ คณะหนึ่งเมื่อ 10 พฤษภาคม 2528 หรืออีกนัยหนึ่งสถาบันฯ ใช้เวลานานถึงเกือบ 28 ปี ที่จะบรรลุสถานะความเป็นสถาบันอย่างแท้จริง

จวบจนปัจจุบันนี้ สถาบันฯ มีผู้บริหารเพียง 3 คน คือ ศ.ดร. เชียน อีระวิทย์ รศ. ม.ร.ว. พกฤษฐาน ชุมพล รศ.ดร.วิทยา สุจริตธนารักษ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือระยะ 2510-2528 ซึ่งระยะแรกนี้ยังไม่เป็นสถาบันที่แท้จริงผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเป็นคณาจารย์ของคณะรัฐศาสตร์ ที่พร้อมจะมากุศโลดให้กับงาน และต้องช่วยบุกเบิก อนึ่ง ในระยะประมาณปีแรกคำว่าผู้

อำนวยการเป็นคำที่ใช้เรียกหาในการติดต่อกับภายนอกเสียมากกว่า จะหมายถึงผู้บริหารในความหมายที่แท้จริงแต่ระยะที่สองคือ หลังปี 2528 มาแล้วจึงเป็นผู้บริหารโดยสมบูรณ์ แม้ว่าตำแหน่งผู้อำนวยการยังเป็นคณาจารย์ของคณะรัฐศาสตร์อยู่ แต่ตำแหน่งรองผู้อำนวยการทั้งสองคนมาจากคณะอื่นแล้วคือ นิเทศศาสตร์ อักษรศาสตร์ ครุศาสตร์ ในปัจจุบันนี้สถาบันฯ มีนักวิจัยของสถาบันเองจำนวน 14 คน แต่ยังเป็นนักวิจัยรุ่นหนุ่มสาวอยู่ มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายธุรการรวมนักการภารโรงและคนขับรถ 22 คน

### โครงสร้างองค์กรของสถาบัน

ก่อนจะกล่าวถึงโครงสร้างองค์กรของสถาบันเอเชียศึกษา ใคร่ระบุถึงจุดประสงค์ของสถาบันฯ เสียก่อน

สถาบันเอเชียศึกษา มีจุดประสงค์ 4 ประการคือ

1. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการด้านเอเชียศึกษา
2. เสริมสร้างความสนใจอย่างแท้จริงในด้านเอเชียศึกษาในหมู่คนทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศ
3. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศทั้งหลายในเอเชีย
4. เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างชุมชนในเอเชียกับชุมชนอื่น ๆ ในโลก

จากจุดประสงค์ดังกล่าว สถาบันเอเชียศึกษา จึงได้จัดระบบวางโครงสร้างองค์กรและจัดทำกิจกรรมให้นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

สถาบันเอเชียศึกษา เป็นสถาบันวิจัย ไม่มีบทบาทด้านการเรียนการสอนเลย หน้าที่หลักของสถาบันฯ คือทำการวิจัย เผยแพร่ผลงาน และการจัดอบรมทางวิชาการ สถาบันฯ ทำอะไรบ้างจะได้กล่าวในหัวข้อของกิจกรรม จากจุดมุ่งหมาย และบทบาทดังกล่าวแล้ว และเพื่อรับสภาพการทำงานของสถาบันอย่างเต็มรูปแบบ สถาบันฯ จึงได้กำหนดองค์ประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ไว้ดังนี้ (ดู ภาคผนวก 1)

องค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายหลักและให้คำแนะนำตลอดจนกำหนดทิศทางของสถาบันฯ คือ คณะกรรมการอำนวยการมีสมาชิกจำนวนหนึ่ง อธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นประธาน แต่งตั้งเป็นวาระให้สอดคล้องกับการเข้ารับหน้าที่ของผู้บริหารแต่ละชุด คณะกรรมการบริหารซึ่งมีผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษาเป็นประธานมีหน้าที่ควบคุมการดำเนินงาน และแนวทางที่คณะกรรมการอำนวยการกำหนดไว้ไปปฏิบัติของคณะผู้บริหาร ตลอดจนให้คำแนะนำ แก่คณะผู้บริหาร ให้ความเห็นชอบในการจัดทำงบประมาณและการดำเนินโครงการต่าง ๆ คณะกรรมการบริหารแต่งตั้ง

ให้สอดคล้องกับวาระการรับหน้าที่ใหม่ของคุณะผู้บริหารสถาบัน ผู้บริหารสถาบันเอเชียศึกษา ประกอบด้วยผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร ซึ่งรับผิดชอบด้านธุรการ บุคลากร วัสดุครุภัณฑ์ งบประมาณ และการจัดประชุม รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการรับผิดชอบติดตามงาน ของนักวิจัยของสถาบัน ให้คำปรึกษาหารือแก่นักวิจัย ดูแลโครงการบางโครงการ จัดกิจกรรมวิชาการของสถาบัน

สำนักงานเลขาธิการสถาบัน มีเลขาธิการเป็นคนที่ควบคุมดูแล ด้านการเงินและบัญชี พัสดุและอาคารสถานที่ ธุรการและสารบัญ งานบันทึกข้อมูล งานสำนักงาน งานประชาสัมพันธ์ งานยานยนต์ งานบุคคล ตลอดจนงานวิเคราะห์แผนและนโยบาย เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของสถาบัน ซึ่งมีจำนวนจำกัด งานบางอย่างเช่นประชาสัมพันธ์และวิเคราะห์แผนและนโยบายยัง ไม่มีผู้ปฏิบัติ

ศูนย์บริการวิชาการ มีงานด้านการจัดประชุมสัมมนา อภิปราย ปาฐกถา งานอบรม ซึ่งปัจจุบันมีจัดประจำทุกปีคือการอบรมเอเชียศึกษา และญี่ปุ่นศึกษา ซึ่งเปิดการให้บริการวิชาการ แก่ครูผู้สอนในระดับโรงเรียนมัธยม ตลอดจนประชาชนทั่วไป งานสิ่งพิมพ์และเผยแพร่ ซึ่งดูแลด้านการจัดพิมพ์ผลงานวิจัย วิชาการรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนดูแลด้าน จัดจำหน่าย งานวิเทศสัมพันธ์ งานแลกเปลี่ยนนักวิจัย กับสถาบันต่างประเทศ งานหาทุนและการบริหารทุน

สำนักวิจัยและพัฒนาเอเชียศึกษา สถาบันฯ สนับสนุนให้มี วิจัยพื้นฐานเพื่อเป็นข้อมูลความรู้และใช้อ้างอิงต่อไป งานวิจัยนโยบายมุ่งประโยชน์ที่จะได้เป็นข้อเสนอแนะในการนำไปกำหนดแนวทางของนโยบายบางอย่าง งานวิจัยประยุกต์มุ่งที่จะให้มีผลในการนำไปปฏิบัติได้ งานส่งเสริมการวิจัยของนิสิตนักศึกษาในด้านเอเชียศึกษา สถาบันฯ ได้จัดตั้งเงินทุนวอลฟกัง วิทเวอร์ เพื่อการศึกษาด้านเอเชียขึ้น สนับสนุนการค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ และตีพิมพ์ผลงานวิทยานิพนธ์ดีเด่นด้านเอเชียศึกษา ศูนย์พัฒนาทรัพยากรมนุษย์แห่งเอเชียมุ่งจะให้การฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียที่มีจุดมุ่งหมายจะทำธุรกิจ และลงทุนในประเทศไทย และแก่คนไทยที่จะไปทำธุรกิจและลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน

ศูนย์ข้อมูลเอเชีย ประกอบด้วยคลังข้อมูลเอเชีย (data bank) ของประเทศกลุ่มอินโดจีน พม่า มาเลเซีย และสิงคโปร์ มีฐานข้อมูลเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์ เป็นภาษาอังกฤษ ครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ รอบด้าน เมื่อทำฐานข้อมูลเสร็จแล้ว จะมีการเพิ่มข้อมูลทุก 3 เดือน สถาบันฯ มุ่งจะใช้ข้อมูลในเชิงพาณิชย์ด้วย แต่จนปัจจุบันนี้ยังไม่ประสบความสำเร็จ ศูนย์เอกสารเอเชีย (sian Documentation Centre) พยายามเก็บรวบรวมสิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการของประเทศในเอเชียโดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เก็บหนังสือเก่าที่จำเป็นและพอหาได้เปิดให้บริการแก่ผู้สนใจยังอยู่ในระยะเริ่มก่อตั้ง ศูนย์ข้อมูลผู้ลี้ภัยอินโดจีน (Indochinese Refugee Information Centre - IRIC) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยอินโดจีนและพม่า

ถ่ายทอดข่าวความเคลื่อนไหว ทำวิจัยเกี่ยวกับปัญหาผู้ลี้ภัยประสานงานกับหน่วยงานด้านผู้ลี้ภัยทั่วโลก ตลอดจนจัดโครงการพิเศษเช่นฝึกอบรมให้แก่ผู้ลี้ภัยที่ตกค้างอยู่ในประเทศไทย ขณะนี้กำลังอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนสภาพเป็นศูนย์ศึกษาการย้ายถิ่นฐาน

ฝ่ายอนุภูมิภาคศึกษา ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ คือ โครงการญี่ปุ่นศึกษา จีนศึกษา อาเซียนศึกษา อินโดจีนศึกษา พม่าศึกษา เอเชียใต้ศึกษา ตะวันออกกลางศึกษา เอเชีย-แปซิฟิกศึกษาและสมุทรศึกษา สถาบันฯ พยายามให้นักวิจัยของสถาบันฯ ศึกษาเฉพาะเป็นรายประเทศ ในปัจจุบันนี้มีนักวิจัยประจำจีน พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อาเซียน ตะวันออกกลาง เอเชียใต้ ไทย (ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย) และการรวมกลุ่มประเทศต่าง ๆ

ฝ่ายโสตทัศนวัสดุศึกษา ทำหน้าที่ผลิตสไลด์ และวีดิทัศน์เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษา โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ผลิตชุดการสอนเป็นจำนวนมาก และจัดจำหน่ายในราคาที่พอสมควร ขณะนี้สถาบันฯ จะเป็นผู้ผลิต ชุดมาสเตอร์ให้บริษัทเอกชนรับช่วงผลิตจำหน่ายตลอดจนจัดจำหน่าย

ฝ่ายโครงการพิเศษ เป็นโครงการที่มีความเป็นเอกเทศในตัวเอง เพราะมีคณะกรรมการบริหารเงินทุนเอง และมีเงินทุนของตนเอง แต่อยู่ภายใต้สถาบันฯ และให้ความสนับสนุนแก่สถาบันฯ ได้แก่โครงการความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ (International Understanding Program- IUP) จัดปาฐกถา/สัมมนา โดยการเชิญทูตประเทศต่าง ๆ ประจำประเทศไทยมาเป็นองค์ปาฐก ตีพิมพ์เผยแพร่คำกล่าวของทูต จัดทัศนศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีกับประเทศต่าง ๆ และจัดรายการทางโทรทัศน์ตอบปัญหาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มนักเรียนมัธยม ผู้ชนะในชั้นสุดท้ายได้ไปทัศนศึกษาประเทศในเอเชียเพื่อศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โครงการเครือข่ายแม่น้ำโขง (Mekong Development Research Network - MDRN) จัดทำโครงการเพื่อสร้างเครือข่ายการวิจัยเกี่ยวกับแม่น้ำโขงในกลุ่มประเทศที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ทั้ง 6 ประเทศคือ จีน (ตอนใต้) พม่า ลาว กัมพูชา ไทย และเวียดนาม สถาบันเอเชียศึกษาเป็นผู้ประสานงานและมีเครือข่ายของประเทศอื่น ๆ ตั้งขึ้น เพื่อร่วมกันทำวิจัย ในปีแรกศึกษาเกี่ยวกับผลงานต่าง ๆ ที่ทำเกี่ยวกับแม่น้ำโขงโดยจำกัดขอบเขตในด้านการขนส่ง คมนาคม ท่องเที่ยว และสภาพแวดล้อม ในปีที่สอง เริ่มงานวิจัยด้านสภาพแวดล้อม

รายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมานี้ถือว่า เป็นโครงสร้างองค์กรเต็มรูปแบบของสถาบันที่คิดเอาไว้ ในการทำหน้าที่จริง ๆ นั้นบางส่วนยังไม่ได้มีบทบาทจริงจึงทั้งนี้เพราะว่าจากอัตราากำลังที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียง 35 คนทั่วทั้งสถาบันฯ ย่อมไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งย่อมหมายถึงสถาบันฯ จำเป็นต้องใช้บุคลากรทำหน้าที่นอกเหนือกรอบหน้าที่ของงานเฉพาะตัว อย่างหลีกเลี่ยง

ไม่ได้ นักวิจัยของสถาบันฯ จึงต้องรับงานด้านธุรการแต่สถาบันฯ พยายามให้งานธุรการที่ว่ำนั้น  
เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการ เช่น เป็นบรรณาธิการของสิ่งพิมพ์ที่จัดทำขึ้น ซึ่งรวมหน้าที่ตรวจพิสูจน์  
อักษรด้วย ให้นักวิจัยทำหน้าที่ติดต่อนักวิชาการ/นักวิจัยภายนอกในเมื่อมีกิจกรรมทางวิชาการเกิดขึ้น  
เจ้าหน้าที่ธุรการต้องพร้อมช่วยเหลืองานทุกอย่างในเมื่อมีกิจกรรมสำคัญ ๆ เกิดขึ้น เช่นการประชุม  
ระดับชาติและระดับนานาชาติ

### อัตราค่าจ้าง

จำเป็นต้องกล่าวถึงอัตราค่าจ้างของทางสถาบันฯ ไว้ ณ ที่นี้ ในปัจจุบันสถาบันฯ มี  
เจ้าหน้าที่สาย ค. ซึ่งรวมทั้งเลขานุการสถาบันฯ ด้วย แล้วจำนวน 9 คน ทั้งหมดนี้เป็นข้าราชการ  
กับที่เป็นลูกจ้าง จ้างด้วยเงินทุนสถาบันฯ 13 คน เจ้าหน้าที่สาย ข. จำนวน 13 คน ซึ่ง  
หมายถึงนักวิจัยทั้งหมดของสถาบันฯ การโยกย้ายถ่ายเทบุคลากรที่เป็นข้าราชการนั้นมีบ้างแต่  
น้อย ๆ เกิดขึ้นครั้ง ลูกจ้างเงินทุนสถาบันฯ นั้นเปลี่ยนแปลงบ่อยกว่าทั้งหมด ก็เพราะเงินเดือนหรือ  
ค่าตอบแทนที่ได้ต่างกันภาคเอกชนมากเกินไปนับเอง สถาบันฯ เห็นว่าจำเป็นที่สถาบันฯ จักต้อง  
ช่วยเหลือเงินบุคลากรของสถาบันฯ บ้างตามกำลังความสามารถ โดยมีหลักในการพิจารณาว่าผู้  
ที่ทำงานกับสถาบันมานานอุทิศตัวให้กับงานของสถาบัน เป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย และในบางกรณี  
สถาบันฯ เห็นว่าบุคลากรบางคนหากสถาบันฯ ไม่ดูแลให้พอควรย่อมไปทำงานภาคเอกชนที่ให้เงิน  
เดือนสูงกว่ามาก สถาบันฯ ต้องหาคนใหม่จะดีเท่าคนเก่าหรือไม่ ไม่อาจทราบได้ ต้องเสียเวลา  
พิจารณาอีกนาน ด้วยเหตุนี้เองสถาบันฯ จึงมีนโยบายให้เงินค่าตอบแทนเพิ่มเติมจากเงินเดือนจ่าย  
ให้ทุกเดือน แต่เดิมนั้นจ่ายให้บุคลากรทั้งสองสาย หลังจากมีการปรับเงินเดือนตามบัญชี 1 สถาบันฯ  
เลิกจ่ายเงินตอบแทนแก่นักวิจัย หากสนับสนุนให้นักวิจัยทำโครงการวิจัยขอรับความสนับสนุนจาก  
ทางรัฐบาล หรือคณะกรรมการวิจัย หรือจากองค์กรภายนอก ค่าตอบแทนในการวิจัยหรือเงินสมนาคุณ  
ตกเป็นของนักวิจัยทั้งหมด สถาบันฯ ยังได้กันเงินบางส่วนจากเงินทุนพัฒนาวิชาการซึ่งเป็นหนึ่ง  
ในสองเงินทุนที่มีอยู่อีกกองทุนหนึ่งคือเงินทุนสวัสดิการบุคลากร เงินทุนที่ส่งมาจากเงินทุนพัฒนาวิชา  
การที่ว่ำนั้นมาจัดตั้งเป็นกองทุนสงเคราะห์บุคลากร มีคณะกรรมการดูแลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติ  
จ่ายเงินช่วยเหลือบุคลากรในโอกาสสมควร เช่น เยี่ยมไข้ ได้ลูกใหม่ และให้กู้ยืมฉุกเฉิน โดย  
คิดอัตราดอกเบี้ยเท่ากับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร และจะมีการปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ทุก ๆ ปี

ในฐานะที่เป็นสถาบันวิจัย สถาบันฯ มีความเป็นกังวลในเรื่องบุคลากรสาย ข. หรือ  
นักวิจัยมาก นอกจากจะมิใช่มีนโยบายว่าให้บุคลากรสาย ข. มีศักดิ์และสิทธิ์เท่าสาย ก. หรือรวม  
เรียกว่า สายวิชาการแล้ว สถาบันฯ ยังมีภาระที่จะต้องส่งเสริมนักวิจัยของสถาบันฯ ได้ผลิตผล  
งานสม่ำเสมอ และได้ผลงานมีคุณภาพดีขึ้นไปเรื่อย ๆ ส่งเสริมให้นักวิจัยได้เพิ่มพูนความรู้ความ  
สามารถ ทั้งนี้เพราะความคิดที่ว่าสถาบันฯ จะเป็นสถาบันวิจัยที่แท้จริงได้จักต้องมีนักวิจัยที่มีคุณภาพ  
เอง และมีผลงานออกมาสู่ชุมชนวิชาการ แต่การทำเช่นนั้นได้เต็มที่คงอาศัยปัจจัยหลายอย่างนับ

ตั้งแต่ อัตรากำลังที่เพียงพอ นักวิจัยต้องไม่มีภาระอื่น ๆ มีเงินทุนอุดหนุนในสายการวิจัยที่ต้องการพอ สถานที่ทำงานบรรยากาศในการทำงานและมีศูนย์ข้อมูลที่ดี เป็นต้น สภาพเช่นที่ว่ายากที่จะทำได้ตามใจนึกทั้งหมด สถาบันฯ จึงต้องพึ่งพาอาศัยนักวิชาการ/นักวิจัยจากภายนอกอย่างมาก ทั้งที่อยู่ในภาคเอกชน บุคลากรของจุฬาฯ เองและจากสถาบันอื่น ๆ เข้ามาร่วมงานกับสถาบันและมีการวิชาการจากต่างประเทศเป็นบางส่วนที่ร่วมงาน/มาช่วยงานสถาบันอยู่ดังรายละเอียดในภาคผนวก ๒

การมีนักวิจัยจากนอกสถาบัน นอกมหาวิทยาลัยและนอกประเทศ ถือได้ว่าเป็นหน้าเป็นตาของสถาบันฯ ด้วยเช่นกัน ประเด็นอยู่ตรงที่การเกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้นทั้งในแง่บุคคลและสถาบันทำให้มีการติดต่อกันได้โดยง่าย มีความเป็นชุมชนทางวิชาการในแง่หนึ่ง ทั้งสถาบันฯ ยังต้องเปิดตัวให้กว้าง จึงสมควรกล่าว ณ ที่นี้ด้วยว่า สถาบันฯ มีโครงการเชื้อเชิญนักวิชาการจากต่างประเทศมาประจำอยู่ที่สถาบันฯ แบ่งช่วงระยะเวลา 1, 3, 6 เดือน หรือ 1 ปี สถาบันฯ มีกองทุนชิบูซาวา ซึ่งเป็นการบริจาคของนักวิชาการญี่ปุ่นซึ่งเกี่ยวกันนั้น ทำให้สถาบันฯ สามารถเชิญนักวิจัย/นักวิชาการอาวุโสมาผลิตผลงานให้สถาบันฯ ได้ สถาบันฯ ออกค่าใช้จ่ายให้ทุกอย่าง นอกนั้นหากนักวิชาการคนใดต้องการมาทำวิจัย ค้นคว้าในประเทศไทย มีทุนเองอยู่แล้ว และทำงานในด้านเอเชียศึกษา สถาบันฯ จะจัดที่ทำงานและช่วยอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ให้ตามควร การเหล่านี้ต้องผลิตผลงานให้สถาบันฯ และร่วมกิจกรรมวิชาการของสถาบันฯ สถาบันฯ ยังมีโครงการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย 2 แห่งในประเทศจีน ซึ่งผลงานบางส่วนได้ตีพิมพ์ไปแล้ว สถาบันฯ มีการติดต่อกับสถาบันต่างประเทศหลายแห่งทั่วโลก บางแห่งมีการแลกเปลี่ยนสิ่งตีพิมพ์ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ รายละเอียดในเรื่องนี้ดูได้จากภาคผนวก ๓

### กิจกรรมของสถาบันเอเชียศึกษา

ดังที่ได้กล่าวไว้ตั้งแต่ต้นว่า หน้าที่หลัก 3 ประการของสถาบันฯ คือ วิจัย เผยแพร่ และจัดกิจกรรมวิชาการ

งานวิจัยของสถาบันฯ เป็นผลมาจากโครงการวิจัยที่สถาบันฯ ได้รับเงินทุนอุดหนุนจากแหล่งต่าง ๆ หรือมาจากผลงานของการจัดประชุมในระดับชาติและระดับนานาชาติ งานวิจัยที่เป็นของนักวิจัยสถาบันเองแท้ ๆ นั้นยังมีน้อยมาก ด้วยเป็นนักวิจัยหน้าใหม่ ผลงานของนักวิจัยของสถาบันฯ จะปรากฏในลักษณะรวมกัน หน่วยงานในสถาบันฯ ที่ช่วยผลิตผลงานวิชาการมาจากโครงการต่าง ๆ คือโครงการจีนศึกษา ญี่ปุ่นศึกษา อินโดจีนศึกษา ามะศึกษา ตะวันออกกลางศึกษา ศูนย์ข้อมูลผู้ลี้ภัยอินโดจีน ผลงานของนักวิชาการที่แลกเปลี่ยนหรือเยี่ยมชมเยือนงานวิจัยบางชิ้นของบุคคลภายนอก ที่ยินดีทำให้กับสถาบันฯ สถาบันฯ ยังมีโครงการกองทุนวิจัยไวโอลิง วิกเวียร์ เพื่อเอเชียศึกษาซึ่งส่งเสริมงานศึกษาของนิสิตนักศึกษาที่สนใจในด้านเอเชียศึกษาโดยการให้ทุนค้นคว้าเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์ และตีพิมพ์ผลงานวิจัย/วิทยานิพนธ์ดีเด่นทางด้านเอเชียศึกษาซึ่งในกรณีนี้จะ

จัดทำบัญชีเป็นภาษาอังกฤษต่างหาก นอกจากนี้แล้วสถาบันเอเชียศึกษายังเคยได้รับ ASEAN Cultural Fund มาทำโครงการ ASEAN Fellowship Awards ซึ่งสถาบันได้รับมาเป็น 2 ระยะ ระยะแรกระหว่างปี 2529-2532 ระยะที่ 2 เริ่มตั้งแต่ 2534 คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี 2538 โครงการจัดสรรเงินทุนที่ได้มาให้นักวิชาการของประเทศในอาเซียนไปทำวิจัย หรือสอนในสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียนอันสักระยะเวลาหนึ่ง ผลงานวิจัยที่ออกมาจะได้รับการตีพิมพ์

การเผยแพร่ผลงานของสถาบันฯ ทั้งใน 2 ลักษณะสำคัญคือ (1) ตีพิมพ์ผลงานวิจัยในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว (2) ทำสิ่งพิมพ์ในรูปวารสาร ซึ่งในปัจจุบันนี้มีวารสารเอเชียปริทัศน์ ตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ วารสาร Asian Review ตีพิมพ์ปีละ 1 ฉบับ เอเชียรายปี ตีพิมพ์ปีละฉบับ ชาวเอเชียศึกษาปีละ 4 ฉบับ จดหมายข่าวศูนย์ข้อมูลผู้ลี้ภัยอินโดจีน เป็นภาษาไทยและอังกฤษตีพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ ตลอดจนพิมพ์รายงานประจำปีเป็นภาษาอังกฤษ แঙ্গกิจกรรมของสถาบันฯ ในรอบปีที่ผ่านมา รายการสิ่งพิมพ์ทั้งหมดของเอเชียศึกษาตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน ดูได้จากภาคผนวก ๔ สิ่งตีพิมพ์ทั้งหมดของสถาบันเอเชียศึกษา ในปัจจุบันนี้จัดทำจำหน่ายโดยศูนย์หนังสือของจุฬาฯ ปัจจุบันสถาบันฯ มีรายได้จากการขายสิ่งตีพิมพ์ก่อให้เกิดการสิ่งพิมพ์ดำเนินไปได้เรื่อย ๆ นอกจากนี้แล้ว โครงการโสตทัศนศึกษา ยังได้ผลิตสไลด์ และวีดิทัศน์ จำนวนไม่น้อยในหัวข้อต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา รายละเอียดดูในภาคผนวก ๕

ในส่วนของการบริการวิชาการนั้น สถาบันฯ มีกิจกรรมจัดปาฐกถา สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการ อย่างสม่ำเสมอ ดังรายละเอียดในภาคผนวก ๖ โครงการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ จะเชิญเอกอัครราชทูตประเทศต่าง ๆ ประจำประเทศไทยมาแสดงปาฐกถาเป็นครั้งคราวและเปิดให้ผู้สนใจเข้าร่วมฟังและซักถามได้ สถาบันฯ ได้จัดอบรมเอเชียศึกษาเป็นประจำทุกปีในหน้าร้อน หัวข้อของการอบรมจะเป็นเรื่องเด่น ๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียในแต่ละปีมุ่งประโยชน์ให้แก่ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาเป็นสำคัญ เป็นกิจกรรมที่มีได้มุ่งหวังถ้าไรแต่มุ่งจะให้บริการแก่ครูเป็นสำคัญ การอบรมญี่ปุ่นศึกษา จัดทำร่วมกับสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกปี โดยความสนับสนุนของ Japan Information Services และสถานทูตญี่ปุ่น ผลงานสไลด์และวีดิทัศน์มุ่งให้ประโยชน์แก่ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นใหญ่จำหน่ายในราคาพอสมควร

สถาบันฯ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และแม้เอกชนในการจัด/ร่วมกิจกรรมบางอย่างซึ่งมักเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ บางครั้งจะมีกิจกรรมพิเศษเกิดขึ้นเช่น ต้อนรับคณะผู้แทนจากต่างประเทศ จัดบรรยายพิเศษให้แก่ักวิจัยต่างประเทศเช่นจากเวียดนาม จีน สถาบันฯ ยังได้จัดรายการทางวิทยุจุฬาฯ คลื่นความถี่ 101.5 เมกกะเฮิรส์ ทุกวันพฤหัสบดี ระหว่างเวลา



21.00 - 21.25 น. โดยนักวิจัยของสถาบันฯ เป็นผู้ดำเนินรายการ สถาบันฯยังตีพิมพ์บทความวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ใน นสพ. มติชนรายสัปดาห์ และปัจจุบันนี้มีบทความลักษณะเดียวกับใน นสพ. กรุงเทพธุรกิจ ด้วย

### การเงินของสถาบันฯ

สถาบันเอเชียศึกษาได้รับงบประมาณแผ่นดินทั้งในงบดำเนินการและงบวิจัยมาตั้งแต่ปี 2529 และมีวงเงินสูงขึ้นตามลำดับตลอดระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี 2529 ถึง 2537 คือ 0.3473, 1.3484, 1.3152, 1.3399, 1.9003, 2.3535, 2.4142, 3.044 และ 4.1376 ล้านบาท ตามลำดับ งบประมาณแผ่นดินราว 3 ใน 4 เป็นงบดำเนินการซึ่งมีความสำคัญต่อสถาบันฯ มากเพราะถ้าขาดงบประมาณจำนวนนี้สถาบันฯ ก็จะไม่สามารถทำอะไรได้เลย ส่วนงบประมาณด้านการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินนั้น สถาบันฯ ได้รับอยู่ในเกณฑ์ระหว่าง 0.110 ถึง 0.350 ล้านบาท ในระยะปี 2529-2537 และมีลักษณะแปรปรวนเพราะขึ้นอยู่กับจำนวนและลักษณะโครงการที่ทำได้ นอกจากนั้นแล้ว สถาบันฯ ยังได้งบประมาณด้านการวิจัยจากการสนับสนุนของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 ลักษณะคือ เงินทุนรัชดาภิเษกสมโภช โดยนักวิจัยของสถาบันฯ ทำเป็นโครงการให้คณะกรรมการวิจัยรัชดาภิเษกสมโภชพิจารณา กับเงินอุดหนุนพิเศษที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ตามความเร่งด่วน ความสำคัญและความจำเป็นของสถาบัน นอกจากนั้นแล้วสถาบันฯ ยังได้รับความสนับสนุนจากแหล่งทุนอื่นคือภาคเอกชนในโครงการวิจัยบางโครงการด้วยในบางระยะ อย่างไรก็ตามเงินทุนวิจัยส่วนใหญ่ของสถาบันฯ จะได้จากแหล่งทุนภายนอกประเทศ และสถาบันฯ ได้รับการสนับสนุนในระยะ 2527-2537 เป็นยอดเงิน 3.4471, 2.0245, 1.9985, 2.8167, 2.2156, 3.7266, 5.7003, 3.2223, 3.2003, 1.6556 และ 2.4264 ล้านบาทตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงของยอดเงินขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการวิจัยต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินอยู่ ระยะที่เริ่มต้นโครงการจะมีงบประมาณก้อนใหญ่ แต่เมื่อใกล้สิ้นสุดโครงการงบประมาณการวิจัยจะลดลง สถาบันฯ ยังได้รับเงินอุดหนุนจากภายนอกในกิจกรรมอื่น ๆ อีกตามความจำเป็น ซึ่งถ้าหากรวมเงินจำนวนนี้เข้าด้วยกันแล้วจะมีจำนวนมากสำหรับสถาบันฯ ถ้าเปรียบเทียบอัตราส่วนของงบประมาณแผ่นดินกับเงินอุดหนุนจากภายนอกที่สถาบันฯ ได้รับอยู่จะมีลักษณะสัดส่วนในช่วงปี 2529-2537 ดังนี้คือ 1:7.79, 1:2.44, 1:2.79, 1:3.70, 1:3.46, 1:2.08, 1:1.79, 1:1.12 และ 1:0.85 ตามลำดับ รายละเอียดเรื่องการเงิน/งบประมาณของสถาบันฯ ดูได้ในภาคผนวก ๗ ส่วนรายชื่อบุคคลและหน่วยงาน/องค์กรที่เคยให้การสนับสนุนกิจกรรมของสถาบันฯ อยู่ในภาคผนวก ๘

จะเห็นได้ว่าสถาบันฯ ยังต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอก คือมิใช่งบประมาณแผ่นดิน และเงินอุดหนุนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นอย่างมากคือตั้งแต่เท่าตัวถึง 3 เท่าตัว แต่แหล่งทุนสนับสนุนใหญ่มักเป็นแหล่งทุนต่างประเทศที่มีบทบาทอยู่ในประเทศไทยนานแล้ว เป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถาบันฯ ที่จะต้องหาแหล่งเงินทุนต่างประเทศเข้ามาสนับสนุนโครงการวิจัย

### อุปสรรคและปัญหา

ความเจริญเติบโตของสถาบันวิจัยทั้งหลาย ย่อมขึ้นโดยตรงอยู่กับผลงานด้านการวิจัย อันหมายถึงว่า สถาบันจะต้องมีนักวิจัยเพียงพอ นักวิจัยมีความสามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพ ได้ สถาบันจะต้องมีทุนในการวิจัยเพียงพอทางด้าน ทรัพยากรที่เห็นว่าจำเป็นได้ มีเครือข่ายการติดต่อ ทั้งในและภายนอกประเทศกว้างขวางพอ มีสถานที่ทำการที่ไม่แออัดคับแคบ มีโอกาสได้ใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมที่จำเป็น เช่น ห้องประชุมที่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ เหมาะสม มีศูนย์ข้อมูล/เอกสารที่จำเป็นเฉพาะงานของสถาบันตลอดสามารถให้บุคคลภายนอกเข้ามาใช้ประโยชน์ได้ แน่นอนสิ่งทั้งหมดเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และหลายอย่างเป็น ปัจจัยภายนอกที่สถาบันเองควบคุมได้บางส่วนจนถึงควบคุมไม่ได้เลย

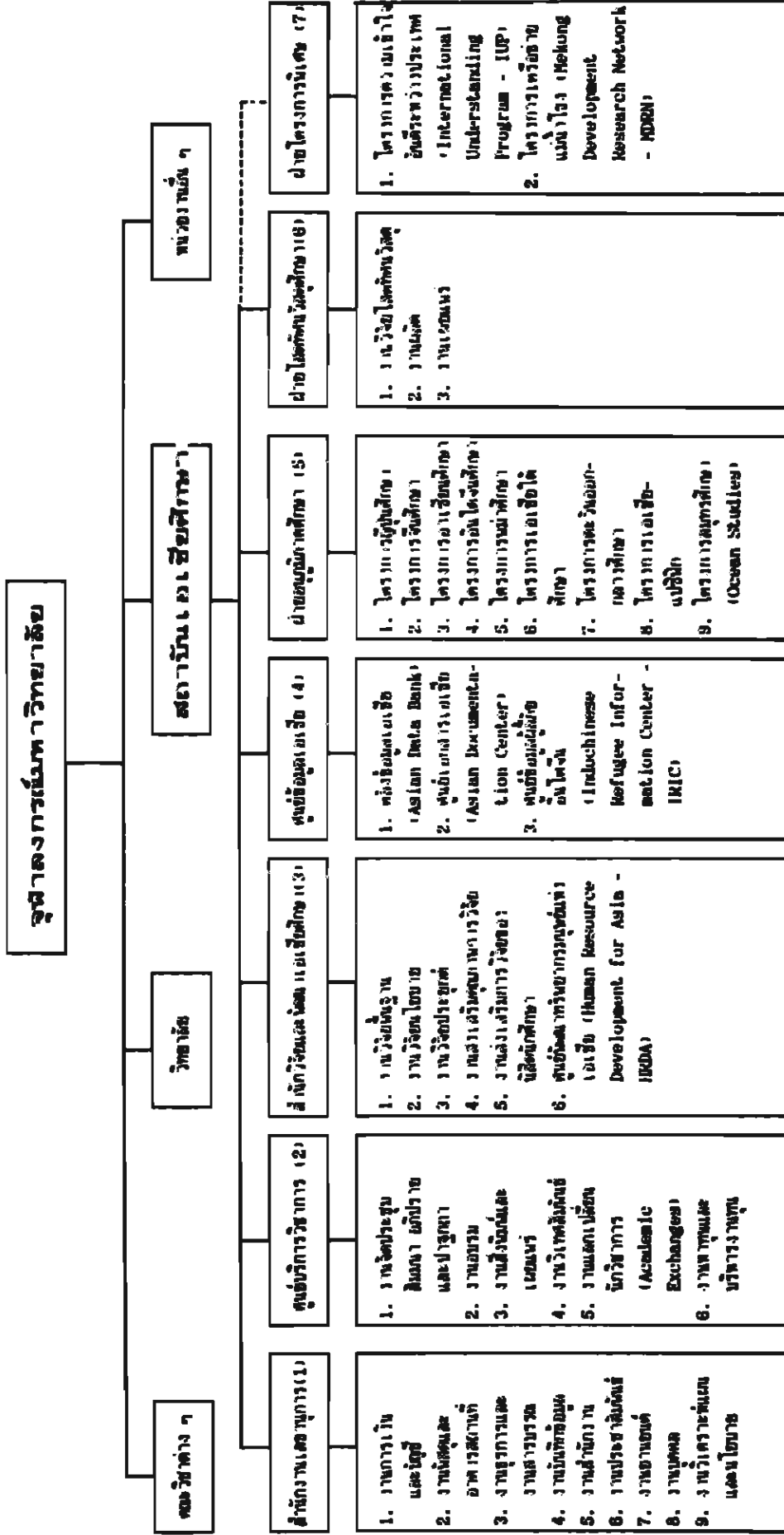
ในด้านนักวิจัยโดยเฉพาะเป็นสิ่งจำเป็นที่สถาบันฯ สมควรต้องมีนักวิจัยของสถาบัน เองประจำ/ติดตามความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในภูมิภาคใหญ่ ๆ คือเอเชีย เอเชียตะวันออก เอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลาง เอเชีย-แปซิฟิก อาเซียน แล้วจึงลงมายังรายประเทศ ที่สำคัญ ๆ อันได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน อาจจะยังเป็นงานฝากไว้กับประเทศใดประเทศหนึ่งก่อนได้ ขณะเดียวกันก็ต้องมีผู้ ดูแลด้านประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมบางลักษณะที่กระทบโดยตรงต่อ/กับเอเชีย สมควร มีผู้ดูแลด้านออสเตรเลีย ซึ่งเข้ามามีบทบาทในฐานะสมาชิกของชุมชนเอเชียมากขึ้นแน่นอนอัตรา กำลังเหล่านี้จะมีพร้อมในเวลาเดียวกันย่อมไม่ได้ ต้องค่อย ๆ บรรจุ สถาบันฯ เองไม่ขัดข้องใน ประเด็นนั้น สามารถเสนอแผนบุคลากรให้รัฐบาลพิจารณาอยู่ตลอดเวลา แต่สมควรมีตารางกำหนด เวลาการได้บุคลากรที่ค่อนข้างแน่นอนพอสมควรในสภาพปัจจุบันทำไม่ได้เลย ทั้งยังดูสวนทางกับ นโยบายลดอัตรากำลังคนของระบบราชการอีกด้วย แต่่นโยบายการลดกำลังคนในระบบราชการจะ ใช้เสมอหน้ากันทุกหน่วยงานไม่ได้มหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยมีลักษณะพิเศษออกไป ต้องพิจารณา ต่างหาก อาจมีข้อวิจารณ์ว่าตัวอย่างของ Institute of South East Asian Studies (ISEAS) ที่สิงคโปร์ไม่ได้มีนักวิจัย พร้อมทุกด้าน หากใช้วิธีการเชื้อเชิญนักวิจัย/นักวิชาการต่างชาติ มาประจำเป็นครั้งคราว ผลิตผลงานให้ การทำอย่างนั้นไม่มีปัญหาใด ๆ หากปัจจัยเรื่องเงินทุนมี พอ ที่ทางสิงคโปร์ทำได้ก็เพราะว่าได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากรัฐบาล รวมทั้งผู้บริหารเอง ก็ไม่ต้องพะวักพะวนกับงานประจำอื่น สภาพจึงผิดกัน สถาบันฯ น่าจะหาความสนับสนุนจากภาคเอกชน ที่เติบโตขึ้นมาให้มากกว่านี้ ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ทำกันอยู่ แต่จะได้ผลแค่ไหนนั้น ไม่ได้อยู่ที่สถาบันแต่เพียง ฝ่ายเดียว ระบบต้องเกื้อหนุนด้วยการที่สถาบันเอกชนจะเข้ามาสนับสนุนได้เต็มที่ เห็นจะต้องมีผล ตอนแทนอย่างน้อยทางอ้อมที่เป็นรูปธรรม และฝ่ายเอกชนต้องมีความมั่นใจในความสมบูรณ์ของ สถาบันพอควรด้วย องค์กรเอกชนมิได้มีหน้าที่มาก่อนตั้ง หรือเสริมกำลังให้กับหน่วยงานของภาครัฐ จึงตกเป็นหน้าที่ของรัฐและมหาวิทยาลัยว่าจะจริงจังกับเรื่องภูมิภาคศึกษาเพียงใด

การที่สถาบันไม่สามารถสร้างผู้ชำนาญการในด้านภูมิภาควิชาการขึ้นมาได้จะเป็นจุดอ่อนในวงวิชาการอยู่ตลอดไป ในท่ามกลางกระแสแห่งโลกวิวัฒน์นี้ ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้จริงในระดับภูมิภาค เพราะกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องการค้า การลงทุน การเคลื่อนย้ายทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากรมนุษย์ การร่วมกันจัดการทรัพยากรที่เหลื่อมทับเขตพื้นที่ ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยพื้นฐานความเข้าใจร่วมกัน หากไม่มีผู้รู้จริงให้การเมืองและข้าราชการตัดสินใจแต่เพียงฝ่ายเดียวย่อมจะเกิดปัญหาขึ้นได้โดยง่ายตลอดเวลา การสร้างกลุ่มนักวิชาการด้านเอเชียศึกษาในฐานะที่เป็นภาควิชาการต้องถือเป็นการลงทุนที่ภาครัฐจะต้องรับผิดชอบและภาครัฐที่ว่าเป็นคือมหาวิทยาลัย ส่วนหน่วยงานของรัฐบาลเป็นเพียงหน่วยเสริมให้กิจกรรมนี้ดำเนินไปได้กว้างขวางขึ้น หน่วยงานของรัฐ เช่นกรมวิเทศสหการ สำนักงานนโยบายและวางแผนของบางกรม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม สำนักงานยุวกาชาด สภาความมั่นคงแห่งชาติ และแม้แต่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีส่วนช่วยมหาวิทยาลัยในเรื่องภูมิภาควิชาการ เพราะมีผลโดยตรงกับการทำหน้าที่ของหน่วยงานเหล่านี้ จึงยังมีช่องทางที่จะส่งเสริมด้านภูมิภาควิชาการได้อีกมาก

การมีหลายสถาบันให้ความสนใจในภูมิภาควิชาการมากขึ้นตามลำดับนั้น ไม่ควรมองว่าเป็นการซ้ำซ้อนและสิ้นเปลืองงบประมาณ ทั้งนี้เพราะว่าขอบข่ายของกิจกรรมด้านภูมิภาควิชาการกว้างขวางเป็นอย่างยิ่ง เราเพิ่งจะเริ่มบุกเบิกยังมีสิ่งที่จะทำได้อีกมากโดยไม่ซ้ำซ้อนกัน แต่การที่สถาบันเหล่านี้ร่วมมือกันเป็นเครือข่ายขององค์กรเพื่อให้แต่ละฝ่ายได้รับทราบกิจกรรมที่เกิดขึ้นอันจะนำไปสู่ความร่วมมือและแม้การแบ่งงานกันทำ สถาบันเอเชียศึกษาเคยจัดประชุมทำงานเองนี้มาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อ 17-18 สิงหาคม 2534 แล้วยังไม่สามารถทำต่อเนื่องได้ อันที่จริงแล้วต่อไปน่าจะเกิดเป็นสมาคมขึ้นด้วยซ้ำไป ทั้งนี้เพื่อจะได้ก่อเกิดชุมชนทางวิชาการด้านภูมิภาควิชาการทำให้สามารถแลกเปลี่ยนทัศนะ แนวทางแก้ปัญหา และช่วยกันส่งเสริมเรื่องภูมิภาควิชาการให้เป็นกอบเป็นกำต่อไป

สมควรแยกเรื่องภูมิภาควิชาการออกจากการให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ที่คณะ สถาบัน หน่วยงานต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐอีกจำนวนมากให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน จริงอยู่กิจกรรมเหล่านี้มีผลกระทบและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในด้านภูมิภาควิชาการ แต่โดยตัวของมันเอง หากใช้ภูมิภาควิชาการไม่ ถ้าเอามาปนกันจะทำให้ภูมิภาควิชาการที่เน้นเนื้อหาวิชาการหมดความสำคัญลงไปได้ ท้ายเรื่องนี้มากล่าวก็เพราะว่าหลายแห่งต้องการทำกิจกรรมด้านการแลกเปลี่ยน แล้วได้ก่อตั้งองค์กรรองรับขึ้นมาที่มีชื่อเป็นเรื่องภูมิภาควิชาการ ในสถาบันการศึกษาเดียวกัน ไม่ควรมีสถาบันที่มีชื่อเหมือนกันมากกว่าหนึ่งแห่ง เพราะจะสร้างความเข้าใจผิดได้ง่าย

แผนภูมิการแบ่งส่วนราชการสถาบันเอเชียศึกษา



## ภาคผนวก 2

นักวิชาการ/นักวิจัยที่ร่วมวิจัย หรือมีผลงานวิชาการกับสถาบันเอเชียศึกษา

### 1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

#### 1.1 คณะรัฐศาสตร์

- 1.1.1 ศาสตราจารย์ ดร. เขียน ตีระวิทย์
- 1.1.2 รองศาสตราจารย์ ดร. วินิตา ศุภรเสนีย์
- 1.1.3 รองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. นฤทธิสาลย์ ชุ่มพล
- 1.1.4 รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญา รัตนมงคลมาศ
- 1.1.5 รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจิตตานารักษ์
- 1.1.6 รองศาสตราจารย์ ดร. สุภาภรณ์ จันทวานิช
- 1.1.7 รองศาสตราจารย์ สุวิชัย ทวันแก้ว
- 1.1.8 รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศ์นิชฌ์
- 1.1.9 รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย ขาวะประภาส
- 1.1.10 รองศาสตราจารย์ ประสงค์ นันทิยะกุล
- 1.1.11 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยโชค จุลศิริวงศ์
- 1.1.12 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู
- 1.1.13 อาจารย์ ดร. ปราณี ทิพย์รัตน์
- 1.1.14 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรชาติ บำรุงสุข

#### 1.2 คณะเศรษฐศาสตร์

- 1.2.1 รองศาสตราจารย์ ดร. สุธี ประศาสน์เศรษฐ
- 1.2.2 รองศาสตราจารย์ ดร. สมภพ มานะรังสรรค์
- 1.2.3 รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนโกมุต
- 1.2.4 รองศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ เจริญเลิศ
- 1.2.5 รองศาสตราจารย์ ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ
- 1.2.6 รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์
- 1.2.7 รองศาสตราจารย์ ดร. ผาสัก พงษ์ไผ่จิตร

#### 1.3 คณะอักษรศาสตร์

- 1.3.1 อาจารย์ ดร. สุนทร ชุตินธรรานนท์
- 1.3.2 อาจารย์ ฉลอง สุนทรวาณิชย์
- 1.3.3 รองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ สดาอานันท์

1.3.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรางค์ศรี ตันเลี้ยงสม

1.3.5 รองศาสตราจารย์ ดร. ธิดา สาระยา

1.4 คณะนิเทศศาสตร์

1.4.1 รองศาสตราจารย์ วิภา อุตมฉันท

1.4.2 อาจารย์ สุธี พลพวง

1.5 คณะนิติศาสตร์

1.5.1 รองศาสตราจารย์ ดร. ชุมพร ปิจจุสานนท์

1.5.2 ศาสตราจารย์ ดร. วิฑิต มั่นตาภรณ์

1.6 คณะครุศาสตร์

1.6.1 รองศาสตราจารย์ ประศักดิ์ หอมสนธิ

2. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร. จุลชีพ ชื่นวรรณ

2.2 รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ศิริไกร

2.3 รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

2.4 รองศาสตราจารย์ ดร. บุญญติ สุรการวิทย์ (เสียชีวิต)

2.5 รองศาสตราจารย์ อาทร ฟูธรรมสาร

2.6 รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ จิตติวัฒนพานิช

3. มหาวิทยาลัยศิลปากร

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร. อีระ นุชเปี่ยม

3.2 รองศาสตราจารย์ ดร. วินัย พงษ์ศรีเพชร

3.3 ผศ. มนัส เกียรติธำลัช

4. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

4.1 รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยวัฒน์ คนจรัส

5. นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา

5.1 ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา

5.2 ดร. มานะ มาลาเพชร

5.3 ดร. จรัญ มะลูลีม

- 5.4 นางพัชราวลัย วงศ์บุญสิน
- 5.5 นางสาวพรพิมล ตริโชติ
- 5.6 นายอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์
- 5.7 นางสาววัชรินทร์ ยงศิริ
- 5.8 นางมารีษา ภูมิบุญกุล
- 5.9 นางสาวอังคณา กมลเพ็ชร
- 5.10 นางสาวพรรณสิริ พรหมพันธุ์
- 5.11 นางสาวชปา จิตต์ประทุม
- 5.12 นายวรศักดิ์ มหัทธโนบล
- 5.13 นายณัฐพนธ์ ยืนยง

6. บุคลากรสถาบันเอเชียศึกษา จำนวน 35 คน โดยแบ่งเป็น

- |                        |             |       |
|------------------------|-------------|-------|
| 6.1 สายบริหารและธุรการ | ข้าราชการ   | 9 คน  |
|                        | ลูกจ้างเหมา | 13 คน |
| 6.2 สายวิจัย           | ข้าราชการ   | 13 คน |

7. นักวิจัยนอกมหาวิทยาลัยทั้งไทยและต่างประเทศ

- 1. ดร. เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์ (สำนักนายกรัฐมนตรี)
- 2. น.ส. จิตรลดา ศิริรัตน์ (กรมสามัญศึกษา)
- 3. ผศ. จำรัส น้อยแสงศรี (ประสานมิตร)
- 4. น.ส. เฉลิมลักษณ์ ธนพาณิชย์ (สถานทูตออสเตรเลีย)
- 5. นายไสว วัฒนันท์ (ธนาคารกรุงเทพ)
- 6. นายธเนศ กองประเสริฐ (ธนาคารกรุงเทพ)
- 7. นายอำพน พรณโชษฐ์ (ESCAP)
- 8. Dr. Willian Callahan (มหาวิทยาลัยรัฐสิด, อเมริกา)
- 9. Philip Finch (อังกฤษ)
- 10. U. Sai Kham Mong (พม่า)
- 11. Mr. Nguyen Chi Thong (เวียดนาม)
- 12. Mr. Xie Yuan Zhang (จีน)
- 13. Mr. Jaime Miguel Fanstino (ฟิลิปปินส์)
- 14. Dr. Haji Kassim Haji Daud (บรูไน)
- 15. Assoc. Prof. Dr. Mohd Anis Md Nor (มาเลเซีย)
- 16. Mr. Suwondo M.A. (อินโดนีเซีย)

17. Assoc. Prof. Dr. Chua Soo Pong. (สิงคโปร์)

18. Dr. Walden Bello (ฟิลิปปินส์)

16. Mr. J.  
17. Mr. J.  
18. Mr. J.  
19. Mr. J.  
20. Mr. J.



### ภาคผนวก 3

#### รายชื่อักวิจัยเยือนสถาบันเอเชียศึกษา

ระหว่างปี 2529-2537

1. Mr. Duan Lisheng      Institute of Southeast Asian History,  
Zhongshan University, China
2. Mr. Grant A. Olson    Dept. of Antropology, Cornell University U.S.A.
3. Prof. Roxas Aurora Lim    The Asian Center, University of the  
Philippines, Philippines.
4. Mr. M. Khumaidi      Faculty Agriculture, Institute Agriculture  
Borgor, Indonesia.
5. Mr. Edward B. Reynolds.    University of Hawaii at Manao, U.S.A.
6. Dr. Vincent Lowe      School of Humanities, University Sains  
Malaysia, Malaysia
7. Dr. Sueo Sudo          independent researcher from Tokyo
8. Mr. Changbok Kim      Korea
9. Osamu Muro            Institute for International Education, Towa  
University, Japan
10. T.K. Tanahashi        Tokyo Keizai University, Japan
11. Mr. Sugihara Naritaka    Tsukuba Univerity, Japan
12. Mr. Huang Qirui        China Institute of Contempory, International  
Relation, China
13. Dr. Laura Summers    Lancaster University England
14. Prof. Xue Maughong    Former Chinese, Ambassador to Kenya
15. Mr. Chen Daowei        Tientin Teacher, Training College  
Republic of China
16. Ms. Mar Mar Wei      Myanmar
17. Mr. Ba Than Win      Myanmar
18. Ms. Jiemin Bao        University of California of Berkley, U.S.A.
19. Dr. Jingjai Hanchanlash    Regional Dircetor for East and Southeast  
Asian, IDRC
20. Mr. Li Ning            China Association for International

Friendly Contact, China

- 21. Mr. Ohn Myint Myanmar
- 22. Dr. W.M. Sirisena University of Peradeniya, Srilanka
- 23. Dr. Manjit Singh Sidhu University Utara, Malaysia
- 24. Mr. Wang Wei Min Institute of Southeast Asian Studies  
Zhongshan University, China
- 25. Mr. Sorpong Peou York University, Canada
- 26. Prof. Tun Aung Chain The Myanmar Historical Commission, Myanmar
- 27. Mr. Shahab Setudeh-Nejad Iran
- 28. Mr. Patrick A.J. van de Velde Belgium
- 29. Dr. Court Robinson U.S.A.

7. นักวิจัยต่างประเทศที่อยู่ในโครงการวิจัยร่วมกับสถาบันเอเชียศึกษา

7.1 โครงการวิจัย "ถิ่นกำเนิดไทย" ร่วมกับ Institute of Southeast Asian Studies, Academic of Social Sciences of Yunnan, PRC

- 1. Chang Kaiyuan
- 2. Cheah Yanchong
- 3. Chen Lufan
- 4. Hur Hua-Sheng
- 5. Shen Xu
- 6. Wang Xiging

7.2 โครงการวิจัย "ชาวจีนแต่จิว" ร่วมกับ Institute of Southeast Asian History, Zhongshan University, PRC

- 1. Chen Shusen
- 2. Lin Mingdian
- 3. Wang Wei Min
- 4. Xu Zhaolin
- 5. Zhang Yingqin

รายชื่อสถาบันต่างประเทศที่สถาบันเอเชียศึกษา มีการติดต่อแลกเปลี่ยนวิชาการ

1. เอเชีย

- 1.1 Institute of Southeast Asian History, Zhongshan University, PRC
- 1.2 China Association for International Friendly Contact, PRC

- 1.3 China Institute of Contemporary International Relation, PRC
- 1.4 Institute of Southeast Asian Studies, Academy of Social Sciences of Yunnan, PRC
- 1.5 Institute of Southeast Asian Studies, Jinan Uni., PRC
- 1.6 Tientin Teacher, Training College, PRC
- 1.7 Shantou Uni., PRC
- 1.8 The Chinese Uni. of Hong Kong
- 1.9 Institute for International Education, Towa University, Japan
- 1.10 Tokyo Keizai University, Japan
- 1.11 Tsukuba University, Japan
- 1.12 Kyoto University, Japan
- 1.13 Institute of Developing Economies, Tokyo
- 1.14 Fair Fujitsu Library Program, Tokyo
- 1.15 Pusan University of Foreign Studies, Korea
- 1.16 Center for Area Studies, Seoul National University Korea
- 1.17 The Seljung Institute, Korea
- 1.18 The Korea Foundation, Korea
- 1.19 School of Humanities, University Sains Malaysia, Malaysia
- 1.20 University Utara, Malaysia, Malaysia
- 1.21 Department of Southeast Asian Studies, Faculty of social sciences, University Malaya, Malaysia
- 1.22 Department of Southeast Asian Studies Faculty of social sciences and Humanity, University of Malaya, Malaysia
- 1.23 The Myanmar Historical Commission, Myanmar
- 1.24 Universities' Historical Research Centre, Myanmar
- 1.25 University of Yangon, Myanmar
- 1.26 Institute of Economics, Myanmar
- 1.27 University of Mandalay, Myanmar
- 1.28 National Center for Social Sciences of Vietnam, Hanoi Vietnam
- 1.29 Southeast Asian Studies Centre, Hanoi, Vietnam
- 1.30 The Asian Center, University of the Philippines, Philippines
- 1.31 Faculty of Agriculture, Institute of Agriculture Bogor, Indonesia.

- 1.32 Centre for Strategic and International Studies, Indonesia
- 1.33 University of Peradeniya, Srilanka.
- 1.34 Institute of Southeast Studies, Singapore
- 1.35 Khmer International Relations Institute (KIRI), Phnom Penh
- 1.36 Cambodia Development Resource Institute, (CDRI), Phnom Penh
- 1.37 Regional Office for East and Southeast Asian, IDRC
- 1.38 University of East Asia, Macau
- 1.39 Lao Committee for Social Sciences., Lao PDR
- 1.40 Ministry of Science and Technology., Lao PDR
- 1.41 Ministry of Information and Culture., Lao PDR
- 1.42 Committee for Peace and Solidarity of Lao PDR

## 2. ยุโรป

- 2.1 Lancaster University, England
- 2.2 Cambridge University, England
- 2.3 Centre for Southeast Asian Studies, Hull Uni., England
- 2.4 Nordic Association for Southeast Asian Studies, Sweden
- 2.5 Centre d' Etude et de Recherches Internationales, Paris
- 2.6 Center for Pacific Asian Studies, Stockholm Uni., Sweden
- 2.7 The Royal Institute of Linguistics and Anthropology, Leiden,  
the Netherland

## 3. อเมริกา-แคนาดา

- 3.1 York University, Canada
- 3.2 University of California at Berkley U.S.A.
- 3.3 Cornell Univ. U.S.A.
- 3.4 University of Hawaii at Manao,. U.S.A.
- 3.5 Program for Southeast Asian Studies, Arizona State Uni., U.S.A.
- 3.6 Centre for Southeast Asian Studies, Northern Illinois Unil, U.S.A.
- 3.7 Centre for Asian and African Studies, Mexico

## 4. Australia

- 4.1 Centre for Southeast Asian Studies, Northern Territory Uni.,

- 4.2 Indian Ocean Centre for Peace Studies, Perth, Western Australia
- 4.3 Centre for the Study of Australia-Asia Relation, Griffith Uni.
- 4.4 Centre for Asia Pacific Studies, Victoria Uni, Victoria
- 4.5 Australian National University, Australia

## **ภาคผนวก 4**

### **สิ่งตีพิมพ์ของสถาบันเอเชียศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับภูมิภาค/ประเทศ ระหว่างปี 2515-2537**

#### **1. ภูมิภาค**

- 1.1 เอเชียทั่วไป
- 1.2 เอเชียตะวันออกเฉียง
- 1.3 อินโดจีน
- 1.4 อาเซียน
- 1.5 ตะวันออกกลาง
- 1.6 เอเชียใต้
- 1.7 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

#### **2. ประเทศ**

- 2.1 จีน
- 2.2 ญี่ปุ่น
- 2.3 เกาหลี
- 2.4 เวียดนาม
- 2.5 ลาว
- 2.6 พม่า

#### **3. วารสารของสถาบันเอเชียศึกษา**

- 3.1 เอเชียปริทัศน์ (เดิมปีละ 4 ฉบับ ปัจจุบันปีละ 3 ฉบับ)
- 3.2 เอเชียรายปี (ปีละ 1 ฉบับ)
- 3.3 ข่าวเอเชียศึกษา (ปีละ 4 ฉบับ)
- 3.4 Asian Review (ปีละ 1 ฉบับ)
- 3.5 จดหมายข่าวศูนย์ข้อมูลผู้ลี้ภัยอินโดจีน (ไทย-อังกฤษ) (ปีละ 2 ฉบับ)
- 3.6 Annual Report (ปีละ 1 ฉบับ)

# 1. ภูมิภาค

## 1.1 เอเชียทั่วไป

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
1.1.1	เอเชียความไร้ทั่วไป	2525
1.1.2	Research Report on Danish German and Japan Assistance to Agricultural Development in Thailand: A Comparative Study	1984 (2527)
1.1.3	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "ความร่วมมือของเดนมาร์ก เยอรมัน และญี่ปุ่นในการพัฒนาการเกษตรของไทย"	2527
1.1.4	สู่ทางการลงทุนร่วมระหว่างไทย-จีน	2528
1.1.5	ได้หวั่นจากวันวานถึงวันนี้	2529
1.1.6	Dependency with Bounds: Media and Information Technology Policies within the Asian Region	1987 (2530)
1.1.7	The Evidence of Ceramics as an Aid in Understanding the Pattern of the Trade in the Philippines and Southeast Asia	1987 ( 2530)
1.1.8	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศในเอเชียเป็นทางการ	2531
1.1.9	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "อุตสาหกรรมน้ำตาลในประเทศไทย ฟิลิปปินส์ ได้หวั่น และออสเตรเลีย ศึกษาเปรียบเทียบ"	2531
1.1.10	Meet the Ambassadors Speeches and Discussions 1986-1987	1989 (2532)
1.1.11	Islam and the Quest of Social Science	1989 (2532)
1.1.12	Asian Governments' Attitudes Towards Regional Security 1975-1979	1982 (2525)
1.1.13	Thai Trade Relation with the People's Republic of China, Japan and the Republic of Korea	1990 (2533)
1.1.14	Cooperation in the Mekong Development Papers and Proceeding of the Seminar Held in Bangkok on 27-29 June 1991	1991 (2534)
1.1.15	สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงของสังคมนิยมในเอเชีย	2534
1.1.16	Asian Alternative for Regional Cooperation a Quest of Asian Strategy for Globalization	1992 (2535)

## 1.2 เอเชียตะวันออก

## 1.3 อินโดจีน

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
1.3.1	ผู้ลี้ภัยอินโดจีน	2522
1.3.2	ติดต่อแห่งความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับพวกับพรรคคนงาน เวียดนาม	2523
1.3.3	รากเหง้าแห่งความขัดแย้งระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์กับพวกับพรรคคนงาน เวียดนาม	2523
1.3.4	ชนวนสงครามเวียดนาม-กัมพูชา	2523
1.3.5	รายงานการวิจัยเรื่อง "สาเหตุของการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว 1975-1981	2527
1.3.6	Trends in Asian-Indochina Relations Conference Proceeding	1988 (2531)
1.3.7	Indochinese Refugee: Asylum and Resettlement	1988 (2531)
1.3.8	ประมวลกฎระเบียบ ข้อบังคับ ว่าด้วยการค้าและการลงทุนไทย-อินโดจีน	2532
1.3.9	ผู้ลี้ภัยอินโดจีน กินอยู่อย่างไรในศูนย์ฯ พบนันทิคม	2533
1.3.10	อินโดจีนภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ ความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1991	2534
1.3.11	การสะสมทุนของชาวจีนในมลายู ค.ศ. 1819-1900	2534
1.3.12	Current Indochinese Economies	1992 (2535)
1.3.13	การค้าไทย-อินโดจีน	2535
1.3.14	An Annotated Bibliography on Indochinese Refugee Repatriation	1993 (2536)
1.3.15	Refugee Flows from Indochina Mass Movements and Challenges for the 1990s The Progress of preliminary Phase of Khmer Repatriation	1993 (2536)
1.3.16	การค้าชายแดน	2537



## 1.4 อาเซียน

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
1.4.1	เจาะอาเซียน	2527

## 1.5 ตะวันออกกลาง

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
1.5.1	บทนำแห่งตะวันออกกลาง	2534
1.5.2	ภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียหลังสงคราม	2536

## 1.6 เอเชียใต้

## 1.7 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
1.7.1	Indochinese and Problems of Security and Stability in Southeast Asia	1980 (2523)
1.7.2	Chinese in Thailand	1980 (2523)
1.7.3	ไทยกับผู้ลี้ภัยอินโดจีน อะไร ทำไม และอย่างไร?	2523
1.7.4	กรณีวิกฤตการณ์ปากน้ำ ร.ศ. 112 และระหัดกลไกการกำหนดคนไฮมาอ ต่างประเทศของไทย	2524
1.7.5	ทัศนคติคนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อเวียดนาม: ศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างจังหวัดที่มีและไม่มีชาวเวียดนามอพยพอาศัยอยู่	2524
1.7.6	ประเพณีที่ช่วยส่งเสริมการผสมผสานทางสังคมระหว่างชาวไทยพุทธกับชาว ไทยมุสลิม	2525
1.7.7	สหรัฐอเมริกากับระบบทหารในประเทศไทยศึกษากรณีความช่วยเหลือด้าน การทหารยุคหลังสงครามเวียดนาม (ค.ศ. 1975-1980)	2525
1.7.8	Development of Environmental and Social-Economic Management Plan for the Inner-Sector of the Gulf of Thailand	1984 (2527)
1.7.9	บทบาทและสถานภาพหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย	2528
1.7.10	รายงานผลการสำรวจทัศนคติของชาวยานไทยที่มีต่อประเทศญี่ปุ่น และ ประเทศในประชาคมอาเซียน	2529
1.7.11	Towards a History of Lam Thong and Sri Vijaya	1987 (2530)
1.7.12	Household Food Security Pattern of a Rice Growing Community in Sri Tiram Jaya Village Tanjung, Kuala Selangor Malaysia (a Case Study)	1987 (2530)
1.7.13	ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2481-2492 (พิมพ์ครั้งที่ 1)	2531
1.7.14	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "การช่วยเหลือผู้ลี้ภัยอินโดจีนในประเทศไทย"	2531
1.7.15	Thailand a First Asylum Country for Indochinese Refugee	1988 (2531)
1.7.16	ไทยก๊วน การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย	2532
1.7.17	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซียระหว่าง พ.ศ. 2519-2526	1989 (2532)
1.7.18	Economic Development of Thailand 1850-1950 (พิมพ์ครั้งที่ 1)	1989 (2532)
1.7.19	Economic Development of Thailand 1850-1950 (พิมพ์ครั้งที่ 2)	1991 (2534)
1.7.20	การเปลี่ยนแปลงในโลกคอมมิวนิสต์และผลกระทบต่อไทย	2533
1.7.21	ชาวจีนเชื้อเจ้าในประเทศไทยและภูมิสำเนาเดิมที่เถาซัน สมัยที่หนึ่ง: ทำเรือ ทางหิน (2310-2393) (ภาษาไทย)	2534

1.7.22	ชาวจีนเชื้อฮั่นในประเทศไทยและภูมิถิ่นกำเนิดที่เจาซัน สมัยที่หนึ่ง: ทำเรือ องหลิน (2310-2393) (ภาษาจีน)	2534
1.7.23	The Free Thai Movement and Thailand's Internal Political Conflicts (1938-1949)	1991 (2534)
1.7.24	ทุนสิงคโปร์ การผูกขาดตลาดของพารามะติบูกไทย	2535
1.7.25	ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2481-2492 (พิมพ์ครั้งที่ 2)	2535
1.7.26	Poeykwan: The Remittance Among Overseas Chinese in Thailand	1992 (2535)
1.7.27	Sikhs in Thailand	1993 (2536)
1.7.28	บทบาทธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของกลุ่มประเทศนิคส์ในประเทศไทย	2537

/

## 2. ประเทศ

### 2.1 จีน

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
2.1.1	The Nanyang Chinese	1992 (2515)
2.1.2	วารสารจีนศึกษา	2519
2.1.3	China in Thai Perspective	1980 (2523)
2.1.4	ประวัติการแพทย์จีน (พิมพ์ครั้งที่ 1)	2524
2.1.5	คนจีนในญวนนาน	2532
2.1.6	Yunnan Trade in the Nineteenth Century Southwest China's Cross - Boundaries Functional System	1989 (2532)

### 2.2 ญี่ปุ่น

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
2.2.1	คอกบญจนากับคาบซามูไร	2525
2.2.2	สังคมญี่ปุ่น	2525
2.2.3	พรรคเสรีประชาธิปไตยของญี่ปุ่นรักษาอำนาจไว้ได้อย่างไร	2526
2.2.4	Thai-Japanese Relation in Historical Perspective	1986 (2529)
2.2.5	Japan and Indochinese Refugees	1987 (2530)
2.2.6	ญี่ปุ่นศึกษา	2529-2537
2.2.7	พัฒนาการเศรษฐกิจญี่ปุ่นสมัยใหม่	2530
2.2.8	ความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นการบริหารงานและผลกระทบต่อการพัฒนา	2530
2.2.9	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "ธุรกิจก่อสร้างญี่ปุ่นในไทยศึกษาผลกระทบที่มีต่อการ พัฒนาประเทศและความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น"	2531
2.2.10	เคน เคน โรคุ บันทึกการทูตของผู้นำญี่ปุ่นเกี่ยวกับสงครามกับจีน เมื่อ ค.ศ. 1894-95	2534
2.2.11	ผลการสำรวจชีวิตความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นที่พำนักอยู่ในประเทศไทย	2534
2.2.12	อุตสาหกรรมอาหารในญี่ปุ่น	2534
2.2.13	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "วิวัฒนาการของการลงทุนของญี่ปุ่นในกลุ่มประเทศ อาเซียนและการกลายมาเป็นบริษัทข้ามชาติ"	2534
2.2.14	Japanese Consumers' Attitude Toward Thai Products Exported to Japan	(1991) 2534

## 2.8 กัมพูชา

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
2.3.1	ชุดปัญหาอินโดจีน-กัมพูชา	2524
2.3.2	เศรษฐกิจกัมพูชากับการพัฒนาอุตสาหกรรม	2525
2.3.3	ไทยกับปัญหากัมพูชา	2528
2.3.4	The Third International Conference	1998 (2531)
2.3.5	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ในประเทศอาเซียน ที่เกี่ยวกับปัญหา กัมพูชา"	2533
2.3.6	Cambodia Watching Down Under (พิมพ์ครั้งที่ 1)	1991 (2534)
2.3.7	Pol Pot Peasants and Peace Continuity and Change in Khmer Rouge Political Thinking 1985-1991	1992 (2535)
2.3.8	Cambodia Watching Down Under (พิมพ์ครั้งที่ 2)	1992 (2535)

## 2.4 เวียดนาม

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ปีที่พิมพ์
2.4.1	รายงานผลการวิจัยเรื่อง "ทหารเวียดนามหนีทัพ"	2530
2.4.2	Research Report on The Vietnamese Army Deserters	1987 (2530)
2.4.3	Current Vietnamese Economy	1989 (2532)

## **2.5 ตาราง**

<b>ลำดับที่</b>	<b>ชื่อหนังสือ</b>	<b>ปีที่พิมพ์</b>
2.5.1	การกลับถิ่นฐานเดิมโดยสมัครใจของชาวม้งศึกษากรณีบ้านวินัย	2533
2.5.2	The Lao Returnees in the Voluntary Repatriation Programme from Thailand	1992 (2535)

## **2.6 พม่า**

<b>ลำดับที่</b>	<b>ชื่อหนังสือ</b>	<b>ปีที่พิมพ์</b>
2.6.1	Market Research of Principal Exports and Imports of Burma with Special Reference to Thailand (1970/71 - 1985/86)	1988 (2531)
2.6.2	Foreign Loans and Aid in the Economic Development of Burma 1974/75 to 1985/86	1990 (2533)

### 3. วารสารของสถาบันเอเชียศึกษา

#### 3.1 เอเชียปริทัศน์

		ปีที่พิมพ์
3.1.1	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 1</u> ความขัดแย้งในเอเชียอาคเนย์	2523
3.1.2	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 2</u> ประวัติศาสตร์, การเมือง, เศรษฐกิจญี่ปุ่น	2523
3.1.3	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 3</u> นโยบายต่างประเทศของไทย	2523
3.1.4	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 4</u> สาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน	2523
<hr/>		
3.1.5	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 1</u> ปัญหา 3 จังหวัดภาคใต้	2524
3.1.6	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 2</u> เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	2524
3.1.7	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 3</u> บทบาทและอิทธิพลของมหาอำนาจในเอเชีย	2524
3.1.8	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 4</u> การเมืองในเอเชีย	2524
<hr/>		
3.1.9	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 1</u> การต่อต้านอำนาจรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	2525
3.1.10	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 2</u> อาเซียน ความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจ	2525
3.1.11	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 3</u> ปัญหาการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	2525
3.1.12	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 4</u> มหาสมุทรอินเดียและเอเชียใต้	2525
<hr/>		
3.1.13	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 1</u> เรื่องน่าสนใจในเอเชีย	2526
3.1.14	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 2</u> ทหารกับความมั่นคง	2526
3.1.15	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 3</u> ความล้มเหลว? ของพรรคคอมมิวนิสต์ในเอเชีย	2526
3.1.16	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 4</u> ประชาธิปไตยในเอเชีย	2526
<hr/>		
3.1.17	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 1</u> เรื่องน่าสนใจในเอเชีย	2527
3.1.18	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 2</u> ชตินิยมในเอเชีย	2527
3.1.19	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 3</u> จีนและโซเวียต	2527
<hr/>		
3.1.20	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 1</u> เศรษฐกิจทวีปเอเชีย	2528
3.1.21	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 2</u> แส่นยานทางทหาร	2528
3.1.22	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 3</u> การเมืองในเอเชีย	2528

3.1.23	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 1</u>	การเมือง, สังคมในเอเชียและการพัฒนา ของรัฐในโลกที่สาม	2529
3.1.24	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 2</u>	การพัฒนาเศรษฐกิจของเกาหลีใต้	2529
3.1.25	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 3</u>	กองทัพจีน	2529
<hr/>			
3.1.26	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 1</u>	ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ไทย-จีน	2530
3.1.27	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 2</u>	เศรษฐกิจ, สังคม, การเมือง, การทหาร ในเอเชีย	2530
3.1.28	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 3</u>	ปัญหาความสัมพันธ์ ไทย-ลาว	2530
<hr/>			
3.1.29	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 1</u>	สถานการณ์ในเอเชียกับบทบาทของประเทศ มหาอำนาจ	2531
3.1.30	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 2</u>	สถานการณ์ในพม่า	2531
3.1.31	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 3</u>	วิกฤตการณ์ในจีน : ปัญหาและอนาคตของ ระบบสังคมนิยม	2531
<hr/>			
3.1.32	<u>ปีที่ 10 ฉบับที่ 1</u>	สันติภาพในเอเชีย	2532
3.1.33	<u>ปีที่ 10 ฉบับที่ 2</u>	ไทย-อินโดจีน 1990	2532
3.1.34	<u>ปีที่ 10 ฉบับที่ 3</u>	อดีต ปัจจุบัน และอนาคต สังคมนิยมจีน	2532
<hr/>			
3.1.35	<u>ปีที่ 11 ฉบับที่ 1</u>	ว่าด้วยเอเชีย แปซิฟิก	2533
3.1.36	<u>ปีที่ 11 ฉบับที่ 2</u>	ว่าด้วยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น	2533
3.1.37	<u>ปีที่ 11 ฉบับที่ 3</u>	การค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น	2533
<hr/>			
3.1.38	<u>ปีที่ 12 ฉบับที่ 1</u>	ไทย-ลาว ความสัมพันธ์ทวิภาคี	2534
3.1.39	<u>ปีที่ 12 ฉบับที่ 2</u>	วิกฤตการณ์ อ่าวเปอร์เซีย ในมุมมองของไทย	2534
3.1.40	<u>ปีที่ 12 ฉบับที่ 3</u>	ญี่ปุ่นกับสงครามอ่าวเปอร์เซีย	2534
<hr/>			
3.1.41	<u>ปีที่ 13 ฉบับที่ 1</u>	การเมืองว่าด้วยทฤษฎีเวียดนาม	2535
3.1.42	<u>ปีที่ 13 ฉบับที่ 2</u>	เอเชียยุคหลังสงครามเย็น	2535
3.1.43	<u>ปีที่ 13 ฉบับที่ 3</u>	การเมืองในพม่า	2535
<hr/>			



3.1.44	<u>ปีที่ 14 ฉบับที่ 1</u>	สิ่งท้าทายประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย	2536
3.1.45	<u>ปีที่ 14 ฉบับที่ 2</u>	ไทย-อินโดจีน 2000	2536

### 3.2 เอเชียรายปี

#### 3.2.1 เอเชียรายปี

ปีที่พิมพ์  
2528-2537

### 3.3 ชาวเอเชียศึกษา

		<u>ปีที่พิมพ์</u>	
3.3.1	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 1</u>	อินเดีย, พม่า, ยองกา	2528
3.3.2	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 2</u>	เหตุการณ์โลกปัจจุบัน	2528
3.3.3	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 3</u>	การเมือง, เศรษฐกิจ, ความมั่นคงในเอเชีย	2528
3.3.4	<u>ปีที่ 1 ฉบับที่ 4</u>	เรื่องน่าสนใจในเอเชีย	2528
<hr/>			
3.3.5	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 1</u>	เรื่องน่าสนใจในเอเชีย	2529
3.3.6	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 2</u>	เรื่องน่าสนใจในเอเชีย	2529
3.3.7	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 3</u>	ความสัมพันธ์ไทย-ลาว, ปัญหาสองเกาหลี	2529
3.3.8	<u>ปีที่ 2 ฉบับที่ 4</u>	ฟิลิปปินส์ กับสหรัฐอเมริกา	2529
<hr/>			
3.3.9	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 1</u>	อาเซียน	2530
3.3.10	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 2</u>	การเลือกตั้งในฟิลิปปินส์	2530
3.3.11	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 3</u>	กบฏยังเติร์ก ฟิลิปปินส์	2530
3.3.12	<u>ปีที่ 3 ฉบับที่ 4</u>	อิทธิพลของการเมืองจีน	2530
<hr/>			
3.3.13	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 1</u>	สถานการณ์ไทย-ลาว	2531
3.3.14	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 2</u>	ผลการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ 21 และการประชุมสุดยอด สหรัฐ-โซเวียต	2531
3.3.15	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 3</u>	การเมืองพม่าถึงเวลา?	2531
3.3.16	<u>ปีที่ 4 ฉบับที่ 4</u>	การประสานงานทางด้านการทหารและ การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีระหว่างโซเวียต และเวียดนาม	2531
<hr/>			

3.3.17	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 1</u>	การค้าไทย-ลาว	2532
3.3.18	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 2</u>	การปฏิรูปในจีน	2532
3.3.19	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 3</u>	การเลือกตั้งตำแหน่งสำคัญในอิหร่าน	2532
3.3.20	<u>ปีที่ 5 ฉบับที่ 4</u>	เศรษฐกิจพม่า	2532
<hr/>			
3.3.21	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 1</u>	นานาชาติกับปัญหาคัมพูชา	2533
3.3.22	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 2</u>	การเปลี่ยนแปลงของสังคมนิยมมองโกเลีย	2533
3.3.23	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 3</u>	ปัญหาของเวียดนามในทศวรรษใหม่	2533
3.3.24	<u>ปีที่ 6 ฉบับที่ 4</u>	มาเลเซีย : การเลือกตั้งในปี 1990	2533
<hr/>			
3.3.25	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 1</u>	พรรคของอิหร่านที่มีต่อกษัตริย์นาฮัด และอนาคตของวาฮิดิอาระเบีย	2534
3.3.26	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 2</u>	การประชุมกับพม่าลี้ภัยจากจากการทำลาย... พม่า	2534
3.3.27	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 3</u>	ความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก : ด้านเศรษฐกิจ	2534
3.3.28	<u>ปีที่ 7 ฉบับที่ 4</u>	การเปลี่ยนแปลงในสหภาพโซเวียต : ผลกระทบต่อประเทศสังคมนิยมในเอเชีย	2534
<hr/>			
3.3.29	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 1</u>	สมาคมเอเชียใต้เพื่อความร่วมมือระดับภูมิภาค กับการก่อการร้าย	2535
3.3.30	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 2</u>	การเมืองพม่า ปี 1992	2535
3.3.31	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 3</u>	สนธิสัญญา : ระบอบเวลาลูกใหม่ในเอเชีย- แปซิฟิก	2535
3.3.32	<u>ปีที่ 8 ฉบับที่ 4</u>	บทบาทใหม่ทางทหารของญี่ปุ่น	2535
<hr/>			
3.3.33	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 1</u>	อำนาจของศาลในการเมืองมาเลเซีย	2536
3.3.34	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 2</u>	การเมืองในศรีลังกา	2536
3.3.35	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 3</u>	จุ หยง จี ผู้นำจีนยุคใหม่?	2536
3.3.36	<u>ปีที่ 9 ฉบับที่ 4</u>	ลาวหลังยุคโกสอ : การเมืองการปกครอง	2536
<hr/>			
3.3.37	<u>ปีที่ 10 ฉบับที่ 1</u>	การเมืองปากีสถาน : การกลับมาของ เบนาซีร์ بوتโต	2537

### 3.4 Asian Review

3.4.1 Asian Review vol. 1-7	1987-1993 (2530-2536)
-----------------------------	--------------------------

### 3.5 จดหมายข่าวศูนย์ข้อมูลผู้ลี้ภัยกับอินโดจีน

3.5.1 ปีที่ 1 เล่มที่ 1 (ไทย - อังกฤษ)	2533
3.5.2 ปีที่ 1 เล่มที่ 2 (ไทย - อังกฤษ)	2533
-----	
3.5.3 ปีที่ 2 เล่มที่ 1 (ไทย - อังกฤษ)	2534
3.5.4 ปีที่ 2 เล่มที่ 2 (ไทย - อังกฤษ)	2534
-----	
3.5.5 ปีที่ 3 เล่มที่ 1 (ไทย - อังกฤษ)	2535
3.5.6 ปีที่ 3 เล่มที่ 2 (ไทย - อังกฤษ)	2535
-----	
3.5.7 ปีที่ 4 เล่มที่ 1 (ไทย - อังกฤษ)	2536
3.5.8 ปีที่ 4 เล่มที่ 2 (ไทย - อังกฤษ)	2536

### 3.6 Annual Report

	<u>ปีที่พิมพ์</u>
3.6.1 Annual Report	1982-1993 (2525-2536)

## ภาคผนวก 5

### **สไลด์-แบบชุด เอเชียในไทยปัจจุบัน**

1. เอเชียจะ วันยกกเงิองใต้ในโลกปัจจุบัน
2. เอเชียจะ วันยกกในโลกปัจจุบัน

### **สไลด์-แบบชุด ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**

1. ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และการอนุรักษ์
2. ทรัพยากรดิน และการอนุรักษ์
3. ทรัพยากรน้ำ และการอนุรักษ์
4. ทรัพยากรแร่ธาตุ และการอนุรักษ์
5. ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษ
6. พลังงานจากปิโตรเลียม
7. เปิดโลกห้ำก

### **สไลด์-แบบชุด เอเชียทั่วไป**

1. ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของทวีปเอเชีย
2. แหล่งอารยธรรมในเอเชีย
3. ลักษณะทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย
4. ปัญหาทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย
5. ลักษณะการเมืองการปกครองของเอเชีย

### **สไลด์-แบบชุด ศาสนาสำคัญของไทย**

1. พุทธประ ค์
2. หลักธรรมในพุทธศาสนา
3. พระสงฆ์กับการพัฒนา
4. ประเพณีกับการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน
5. ความเป็นมาของคริสต์ศาสนา
6. หลักธรรมกับการดำเนินชีวิตของคริสต์ศาสนิกชน
7. ความเป็นมาของศาสนาอิสลาม
8. หลักธรรมกับการดำเนินชีวิตของมุสลิม
9. ความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
10. ศาสนาพราหมณ์ในประเทศไทย

### **สไลด์-เทปชุด ประวัติศาสตร์ชาติไทย**

1. ชนชาติไทยและอาณาจักรโบราณในประเทศไทย
2. อาณาจักรสุโขทัย
3. ยุทธยา: การเมืองการปกครอง
4. ยุทธยา: เศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับต่างประเทศ
5. รัตนโกสินทร์: การเมืองการปกครอง
6. รัตนโกสินทร์: การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม
7. รัตนโกสินทร์: ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

### **สไลด์-เทปชุด ทวีปของเรา**

1. ประเทศไทย
2. ประเทศมาเลเซีย
3. ประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์
4. ประเทศสาธารณรัฐอินโดนีเซีย
5. ประเทศสาธารณรัฐฟิลิปปินส์
6. ประเทศญี่ปุ่น (1)
7. ประเทศญี่ปุ่น (2)
8. สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)
9. สาธารณรัฐประชาชนจีน
10. สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า
11. ประเทศบรูไน
12. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ)
13. สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)
14. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สไลด์ เทปชุด วันแห่งความทรงจำ

สไลด์ เทปชุด ชาวไทผกยูง

วิดีโอเทปชุด เกาหลีเหนือ

วิดีโอเทปชุด ญี่ปุ่น ญี่ปุ่น (ม้วนที่ 1 และม้วนที่ 2)

วิดีโอเทปชุด วัน เวลา และชีวิต-ใต้ทวันวันนี้

เทปเพลงชุด บทเพลงอาเศศบ

เทปเพลงชุด เพลงชาติเอเซีย

วิดีโอเทปชุด สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

## ภาคผนวก 6

รายการจัดประชุมระดับชาติและระดับนานาชาติของสถาบันเอเชียศึกษา

ระหว่างปี พ.ศ. 2527-2537

ลำดับ	เรื่องที่จัดประชุม	ปีจัด										
		2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
	<b>ระดับชาติ</b>											
1	"Role and Status of Chinese-Language Newspaper in Thailand" 15/2/86			/			-					
2	"The Teochiu Chinese in Thailand : The Wangbees and the Lumsums" 11/4/87				/							
3	"On the Evolution of New Island States in Micronesia" 12/4/87				/							
4	"Diplomatic Maneuvering over the Kampuchean Problem" 12/7/87				/							
5	"Japan and Asia in Development Problem" 12/21/87				/							
6	"Problems in Thai-Lao Relation" 12/30/87				/							
7	"Iraq-Iran War and Current Situation in the Persian Gulf" 1/27/88					/						
8	"Reconstructing in the Soviet Society under Gorbachev" 2/15/88					/						
9	"The Teochiu Chinese in Thailand and Their Home Villages in Chaoshan" 8/19/88					/						
10	"Towards Creative Relations between the Thais and the Japanese" 9/12/88					/						
11	"Information Age: Experience in Japan and Prospects in Thailand" 11/1/88					/						

ลำดับ	เรื่องที่ต้องประชุม	ปีพ.ศ.										
		2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
12	"Japanese Construction Business in Thailand: A Study of its Impacts on Thailand's National Development and Thai-Japanese Relations" 1/25/89					/						
13	"Evolution of the Success Case of Economic Development of Hong Kong" 7/12/89					/						
14	"Thai-Indochinese Trading Prospects" 13/12/89					/						
15	"The Changing Scene in the Communist World and Impacts on Thailand" 12/27/89					/						
16	"An Analysis of Japanese 1990 General Election" 2/20/90						/					
17	"Thai-Indochinese Trading Prospects" 2/3/90						/					
18	"Neutral Refugee Camps in Thailand: Is it Workable Solution?" 2/4/89						/					
19	"A Change in Japanese Leadership: Implications for Thailand" 5/1/90						/					
20	"Southeast Asia in 1990s" 7/26/90						/					
21	"Cambodia The Elusive Peace" 9/7/90						/					
22	"Asia in 1990s" 10/8-9/90						/					
23	"Chinese Language Teaching in Primary and Vocational Schools in Thailand" 19/10/90						/					



ลำดับ	เรื่องที่ประชุม	ปีถัด										
		2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537
24	"Thai-Indochinese Relation" 30/11/90						/					
25	"Thai Trade and Investment in Laos and Cambodia" 21/12/90						/					
26	"Laos: Present and Future" 1/9/91					/			/			
27	"Crisis of Iraq after the Deadline" 1/21/91								/			
28	"Thai Trade and Investment Prospects in Vietnam and Cambodia" 2/18/91								/			
29	"Human Rights and the Environment: Impacts Upon the Residents of the Areas" 4/3/91								/			
30	"Economic Relations between Thailand and Indochina" 5/3/91								/			
31	"The Cooperation between Thai-Indochina" 4/5/91								/			
32	"Laos: After the 5th Party Congress" 5/3/91								/			
33	"Trade and Investment Opportunities in Indochina" 7/2/91								/			
34	"The Big Business and the Present Thai Government" 9/30/91								/			
35	"Women's Role in Adaptive Strategies among Laotian Refugee Families in the Toronto Area" 10/9/91								/			
36	"The Emperor and the Japanese-Thai Relations" 9/23/91								/			

ลำดับ	เรื่องที่เกี่ยวข้อง	ปีที่จัด								
		๒๕๓๗	๒๕๓๘	๒๕๓๙	๒๕๔๐	๒๕๔๑	๒๕๔๒	๒๕๔๓	๒๕๔๔	๒๕๔๕
37	"The Soviet Union after the Abortive Coup: Changes and Continuity" 9/25/91						/			
38	"The First Phase Settlement of Cambodia and UNHCR's Repatriation Plan" 10/3/91						/			
39	"ASEAN Non-Governmental Organization: Development and Role in ASEAN Economic Prosperity" 10/6/91						/			
40	"UN Conflict Management in the Cambodian War" 8/7/91						/			
41	"Democratization in Developing Countries" 11/8/91						/			
42	"Quantitative Documentary research on Thai Literature on ASEAN Economic Cooperation" 9/30/91						/			
43	"UN: Peace Plan of Cambodia" 6/19/92						/			
44	"Education, Health, Human rights violations and Lifestyle of Burmese Students in Thailand" 10/16/92						/			
45	"Burmese Political Dissidents in Thailand" 11/9/92						/			
46	"The Assistance Role of UNHCR for Burmese Students in Thailand" 11/11/92						/			
47	"Thai-Chinese Economic Cooperation: The case of Southern China" 1/12-13/93						/			

[illegible]

ลำดับ	เรื่องที่จะประชุม	ปีที่จะ									
		2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	
	ระดับนานาชาติ										
1	"SEAPOL Technical Workshop on the Law of the Sea: Problems of Implementation in Southeast Asia"	/									
2	"The Origin of the Thai State: Nanzhao or Sukhothai?"	/									
3	"The Teochiu Chinese in Thailand and Their Home Villages in Chaoshan"	/									
4	"SEAPOL International Workshop on Ocean Development and Management in Southeast Asia: Prospects for Implementation of the U.N. Convention on the Law of the Sea"		/								
5	International Workshop on "The Seafarer in the ASEAN Region"		/								
6	"Indochinese Refugees: Causes, Resettlement Processes and a Proposed Solution"		/								
7	"Thailand-Malaysian Bilateral Colloquial"		/								
8	"The Teochiu Chinese in Thailand and Their Home Villages in Chaoshan"			/							
9	"Trends in ASEAN-Indochina Relations"			/							
10	"Vietnam Today: Assessing the New Trends"			/							
11	"The Origin of the Thai State Nanzhao or Sukhothai?"				/						
12	"The Implementation of the 1982 U.N. Law of the Sea Convention"				/						
13	"Ocean Regime Building in Southeast Asia"				/						

[illegible]

**પાઠ્યપુસ્તક ૭**

จำนวนเงินที่ชำระจากบัตรเครดิต 2527-2537

[illegible]



[illegible]

(๔) บริษัท จีเอ็มคอมมัลเทคเรียล จำกัด, กระทรวงพาณิชย์, สมาคมการค้าส่งเสริมการขาย, มูลนิธิเพื่อคนไทย, EM News Company Ltd.

**(2) Interlect Training Service**

**(3) East-West Seminar**



## ภาคผนวก 8

### รายชื่อแหล่งเงินทุนในประเทศที่ให้ความช่วยเหลือสถาบันเอเชียศึกษาและผู้บริหาร

ASEAN Cultural Fund

Asua Foundation

EM News Company Ltd

East West Seminar

Far East Trade Office

Ford Foundation

Friedrich Ebert Stiftung

Hitachi Scholarship Foundation

International Development Research Centre (IDRC)

Japan Foundation

UNHCR

Volkswagen Foundation

กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงพาณิชย์

การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

คุณกังวาล ตันติพงศ์อนันต์

ดร. เขียน ชีระวิทย์

คุณทวี ชูทรัพย์

คุณณรงค์ พึ่งชาญชัยกุล

คุณธนิต ไตรวุฒิ

คุณณฤมล ศรีพสุธารณ

คุณนำชัย นำชัยศิริ

คุณประจักษ์ ตั้งคารวคุณ

คุณประพฤทธิ์ ศุภรัตน์เมธี

คุณปรีชา พิณสุขเกษม

เปรมจิตต์ และ เปรม ศิริเปรมสิงห์

คุณภาสกร ศิริยะพันธ์

คุณรวมเจ็ด พงศ์เจริญเกียรติ

อ. วสันต์ ฤทธธนา

คุณวิกรม ชูวัชรเจริญ

คุณวุฒิเทพ นันทภิวัฒน์

ดร. สมศักดิ์ ลีสวัสดิ์ตระกูล

คุณสุภัทร หันตสุวรรณ

คุณอุเทน เตชะไพบูลย์  
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด  
ธนาคารกรุงไทย จำกัด  
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด  
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด  
ธนาคารไทยทุน จำกัด  
ธนาคารศรีนคร จำกัด  
บริษัท กันคณา เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด  
บริษัท กู๊ดลักทัว จำกัด  
บริษัท เกริกเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด  
บริษัท ชิงเป้าคณิตกาเมตเคิลไทย จำกัด  
บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด  
บริษัท ผู้จัดการ จำกัด  
บริษัท พูจีโฟโต้ฟิล์ม (ประเทศไทย) จำกัด  
บริษัท ภาสกรการเคหะ จำกัด  
บริษัท วังทอง กรุ๊ป จำกัด  
บริษัท สยามกลการ จำกัด  
บริษัท ทยิโนะโมะโตะ (ประเทศไทย) จำกัด  
บริษัท อินเตอร์เนชั่นแนล พลาสม่า จำกัด  
บริษัท เอสโซ่แอสทอนคาร์ทแห่งประเทศไทย จำกัด  
มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง  
มูลนิธิเอี่ยมสุรีย์  
โรงแรมเฟิร์ด  
สมาคมกลุ่มชาวไร่ฮ้อย เขต 7  
สมาคมแต่จิวแห่งประเทศไทย  
สมาคมส่งเสริมการลงทุนและการค้าไทย-จีน  
สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น  
สำนักข่าวสารญี่ปุ่น  
สำนักงานกฎหมายอินดิเพนเดนซ์  
สำนักแถลงข่าวญี่ปุ่น  
หนังสือพิมพ์วันทองเถื่อน  
หนังสือพิมพ์สากล  
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ  
หนังสือพิมพ์มติชน  
หอการค้าไทย-จีน  
ห้างสายพัฒนาฯ

นายพิชัย รัตตกุล

นายอุเทน เตชะไพบูลย์

นายเคิมศักดิ์ ตั้งเจตนาพร

รองศาสตราจารย์ นพวรรณ จงวัฒนา

รองศาสตราจารย์ พรรณี ประจวบเหมาะ

คุณมาสเตอร์ละ ชิงูชาวะ

คุณกำพล วัชรพล

สมาคมหอการค้าไทย-จีน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีศึกษา  
ของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**

**รศ.ดร.สุรชัย สิริไกร**

**ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**



# จีน ญี่ปุ่นและ เกาหลีศึกษา ของสถาบันเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร. สุรัชช ศิริไกร

ผู้อำนวยการสถาบันเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

## ความเป็นมา

การศึกษาภูมิภาคเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยประเทศจีน ญี่ปุ่นและ เกาหลีของสถาบันเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เกิดขึ้นมาจากความคิดริเริ่มในการจัดตั้งสถาบันญี่ปุ่นศึกษาขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2524 ทั้งนี้โดยอาจารย์ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวนหนึ่งซึ่งสำเร็จการศึกษาจากญี่ปุ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ไทยเสีย คุลย์การค้าต่อญี่ปุ่นมาเป็นเวลายาวนาน กล่าวคือ ประเทศญี่ปุ่นเป็นคู่เศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยไม่ว่าในด้านการค้า การลงทุน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาประเทศในรูปของเงินกู้เงินยืม ความร่วมมือทาง ด้านวิชาการ ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า และการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม แต่ก็ยังปรากฏว่าประชาชนไทยและญี่ปุ่นก็ยังคงไม่มีความรู้เกี่ยวกับแต่ละฝ่ายที่ลึกซึ้ง อย่างเป็นระบบและทำให้เกิดความเข้าใจผิดกันบ้างเป็นครั้งคราว เช่น กรณีนักศึกษา ไทยเดินขบวนต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น และประท้วงนายกรัฐมนตรีทานากะของญี่ปุ่นในระหว่าง ที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย อีกทั้งประเทศไทยยังไม่สามารถเจรจาปัญหาการ ขาดดุลย์การค้ากับญี่ปุ่น และ ไม่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาอุตสาหกรรม จากญี่ปุ่นมากเท่าที่ควร และประการสุดท้ายคือ นักธุรกิจชาวญี่ปุ่นที่พำนักในประเทศไทย ไม่เข้าใจวัฒนธรรมของไทย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จึงพิจารณาว่า จำเป็นจะต้องมีการ พัฒนาญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพโดยเร่งด่วน โดยถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของชาติ เพราะเราจะต้องทำการศึกษาให้มีความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับระบบและองค์กรต่าง ๆ ของญี่ปุ่น เกี่ยวกับระบบธุรกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมต่างๆ ของญี่ปุ่นในทุกระดับชั้น เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและวางแผนปฏิบัติ เพื่อปรับโครงสร้างความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจระหว่างไทยกับญี่ปุ่นที่เป็นปัญหาอยู่ในขณะนั้น และเพื่อช่วยส่งเสริมความ เข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ

ต่อมามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุม ประเทศจีน และประเทศเกาหลีด้วย และได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็น สถาบันเอเชีย ตะวันออกศึกษา ในวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2526 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2527

ทั้งนี้เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่ใหญ่และมีความ สำคัญทางการเมืองและความมั่นคงต่อทุกประเทศในภูมิภาคเอเชีย อีกทั้งยังมีความ สัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดกับประเทศไทย เราจึงมีความ จำเป็นจะต้องศึกษาทุกอย่างเกี่ยวกับประเทศจีนแม้ว่าจะมีระบบเศรษฐกิจและการเมือง ที่แตกต่างกันก็ตาม ส่วนเกาหลีก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญทางการเมืองของ ภูมิภาคนี้ เคยเกิดสงครามเกาหลีและความขัดแย้งระหว่างประเทศเกาหลีเหนือและ เกาหลีใต้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาคนี้มาโดยตลอด จึงมีความจำเป็นต้องศึกษา ด้วยเช่นกัน

ในปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าเป็นเงิน 115 ล้านบาท เพื่อสร้างอาคารศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นองค์ ประธานในพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2527 และในพิธีเปิดอาคาร ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2528 และต่อมาทรงพระมหากรุณาธิบ ธิ์ สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษาไว้ในพระราชูปถัมภ์อีกด้วย

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2527 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน สถาบันเอเชียตะวันออก ศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการศึกษา ค้นคว้า วิจัย จัดงานสัมมนา ให้การฝึกอบรม และบรรยายพิเศษ เป็นต้น ตลอดจนให้บริการทางวิชาการในรูปแบบ ต่าง ๆ แก่สังคมดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไป

สถาบันฯ มีโอกาสให้การต้อนรับแก่บุคคลสำคัญระดับชาติที่ให้เกียรติมา เยือนและชมอาคารศูนย์ญี่ปุ่น เช่น เจ้าชายฮิซาชิ และพระชายา และเจ้าชายทาคามาโตะ

แห่งประเทศไทย, ๖๗๖ ทาเคโอะ ฟูคุตะ อดีตนายกรัฐมนตรียุโรป, ๖๗๖ ซึเกทามิ ชุนาคะ อดีตรัฐมนตรีศึกษาธิการญี่ปุ่น และนักวิชาการที่มีชื่อเสียง และบุคคลชั้นนำในวงการต่าง ๆ เดินทางมาเยี่ยมชมอาคารศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา และสถาบันเอเชียตะวันออกศึกษาอยู่เสมอ ๆ อันยังผลให้มีการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ วัฒนธรรม และการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

### วัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้คำนึงถึงว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มีบทบาทอย่างมากในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคงกับประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อประเทศต่าง ๆ ในเอเชียและประเทศไทย จึงสนับสนุนให้มีการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเหล่านี้ให้กว้างขวางและลึกซึ้ง เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศและระหว่างประชาชนต่อประชาชน กับเพื่อรวบรวมผลการค้นคว้าวิจัยไว้อย่างเป็นระบบภายใต้สถาบันเดียวกันเพื่อประโยชน์ต่อรัฐบาล นักธุรกิจและสาธารณชนโดยทั่วไป ดังนั้น สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงจัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อประเทศไทย
2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียน การสอนเรื่องเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี
3. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจที่มีความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบทบาทให้บริการแก่สังคมให้มากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเผยแพร่ความรู้และผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แก่สถาบันการศึกษาและมหาชน ในรูปแบบของสิ่งตีพิมพ์ การประชุมสัมมนาและอื่น ๆ
5. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบันต่าง ๆ ตลอดจนประสานความร่วมมือทางวิชาการระหว่างนักวิชาการไทยและนักวิชาการต่างประเทศ

6. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง

### การบริหารงานและกิจกรรม

การบริหารงาน เพื่อให้การศึกษาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินการไปด้วยดี สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบ่งการศึกษาของสามประเทศออกเป็น โครงการญี่ปุ่นศึกษา โครงการจีนศึกษา โครงการเกาหลีศึกษา แต่ละโครงการมีคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเทศดังกล่าว ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมีรองผู้อำนวยการของสถาบันฯ สามท่านเป็นประธานของแต่ละโครงการ (ดูแผนภาพ)

กิจกรรม โดยทั่วไปโครงการศึกษาเกี่ยวกับแต่ละประเทศจะมีกิจกรรมวิชาการที่สำคัญอันประกอบไปด้วย

#### 1. การสนับสนุนงานวิจัย

คณะกรรมการของทุกโครงการจะพิจารณาหัวข้อที่เห็นว่าเหมาะสมแก่การทำการวิจัยล่วงหน้าเอาไว้ 3-5 ปี เพื่อเสนอขอทุนวิจัยจากงบประมาณของรัฐบาล โดยผ่านสภาวิจัยแห่งชาติ พร้อมกันนี้ได้พิจารณาหาผู้เหมาะสมมาทำการวิจัยจากทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย งานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลนี้มีขนาดตั้งแต่ 20,000-70,000 บาท ซึ่งถือว่าค่อนข้างน้อยและไม่ค่อยเพียงพอสำหรับการวิจัยในแต่ละปีสถาบันฯ จะได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการวิจัยต่าง ๆ ประมาณ 500,000 - 600,000 บาท เฉลี่ยโครงการละ 3 เรื่อง ซึ่งถือว่าน้อยเกินไปสำหรับการศึกษา มีเพียงโครงการญี่ปุ่นศึกษาเพียงโครงการเดียวที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมูลนิธิญี่ปุ่นประมาณ ปีละ 500,000 บาท โครงการญี่ปุ่นศึกษาจึงสามารถเพิ่มหัวข้อการทําริชได้มากขึ้น



## 2. งานสัมมนาและฝึกอบรม

ทุกโครงการจะจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการใหญ่ประจำปี อย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง ซึ่งมักจัดที่หอประชุมหรือโรงแรมนอกมหาวิทยาลัย ตามความเหมาะสมในการจัดงานสัมมนาทางวิชาการนี้ โครงการผู้ป่วนศึกษาจะจัดให้มีงานสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศ 1 ครั้ง และงานสัมมนาร่วมกันระหว่าง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กับมหาวิทยาลัยในภูมิภาคต่าง ๆ อีก 1 ครั้ง งานสัมมนาสรุปสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับผู้ป่วน 1 ครั้ง และงานสัมมนาร่วมกับสาขาภาษาผู้ป่วนของคณะศิลปศาสตร์ ในหัวข้อเกี่ยวกับการสอนภาษาผู้ป่วน 1 ครั้ง เป็นประจำทุกปี โดยได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากมูลนิธิผู้ป่วน สมาคมศิษย์เก่าผู้ป่วนและมูลนิธิการศึกษาอื่น ๆ

ส่วนโครงการจีนและเกาหลีศึกษา ได้ริเริ่มการจัดสัมมนาระหว่างประเทศ ในลักษณะทวิภาคีเมื่อ 2 ปีที่แล้ว โดยการหาเงินสนับสนุนจากบริษัทเอกชน สถานทูต และการขายบัตรเข้าฟัง ในอนาคตมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งกองทุนศึกษาโดยขอรับเงินบริจาคจากภาคเอกชนหรือมูลนิธิ และโดยการจัดกิจกรรมวิชาการต่าง ๆ เพื่อหารายได้มาขยายงานศึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับจีนและเกาหลีต่อไป

งานสัมมนาย่อยนั้น โครงการต่าง ๆ จะจัดการสัมมนาหรือการบรรยายพิเศษขึ้นในห้องประชุมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเพื่อลดค่าใช้จ่าย โดยเฉลี่ยแล้วแต่ละโครงการจะจัดการสัมมนาย่อยประมาณปีละ 2-4 ครั้ง โดยเป็นการสัมมนาเต็มวันหรือครึ่งวันตามความเหมาะสม

ส่วนด้านการฝึกอบรม สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการจัดการฝึกอบรมแก่ครูมัธยมที่สอนวิชาเกี่ยวกับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นประจำทุกปี โดยการหมุนเวียนไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย โดยการเสนอแนะของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้โดยการเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประเทศจีน ผู้ป่วน และเกาหลีไปบรรยายในหัวข้อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เป็นเวลา 2 วัน พร้อมกับมอบประกาศนียบัตรให้อีกด้วย ส่วนการ

สอนภาษาญี่ปุ่นก็เช่นกัน โครงการญี่ปุ่นศึกษาร่วมกับสาขาภาษาญี่ปุ่นก็จัดการอบรม เรื่องการสอนภาษาญี่ปุ่นแก่ครูไทยที่สอนภาษาญี่ปุ่นเป็นประจำทุกปีที่คุณบ่ญี่ปุ่นศึกษา รังสิต โครงการฝึกอบรมทั้งสองนี้ได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม. เพราะ เป็นประโยชน์โดยตรงสำหรับครูผู้สอนเหล่านั้น

### 3. การเผยแพร่ความรู้ในรูปของเอกสารและสิ่งตีพิมพ์

สถาบันฯ ได้ผลิตวารสารไทย-ญี่ปุ่นศึกษา วารสารเอเซียตะวันออก-ศึกษา ปีละ 3 ฉบับ ออกมาติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ และได้ผลิต จดหมายข่าว วิเคราะห์สถานการณ์ไทย-ญี่ปุ่น รายเดือนเพื่อรายงานความเคลื่อนไหวที่ใหม่และสำคัญแก่ผู้สนใจมาเป็นปีที่ 6 อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังได้พยายามหาเงินจัดพิมพ์ ผลงานวิจัยต่าง ๆ ของสถาบันเพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนในรูปของหนังสือหรือเอกสาร งานวิจัย และสนับสนุนการแปลหนังสือที่น่าสนใจ

### 4. การผลิตบัณฑิตวิชาโททางด้านเอเชียตะวันออกศึกษา

สถาบันฯ ได้จัดหลักสูตรวิชาโทด้านเอเชียตะวันออกศึกษาสำหรับ นักศึกษาปริญญาตรีที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออก หลักสูตรมีลักษณะ เป็นสหวิชา นักศึกษาจะต้องศึกษาอย่างน้อย 24 หน่วยกิต จากวิชาที่เสนอให้เลือกใน หลักสูตร วิชาต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบด้วยวิชาทางด้าน ประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ ภาษา และอารยธรรมที่มีสอนอยู่แล้วในหลักสูตรปกติของคณะ ต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาจะสามารถเลือกเรียนวิชาโทด้าน เอเชียตะวันออกศึกษา ญี่ปุ่นศึกษา เกาหลีศึกษาหรือจีนศึกษา ได้ตามความประสงค์

ในอนาคต โครงการญี่ปุ่นศึกษาจะร่วมมือกับคณะศิลปศาสตร์พัฒนาหลักสูตร ญี่ปุ่นศึกษาในระดับมหาบัณฑิต

5. การพัฒนาศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาให้เป็นศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สถาบันฯ มีเป้าหมายในการพัฒนาศูนย์ญี่ปุ่นศึกษาให้เป็นศูนย์ข้อมูลที่สมบูรณ์แบบและทันสมัย สำหรับเป็นฐานการศึกษาและวิจัยสำหรับนักวิจัยของไทยและประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคนี้ด้วย ดังนั้น จึงได้มีความพยายามที่จะรวบรวมหนังสือและเอกสารวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษไว้ในห้องสมุดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

นอกจากนี้ยังได้สร้างคลังข้อมูลและสารสนเทศ นับตั้งแต่ ปี 2532 เป็นต้นมา โดยการสนับสนุนของมูลนิธิญี่ปุ่น โดยการรวบรวมข้อมูลตัวเลขและสถิติต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ และจัดทำดัชนีและกฤตภาคเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษา และรวบรวมรายชื่องานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นเอาไว้ในคอมพิวเตอร์เพื่อสะดวกต่อการค้นหาข้อมูลสำหรับผู้วิจัย ส่วนทางด้านจีนและเกาหลีศึกษาก็ได้มีการจัดทำดัชนีและกฤตภาคเกี่ยวกับจีนและเกาหลีศึกษา และจัดพิมพ์บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ต่อเนื่องของทั้งสองประเทศ

6. โครงการแลกเปลี่ยนนักวิจัยกับประเทศเพื่อนบ้าน

นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ทางสถาบันฯ ได้เชิญนักวิจัยและผู้บริหารสถาบัน และผู้บริหารมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่สนใจเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษามาดูงาน และวิจัยที่สถาบันฯ ในระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ 1-3 เดือน เพื่อสร้างความร่วมมือทางวิชาการและส่งเสริมญี่ปุ่นศึกษา สถาบันฯ มีโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับสถาบันและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในประเทศจีน ลาว เวียดนาม และมาเลเซีย และจะพยายามขยายความร่วมมือออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้นนอกเหนือจากความร่วมมือทางวิชาการที่ทางสถาบันฯ ได้มีกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในญี่ปุ่นกว่า 13 แห่ง

นอกจากนี้ กิจกรรมความร่วมมือที่สถาบันฯ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นคือ การจัดการสัมมนาประจำปี Core University ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกียวโต โดยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นผู้ประสานงานในนามของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และมหาวิทยาลัยเกียวโตเป็นผู้ประสานงานทางฝ่าย

มหาวิทยาลัยญี่ปุ่นเพื่อจัดสัมมนาทางวิชาการประจำปีร่วมกันโดยผลัดกันเป็นเจ้าภาพ

### ปัญหาและอุปสรรค

แม้ว่าสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จะตั้งมาเป็นเวลา 10 ปี และได้รับการสนับสนุนทางด้านอาคารสถานที่และการเงินอย่างดีจากรัฐบาลญี่ปุ่น แต่การศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นก็ยังคงประสบปัญหาอยู่หลายประการ ส่วนโครงการเงินศึกษาและโครงการเกาหลีศึกษานั้นมีปัญหามากกว่าโครงการญี่ปุ่นศึกษาโดยทั่วไปปัญหาต่าง ๆ อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

#### 1. ด้านบุคลากร

แม้ว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมีอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษามาจากประเทศญี่ปุ่น หรือเป็นอาจารย์ที่ไม่ได้จบจากประเทศญี่ปุ่นแต่สนใจในเรื่องญี่ปุ่นมากกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ ก็ตาม เรายังมีอาจารย์ไม่ครบในทุกสาขาวิชา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้อาจารย์และนักศึกษาสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมเช่นนี้อาจทำได้โดยการให้ทุนการศึกษา ทุนวิจัย หรือทุนฝึกอบรมและดูงาน โดยเฉพาะทุนการศึกษาและวิจัยที่จะทำให้เกิดทักษะในการเป็นผู้เชี่ยวชาญยังมีอยู่จำกัดมาก ดังนั้นจะพบว่ามีอาจารย์และนักวิจัยรุ่นใหม่ที่ศึกษาด้านญี่ปุ่นและมาทำงานสอนและวิจัยน้อยมาก ในขณะที่อาจารย์รุ่นเก่า ๆ ก็กำลังจะเกษียณกันไป หรือทำงานวิจัยน้อยลงแต่ไปทำงานหาเงินด้านอื่น ๆ มากขึ้น เมื่อพิจารณาด้านบุคลากรเกี่ยวกับจีนและเกาหลีด้วยแล้วจะพบว่าเรามีผู้สนใจหรือผู้เชี่ยวชาญน้อยเหลือเกิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการเกาหลีศึกษา ปรากฏว่าไม่มีอาจารย์ท่านใดรู้ภาษาเกาหลีหรือเคยไปศึกษาหรือดูงานในประเทศเกาหลีเกินกว่า 6 เดือน

ดังนั้น สถาบันฯ ก็เช่นเดียวกับคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่ประสบปัญหาสมองไหล การขาดแรงจูงใจทางด้านการเงินเพราะเงินเดือนข้าราชการน้อย ทำให้ผู้จบการศึกษาจากประเทศญี่ปุ่นหันไปทำงานกับเอกชนเกือบทั้งหมด

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยที่ผ่านมามีนโยบายจำกัดการรับข้าราชการทำให้สถาบันฯ ไม่สามารถขออัตรานักวิจัยเพื่อจะรับสมัครนักวิจัยเพิ่มขึ้นได้ ในปัจจุบันสถาบันฯ มีนักวิจัยเพียง 4 อัตรา และบุคลากรอื่น ๆ ที่ทำงานบริหารต่าง ๆ ของสถาบันฯ อีก 17 อัตรา และลูกจ้างอีก 14 อัตรา ซึ่งไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสถาบันฯ สถาบันฯ ต้องอาศัยความร่วมมือจากอาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยในการทำงานด้านวิชาการ ในขณะที่ค่าตอบแทนการทำงานวิจัยหรือการสอนไม่มีหรือมีแต่ต่ำมาก จึงไม่เป็นแรงจูงใจต่อการทำงานวิจัยและทางวิชาการเท่าที่ควร สถาบันฯ พยายามสร้างความร่วมมือกับองค์กรเอกชนอื่น ๆ เท่าที่จะทำได้ เช่นสมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น สมาคมนักเรียนเก่าญี่ปุ่นในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิโครงการตำราสังคม-ศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มูลนิธิโคบายาชิและมูลนิธิอื่น ๆ

## 2. ด้านการเงิน

มีเพียงโครงการญี่ปุ่นศึกษาเพียงโครงการเดียวที่ได้รับเงินสนับสนุนจากมูลนิธิญี่ปุ่น ซึ่งทำให้สามารถพัฒนาญี่ปุ่นศึกษาให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดีภายใต้ข้อจำกัดต่าง ๆ แต่การช่วยเหลือจากมูลนิธิญี่ปุ่นอาจะยุติได้ในอนาคตหรือลดหย่อนการช่วยเหลือ ดังนั้นสถาบันฯ คำนึงต่อปัญหาในอนาคตว่าจะสามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างไร หรือว่ารัฐบาลไทยจะให้การสนับสนุนเพิ่มขึ้นได้อีกอย่างไร

ส่วนโครงการเงินศึกษาและโครงการเกาหลีศึกษานั้น รัฐบาลให้งบวิจัยจำนวนน้อยมากไม่สามารถจะทำโครงการวิจัยขนาดใหญ่ได้ ดังนั้นจึงเป็นภาระของผู้บริหารสถาบันฯ และคณะกรรมการโครงการต่าง ๆ ต้องช่วยกันหาวิธีการหาเงินมาสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นภาระที่ยากลำบาก และเป็นข้อจำกัดสำคัญของการพัฒนาโครงการเงินศึกษาและโครงการเกาหลีศึกษาของสถาบันฯ

โดยทั่วไป สถาบันการวิจัยควรจะได้รับ การสนับสนุนจากรัฐบาลหรือ มูลนิธิหรือองค์กรเอกชนภายในประเทศ เป็นส่วนใหญ่ทั้งทางด้านการเงินและบุคลากร จึงจะทำให้มีอิสระในการพัฒนาการศึกษาวิจัยได้อย่างเต็มที่ ในปัจจุบันแม้มูลนิธิญี่ปุ่นจะ ให้การสนับสนุนการเงินที่ดีและสำคัญยิ่งแก่โครงการญี่ปุ่นศึกษาของสถาบันฯ แต่กิจกรรม ต่าง ๆ ที่กระทำก็ต้องได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากมูลนิธิญี่ปุ่นก่อนด้วย จึงเป็นข้อจำกัด ที่ไม่อาจจะศึกษาวิจัยหรือจัดสัมมนาในปัญหาที่อาจจะกระทบกระเทือนแก่ประเทศญี่ปุ่นได้ อีกทั้งยังไม่สามารถจะทำกิจกรรมที่เร่งด่วนหรือมีลักษณะที่เป็นผลประโยชน์ต่อประเทศ ไทยเพียงฝ่ายเดียวได้

ดังนั้น ในอนาคตจำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนญี่ปุ่นศึกษาหรือกองทุนเอเชีย- ตะวันออกศึกษาโดยรวมขึ้น เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่จำเป็นและเร่งด่วน ซึ่งไม่สามารถ จะขอจากงบประมาณแผ่นดินหรือแหล่งเงินทุนจากประเทศภายนอกได้

### แนวทางการแก้ไขปัญหา

1. จัดตั้งกองทุนศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องที่จำเป็นเร่งด่วนและเป็นประโยชน์ต่อชาติโดยเฉพาะ

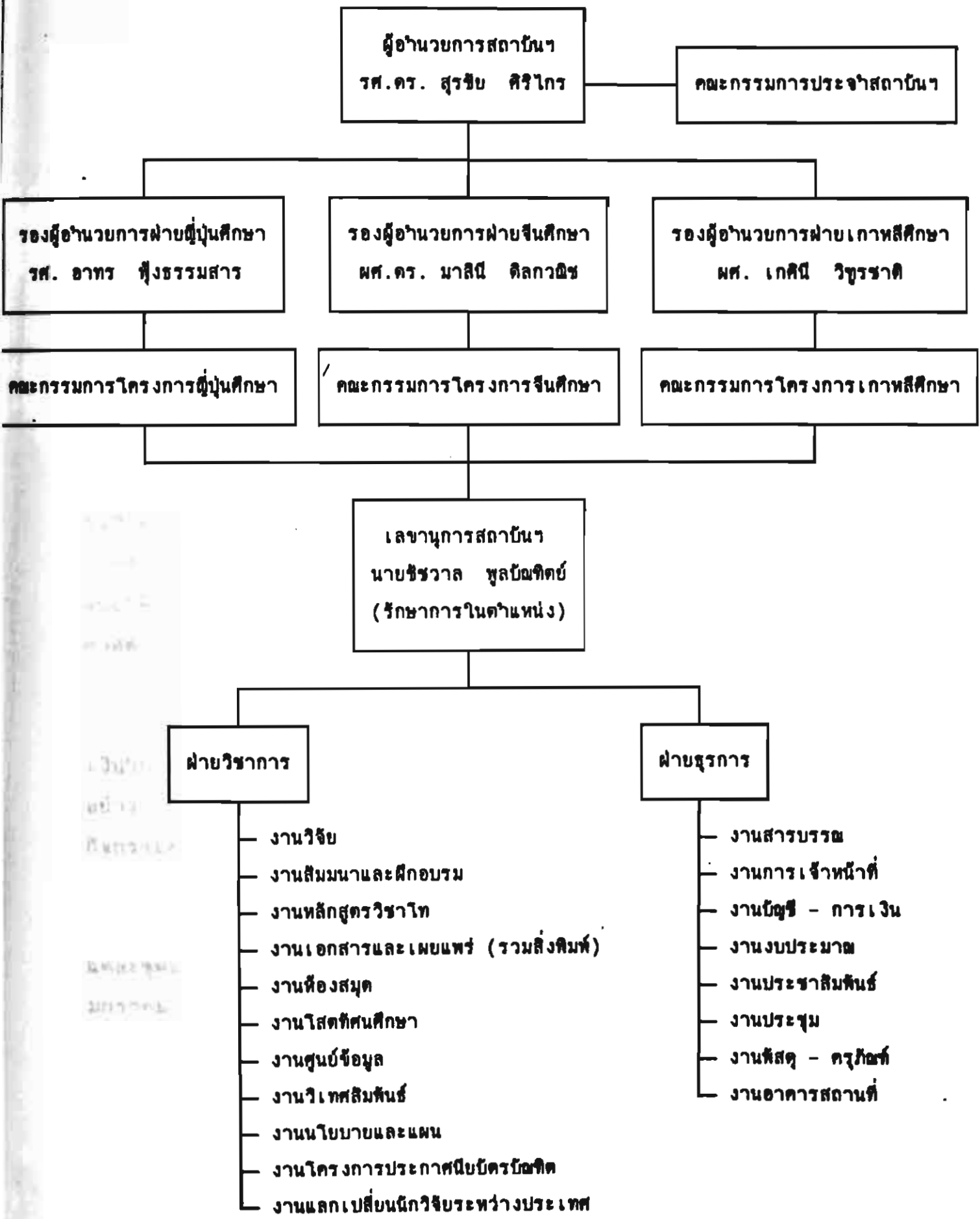
2. สร้างความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสพการณ์ และสร้างจิต สำนึกในการทำงานร่วมกันโดยหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ส่วนตัวหรือผลประโยชน์ของ สถาบันใดสถาบันหนึ่ง เท่าที่ผ่านมามีความร่วมมือระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในประเทศมี ลักษณะเป็นความร่วมมือส่วนตัวมากกว่าเป็นระบบ และขาดทิศทางการร่วมมือที่ชัดเจน จึงควรส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือเพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันและตกลง แบ่งงานกันทำให้ชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ใช้อาคารหรืออุปกรณ์ร่วมกันได้ ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นระบบ และวางแผนร่วมกันในการกำหนดทิศทางของการศึกษา ระหว่างสถาบันที่ศึกษาภูมิภาคหรือประเทศที่ซ้ำซ้อนกัน เป็นต้น จึงจะทำให้การศึกษา ภูมิภาคของสถาบันต่าง ๆ ในประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า

ประการสุดท้าย ควรจะเรียกร้องให้รัฐบาลส่งเสริมให้เอกชนสนับสนุน  
การศึกษาวิจัยมากขึ้น โดยให้แรงจูงใจต่าง ๆ เช่น การลดอัตราภาษีพิเศษเป็นปริมาณ  
มาก ๆ แก่เอกชนที่บริจาคเงินเพื่อจัดตั้งกองทุน หรือมูลนิธิ แก่สถาบันการศึกษาวิจัย  
ต่าง ๆ ในประเทศไทย

ภาคผนวก



แผนภูมิการแบ่งส่วนราชการของสถาบัน เอ เอ็มเค วันออกศึกษา



## โครงสร้างสถาบันเอ เชียตะ วันออกศึกษา

ในปัจจุบันสถาบันเอ เชียตะ วันออกศึกษา ประกอบด้วยโครงการญี่ปุ่นศึกษา โครงการจีนศึกษา และโครงการเกาหลีศึกษา แต่ละโครงการมีคณะกรรมการซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ในประเทศดังกล่าว ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

### 1. โครงการญี่ปุ่นศึกษา

โครงการญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอ เชียตะ วันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก่อตั้งจากการรวมตัวของคณาจารย์ที่มีความสนใจด้านญี่ปุ่นศึกษา หรือวงการศึกษาจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งต่อมาภายหลังเมื่อได้มีการจัดตั้งสถาบันเอ เชียตะ วันออกศึกษาขึ้นในปี พ.ศ. 2527 กลุ่มญี่ปุ่นศึกษาดังกล่าวจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันเอ เชียตะ วันออกศึกษา และใช้ชื่อว่า "โครงการญี่ปุ่นศึกษา" โครงการดังกล่าวได้รับความช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากรัฐบาลญี่ปุ่นในการก่อสร้างอาคารญี่ปุ่นศึกษา ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งปัจจุบันเป็นอาคารที่ทำการของสถาบันเอ เชียตะ วันออกศึกษา

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยังได้รับความสนับสนุนในด้านการเงินในการดำเนินกิจกรรมด้านญี่ปุ่นศึกษา จากมูลนิธิญี่ปุ่น (Japan Foundation) อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นผลให้โครงการญี่ปุ่นศึกษาสามารถขยายกิจกรรมด้านวิชาการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

โครงการญี่ปุ่นศึกษา บริหารงานโดยคณะกรรมการโครงการญี่ปุ่นศึกษา แต่ละชุดมาโดยต่อเนื่อง และคณะกรรมการชุดปัจจุบันได้รับการแต่งตั้ง เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2537 ดังมีรายนามต่อไปนี้

คณะกรรมการโครงการญี่ปุ่นศึกษา

1. รองศาสตราจารย์ อาทร พึ่งธรรมสาร	ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล	กรรมการ
3. รองศาสตราจารย์ ประธาน วัฒนวาณิชย์	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ อรพินท์	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ วรินทร์ ววงค์	กรรมการ
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลัปลึง คงชนะ	กรรมการ
8. อาจารย์เคชา สังขวรรณ	กรรมการ
9. อาจารย์ศิริพร วัชชวัลคุ	กรรมการ
10. หัวหน้าสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์	กรรมการ
11. อาจารย์เสาวรีย์ วัฒนจงกล	กรรมการ
12. อาจารย์หงษ์ฟ้า แสงธนาพฤกษ์	กรรมการ
13. อาจารย์ปัทมาวดี ชูชุกิ	กรรมการ
14. นายธีรवाल พูลบัณฑิตย์	กรรมการและเลขานุการ
15. นางขวัญจิต เพ็ญสุวรรณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
16. นายเรืองศักดิ์ เปื้ออโย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

เนื่องจากกิจกรรมของโครงการญี่ปุ่นศึกษามีค่อนข้างมากจึงได้แบ่งงาน

โดยกรรมการโครงการแต่ละท่านจะรับผิดชอบ

คณะกรรมการฝ่ายวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ประธาน วัฒนวาณิชย์	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุพา คลังสุวรรณ	อนุกรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรืองศักดิ์ ทรงสถาพร	อนุกรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ น้อมสวัสดิ์	อนุกรรมการ
5. ดร. เพ็ญศรี ก๊วยสุวรรณ	อนุกรรมการ
6. ดร. พงษ์เทพ วรกิจโกศาทร	อนุกรรมการ

- |                |           |                         |
|----------------|-----------|-------------------------|
| 7. อาจารย์เตชา | สังขวรรณ  | อนุกรรมการ              |
| 8. นางสาวยุพิน | คล้ายมนต์ | อนุกรรมการ              |
| 9. นางศริน้อย  | นิภานันท์ | อนุกรรมการและ เลขานุการ |

**คณะอนุกรรมการฝ่ายสัมมนาและฝึกอบรม**

- |   |                         |
|---|-------------------------|
| 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ศิริไกร         | ที่ปรึกษาอนุกรรมการ     |
| (หัวหน้าโครงการประชุมทางวิชาการระหว่างประเทศ) |                         |
| 2. รองศาสตราจารย์อาทร พึ่งธรรมสาร             | ที่ปรึกษาอนุกรรมการ     |
| (หัวหน้าโครงการประชุมทางวิชาการระดับชาติ)     |                         |
| 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรวรรณ ศุภจรรยา          | อนุกรรมการ              |
| (หัวหน้าโครงการอบรมครู)                       |                         |
| 4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภิรมย์ จันทาวร      | อนุกรรมการ              |
| 5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไฉ จามรมาน               | อนุกรรมการ              |
| 6. อาจารย์ศิริพร วัชชวัลคุ                    | อนุกรรมการ              |
| 7. หม่อมหลวงวัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์          | อนุกรรมการ              |
| 8. นายเรืองศักดิ์ เปื้อนใบ                    | อนุกรรมการและ เลขานุการ |

**คณะอนุกรรมการฝ่ายสิ่งพิมพ์**

- |  |                               |
|--|-------------------------------|
| 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ศิริไกร  | ที่ปรึกษา                     |
| 2. รองศาสตราจารย์อาทร พึ่งธรรมสาร      | ประธานอนุกรรมการ              |
| 3. นายนวรรตน์ เลขะกุล                  | อนุกรรมการ                    |
| 4. รองศาสตราจารย์กมล ฉายาวัฒนะ         | อนุกรรมการ                    |
| 5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนงค์ โรจน์วณิชย์ | อนุกรรมการ                    |
| 6. อาจารย์ศิริพร วัชชวัลคุ             | อนุกรรมการ                    |
| 7. อาจารย์ปัทมวดี ชูชุกิ               | อนุกรรมการ                    |
| 8. นายกิตติพงษ์ เปี่ยมปฎิภาณ           | อนุกรรมการและ เลขานุการ       |
| 9. นางเนตรนภาภรณ์ เพ็ชรผึ้ง            | อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ |

**คณะอนุกรรมการฝ่ายคลังข้อมูลและสารนิเทศ เอ เชียบะ วันออกและห้องสมุด**

1. รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล	ประธานอนุกรรมการ
2. อาจารย์นฤมล ปราชญ์โยธิน	อนุกรรมการ
3. นายสถาพร ก่อรักเขต	อนุกรรมการ
4. นางสาววรรณา โตพิบูลย์พงศ์	อนุกรรมการ
5. นางสาวยุหิเน คล้ายมนต์	อนุกรรมการ
6. นางสาวชลดา โกพิศดา	อนุกรรมการ
7. นายเฉลิมศักดิ์ รัตนะ	อนุกรรมการและ เลขานุการ
8. นางมนิกา ขวนแหล	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

**คณะอนุกรรมการฝ่ายการ เงินและ งบประมาณ**

1. อาจารย์หงษ์ฟ้า แสงชนาเพญักษ์	ประธานอนุกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภัสสร เสียวไพโรจน์	อนุกรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาตี วีระกิจพาณิชย์	อนุกรรมการ
4. นายชัชวาล พูลโณพิตรย์	อนุกรรมการ
5. นางภาณี รูปสม	อนุกรรมการ
6. นางขวัญจิต เทียบงตุ วรรณ	อนุกรรมการ
7. นางสาวสมใจ พุพพ์	อนุกรรมการและ เลขานุการ
8. นางสาวไฉญจา เสมสวัณดี	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

**คณะอนุกรรมการฝ่ายโครงการสอนภาษาญี่ปุ่น**

1. อาจารย์เสาวรีย์ โฉนงมงคล	ประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ น้อมสวัสดิ์	อนุกรรมการ
3. อาจารย์ทัศนีย์ วรรณรยวรงค์	อนุกรรมการ
4. อาจารย์บังศักดิ์ ขจรผดุงกิตติ	อนุกรรมการ
5. Mr. Hisao Eguchi	อนุกรรมการ
6. Mr. Toshihiko Kasahara	อนุกรรมการ
7. Mr. Hide Koike	อนุกรรมการ
8. นายทรงพล รุ่งโนรี	อนุกรรมการและ เลขานุการ

**คณะกรรมการฝ่ายวิเคราะห์สถานการณ์ไทย-ญี่ปุ่น**

1. รองศาสตราจารย์ ดร. นริศ ชัยสูตร	ที่ปรึกษา
2. รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ วรรณนิสกุล	ที่ปรึกษา
3. รองศาสตราจารย์วรินทร์ ววงค์	ประธานกรรมการ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พนิดา ชีมาภรณ์	กรรมการ
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุดา วัชรวัฒนากุล	กรรมการ
6. อาจารย์สุรัชชัย ธรรมทวิชกุล	กรรมการ
7. อาจารย์ทัศนีย์ วรจรรยาวงศ์	กรรมการ
8. อาจารย์หงษ์ฟ้า แสงธนาพฤษ	กรรมการ
9. นายชัชวาล พูลโณภิตย์	กรรมการ
10. นายกิตติพงษ์ เปี่ยมปฎิภาณ	กรรมการและ เลขานุการ
11. นางเนตรนภาภรณ์ เพ็ชรผึ้ง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

**2. โครงการเงินศึกษา**

โครงการเงินศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ซึ่งมีคณะกรรมการโครงการอันประกอบด้วย อาจารย์ที่ทรงคุณวุฒิและสนใจด้านเงินศึกษาจากคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะกรรมการชุดปัจจุบันได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2536 ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาลินี ดิลกพานิช	ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. จุลชีพ ชินวรรณ	กรรมการ
3. รองศาสตราจารย์ นิพัทธ์ จิตรประสงค์	กรรมการ
4. รองศาสตราจารย์ ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์ สุคนธ์ อรุณล้ำเลิศ	กรรมการ
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุพา คลังสุวรรณ	กรรมการ
8. อาจารย์ปกรณ์ สิมปบุญสรณ์	กรรมการ
9. อาจารย์ ดร. พรชัย ตระกูลวรานนท์	กรรมการ

10. อาจารย์รสสุคนธ์ จันทร์นภา	กรรมการ
11. อาจารย์ Luan Wenhua	กรรมการ
12. อาจารย์ถาวร ลิกขโกศล	กรรมการ
13. อาจารย์สมชาย สุขะการคำ	กรรมการ
14. นายธีรवाल พูลบัณฑิตย์	กรรมการและเลขานุการ
15. นางขวัญจิต เทียบสุวรรณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
16. นายเรืองศักดิ์ เปื้อนใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

### 3. โครงการเกาหลีศึกษา

โครงการเกาหลีศึกษา ประกอบด้วย คณะกรรมการโครงการเกาหลีศึกษา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ทรงคุณวุฒิ จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยได้รับแต่งตั้งเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2536 ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกศินี วิฑูรชาติ	ประธานกรรมการ
2. ประธานหอการค้าไทย-เกาหลี	กรรมการ
3. ผู้อำนวยการสำนักงานพาณิชย์เกาหลี	กรรมการ
4. คุณมิรา คิม ประชาบาล	กรรมการ
5. รองศาสตราจารย์ดำรงศักดิ์ ฐานดี	กรรมการ
6. รองศาสตราจารย์อรทัย ศรีสันติสุข	กรรมการ
7. รองศาสตราจารย์พรณี ฉัตรพลรักษ์	กรรมการ
8. รองศาสตราจารย์ชอบ เข้มกลัด	กรรมการ
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิษณุ สุนทรารักษ์	กรรมการ
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลลา แสงสีทอง	กรรมการ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีร์ ศุภนิคย์	กรรมการ
12. อาจารย์ เว็วโท นกคณ ชาติประเสริฐ	กรรมการ
13. นางภาณี รูปสม	กรรมการ
14. นายธีรवाल พูลบัณฑิตย์	กรรมการและเลขานุการ
15. นางขวัญจิต เทียบสุวรรณ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
16. นายเรืองศักดิ์ เปื้อนใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

## รายงานวิจัยของสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่ดำเนินการแล้ว

### งบคลัง

1. พัฒนาการของเงินศึกษาในประเทศไทย ค.ศ. 1970 - 1984 (พ.ศ. 2528)  
โดย รองศาสตราจารย์ ดร. จุลชีพ ชินวรวิไล
2. การศึกษาเบื้องต้น ความสัมพันธ์ไทย-ญี่ปุ่น : ด้านการเมือง (พ.ศ. 2529)  
โดย รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ จิตติวัฒนพงศ์
3. การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ และแนวทางของการพัฒนาชนบทแห่งชาติในประเทศไทย และสาธารณรัฐเกาหลี (พ.ศ. 2530)  
โดย รองศาสตราจารย์ ชอบ เข้มกลัด
4. ภาษาญี่ปุ่นกับความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. 2530)  
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรินทร์ วุวงศ์
5. อิทธิพลวัฒนธรรมจีนที่มีต่อไทย (พ.ศ. 2531-2532)  
โดย คุณยุทิน คล้ายมนต์
6. นโยบายสัมพันธ์สมัยในสาธารณรัฐประชาชนจีน : บทเรียนและแนวโน้ม (พ.ศ. 2533)  
โดย รองศาสตราจารย์ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน
7. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียนในยุคสังคมนิยมทันสมัยภายใต้  
อิทธิพลของนายเติ้ง เสี่ยวผิง (1978-ปัจจุบัน)  
โดย รองศาสตราจารย์ ดร. สุรัชย์ ศิริไกร

### งบเงินทุนมูลนิธิญี่ปุ่น

1. เจ็ดศตวรรษแห่งการครองอำนาจนักรบญี่ปุ่น (พ.ศ. 2531)  
โดย รองศาสตราจารย์พรณี นัทรพลรักษ์  
และ ดร. ปรีชา อังคาภิรมย์ โชริเอะ
2. การศึกษาเปรียบเทียบระบบสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นและ  
ประเทศไทย (พ.ศ. 2531)  
โดย อาจารย์วุฒิสาร ตันไชย และ อาจารย์เล็ก สมบัติ
3. งานวิจัยเกี่ยวกับญี่ปุ่นในประเทศไทย : แนวโน้มในระหว่างปี ค.ศ. 1984-1987  
(พ.ศ. 2531) โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิดา สอนศรี



4. The Linkages between Manpower and Technological Development in Asia : The Case of the Electronics Industry in Japan, Korea, Taiwan and Thailand (พ.ศ. 2531)  
โดย ดร. อนุภาพ ถิรลาภ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์บัญญัติ สุรการวิทย์ และคุณประยูร เชื้อบัววัฒนา
5. กลยุทธ์ใหม่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่น (พ.ศ. 2532)  
โดย รองศาสตราจารย์วเรศ อุปาดิก และคณะ
6. โลกทัศน์ของคนญี่ปุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสมัยเฮอัน (พ.ศ. 2532)  
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาวิสา ชลิตพัฒน์นงกูร
7. ความเข้าใจวิถีชีวิตและแนวคิดของชาวญี่ปุ่นจากการเรียนหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยไทยในกรุงเทพฯ (พ.ศ. 2532)  
โดย รองศาสตราจารย์ ดร. รัตนา ศิริพาณิชย์
8. คู่มืออธิบายไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นระดับกลางสำหรับนักศึกษาไทย (พ.ศ. 2533)  
โดย อาจารย์สุมาลี แพสชะเรตตี
9. Japanese Direct Investment in Thailand  
โดย รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ แด้มบุญเลิศชัย และคณะ

#### หัวข้อการสัมมนาทางวิชาการระหว่างประเทศ

1. "Challenge to Thai Exports" พ.ศ. 2529
2. "Thai-Japanese Relations : Development and Future prospect" พ.ศ. 2530
3. "Toward restructuring of Division of Labor in the Asian Pacific Region" พ.ศ. 2531
4. "Cooperation in Asia-Pacific : The Roles of Japan, U.S.A., Australia, China, NICs and ASEAN" พ.ศ. 2532
5. "Japan's ODA and Asian Developing Economics" พ.ศ. 2533
6. "Japan's Role in the Transfer of Technology in ASEAN Countries" พ.ศ. 2534

7. "Thailand and Japan Economic Cooperations Indochinese States" พ.ศ. 2535
8. "Japanese International Responsibility and Contribution to Peace and Prosperity in Asia-Pacific" พ.ศ. 2536
9. "New World Order in Asia-Pacific" พ.ศ. 2537

**หัวข้อการสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ**

1. "Japanese Studies in Thailand : A Trend for the 1990s" พ.ศ. 2533
2. "The Role of Japanese Economic Cooperation in Rural Development of the Northern Region of Thailand" พ.ศ. 2534
3. "The Role of Japanese Economic Cooperation in Rural Development of the Northeastern Region of Thailand" พ.ศ. 2535
4. "The Role of Japanese Economic Cooperation in Rural Development of the Southern Region of Thailand" พ.ศ. 2536
5. "New ERA of Japanese Studies in Thailand : 10 Years After the establishment of Japanese Studies Center" พ.ศ. 2537

**โครงการเอเชียศึกษา  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**

**รศ.เศกสิน ศรีวัฒนบุรุษกิจ  
ประธานโครงการเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**



**โครงการ เอ เอเชียศึกษา**  
**คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่**

**ความ เป้าหมาย**

ก่อนหน้าปี พ.ศ. 2527 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับภูมิภาคศึกษามากแล้ว โดยเฉพาะในเรื่องของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บริเวณพรมแดนระหว่างไทยกับพม่า ความสนใจมักจะเป็นเรื่องของประเพณีวัฒนธรรมและการเคลื่อนย้ายของประชากร ขณะเดียวกันผู้ที่สนใจก็ยังมีจำนวนไม่มากนักและมักจะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลมากกว่าจะเป็นเรื่องของสถาบัน

ในระหว่างระยะเวลาเดียวกันนี้เองที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการติดต่อทางวิชาการจากมหาวิทยาลัยและสถาบันทางวิชาการในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค จึงได้รับการเยี่ยมเยือนจากฝ่ายต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งจากประเทศและประเทศที่ห่างไกลออกไปบุคลากรของมหาวิทยาลัยจำนวนมากที่ได้รับการศึกษาทั้งไปเรียนต่อ ทำวิจัย และดูงานในต่างประเทศต่างก็กลับมาพร้อมกับความต้องการที่จะเห็นว่าควรมีการศึกษาภูมิภาคต่าง ๆ ให้มากขึ้น

ขณะเดียวกัน ในด้านการบริหารงานของคณะสังคมศาสตร์ก็เริ่มประสบปัญหาอันสืบเนื่องมาจากการที่นักวิชาการจากต่างประเทศขอเข้ามาทำการวิจัยในภาคเหนือของไทยมากขึ้น การเข้ามาของนักวิจัยต่างประเทศ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากนักวิชาการท้องถิ่นเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้นักวิชาการท้องถิ่นได้เรียนรู้จากนักวิชาการต่างประเทศอีกด้วย

จากสาเหตุข้างต้น คณบดีของคณะสังคมศาสตร์ขณะนั้น คือ รศ. สมศักดิ์ เกียรติแก้ว จึงได้ปรึกษากับคณะอาจารย์ที่สนใจในเรื่องของภูมิภาคศึกษา จากนั้นได้มีการจัดตั้งหน่วยงานอันเกี่ยวภูมิภาคศึกษาขึ้นจำนวน 4 โครงการ คือ โครงการศึกษาชนกลุ่มน้อย โครงการจีนศึกษา โครงการอินเดียศึกษา และโครงการญี่ปุ่นศึกษา แต่ละโครงการก็ทำงานอิสระจากกันโดยมีการประสานงานกันในระดับของคณะเป็นสำคัญ

ผลงานทางวิชาการของแต่ละโครงการในระหว่างนั้นจะประสบความสำเร็จมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแสวงหาแหล่งทุนมาให้การสนับสนุนโครงการ การช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยนั้น มีน้อยมาก เพราะสถานภาพของโครงการเหล่านั้นเป็นเพียงหน่วยหนึ่งของคณะสังคมศาสตร์ ดังนั้นจึงไม่มีงบประมาณที่จัดให้โดยเฉพาะ ด้วยเหตุที่ต้องอาศัยแหล่งทุนจากภายนอก บางโครงการที่แหล่งทุนมีจำกัดก็ทำให้การบริหารเป็นไปอย่างลำบาก ขณะที่บางโครงการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างน่าพอใจ

เนื่องจากโครงการต่าง ๆ เหล่านี้จัดตั้งโดยประกาศของคณบดี และถือว่าเป็นนโยบายของคณบดีในขณะนั้น ๆ ดังนั้นระยะเวลาของการดำเนินงานของโครงการที่ทำเรื่องภูมิภาคศึกษาจึงมีวาระเท่ากับคณบดีที่แต่งตั้งคณะกรรมการของโครงการต่าง ๆ เหตุนี้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับคณะใหม่ในปี พ.ศ. 2531 จึงได้มีการทบทวนการดำเนินงานและการจัดองค์การของโครงการภูมิภาคใหม่หมด

## ผลของการพิจารณา เห็นว่าการจัดองค์การแบบ เดิมมีข้อ เสียเปรียบดังนี้

1. บางโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมากก็จะมีผลงานมาก ก่อให้เกิดการได้เปรียบอย่างเห็นได้ชัด
2. การจำกัดการศึกษาโดยระบุเป็นรายประเทศก่อให้เกิดช่องว่างของการศึกษาขึ้น เช่น ในระยะหลังๆ มีความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กับประเทศเกาหลี และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากขึ้น แต่คณะสังคมศาสตร์ขาดหน่วยงานที่จะมารองรับงานดังกล่าว
3. การศึกษาที่เจาะจงเฉพาะประเทศทำให้การศึกษาแคบลง เฉพาะไม่อาจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ข้ามชาติได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะบดีใหม่จึงเห็นควรปรับปรุงองค์การการศึกษามหาวิทยาลัยใหม่โดยรวมโครงการต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นมาอยู่ด้วยกันและจัดตั้งโครงการใหม่ที่เรียกว่าเอเชียศึกษาในปีพ.ศ. 2531 โดยมีภาระบุวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษา วิจัย ในเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศในภูมิภาคเอเชีย
2. ศึกษา วิจัยบทบาทของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียในเรื่องการกำหนดนโยบายต่างประเทศตลอดจนผลกระทบของนโยบายต่างประเทศเหล่านั้นที่มีต่อประเทศไทย
3. การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนในเรื่องประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย
4. เพื่อส่งเสริมการเรียน การสอน และการวิจัยในเรื่องของภูมิภาคศึกษาในเอเชียแก่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในภาคเหนือ
5. รวบรวมข้อมูลข่าวสารของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาและวิจัย และใช้ประกอบการตัดสินใจของภาครัฐในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ
6. แลกเปลี่ยนทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย

## ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดตั้งโครงการ เอเชียศึกษามีดังนี้

1. จะเป็นหน่วยสนับสนุนการเรียนการสอนแก่สถาบันการศึกษาให้เข้าใจในประเทศเอเชียมากขึ้น
2. จะเป็นศูนย์กลางการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียในภาคเหนือ
3. จะเป็นศูนย์กลางความร่วมมือและภูมิภาคศึกษาในภาคเหนือ

## ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

### 1. งานการเรียนการสอน

1.1 โครงการเอเชียศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้มีส่วนผลักดัน และจัดทำหลักสูตรภูมิภาคศึกษาในระดับมหาดบัณฑิตขึ้น โดยหลักสูตรดังกล่าวจะครอบคลุมพื้นที่ 4 ประเทศคือ ไทย ลาว พม่า และจีนตอนใต้

หลักสูตรดังกล่าวเป็นการประสานงานระดับคณะโดยมีคณะที่เข้าร่วมคือ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ และคณะวิจิตรศิลป์ ขณะนี้หลักสูตรดังกล่าวถูกกำหนดไว้ในแผนการศึกษาฉบับที่ 7 ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้วและอยู่ระหว่างการร่างหลักสูตรโดยคาดว่าจะประกาศใช้หลักสูตรในปีการศึกษา พ.ศ. 2538

1.2 โครงการเอเชียศึกษาได้สนับสนุนการเรียนการสอนของคณะต่างๆในกรณีพิเศษเป็นครั้งคราว โดยการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้านมาช่วยการสอนของอาจารย์ประจำ เช่น ปีการศึกษา พ.ศ. 2536-2537 ได้อาจารย์จากมหาวิทยาลัย Niigata จำนวน 1 ท่าน และจากมหาวิทยาลัย Kobe จำนวน 1 ท่าน มาเป็นอาจารย์พิเศษของมหาวิทยาลัยและได้เชิญที่ปรึกษาสาธารณสุขของสหประชาชาติที่ประจำอยู่ที่ประเทศกัมพูชามาบรรยายพิเศษแก่นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์อีกด้วยเป็นต้น

### 2. การเผยแพร่ทางวิชาการ

โครงการเอเชียศึกษา ได้จัดทำจุลสารเพื่อแจกจ่ายแก่สถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยไม่คิดมูลค่า โดยทั่วไปจะจัดทำเดือนละฉบับ ในแต่ละฉบับจะมีบทความประมาณ 3 เรื่อง

### 3. การประชุมสัมมนา

โครงการเอเชียศึกษาได้มีการจัดสัมมนาประจำอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง หัวข้อที่สัมมนา เช่น ความร่วมมือในภูมิภาคสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ การพัฒนาโครงการลุ่มน้ำโขง และนโยบายต่างประเทศของอินเดีย เป็นต้น

### 4. การวิจัย

การวิจัยจะมีเป็นครั้งคราวโดยขึ้นกับความช่วยเหลือที่ได้รับ ผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้แก่ เรื่อง การเปรียบเทียบการปฏิรูปที่ดินของไทยและญี่ปุ่น ความช่วยเหลือของต่างประเทศต่อไทย เป็นต้น

## การดำเนินงาน

ปัจจุบันโครงการเอเชียศึกษามีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แต่การดำเนินงานนั้นเป็นการประสานงานกับคณะและหน่วยงานต่าง ๆ ทุกหน่วยของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจากทางมหาวิทยาลัยยังไม่มีหน่วยงานทํานองนี้เกิดขึ้น ดังนั้นโครงการเอเชียศึกษาจึงเป็นศูนย์กลางการประสานงานในเรื่องภูมิภาคศึกษาในขณะนี้

## แหล่งทุน

ทุนในการดำเนินงานแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. ทุนดำเนินงานประจำ โดยการสนับสนุนจากคณะสังคมศาสตร์
2. ทุนการจัดประชุมสัมมนา โดยปกติคณะสังคมศาสตร์จะมีทุนให้จัดสัมมนาปีละ 2 ครั้ง
3. ทุนวิจัย ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากแหล่งเงินทุนภายนอก

## ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาสำคัญของการพัฒนาโครงการเอเชียศึกษาคือเรื่องแหล่งทุนของการทำวิจัยที่ต้องอาศัยจากแหล่งทุนภายนอกที่ไม่แน่นอน

## ข้อได้เปรียบและศักยภาพ

โครงการเอเชียศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคใกล้พรมแดนของหลายประเทศ มีความคุ้นเคยกับประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนภาษาของประชาชนในภูมิภาคนี้เป็นอย่างดี

## แหล่งทุน

### 1. Japan Foundation

- 1.1 การวิจัย เรื่องกฎหมายและการบริหารสิ่งแวดล้อมของไทยและญี่ปุ่น (พ.ศ. 2535-2536)

หัวหน้าโครงการ นายเศกสิน ศรีวัฒนากุลกิจ

### 1.2 การสัมมนา

- 1.2.1 การบริหารงานแบบญี่ปุ่น (2530)

- 1.2.2 ความร่วมมือโครงการแม่น้ำโขง

- 1.2.3 พัฒนาการเมืองสมัยเมจิ (2535)

### 1.3 ผู้เชี่ยวชาญ

- 1.3.1 Prof. Yasuyuki Sato (2536)

- 1.3.2 Prof. Kitahara (2537)

2. Hitachi

- 2.1 การวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบการปฏิรูปที่ดินไทยกับญี่ปุ่น (2529-2530)  
หัวหน้าโครงการ ดร. โกสุมภ์ สายจันทร์

3. Asia Foundation

- 3.1 การสัมมนา เรื่องพม่าศึกษา (2533)

4. เงินรายได้มหาวิทยาลัยร่วมกับสถาบันอื่น ๆ

4.1 การสัมมนา

- 4.1.1 สัมมนาเศรษฐกิจ (2535)  
4.1.2 ไทย-ลาว : ความสัมพันธ์ที่ควรสานต่อ (2535)  
4.1.3 ความสัมพันธ์ไทย-อินเดีย (2536)  
4.1.4 ODA ในภาคเหนือ (2535) ร่วมกับธรรมศาสตร์

4.2 การอภิปราย

- 4.2.1 กระทรวงต่างประเทศพบประชาชน (2536) ร่วมกับศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ  
กระทรวงการต่างประเทศ



# **ทรัพยากรด้านอินโดจีนศึกษา พัฒนาการ โครงสร้างและกิจกรรม**

**ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน  
บริษัท ผู้จัดการ (มหาชน) จำกัด**



## ทรัพยากรด้านอินโดจีนศึกษา พัฒนาการ โครงสร้างและกิจกรรม

### ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน

บริษัท ผู้จัดการ (มหาชน) จำกัด

#### ภูมิหลัง

กระแสความตื่นตัวต่อการเปิดประเทศในกลุ่มอินโดจีนเกิดขึ้นอย่างจริงจังนับแต่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบาย แปรสนามรบให้เป็นตลาดการค้า ไม่ว่าจะเป็นซอพลเอกชาติชายเป็นการส่วนตัวหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องยอมรับว่า แนวทางดังกล่าวได้ปลูกกระแสความสนใจของคนทั่วไปและโดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการสื่อสารมวลชนในประเทศไทยอย่างจริงจัง

แน่นอนที่เดิวก่อนหน้านี้จะต้องยกเครดิตให้กับหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในประเทศไทย ที่ได้เสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนต่อเนื่องเสมอมา แต่โดยรวมแล้วยังเป็นการนำเสนอปัญหาเฉพาะบางประการในอินโดจีน เช่นปัญหากัมพูชา และหากไม่นับผู้สื่อข่าวไทยจำนวนหนึ่งซึ่งได้รับการยอมรับนับถือในการนำเสนอข่าวแล้ว ข่าวสารข้อมูลส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยล้วนแล้วแต่มาจากผู้สื่อข่าวและสำนักข่าวตะวันตกเสียเป็นส่วนใหญ่

แต่ภายหลังจากปี 2531 เป็นต้นมาความสนใจในประเทศเพื่อนบ้านได้ขยายออกไปในหลายมิติ ไม่จำกัดเฉพาะการเมืองและความมั่นคง หากแต่อย่างน้อยที่สุดได้มุ่งไปที่เรื่องเศรษฐกิจและธุรกิจกันมากขึ้น และในระยะหลังๆ ก็ก้าวลึกไปในประเด็นทางศิลปวัฒนธรรม ก่อนหน้านั้นเพียง 2-3 ปีคนในสังคมไทยไม่สามารถจะจินตนาการได้เลยว่า ประเทศในกลุ่มอินโดจีนเป็นพื้นที่ซึ่งสามารถสร้างความร่ำรวยให้ใครได้ แต่ในที่สุดก็เป็นจริงขึ้นมาได้ นักลงทุนไทยจำนวนไม่น้อยประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ

จนถึงสิ้นปีที่ผ่านมา การลงทุนของไทยมากเป็นอันดับหนึ่งในลาว ด้วยมูลค่า 198 ล้านดอลลาร์สหรัฐมากเป็นอันดับ 12 ในเวียดนาม มูลค่า 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในพม่าก็เช่นกันการลงทุนของไทยมากเป็นอันดับหนึ่งด้วยมูลค่าการลงทุน 211 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนในกัมพูชามิ่ว่าจะยังมีปัญหาอยู่มากแต่การลงทุนของไทยก็ยังคงมากเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งที่เป็นทางการและที่ไม่เป็นทางการไม่สามารถเก็บรวบรวมสถิติได้

ในสถานการณ์เช่นนี้สื่อมวลชนของไทย โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ภาษาไทยเริ่มเอาใจจริงเอาใจกับการนำเสนอข่าวสารและข้อมูลว่าด้วยเรื่องอินโดจีนมากขึ้น ส่วนใหญ่แล้วหนังสือพิมพ์เศรษฐกิจดูเหมือนจะมีหน้าที่ที่เอาใจจริงเอาใจมากกว่า จะเอกลึกลงไปในรายละเอียดมากกว่า และพยายามให้ภาพการเคลื่อนไหวทางธุรกิจของไทยในอินโดจีนกันอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ทว่านับแต่การเริ่มต้นนำเสนอเรื่องราวว่าด้วยประเทศอินโดจีน กระทั่งปัจจุบันความรู้เรื่องราวของประเทศอินโดจีนในสังคมไทยยังไม่ได้ลึกซึ้งเท่าใดนัก วงการสื่อสารมวลชนส่วนใหญ่ยังคงวนเวียนอยู่กับการแสวงหาข้อมูลจาก "แหล่งข่าว" ซึ่งเป็น "คนไทย" ไม่ว่าจะเป็นนักลงข่าวชาวไทย เจ้าหน้าที่ทางการรัฐไทย มีจำนวนน้อยที่จะมุ่งแสวงหาข่าวสาร ข้อมูลจากแหล่งชั้นต้น ข้อมูลที่ได้จึงประกอบไปด้วยอคติ "แบบไทย" เสียมากกว่าจะเป็น "สภาพการณ์" อันแท้จริงของสังคมอินโดจีน

ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏในสื่อมวลชนของไทยจำนวนไม่น้อยที่นำเสนอในลักษณะที่ผิดไปจากความเป็นจริง หรือในหลายกรณีนำเสนอขึ้นมาจากพื้นฐานของความรู้อันจำกัดอย่างยิ่งเกี่ยวกับประเทศในอินโดจีน ยกตัวอย่าง เช่น ในเนื้อหาและถ้อยความที่กล่าวกันว่า ประเทศในอินโดจีนยังไม่สามารถพัฒนากฎหมายรองรับการลงทุนได้ดีพอ แต่น้อยรายที่จะบอกได้ในรายละเอียดว่า จุดบกพร่องอยู่ตรงไหน และบนความบกพร่องในสายตาของนักลงทุนไทยนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประเทศในอินโดจีนเพียงใด

ทั้งหมดนี้ยังไม่มีการอ่านชื่อผู้นำของประเทศเพื่อนบ้านผิดๆ และผิดมาโดยตลอด โดยไม่มีความริเริ่ม จะแก้ไขใด ๆ ทั้งสิ้น และยังไม่มีการตั้งข้อสงสัยที่ออกไปในทางถูกต้องแคลนเพื่อนบ้านของบรรดาสื่อมวลชนไทยทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรียกลาวว่า "อ้ายน้อง" เรียกเวียตนามว่า "ญวน" แทนชาวกัมพูชาว่า "หลานพระยาละแวก" ถ้อยคำเหล่านี้เคยถูกใช้อย่างมีเจตนา แต่ปัจจุบันใช้กันอย่างไม่มีเจตนาเพราะความเข้าใจต่อๆกันมารุ่นต่อรุ่น ว่านั่นเป็นคำที่แทนกันได้

ในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สื่อมวลชนของไทยอาจจะไม่สามารถข้ามพ้นปรากฏการณ์ของความไม่รู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านไปได้เลยก็เป็นได้ เนื่องจากประการแรก ยังไม่มีการลงทุนเพื่อสร้างภูมิความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านกันอย่างจริงจัง ประการที่สองแม้จะมีการลงทุน แต่อาจจะไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ว่าด้วยประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นระบบและมีความเคารพในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่จริง

## ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน

ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน ตั้งขึ้นมาจากวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาดิจิทัลของภูมิความรู้ของสื่อมวลชน ในเครือบริษัท ผู้จัดการ ว่าด้วยเพื่อนบ้านในอินโดจีน ซึ่งกินความถึงพม่าและจีนตอนใต้ ขอบเขตของงานจะครอบคลุมทั้งการเมือง เศรษฐกิจ ธุรกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ลักษณะของการทำงาน แบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

- 1) ฝ่ายข่าว
- 2) ฝ่ายข้อมูล

1) ฝ่ายข่าว ลักษณะการทำงานเป็นไปตามการทำงานข่าวในความหมายของสื่อมวลชนทั่วไปคือ ติดตามกระแสความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เป้าหมายอันได้แก่ 3 ประเทศในอินโดจีน พม่า และ จีนตอนใต้ ในขอบเขตที่ได้กล่าวมาข้างต้นคือ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

กิจกรรมอันสำคัญของส่วนงานนี้คือการผลิตข่าวสารเพื่อออกเผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีอยู่ในเครือบริษัทผู้จัดการทั้งหมด อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน ผู้จัดการรายสัปดาห์ ผู้จัดการรายเดือน The Manager Magazine ภาษาอังกฤษรายเดือน และโครงการวิทยุผู้จัดการคลื่น FM 97.5

การจัดโครงสร้างการทำงานของส่วนนี้จะแบ่งพื้นที่ตามประเทศเป้าหมายคือ เวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า และจีนตอนใต้ มีผู้สื่อข่าวรับผิดชอบพื้นที่ละ 1 คน นอกจากนี้ก็จะมีผู้สื่อข่าวอีกจำนวนหนึ่งรับผิดชอบพื้นที่บริเวณชายแดนระหว่างไทยและเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน

แม้ว่าขอบเขตของการทำงานจะครอบคลุมในเกือบจะทุกด้าน แต่ทว่าโดยบุคคลิกของสื่อที่อยู่ในเครือบริษัทผู้จัดการจะเน้นหนักไปที่ธุรกิจและเศรษฐกิจ ดังนั้นกระแสข่าวส่วนใหญ่แล้วจะออกมาในท่วงท่าของธุรกิจและเศรษฐกิจในอินโดจีนเสียเป็นส่วนใหญ่ ประเด็นอื่น ๆ หากจะบ้างแต่ไม่สามารถทำได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง เนื่องจากผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ฝึกฝน ความรู้ ความชำนาญทางเศรษฐกิจ และ ธุรกิจ มากกว่าเรื่องทางการเมือง และสังคม วัฒนธรรม

2) ฝ่ายข้อมูล เป็นฝ่ายที่สร้างขึ้นมาก็เพื่อเป็นฐานอันสำคัญของการผลิตข่าวสาร เพื่อลดขีดจำกัดของภูมิรู้ของผู้สื่อข่าวที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ ฝ่ายข้อมูลจะจัดเก็บพื้นฐานและภูมิหลังของ "ตัวละคร" และ "เรื่องราว" ที่อยู่ในกระแสข่าวและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้าน

สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นกิจวัตรอันสม่ำเสมอของวงการสื่อสารมวลชนไทยในปัจจุบันคือ ผู้สื่อข่าวซึ่งมีประสบการณ์มาก ๆ มักจะมี "ภูมิรู้" อันเกิดจากประสบการณ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ แต่ทว่าภูมิรู้เช่นนั้นไม่อาจจะถ่ายทอดออกมาในรายงานข่าวได้ทุกรณีไป ยิ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับการถ่ายทอดสู่ผู้สื่อข่าวรุ่นหลังๆ

ทางแก้ไขคือสร้างฐานข้อมูลที่เ็นระบบและสะดวกในการใช้งานขึ้นมา เพื่อให้ "ผู้สื่อข่าว" สามารถเข้าถึงและนำมาใช้อ้างอิงในการรายงานข่าวได้

ฐานข้อมูลซึ่งศูนย์ข้อมูลอินโดจีนสร้างขึ้นมาจากแฟ้มข่าวซึ่งเก็บรวบรวมจากสิ่งพิมพ์ทั้งในประเทศไทย ประเทศอินโดจีน และ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้ผลิตข่าวสาร ข้อมูล เกี่ยวกับอินโดจีน นอกจากนี้จะมีเอกสารชั้นต้นที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นประกาศ ตั๋วบทกฎหมาย แถลงการณ์ร่วม สถิติที่จัดทำโดยหน่วยงานของประเทศในอินโดจีน เช่น สถิติการลงทุนต่างประเทศจาก คณะกรรมการแห่งรัฐว่าด้วยความร่วมมือและการลงทุนของเวียดนาม สำนักงานคณะกรรมการวางแผนและพัฒนาเศรษฐกิจของสหภาพเวียดนาม คณะกรรมการแผนงานและความร่วมมือของลาว เป็นต้น

ข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดหมวดหมู่ใหม่และ จัดเก็บเข้าฐานข้อมูลซึ่งมีอยู่ 2 ระบบคือ

- 1) Hard Sheet Database คือฐานข้อมูลที่เก็บข้อมูลในรูปแบบของเอกสาร ซึ่งในฐานนี้หมายรวมถึงแฟ้มข่าว เอกสารชั้นต้น หนังสือ ตั๋วบทกฎหมาย ประกาศที่สำคัญ
- 2) Electronic Database คือการเก็บข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ องค์ประกอบสำคัญของฐานข้อมูลนี้คือ ประวัติบุคคล Profile ของบริษัทที่มีการลงทุนในประเทศอินโดจีน รวมทั้งบทคัดย่อเรื่องสำคัญจากแฟ้มข่าว

ในอนาคตศูนย์ข้อมูลอินโดจีน พยายามจะลดขนาดของฐานข้อมูลเอกสารลงให้เข้ามาอยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและการค้นหา รวมทั้งเพื่อการเชื่อมโยงกับเครือข่ายฐานข้อมูลที่ได้สร้างขึ้นในประเทศเป้าหมายอีกด้วย

## ปัญหาและข้อจำกัด

แน่นอนทีเดียว บริษัทผู้จัดการมีศักยภาพมากพอที่จะลงทุนทางด้าน Hardware แต่ปัญหาของการสร้าง "ภูมิรู้" เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนกลับมีได้อยู่ที่เงินทุนเป็นสำคัญ หากแต่ "บุคคลากร" ซึ่งถือเป็น Software

เป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่า และการลงทุนทางด้านนี้เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก บางครั้งการลงทุนอาจจะไม่สามารถแสดงผลออกมาให้ผู้ลงทุนพอใจได้ด้วยซ้ำไป

ศูนย์ข้อมูลอินโดจีนมี ผู้สื่อข่าว ที่มีความตั้งใจจริงในการแสวงหา ข่าวสารและข้อมูล มาเผยแพร่ต่อสังคมไทย และพวกเขาเหล่านี้ก็มีทัศนคติที่ดีในการแสวงหาข้อเท็จจริงมานำเสนอ แต่ทว่า "ผู้สื่อข่าวมือดี" มิได้อุปถัมภ์ตัวเอง ได้โดยธรรมชาติ หากแต่ต้องอาศัยการฝึกฝนและทำงานหนักชั่วระยะ เวลาหนึ่งสำหรับผู้สื่อข่าวคนหนึ่งแล้ว การเสาะแสวงหาแหล่งข่าวเป็นเรื่องที่ยาก การรักษาแหล่งข่าวเอาไว้ยากยิ่งกว่า แต่การทำให้แหล่งข่าวยอมรับความจริงทั้งหมด นั้นเป็นเรื่องที่ยากที่สุด

ท่านทั้งหลายอาจจะเคย เคยได้ยินผู้สื่อข่าวที่ทำงานในอินโดจีนบุกเบิกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าแลก ทุกวันนี้พวกเขาหากไม่มีการ ก็ผันร้ายต่าง ๆ นานา หรืออย่างดึกดึลวิลาทความหลังครั้งสงครามอินโดจีนอีกครั้ง พวกเขาเกือบจะทั้งหมดกลับไปเป็นองคมนตรีเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งประ วัติศาสตร์ แนนอนสิ่งที่ปรากฏเบื้องหน้า คือ อินโดจีนที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเกินความคาดหมาย

วิถีทางที่ผู้สื่อข่าวมืออาชีพยุคใหม่จะต้องทำก็คือ ศึกษาเรื่องราวทั้งหมดที่มีอยู่ก่อนเพื่อเป็นฐานในการเข้าหาความจริงอย่างใหม่ ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน ตั้งมาเป็นเวลา 3 ปี ผู้สื่อข่าวเกือบจะทั้งหมดจะเริ่มงานด้านอินโดจีนพร้อม ๆ กับการถือกำเนิดขึ้นของหน่วยงานนี้เช่นกัน มือดีผู้สื่อข่าวยุคสุดท้ายสงครามอินโดจีนเป็นที่ปรึกษา แต่เขาทำอะไรให้ไม่มากไปกว่านั่งบนเบาะมือการทำงานของคนรุ่นใหม่ไปวัน ๆ เท่านั้น

แนวทางเดียวที่จะสร้างบุคคลากรที่ประ สาสีภาพทางด้านนี้คือ อาศัยเวลาเพื่อการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติหน้าที่จริง เป็นเรื่องที่ผัดผ่อนเกิน ไม่ที่จะคาดหวังว่าสถาบันการศึกษาจะสามารถฝึกอบรมบุคคลากรที่เชี่ยวชาญกิจการประเทศเพื่อนบ้านได้ ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน มีผู้สื่อข่าวที่สำเร็จการศึกษาจากหลายสาขา ทั้งนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ อักษรศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน หรือแม้แต่วิศวศาสตร์สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากสถาบันการศึกษาระดับของประเทศไทย

สิ่งที่พวกเขาจะต้องมา เริ่มต้นใหม่เหมือนกันหมดคือ อ่านประ วัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้าน ศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจทำความเข้าใจกับสถานการณ์ทางการเมืองของเพื่อนบ้าน รวมทั้งเก็บรวบรวมประ วัติผู้นำทางการเมืองที่สำคัญในอินโดจีน ศึกษาความซับซ้อนของปัญหาชนกลุ่มน้อยและการต่อสู้ของพวกเขาด้วยความเคารพทำความเข้าใจกับการเคลื่อนย้ายของทุนและ เทคโนโลยีสมัยใหม่ เรียนรู้บุคลิกของธุรกิจเฉพาะบางประเภท เช่น ไทคอมมูน การบิน ตลาดทุน ตลาดเงิน เรียนรู้กฎหมายและระบบกฎหมายของประเทศเพื่อนบ้าน ติดตามความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆของโลกที่กำลังจะมาเยือนประเทศในอินโดจีน โดยไม่ยึดติดกับกรอบ แนวทางหรือทฤษฎีใด ๆ ทั้งสิ้น

ผู้สื่อข่าวอาจจะมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่พวกเขามักไม่รู้ภาษาถิ่นในประเทศอินโดจีนดีพอที่จะสื่อสารได้โดยไม่ติดขัด และคงจะไม่กล่าวด้วยซ้ำไปว่าพวกเขาเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านน้อยมาก

ท่านเองเดียวกัน บุคคลากร ผู้จัดการกับระบบข้อมูล ไม่เพียงต้องอาศัยความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับประเทศเป้าหมายและประ เติ่นของเรื่องทั้งหมดเท่านั้น หากแต่ยังจะต้องมีความเชี่ยวชาญในการสร้างฐานข้อมูลบนเทคโนโลยีสมัยใหม่อีกด้วย ยิ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และมีให้เลือกใช้ได้อย่าง

ไม่จำกัด คนที่มีความเชี่ยวชาญอย่างมากเท่านั้นที่สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถป้องกันสภาพของการมี "เฟอร์นิเจอร์กันสมัยเพื่อเก็บขยะไว้ในสำนักงาน" ศูนย์ข้อมูลอันไคจีนใช้เวลาเกือบ 2 ปีเพื่อศึกษา และทดลองระบบฐานข้อมูล จากการประเมินในขั้นต้นปัจจุบันพบว่ายังไม่สามารถหาระบบที่เหมาะสมในการสร้างฐานข้อมูลระบบคอมพิวเตอร์ที่สมบูรณ์แบบได้

ปัญหาที่พบเสมอคือ บุคคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยี ไม่มีความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ในทำนองเดียวกัน บุคคลากรที่ชำนาญเกี่ยวกับเนื้อหาของข้อมูล ไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับการเลือกใช้เทคโนโลยี การหาจุดร่วมระหว่างสองสิ่งนี้เป็นเรื่องที่ยังเกิดขึ้นไม่ได้ยากในสภาพแวดล้อมและระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบัน

# **ศูนย์อินโดจีนศึกษา มศว. มหาสารคาม พัฒนาการ โครงสร้างและกิจกรรม**

**จรรก นันทจักร์**  
**ประธานศูนย์อินโดจีนศึกษา มศว.มหาสารคาม**



## ศูนย์อินโดจีนศึกษา มศว มหาสารคาม : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม

อรรถ นันทจักร์

ประธานศูนย์อินโดจีนศึกษา

มศว มหาสารคาม

### บทนำ

เมื่อกล่าวถึงอินโดจีนศึกษาในปัจจุบัน จะว่าไปแล้วความคิดดังกล่าวหาใช่เรื่องใหม่เลย เพราะภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติ การเผชิญหน้ากันระหว่างโลกทุนนิยมกับโลกสังคมนิยม เริ่มชัดเจนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น และเขตที่ถูกขนานนามว่า "อินโดจีน" ก็ดูจะคล้ายกับเป็นสมรภูมิ ทดสอบอำนาจของมหาอำนาจทั้งสองฝ่าย ซึ่งมีอเมริกาและรัสเซียเป็นผู้นำ

ดังนั้นในยุคเริ่มต้นของการเผชิญหน้ากันที่เรารู้จักในชื่อของ "สงครามเย็น" ภูมิภาคนี้จึง ได้รับความสนใจอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากในอเมริกาเองมีการตั้ง "ศูนย์ศึกษาอินโดจีน" ขึ้น อย่างมากมายตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน และในส่วนของรัสเซียเองก็มีและ สร้างผู้เชี่ยวชาญด้านอินโดจีนศึกษามาฝังตัวอยู่ในเวียดนามและลาวอย่างมากมาย

จากที่กล่าวมานั้นคือพัฒนาการของอินโดจีนร่วม 3 ทศวรรษ ซึ่งสามารถมองเห็นจุดร่วม ของความสนใจต่อดินแดนดังกล่าวว่ามีจุดหมายหลักก็คือ "การสงคราม" ดังนั้นคงจะปฏิเสธไม่ได้ ว่านั่นคือการทำงานเฉพาะกิจเพื่อตอบสนองการทำลายล้างที่บ้าคลั่ง

จะอย่างไรก็ตามประสบการณ์ที่เจ็บปวดคงจะเป็นบทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่งดงามของ มวลมนุษยชาติที่ชอบทำลายล้างและเราคงต้องจดจำ และไม่มุ่งหวังให้ประสบการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น อีกในดินแดนผืนนี้ การมองภาพของดินแดนที่ถูกขนานนามว่าอินโดจีนเมื่อ 30 ปีก่อน น่าจะเป็นสิ่ง ขำขุดทางความคิดของปัจจุบันไปแล้ว เพราะเรามุ่งหวังและเฝ้าหาสันติภาพมากกว่าสงคราม

เมื่อถึงตรงนี้ คำถามที่ต้องถามเพื่อตั้งเป็นโจทย์ทางประวัติศาสตร์ก็คือ อะไรคือภาพของ อินโดจีนในปัจจุบัน



และก่อนที่จะกล่าวถึงคำถามดังกล่าวข้างต้น สิ่งหนึ่งที่ต้องสร้างความชัดเจนร่วมกันก่อนก็คือ ดินแดนแถบนี้เป็นดินแดนที่เกิดขึ้นตามความหมายที่มีนัยยะทางการเมืองเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงอาจยุ่งยากหากจะต้องหาจุดร่วมว่าอะไรคืออินโดจีน เพราะปกติเราก็เข้าใจดีว่าอินโดจีนก็คือ ประเทศที่อยู่ระหว่างอิทธิพลทางวัฒนธรรมของอินเดียกับจีน ดังนั้นภาพที่เห็นชัดเจนก็คือ ดินแดนนั้นจะมีประเทศเวียดนาม สปป.ลาว และกัมพูชา แต่ในความเป็นจริงแล้วสุวรรณภูมิทั้งหมดน่าจะอยู่ในความหมายดังกล่าวด้วย

จากการสร้างรหัสทางภาษาและการรับรู้ "อย่างการเมือง" "ในดินแดนแถบนี้ในระยะแรก หากเราจะมองว่านั่นคือความผิดพลาดก็คงไม่ใช่ปัญหาถกเถียง เพราะนั่นคือ ความเห็นชอบของบุคคลมีแต่ในความรู้สึกร่วมของคนปัจจุบัน เราเองจะมาสร้างรหัสทางภาษาและสร้างประวัติศาสตร์ของการรับรู้ร่วมกันใหม่ เพราะดินแดนแถบนี้ได้เคยเป็นดินแดนที่สงบสุขและร่มเย็นมาโดยตลอด หากเราจะมาสร้างความผูกพันของคนในแถบอินโดจีนโดยอาศัย "วัฒนธรรม" ที่เคยใกล้ชิดกัน มาเป็นสายหลักของความสัมพันธ์ สันติภาพและภราดรภาพคงจะไม่ไกลเกินเอื้อมของคนยุคนี้

ดังนั้นจากคำถามข้างต้น คงสามารถตอบได้อย่างชัดเจนว่าอินโดจีนในความหมายปัจจุบันก็คือดินแดนที่มีความผูกพันกันอย่างลึกซึ้งทั้งในสายเลือดและวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าบางครั้งอาจจะมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันบ้าง นั่นก็คือ พัฒนาการของสังคมที่อยู่ร่วมกัน และหากเราไม่เปิดกว้างในการที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันไปพร้อม ๆ กัน โอกาสที่จะสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันก็คงจะต้องใช้เวลามากยิ่งขึ้น

และในปัจจุบันในฐานะที่เขามารับผิดชอบงานด้านอินโดจีนศึกษาในระยะเริ่มต้น ก็คงได้แต่หวังว่าภาคอีสานน่าจะเป็นประตูของอินโดจีนที่ต้องเปิดกว้าง และรอรับการร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับกลุ่มประเทศในอินโดจีนในทุก ๆ ด้าน และขอย้ำในจุดยืนอันเด่นชัดของศูนย์อินโดจีนศึกษาอีกครั้งว่า "เราพร้อมที่จะเป็นศูนย์กลางของการศึกษาค้นคว้า และแลกเปลี่ยนผู้รู้ด้านอินโดจีนศึกษาต่อไป"

## "ภายใต้ปรัชญาของเราที่ว่า วัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์สันติภาพ บนแผ่นดิน...อินโดจีน"

อนึ่ง ในการนำเสนอครั้งนี้ จะตั้งอยู่บนกรอบความคิดเป็น 4 ประการ คือ

1. พัฒนาการของศูนย์อินโดจีนศึกษา มศว มหาสารคาม
2. สถานภาพขององค์กร
3. กิจกรรมที่ดำเนินไปแล้วและกำลังดำเนินการ
4. ปัญหาและอุปสรรค

### 1. พัฒนาการของศูนย์อินโดจีนศึกษา มศว มหาสารคาม

เมื่อกล่าวถึงพัฒนาการของศูนย์อินโดจีนศึกษาที่ มศว มหาสารคาม ปัจจุบันคงกล่าวได้ว่าการก่อร่างสร้างตัวของศูนย์ฯ ดังกล่าวนั้นได้อาศัยพัฒนาการขององค์กรต่าง ๆ อย่างมากมายและอย่างต่อเนื่อง โดยความสืบเนื่องดังกล่าวนี้เริ่มมาจากความสนใจของ "กลุ่มผู้สนใจอีสานคดีศึกษา" ที่เกิดขึ้นโดยครู-อาจารย์ที่สนใจเฉพาะด้านวรรณกรรมในจังหวัดยโสธรและอำเภออำนาจเจริญ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นจังหวัดอำนาจเจริญ ตั้งแต่ปี 2528 โดยการเริ่มต้นนั้นเราได้เสนอโครงการ "อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง" ผ่านท่านศรีชนะ ศรีसान ซึ่งเป็นประธานมิตรภาพลาว-ไทย คนแรกของ สปป.ลาว และท่านได้รับโครงการดังกล่าว และเห็นควรสนับสนุน และหลังจากนั้นไม่นานท่านก็ได้มารับตำแหน่งประธานคณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคม (The Committee of Social Sciences R.P.D.L.) แห่ง สปป.ลาว

ความสัมพันธ์ระยะดังกล่าวยิ่งแนบแน่นขึ้นอย่างยิ่ง เพราะเราได้สร้างโครงการต่าง ๆ ร่วมกันอย่างมากมาย ภายใต้อุปการะใหญ่คือโครงการ "อารยธรรมลุ่มแม่น้ำโขง" จะอย่างไรก็ตาม คงต้องย้ำอีกครั้งหนึ่งตรงนี้ว่าการเริ่มโครงการทั้งหลายทั้งปวงนั้นเป็นการเปิดประเด็นของการร่วมมือเยี่ยงสามัญชน ความใกล้ชิด ความเป็นพี่เป็นน้องที่มี "ภาษาปากเว้า" อย่างเดียวกัน เท่านั้นเองที่ทำให้เรามุ่งที่จะสร้างสรรค์ความร่วมมือดังกล่าว

ภายหลังจากได้ทำโครงการร่วมกับคณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคมแห่ง สปป.ลาว ไปได้ระยะหนึ่ง เราก็ได้สัมพันธ์กับกลุ่มนักเขียนและผู้สื่อข่าวของ สปป.ลาว และผลงานตรงจุดดังกล่าวนี้เองที่ทำให้เราสามารถจัดการสัมมนาทางวิชาการขึ้นที่ สปป.ลาว ได้เป็นครั้งแรกในรอบ 15 ปี หลังการปฏิวัติ ปี 2518 (1975) โดยโครงการดังกล่าวพวกเราได้เดินทางเข้าร่วมและเสนอผลงานในหัวข้อ "มหาสิลา วีระวงศ์ : วิถีชีวิตและผลงาน" ขึ้นที่สโมสรหนังสือพิมพ์ เวียงจันทน์ใหม่ กำนางนครเวียงจันทน์ในเดือนเมษายน 2531

ภายหลังจากโครงการสำเร็จเราก็ได้จัดโครงการสัมมนาร่วมไทย-ลาวอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพบกันของนักเขียนสองฝั่งโขง และวรรณกรรมสองฝั่งโขงขึ้นที่จังหวัดชัยภูมิและโครงการดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดโครงการสัมมนาเรื่อง "วรรณกรรมสองฝั่งโขง" ที่จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน - 1 กรกฎาคม 2537 โดย ทพ.ฯ ร.ม.ช.กระทรวงศึกษาธิการ (นายอดิศร เพียงเกษ) ในการทำโครงการหลาย ๆ ครั้งดังกล่าวข้างต้นเรได้รับความร่วมมืออย่างดีจากพ่อค้าคหบดี นักการเมืองท้องถิ่นและสื่อมวลชนท้องถิ่น ในการสนับสนุน โดยเราไม่ได้ขอเป็นตัวแทน แต่เราจะบอกกล่าวที่เราทำอะไรและต้องการอะไร และขอให้จัดให้ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ที่ทำให้เราคิดถึงลงลึกในความเป็นลาว-ไทย ทั้งในแง่ของการช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนนั้นได้เริ่มเห็นผลชัดเจนเมื่อพวกเราเริ่มก่อตั้งสโมสรนักเขียนภาคอีสานและทางฝ่ายนักเขียนลาวได้ก่อตั้งสมาคมนักประพันธ์ลาว เพราะในส่วนดังกล่าวมันเป็นการเปิดประตูทางวิชาการด้านต่าง ๆ สู่ลาวอย่างชัดเจน จนอาจกล่าวได้ว่าด้วยการเริ่มต้นธรรมดาอย่างพวกพ้องนี้เองที่ทำให้เราพัฒนาการเป็นความร่วมมือในแขนงต่าง ๆ ในระยะต่อมา

## จากความสัมพันธ์แบบชาวบ้านสู่ระบบราชการ

เมื่อความชัดเจนในด้านความสัมพันธ์ได้เป็นที่ประจักษ์แล้ว แนวทางความร่วมมือในภาคของนโยบายและหลักการที่มีกฎหมายรองรับก็น่าจะเกิดขึ้นเพราะจะว่าไปแล้วในการเริ่มต้นงานในระยะแรกเราก่อนข้างยึดอันในความเป็นองค์กรเถื่อนในทัศนะของระบบราชการ เราจะทำอะไร เริ่มอะไรดูจะเป็นเป้าสายตาของการเคลื่อนไหวทั้งสิ้น แต่สิ่งที่ทำให้พวกเราพยายามผลักดันองค์กรเถื่อนให้เป็นองค์กรที่มีระบบราชการรองรับก็เพราะทุกครั้งที่เราพบปะกันเพื่อนพ้องนักวิชาการ องค์กรเอกชนทั้งไทยและเทศ ส่วนใหญ่ก็มักจะถามว่าการทำงานเรามีหน่วยงานอะไรรองรับไหม? ในเบื้องต้นเราเองก็ต้องยอมรับว่าการรวมตัวในเบื้องต้นนั้นหลวมมาก ดังนั้นเมื่อมีโอกาสสร้างองค์กรที่มีราชการรองรับเราจึงต้องรีบดำเนินการ ถึงแม้ว่ามันอาจไม่ช่วยอะไรเราได้มากเลยก็ตาม มีหน้าที่ว่ามันอาจจะกระชากให้เราช้าและล่าอยู่กับที่เสียด้วยซ้ำ

จากความคิดดังกล่าวจึงได้เสนอโครงการต่อมหาวิทยาลัยเพื่อขออนุมัติโครงการก่อตั้ง "ศูนย์อินโดจีนศึกษา" ขึ้น และได้รับการอนุมัติแต่งตั้งตามคำสั่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ที่ 1184/2535 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2535 โดยรองศาสตราจารย์ ดร.จรรยา คุณมี รองอธิการบดีฯ สมัยนั้น และมีคณะกรรมการดำเนินการทั้งสิ้น 15 คน โดยมีนายอรรถ นันทจักร เป็นประธานศูนย์อินโดจีนศึกษา

และในปัจจุบันเมื่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ได้เตรียมการเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ ศูนย์อินโดจีนศึกษาจึงถูกจัดเข้าเป็นหน่วยงานเร่งด่วนที่จะต้องตั้งขึ้นใหม่ในมหาวิทยาลัย โดยจะเปลี่ยนจากศูนย์อินโดจีนศึกษาเป็นสถาบันอินโดจีนศึกษา ซึ่งจะเริ่ม (คาดว่า) ในปี 2540 เป็นต้นไป ดังในรายละเอียดการขอจัดตั้งสถาบันอินโดจีนศึกษา

**โครงการจัดตั้งสถาบันอินโดจีนศึกษา**  
**(The Institute for Indochinese Studies)**

**มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม**

.....

**1. ชื่อและลักษณะโครงการ**

**1.1 ชื่อโครงการ**

ภาษาไทย : สถาบันอินโดจีนศึกษา

: The Institute for Indochinese Studies

**1.2 ลักษณะโครงการ**

โครงการใหม่ งานวิจัยพื้นฐาน

**2. ผู้รับผิดชอบโครงการ**

มหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม

**3. ที่ตั้งโครงการ**

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม โดยมีพื้นที่ 300 ไร่ หรือสาธารณ  
เทศบาลหนองข่า อำเภอมือเมือง จังหวัดมหาสารคาม

**4. ระยะเวลาดำเนินงานตามโครงการ (ระยะ 1 : 10 ปี ระหว่าง 2541 - 2550)**

แผนปฏิบัติงานของโครงการ "สถาบันอินโดจีนศึกษา" มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
วิทยาเขตมหาสารคาม โดยสังเขปดังนี้

ปี พ.ศ.

แผนการดำเนินงาน

- 2541
1. แบ่งหน่วยงานย่อยภายใน "สถาบันอันโดจินศึกษา" โดยแบ่งออกเป็น 4 ฝ่ายดังนี้
    - 1.1 ฝ่ายงานธุรการ
    - 1.2 ฝ่ายงานแผนงานและวิเทศสัมพันธ์
    - 1.3 ฝ่ายวิจัยและสารสนเทศ
    - 1.4 ฝ่ายบริการวิชาการ
  2. ทุกฝ่ายงานจัดทำแผนภายในทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
  3. ทุกฝ่ายเริ่มงานตามแผนของแต่ละฝ่าย
  4. เริ่มก่อสร้างอาคาร "สถาบันอันโดจินศึกษา"

เป้าหมายแผนงานเชิงปริมาณ (2541 - 2550)

ปี	เนื้อหา	จำนวน	หมายเหตุ
2541	<b>ลาวศึกษา</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ทำโครงการร่วมมือเชิงวิชาการ</li> <li>งานวิจัย</li> <li>- ประชุม สัมมนา</li> <li>- แลกเปลี่ยนนักวิชาการ</li> <li>- เฝ้าสอนภาษาลาว</li> </ul>	1 ชุด 2 ครั้ง 1 ครั้ง 2 ครั้ง ตลอดเทอม	
	ฯลฯ		

ปี	เนื้อหา	จำนวน	หมายเหตุ
	<b>เวียดนามศึกษา</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ทำโครงการร่วมมือเชิงวิชาการ</li> <li>- งานวิจัย</li> <li>- ประชุม - สัมมนา</li> <li>- แลกเปลี่ยนนักวิชาการ</li> <li>- เปิดสอนภาษาเวียดนาม</li> </ul> <b>กัมพูชาศึกษา</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ทำโครงการร่วมมือเชิงวิชาการ</li> <li>- งานวิจัย</li> <li>- ประชุม - สัมมนา</li> <li>- แลกเปลี่ยนนักวิชาการ</li> <li>- เปิดสอนภาษาเขมร</li> </ul>	1 ชุด 12 ครั้ง 1 ครั้ง 2 ครั้ง ตลอดเทอม  1 ชุด 12 ครั้ง 1 ครั้ง 2 ครั้ง ตลอดเทอม	
2542	<b>ลาวศึกษา</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>- งานวิจัย</li> <li>- ศึกษาดูงาน</li> <li>- ประชุม - สัมมนา</li> <li>- เปิดสอนภาษาลาว</li> </ul>	15 เรื่อง 1 ครั้ง 1 ครั้ง ตลอดเทอม	

ปี	เนื้อหา	จำนวน	หมายเหตุ
	<b>เวียดนามศึกษา</b> - งานวิจัย - ศึกษาดูงาน - ประชุม - สัมมนา - เปิดสอนภาษาเวียดนาม	15 เรื่อง 1 ครั้ง 1 ครั้ง ตลอดเทอม	
	<b>กัมพูชาศึกษา</b> - งานวิจัย - ศึกษาดูงาน - ประชุม - สัมมนา - เปิดสอนภาษาเวียดนาม	15 เรื่อง 1 ครั้ง 1 ครั้ง ตลอดเทอม	
2543	<b>ลาวศึกษา</b>		
	- งานวิจัย - ศึกษาดูงาน - ประชุม - สัมมนา - แลกเปลี่ยนนักวิชาการ - เปิดสอนภาษาลาว	5 เรื่อง 1 ครั้ง 1 ครั้ง 1 ครั้ง ตลอดเทอม	



ปี	เนื้อหา	จำนวน	หมายเหตุ
	<b>เว็บคณามศึกษา</b> - งานวิจัย - ศึกษาดูงาน - แลกเปลี่ยนนักวิชาการ เปิดสอนภาษาให้คณาม	5 เรื่อง 1 ครั้ง 1 ครั้ง ตลอดเทอม	
	<b>กัมพูชาศึกษา</b> - งานวิจัย - ศึกษาดูงาน - ประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนนักวิชาการ เปิดสอนภาษาเขมร	15 เรื่อง 1 ครั้ง 1 ครั้ง 1 ครั้ง ตลอดเทอม	
2544	<b>ลาวศึกษา, เว็บคณามศึกษา, กัมพูชาศึกษา</b> - สัมมนาสรุปผลงานวิจัยตลอดแผน - ทำแผนและกำหนดทิศทางโครงการต่อเนื่อง ในแผนฯ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544)	1 ครั้ง	
2545 - 2550	- ทำโครงการร่วมมือทางวิชาการกับกลุ่ม ประเทศในอินโดจีนและภายนอก	ตลอดปี	

ปี	เนื้อหา	จำนวน	หมายเหตุ
2545 - 2550 (ต่อ)	จัดโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนในกลุ่ม ประเทศอินโดจีน  - จัดทำโครงการแลกเปลี่ยนนักวิชาการ ทั้งในกลุ่มประเทศในอินโดจีนและ ภายนอก  - แต่ละท่ายปีต้องมีการสัมมนาทาง วิชาการใหญ่ด้านอินโดจีนศึกษา  - ท้ายปี 2544, 2546 สรุปผลงาน ปฏิบัติตามแผน	ทุกประเทศ ประเทศละ 2 - 5 คน  ต้องมีนักวิชาการ อยู่คู่กันอย่างน้อย 1 คน ของกลุ่ม อินโดจีน  1 ครั้ง  1 ครั้ง	

## 5. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม เป็นมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคที่มีความใกล้ชิดทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ และความสัมพันธ์ในเชิงวิชาการกับกลุ่มประเทศในอินโดจีนอย่างช้านาน ดังได้มีการติดต่อและแลกเปลี่ยนงานเชิงวิชาการกับคณะกรรมการวิทยาศาสตร์แห่งชาติลาว (Committee of Social Science R.P.D.L.) โดยการสนับสนุนของกระทรวงต่างประเทศกับนักวิชาการสองฝั่งโขง ไม่ว่าจะเป็นลาว เวียดนาม กัมพูชา เป็นต้น มาโดยตลอด

จากพื้นฐานโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ หากมีการก่อตั้งองค์กรรองรับอย่างจริงจัง ผนวกกับการที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม จะแยกตัวเป็นเอกเทศ ยังมีความจำเป็นจะต้องแสดงศักยภาพของการเป็นผู้นำทางวิชาการของภูมิภาคนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บนพื้นฐานที่กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นกับทุก ๆ ประเทศในกลุ่มอินโดจีน จึงควรให้มีการตั้ง "สถาบันอินโดจีนศึกษา" ขึ้น

## 6. วัตถุประสงค์

1. เพื่อก่อตั้งสถาบันอินโดจีนศึกษา
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้เชิงวิชาการ ทั้งในกลุ่มประเทศอินโดจีน และประเทศที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มประเทศอินโดจีนกับภายนอก
4. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการร่วมมือและแลกเปลี่ยนในการศึกษาวิจัย ระหว่างกลุ่มประเทศอินโดจีน
5. เพื่อเป็นศูนย์รวบรวมสารสนเทศด้านอินโดจีนศึกษา

## 7. การดำเนินการและงบประมาณ

7.1 ดำเนินการขอก่อตั้ง "สถาบันอินโดจีนศึกษา" เป็นหน่วยงานเอกเทศ โดยอิงกับเป้าหมายของมหาวิทยาลัย

7.2 ดำเนินการเรื่องงบประมาณ ทั้งในส่วนวัสดุ ครุภัณฑ์ และบุคลากร

7.3 การแบ่งส่วนราชการ แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

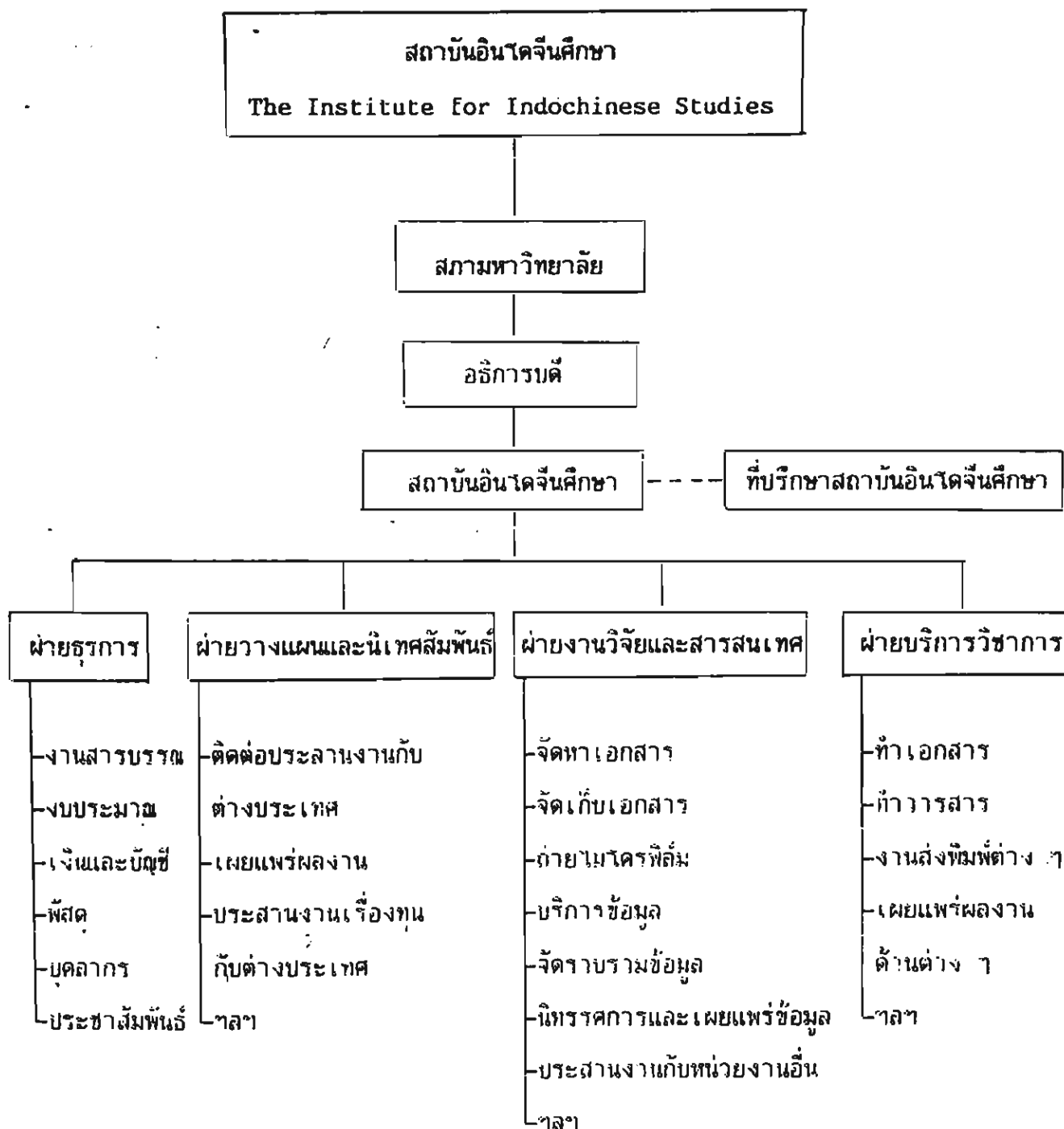
7.3.1 ฝ่ายงานธุรการ

7.3.2 ฝ่ายวางแผนงานและวิเทศสัมพันธ์

7.3.3 ฝ่ายวิจัยและสารสนเทศ

7.3.4 ฝ่ายบริการวิชาการ

# โครงสร้างหน่วยงาน





หน่วย : คน

หน่วยงานย่อย	ที่มี อยู่เดิม	ปีงบประมาณและจำนวนบุคลากรที่ต้องการ									
		2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
ค. ลูกจ้างประจำ											
พิมพ์ดีด 1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
คนงาน	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ยาม/พนักงานขับรถ	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ช่างอิเล็กทรอนิกส์	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-

## 8.2 ครุภัณฑ์ที่ต้องการ

หน่วย : ล้านบาท

ประเภทครุภัณฑ์	ที่มี อยู่เดิม	ปีงบประมาณและจำนวนเงินที่ต้องการ									
		2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
1. ครุภัณฑ์การศึกษา	-	.5	.5	.1	.1	-	-	-	-	-	-
2. ครุภัณฑ์ในห้องปฏิบัติการ	-	3	2.5	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ครุภัณฑ์โรงงาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ครุภัณฑ์สำนักงาน	-	.5	.1	.1	-	-	-	-	-	-	-
5. ครุภัณฑ์ยานพาหนะ และขนส่ง	-	1.2	.8	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	5.2	4.3	.2	.1	-	-	-	-	-	-

## 8.3 อาคารและสิ่งก่อสร้าง

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ที่มี อยู่เดิม	ปีงบประมาณ									
		2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
อาคารสถาบันอินโดจีน	-	60	50	-	-	-	-	-	-	-	-
อาคารประกอบและหอประชุม	-	10	.5	1.5	-	-	-	1.5	-	-	-
หรือที่ดิน	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	-	130	5.5	1.5	-	-	-	1.5	-	-	-

## 8.4 งบดำเนินการ

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปีงบประมาณ									
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
1. เงินเดือนและค่าจ้างประจำ	.0952	.0899	.136	.173	.182	.190	.220	.234	.240	.250
2. ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ	.2	.2	.3	.3	.4	.5	.5	.5	.5	.5
3. ค่าสาธารณูปโภค	.2	.2	.3	.3	.4	.5	.5	.5	.5	.5
4. เงินอุดหนุน	.5	.5	1	1	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
5. รายจ่ายอื่น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	.952	.989	1.736	1.773	2.42	3.0	3.0	4.5	4.5	4.5

## 8.5 งบลงทุน

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปีงบประมาณ									
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
1.ค่าครุภัณฑ์	5.2	4.3	.2	.1	-	-	-	-	-	-
2.ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	130	50.5	1.5	-	-	-	-	-	-	-
<b>รวม</b>	<b>135.2</b>	<b>54.8</b>	<b>1.7</b>	<b>.1</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>	<b>-</b>

## 8.6 งบประมาณที่โครงการใช้ในระยะเวลา 10 ปี (2537 - 2546)

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปีงบประมาณ									
	2541	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550
1.งบดำเนินการ	.952	.959	1.736	1.773	2.42	3.0	3.0	4.5	4.5	4.5
2.งบลงทุน	130.2	54.8	1.7	.1	-	-	-	-	-	-
<b>รวมงบประมาณที่โครงการ</b>	<b>136.1</b>	<b>55.75</b>	<b>12.43</b>	<b>1.87</b>	<b>2.42</b>	<b>3.0</b>	<b>3.0</b>	<b>4.5</b>	<b>4.5</b>	<b>4.5</b>

..... ผู้เสนอโครงการ  
(นายอรรถ นันทจักร์)



## 2. สถานภาพขององค์กร

เมื่อกล่าวถึงสถานภาพขององค์กรในปัจจุบัน คงต้องย้อนกลับไปรำลึกถึงอดีตบ้างเพราะสถานภาพขององค์กรดังกล่าวได้เริ่มมาจากองค์กรของผู้สนใจที่รวมตัวกันแบบหลวม ๆ ด้วยใจรักทำไปตามใจปรารถนาและความสามารถอันน้อยนิดในเรื่องของการเงินทุนเพื่อมาดำเนินงาน ในอดีตคงต้องกล่าวไว้ตรงนัยอย่างชัดเจนว่าเราล้มสลายในเรื่องของงบประมาณ แต่จิตวิญญาณของการทำงานด้านอินโดจีนศึกษายังคงอยู่เช่นเดิม ถึงแม้ว่าในแต่ละปีงบประมาณที่มหาวิทยาลัยได้จัดสรรให้มันจะมีบ้างแต่ก็ไม่เกิน 10,000 - 15,000 บาท

ดังนั้นเมื่อมาถึงจุดนี้คงกล่าวได้ว่าสถานภาพขององค์กรนั้นเข้มแข็งในแง่ของหลักการ แต่วิถีดำเนินการภายใต้งบประมาณอันจำกัดนั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่ง เมื่อมาถึงตรงนี้หลาย ๆ ท่านที่ได้อ่านอย่างต่อเนื่องคงมีคำถามว่า แล้วเราใช้งบประมาณในการดำเนินการมาจากไหน? จะว่าไปแล้วงบในการดำเนินการที่มีอยู่นั้นคงใช้ทำอะไรไม่ค่อยได้มากมายนัก ในเรื่องของงานแต่เราก็ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกเช่นของสภาคารออลิกภาคอีสาน โดยพระคุณเจ้าบุญเลื่อน หมั่นทรัพย์ ได้อนุมัติทุนให้ไปศึกษาเรื่องคารออลิกสองฝั่งโขง ระหว่างปี 1975 - 1990 และหลังจากนั้นก็มีการต่อเนื่องอีกคือเรื่อง "ศูนย์ข้อมูลคารออลิกในอินโดจีน" ซึ่งกำลังดำเนินการอยู่

ในปัจจุบันในเรื่องขององค์กรเครือข่าย เพื่อการทำงานด้านอินโดจีน ขณะนี้ทางศูนย์ได้มีความสัมพันธ์อันดีกับสองประเทศ คือ สปป.ลาวและเวียดนาม โดยใน สปป.ลาวนั้นเราได้สร้างองค์กรเครือข่ายกับหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. สถาบันค้นคว้าวัฒนธรรมและสังคม
2. มหาวิทยาลัยสร้างครูเวียงจันทน์ (โดงโคก)
3. สหพันธ์แม่หญิงลาว
4. สมาคมนักประพันธ์ลาว
5. สมาคมมิตรภาพลาว-ไทย
6. สมาพันธ์พุทธศาสนาสัมพันธ์โลก

ในส่วนของเว็บตตาม มีหน่วยงาน 2 หน่วยงานที่เราได้ติดต่อสัมพันธ์คือ

1. มหาวิทยาลัยชานอ
2. สถาบันเอเชียอาคเนย์ศึกษา

### 3. กิจกรรมที่ดำเนินการไปแล้วและกำลังดำเนินการ

กิจกรรมที่ศูนย์อินโดจีนศึกษาได้ทำไปแล้ว คงต้องแยกออกเป็น 2 ระเบียบะยะที่ก่อเกิดศูนย์อินโดจีนศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยความสมัครใจและสนใจเป็นการส่วนตัว และบุคของการเกิดศูนย์อินโดจีนศึกษาใน มศว มหาสารคาม ดังตารางต่อไปนี้

#### ตารางแสดงกิจกรรม

ปี	กิจกรรมที่ทำไปแล้ว	ลักษณะกิจกรรม
2528-2530	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ตั้งกลุ่มผู้สนใจอีสานคดีศึกษาในเขต</li> <li>- จังหวัดยโสธร</li> <li>- จังหวัดอำนาจเจริญ (เมื่อครั้งยังขึ้นอยู่กับจังหวัดอุบลราชธานี)</li> <li>- จังหวัดชัยภูมิ</li> <li>- เสนอโครงการ "อาหารธรรมลุ่มแม่น้ำโขง" ผ่านท่านศรีชนะ ศรีसान</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ออกวารสารกลุ่มผู้สนใจ</li> <li>- ประสานโครงการ</li> </ul>

ปี	กิจกรรมที่ทำได้แล้ว	ลักษณะกิจกรรม
2530-2535	<ul style="list-style-type: none"> <li>- จัดสัมมนาที่ สปป.ลาว ครั้งแรกในรอบ 15 ปี หลังการปฏิวัติปี 2518</li> <li>- เชิญนักเขียนและผู้สื่อข่าวมาพบปะที่น้ำตกตาดโตน</li> <li>- เชิญนักวิชาการ/นักวรรณกรรมลุ่มแม่น้ำโขง ร่วมประชุมที่เขื่อนจุฬาภรณ์</li> <li>- ก่อตั้งสโมสรนักเขียนภาคอีสาน ณ</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การสัมมนา</li> <li>- พบปะเสวนา</li> <li>- การสัมมนา</li> </ul>
2536	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ก่อตั้งศูนย์อำนวยการศึกษา</li> <li>- ได้ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหาช่องทางในการร่วมมือเช่น กับ ม.สร้างครูเวียงจันทน์</li> <li>- สภานักเขียนลาว</li> <li>- สมาคมนักประพันธ์ลาว</li> <li>- สมาพันธ์พุทธศาสนาสัมพันธ์โลก</li> <li>- สมาคมมิตรภาพลาว-ไทย เป็นต้น</li> <li>- เปิดสอนภาษาลาวสำหรับบุคคลทั่วไป โดยนักวิชาการลาว</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ประสานโครงการ</li> <li>- การสอน</li> </ul>
2537	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทำโครงการวิจัยให้คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เรื่อง "ข้อมูลพื้นฐานของนักวิชาการและแนวทาง ในการสร้างแนวทางในการวิจัยร่วมไทย ลาว</li> <li>- เสนอโครงการ "การสร้างนักพัฒนาต้นแบบ ตามแนวคิดเกษตรแบบยั่งยืน"</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- วิจัย</li> </ul>

ปี	กิจกรรมที่ทำไปแล้ว	ลักษณะกิจกรรม
2537 (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- เสนอโครงการ "การสร้างรายได้ให้กับสตรีไทย-ลาว"</li> <li>- เสนอโครงการ "การสร้างงานอนามัยแม่และเด็กในสังคมลาว"</li> <li>- เสนอโครงการ "สำเนาศิลาจารึกสมัยล้านช้างใน สปป.ลาว"</li> <li>- เสนอโครงการวิจัยเรื่อง "การศึกษาชนเผ่ากูยเจา ใน สปป.ลาว และเวียดนาม"</li> <li>- โครงการแลกเปลี่ยนนักวิชาการด้านอินโดจีนกับลาว, เวียดนาม และประเทศอื่น ๆ</li> </ul>	

จากตารางข้างต้น แสดงให้เห็นว่าทางศูนย์ฯ เองได้เน้นการสร้างองค์กรหลักเพื่อเป็นตัวเชื่อมในการร่วมมือกัน ดังนั้น จึงจะเห็นว่าในระยะแรกนั้นจะเป็นการพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเป็นบทเรียนอันมีค่าของทั้งสองฝ่ายและในระยะหลังเราจึงมีการพบปะแลกเปลี่ยนและร่วมมือกันในหลาย ๆ รูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมสัมมนา ร่วมโครงการวิจัย หรือการแลกเปลี่ยนนักวิชาการระยะสั้น ๆ เป็นต้น

#### 4. ปัญหาและอุปสรรค

ตลอดระยะเวลาของการดำเนินการตั้งแต่ก่อนเกิดศูนย์อินโดจีนศึกษาจนถึงปัจจุบันสามารถประมวลปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานได้ดังนี้คือ

1. การขาดความเข้าใจต่อสถานการณ์จริง ในที่นี้หมายถึงจุดเริ่มต้นของการทำงานร่วมกับประเทศ สปป.ลาว หรือเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบบสังคมนิยม คนส่วนใหญ่ซึ่งคงต้องรวมไปถึงนักวิชาการที่ขาดการลงพื้นที่มักที่จะมองภาพประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นในเชิงลบ ตราบใดก็ตามหากเรายังไม่สามารถลบมายาดังกล่าวนี้ออกจากจิตใจของตนเองได้คงเป็นการยากที่จะสร้างงานร่วม ปัญหานี้พบมากในระยะแรกที่เราได้ลงไปดำเนินโครงการเพื่อหาแนวทางร่วมมือกัน

ในสภาพปัจจุบันปัญหาดังกล่าวก็ดูจะลดน้อยลงบ้าง แต่ก็ยังปรากฏกลิ่นอายของความแตกต่างทางความคิดดังกล่าวอยู่บ้าง แต่นั่นก็คงเป็นส่วนน้อย แต่ทั้งหลายทั้งปวง การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันยังเป็นประเด็นสำคัญอย่างเร่งด่วนอยู่ เพราะไม่เช่นนั้นท่าทีและความไว้วางใจของทั้งสองฝ่ายคงจะยังมีคมนอยู่ต่อไป

ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ทุกฝ่ายจะต้องเรียนรู้ปัญหาดังกล่าวไปพร้อม ๆ กัน การเข้าไปทำโครงการใน สปป.ลาว, เวียดนาม ไม่ใช่เป็นการเอาทุนไปให้แต่เป็นการไปร่วมมือกัน อย่าทำตัวเป็นนักบุญทางวิชาการแบบ "พินันมีแต่ให้" เพราะอาหารทางปัญญาบางประการเขาไม่สามารถรับเราได้ และในจุดนี้เองเราจึงเข้าไปแบบพี่-น้อง และญาติมิตรมากกว่าที่จะเข้าไปเพื่อดำเนินโครงการในลักษณะอื่น

ปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น คงจะมองไปยังส่วนนักวิชาการเท่านั้นก็คงไม่ได้ เพราะส่วนนี้คงต้องขึ้นอยู่กับรัฐเองนิยามความผูกพันกับประเทศเพื่อนบ้านเอาไว้อย่างไร และจริงจังกว้างไกล ซึ่งคงต้องรวมไปถึงความบริสุทธิ์ใจด้วย เพราะบางครั้งเรามักที่จะปิดบังความจริงที่เกิดขึ้นแล้วปิดเบือนมาโดยตลอด ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อองค์กรในการสร้างงานกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมาก

## 2. ขาดองค์กรหลักรองรับ

ในเรื่องขององค์กรหลักรองรับ นับว่ามีความสำคัญยิ่งเพราะปัจจุบันหน่วยงานที่ผลุดขึ้นมาเป็นเหมือนหน่วยงานเฉพาะกิจ ที่เกิดตามกระแสแฟชั่นทางวิชาการ ดังนั้นทิศทางของ

การศึกษาด้านอินโดจีนศึกษาจึงต้องผูกติดกับกระแส บางครั้งก็กลายเป็นแผ่นดินที่ต้องรับแรงในการศึกษาวิจัยอย่างเร่งด่วน ดังเคยปรากฏมาแล้วในอดีต และบางครั้งก็เจ็บสบเหมือนกับการพักรบทางปัญญาในสมรภูมินี้ ในส่วนนี้หากจะหันพึ่งสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย หรือสมาคมมิตรภาพไทย-ลาว ก็ค่อนข้างจะมีขีดจำกัด เพราะสมาคมดังกล่าวเป็นเหมือนกับผู้ส่งสาส์นทางการเมืองของคนสองฟากฝั่งเท่านั้น

ดังนั้นคงจะต้องเป็นหน้าที่ของผู้สนใจโดยทั่วไปที่จะต้องหาทางออกร่วมกันว่าถึงเวลาแล้วหรือยังในการที่จะมีองค์กรรองรับโดยตรง ซึ่งจะเป็นภาครัฐหรือเอกชนก็คงจะไม่สำคัญ แต่ส่วนที่จะต้องเร่งพิจารณาก็คือ เมื่อตั้งมาแล้วทำงานได้ไหม?

### 3. การขาดความชัดเจนของนโยบาย/ทิศทาง

ปัญหานี้คงกล่าวได้อย่างเต็มที่เลยว่าทิศทางบางครั้งองค์กรไม่สามารถตัดสินใจได้เอง เพราะมันคงต้องขึ้นกับนโยบายตั้งแต่ของรัฐ ผู้บริหารหน่วยงานที่รองรับองค์กร หรือแม้แต่เจ้าของงบประมาณที่สนับสนุนว่าเขาต้องการอะไร ดังนั้นในส่วนของการทำงานด้านอินโดจีนศึกษาจึงน่าจะมีคามอิสระทางความคิดตามสมควร

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นคงจะไม่เฉพาะศูนย์อินโดจีนศึกษาเท่านั้นที่พบเพราะนี่ดูเหมือนจะเป็นปัญหาร่วมประการสำคัญประการหนึ่ง

### 4. ปัญหาด้านงบประมาณ

ปัญหางบประมาณดูเหมือนว่าจะเป็นปัญหาหลักของการทำงาน เพราะศูนย์อินโดจีนศึกษาในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาได้เงินสนับสนุนเพียง 20,000 กว่าบาท แต่เราก็พยายามหาทางสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและได้ทำงานตามขีดจำกัดดังกล่าวมาโดยตลอด ถึงแม้จะช้าไปบ้าง บางครั้งแต่ก็สามารถดำเนินงานได้โดยตลอด

นอกจากปัญหางบประมาณแล้ว สิ่งหนึ่งที่พบก็คือการขาดบุคลากรที่สนใจและเอาใจใส่ ด้านนี้ เพราะบุคลากรที่เพิ่มหรือลดมันดูจะขึ้นกับกระแสและงบประมาณที่ได้รับด้วย ดังนั้นหากหน่วยงาน มีงบประมาณมากพอและชัดเจนคงจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้

## 5. งานวิจัยด้านท้องถิ่นศึกษายังรอผู้พิชิต

ในปัญหานี้ก็คือ ทำอย่างไรเราจะมีผู้ที่มีความสนใจที่ยาวนานต่อปัญหานี้ เพราะเท่าที่ พบก็ดูจะเป็นกระแสเป็นชั่วชักรุ่งเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นหากมีผู้สนใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องก็ควรจะเป็น กุศลต่อวงการท้องถิ่นศึกษาได้บ้างไม่มากก็น้อย

### บทส่งท้าย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดคงเป็นเพียงสังเขปของการเริ่มก่อตัวของศูนย์อินโดจีนศึกษา เราทำงาน ภายใต้ความสนใจในสิ่งที่ยอยากทำ บางครั้งความนอกกรอบในการดำเนินงานมันจึงทำให้เราดูจะถูก ปิดบังและซ่อนเร้นมาโดยตลอด ซึ่งนั่นก็คือเจตนาของการทำงานของเราด้วย ภายใต้เส้นทางอัน ยาวไกลที่เราก้าวเดินมากับพี่น้องสองฝั่งโขง ต้องยอมรับว่ามันเจ็บปวดและอ่อนล้า แต่นั่นก็คือเส้นทาง ที่เราเลือกผัน

มาถึงปัจจุบันเรามีสังกัดอย่างเป็นทางการ แต่นั่นก็เป็นการกลายตัวเพื่อทำงานร่วมกับ องค์การรองรับภายนอกเพื่อจะไปให้ถึงจุดที่เรามุ่งหวัง ถึงแม้ว่าวันนี้เราจะสวมเสื้อผ้าสีใดก็ตาม แต่เราก็ยังยึดปรัชญาตัวเดิมของเราเช่นเดิม ในการที่จะนำเอา (...วัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์ สันติภาพบนแผ่นดินอินโดจีนผืนนี้สืบต่อไป...)

.....

# **สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

**รศ.ดร.สุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา  
ผู้อำนวยการสถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ**





สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ  
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

### ความเป็นมา

สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ (จากนี้ไปจะเรียก สถาบันฯ) เริ่มต้นจากการก่อตั้งโครงการศึกษาความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2524 ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้ใช้ชื่อเป็นทางการว่า สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Institute of Security and International Studies เรียกชื่อย่อว่า ISIS อยู่ในสังกัดของคณะรัฐศาสตร์ โดยมีภาระกิจในการวิจัยและเผยแพร่ความรู้ในประเด็นปัญหาทางความมั่นคงและนานาชาติ

แรงจูงใจที่ผลักดันให้นักวิชาการในคณะรัฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งริเริ่มก่อตั้งโครงการซึ่งต่อมาได้กลายเป็นสถาบันฯ นั้น ได้แก่ความคิดว่า การศึกษาความมั่นคงในประเทศไทยนั้นโดยประเพณีแล้วจำกัดอยู่ในวงราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกองทัพ หน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ทรงข่าว และกระทรวงต่างประเทศเป็นสำคัญ แต่ปราศจากองค์การที่ทำการศึกษารื่องดังกล่าวนั้นในเชิงวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นทั้งในและนอกประเทศในขณะนั้น ช่วยทำให้การก่อตั้งองค์การดังกล่าวเป็นเรื่องเร่งด่วนมากขึ้น ทั้งนี้เพราะสังคมและการเมืองไทยกำลังเปลี่ยนแปลง สังคมมีลักษณะเป็นพหุภาคีมากขึ้น มีความตื่นตัวทางการเมือง และการเรียกร้องที่จะมีส่วนร่วมในการทางการเมืองมากขึ้น ในสภาวะดังกล่าวกระตุ้นให้เกิดความคิดว่า สถาบันการศึกษาและนักวิชาการน่าที่จะมีบทบาทในการ "ให้ความรู้" ความเข้าใจ และทางเลือกในนโยบาย อันตั้งอยู่บนความคิดที่เป็นอิสระทางวิชาการ ที่ได้มาจากการศึกษาวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการ องค์การรัฐบาล และบุคคลทั่วไป นอกจากนี้แล้วการที่สาธารณชนมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาสาธารณะ ก็จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างแท้จริง อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในระบอบประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงในต่างประเทศที่มีส่วนจูงใจให้มีการจัดตั้งโครงการและสถาบันฯ ขึ้นได้แก่ การตื่นตัวในประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการศึกษาความมั่นคง ขณะเดียวกัน มุลินธิและสถาบันอื่น ๆ ในต่างประเทศโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และอังกฤษ ก็สนใจที่จะให้ความสนับสนุนการศึกษาในสาขาวิชานี้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังจะเห็นได้จากการก่อตั้ง Regional Strategic Studies Program ใน Institute of Southeast Asian Studies ประเทศสิงคโปร์ หรือมีการก่อตั้ง Institute of Strategic and International Studies ในประเทศมาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการส่งเสริมนักวิชาการทางด้านความมั่นคงหรือยุทธศาสตร์ศึกษา ซึ่งมีจำนวนน้อยทั้งในประเทศไทยและในภูมิภาค โดยการสร้างเครือข่ายขึ้นในกลุ่ม เป็นการเสริมสร้างวิชาการทางสาขาวิชานี้ อีกด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้มีการก่อตั้งโครงการศึกษาความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. 2524 กิจกรรมสำคัญครั้งแรกของสถาบันฯ คือการจัดสัมมนา ระหว่างประเทศเรื่อง "Energy and ASEAN Security" ในเดือนกันยายนของปีเดียวกัน ความสำเร็จทางวิชาการของการสัมมนาคครั้งนั้น ทำให้สำนักพิมพ์ในประเทศสิงคโปร์นำผลงานจากการสัมมนาไปจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อว่า "The Invisible Nexus: Energy and ASEAN Security" และต่อมาในปี พ.ศ. 2525 หลังจากที่มีการจัดตั้งสถาบันฯ ขึ้นแทนโครงการ มูลนิธิฟอร์ต รอคกีเฟลเลอร์ และเอเชีย ได้ให้ทุนสนับสนุนในการ "สร้างสถาบัน" ทำให้สถาบันฯ ดำเนินกิจการมาได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่ได้รับงบประมาณประจำจากมหาวิทยาลัยตราบจนทุกวันนี้

### วัตถุประสงค์

สถาบันฯ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ทางความมั่นคงและนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการวิจัยในระดับอุดมศึกษา
2. ช่วยชี้ปัญหา ตั้งคำถาม และเสนอทางเลือกต่อองค์การรัฐบาล ในประเด็นทางความมั่นคงและนานาชาติ ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. เสริมสร้างความตื่นตัวและความเข้าใจของสาธารณชนในปัญหาความมั่นคงและนานาชาติ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

### โครงสร้าง

สถาบันฯ เป็นหน่วยงานในสังกัดคณะรัฐศาสตร์ มีคณะกรรมการบริหารสถาบันเป็นผู้กำหนดนโยบายหลัก ควบคุมดูแลการดำเนินงานนโยบายออกปฏิบัติ และงบประมาณการใช้จ่ายของสถาบันฯ

ผู้อำนวยการสถาบันฯ ซึ่งเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการบริหารเป็นผู้นำนโยบายของกรรมการบริหารออกปฏิบัติ ซึ่งรวมทั้งการจัดตั้งโครงการวิจัยและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของทางสถาบัน

### กิจกรรมของสถาบัน

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสถาบันฯ ดังที่กำหนดไว้ กิจกรรมของสถาบันฯ ประกอบด้วย:

## 1) การวิจัย

สถาบันฯ ถือว่างานวิจัยเป็นกิจกรรมหลักของสถาบัน โดยส่งเสริมการวิจัยในประเด็นสำคัญทางการเมือง การทหารและสังคม-เศรษฐกิจ อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ งานวิจัยของสถาบันและนักวิชาการของสถาบัน มีเรื่องนโยบายต่างประเทศและนโยบายป้องกันประเทศของไทย ปัญหาต่าง ๆ ของการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศ ปัญหาความขัดแย้งกัมพูชา และปัญหาสิ่งแวดล้อมกับความมั่นคง งานวิจัยที่ได้ตีพิมพ์โดยสถาบันฯ ประกอบด้วย "จากป่าสู่เมือง: การศึกษาการเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ของนักศึกษาไทยจากปี 2519", "From Armed Suppression to Political Offensive", และ "สิ่งแวดล้อมกับความมั่นคง"

สถาบันฯ มีโครงการวิจัยร่วมกับ Stockholm International Peace Research Institute ในเรื่อง Arms Procurement Decision Making in Selected Countries และกับ Griffith University ประเทศออสเตรเลีย ในเรื่อง Bilateral Security in a Multilateral Era: New Linkages in Asia and the Pacific

## 2) การสัมมนาและการประชุม

สถาบันฯ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดระหว่างนักวิชาการและนักปฏิบัติการในปัญหาความมั่นคงและนานาชาติ ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยการจัดสัมมนาหรือการประชุม ซึ่งเน้นการร่วมมือกับสถาบันที่มีความสนใจเหมือนกัน กับสถาบันในประเทศ สถาบันฯ ได้จัดการประชุมร่วมกับคณะกรรมการต่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎร, สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง และสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นต้น กับสถาบันต่างประเทศ สถาบันฯ ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับสถาบันในกลุ่มประเทศอาเซียน นอกจากนี้ ได้ร่วมจัดการประชุม Williamsberg Conference กับ Asia Society (สหรัฐอเมริกา) และจัดการประชุมอื่น ๆ กับ International Institute of Strategic Studies (ประเทศอังกฤษ) Strategic and Defense Studies Center, Australian National University เป็นต้น

สถาบันฯ ริเริ่มจัดสัมมนาและการประชุมเองทั้งระดับในประเทศและระหว่างประเทศ ในประเทศ สถาบันฯ ได้จัดสัมมนาเรื่อง "บูรณาการกับความมั่นคง" ซึ่งยกปัญหาทางเลือกในนโยบายต่อชนกลุ่มน้อยระหว่างการบูรณาการกับการผสมกลมกลืน และเรื่องสิ่งแวดล้อมกับความมั่นคงในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รวมทั้งการประชุมใหญ่ซึ่งนำผู้แทนทุกภูมิภาคโดยมีประชาชน องค์กรเอกชน นักวิชาการ ข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนเข้าร่วม

ในการจัดการประชุมระหว่างประเทศ สถาบันฯ ได้จัดเวทีเพื่อบกปัญหาความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ให้ได้มีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์เป็นการเปรียบเทียบ เช่นการจัดประชุมเรื่อง Energy and ASEAN Security บกปัญหาความมั่นคงที่เกี่ยวกับพลังงานเรื่อง Economic Change and Security in the ASEAN Countries เพื่อพิจารณาถึงผลของการพัฒนาทางเศรษฐกิจต่อเสถียรภาพในประเทศอาเซียน เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ และเรื่อง The Future of ASEAN - Vietnam Relation เป็นการหาทางเลือกในนโยบายต่อเวียดนามขณะที่ ASEAN กำลังดำเนินนโยบายกดดันเวียดนามเพราะการยึดครองกัมพูชา

### 3) การจัดปาฐกถาและการอภิปรายสาธารณะ

เพื่อส่งเสริมความตื่นตัวและความเข้าใจของสาธารณชนในปัญหาความมั่นคงและนานาชาติ สถาบันฯ จัดปาฐกถาและการอภิปรายโดยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญชาวไทยและต่างประเทศอยู่เป็นประจำ ซึ่งเปิดให้ผู้สนใจโดยทั่วไป นิสิต นักศึกษา นักหนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่สถานทูตต่างๆ

### 4) การให้บริการทางวิชาการ

สถาบันฯ ให้บริการทางวิชาการในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ :

1. สถาบันฯ มีห้องสมุดขนาดเล็ก แต่มีหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ด้านความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เปิดให้นิสิต นักศึกษา และนักวิชาการเข้ามาใช้บริการ
2. สถาบันฯ ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาและนักวิจัยทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยให้ได้เข้าใช้ห้องสมุดและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ในการนี้ สถาบันฯ ได้ต้อนรับนักวิชาการต่างประเทศมาเป็นนักวิจัยอาคันตุกะ และมีโครงการรับนักศึกษาฝึกงานจาก School of Advanced International Studies, Johns Hopkins University และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา
3. สถาบันฯ จัดบรรยายสรุปในเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงและนโยบายต่างประเทศของประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้กับคณะผู้มาเยือนจากต่างประเทศ เช่น วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรจากประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศอินเดีย และออสเตรเลีย เป็นต้น
4. สถาบันฯ ให้ความช่วยเหลือสถาบันศึกษาหรือวิจัยในต่างประเทศในการแนะนำนักวิชาการไทยผู้เชี่ยวชาญทางด้านความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเสนอชื่อนักวิชาการดังกล่าวไปปาฐกถาหรือร่วมประชุมที่จัดโดยสถาบันนั้น ๆ

## 5) การตีพิมพ์

สถาบันฯ ตีพิมพ์งานทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วยรายงานวิจัยของสถาบันฯ รายงานผลการประชุมที่จัดโดยสถาบันฯ หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวกับความมั่นคง (ดูรายการในภาคผนวก) (๑)

## 6) การสร้างเครือข่าย (Networking) และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

สถาบันฯ ได้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งองค์การเอกชนระหว่างประเทศ ซึ่งมีบทบาทในการช่วยกำหนดนโยบายและทิศทางสำหรับความร่วมมือและการส่งเสริมความมั่นคงในภูมิภาค องค์การแรกได้แก่ สมาคม ASEAN Institutes of Strategic and International Studies (ASEAN-ISIS) ซึ่งนอกจากสถาบันฯ แล้วยังประกอบด้วย

Center for Strategic and International Studies (CSIS) อินโดนีเซีย  
Institute of Strategic and International Studies (ISIS) มาเลเซีย  
Institute of Strategic and Development Studies (ISDS) ฟิลิปปินส์  
Singapore Institute of International Affairs (SIIA) สิงคโปร์

สถาบันสมาชิกของ ASEAN-ISIS ได้มีกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2527 และก่อตั้งสมาคมเป็นทางการพร้อมทั้งจดทะเบียนเป็นองค์การเอกชนของ ASEAN ในปีพ.ศ. 2531 ASEAN-ISIS จัดประชุมร่วมกันเป็นประจำปี และจัดประชุมเฉพาะเรื่อง เช่น ASEAN Colloquium on Human Rights ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายในระดับภูมิภาคระดับหนึ่ง นอกจากนี้แล้วยังจัด การประชุมทวิภาคีระหว่าง ASEAN กับ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และเกาหลี การสร้างเครือข่ายกว้างออกไปครอบคลุมภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกทั้งหมด ได้แก่ การจัด Asia-Pacific Roundtable ประจำปี การประชุมทั้งหมดนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ได้มีการ แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักวิชาการและนักปฏิบัติการทาง ด้านความมั่นคง และสร้างเครือข่ายของการร่วมมือและแลกเปลี่ยนทางวิชาการอย่างกว้างขวาง

ASEAN-ISIS ยังพบปะกันเพื่อร่างบันทึกในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เสนอต่อรัฐบาลของประเทศสมาชิก (ดูรายการ ASEAN-ISIS Memorandum ในภาคผนวก (๒)) และต่อที่ประชุม ASEAN-Ministerial Meeting (AMM) เริ่มในปี 2536 บันทึกเลขที่ 5 ว่าด้วยมาตรการ สร้างความมั่นใจ (Confidence Building Measures) ในภูมิภาค ได้ถูกนำไปใช้เป็น เอกสารในการเตรียมการประชุม ARF ครั้งต่อไป นอกจากนี้ ผู้แทนของ ASEAN-ISIS ได้ ประชุมกับ ASEAN-Senior Official Meeting (ASEAN-SOM) เพื่อเสนอข้อคิดในการ กำหนดนโยบายของ ASEAN ในการแถลงการณ์ของที่ประชุม ASEAN-AMM ในเดือนกรกฎาคม 2537 ได้กล่าวถึงบทบาทของ ASEAN-ISIS ในการช่วยกิจการของ AMM

สถาบันฯ ยังได้ร่วมก่อตั้งองค์การเอกชนระดับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกอีกด้วย คือ Council on Security Cooperation in the Asia Pacific (CSCAP) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2536 สถาบันฯ ผู้ก่อตั้งนอกจากสถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติแล้ว ประกอบด้วยสถาบันสมาชิก

ASEAN-ISIS อีก 4 สถาบัน และ Pacific Forum/CSIS สหรัฐอเมริกา, Center for International and Strategic Studies, York University แคนาดา, Japan Institute of International Affairs ญี่ปุ่น, Seoul Forum เกาหลี และ Strategic and Defense Study Center, Australian National University ออสเตรเลีย CSCAP จะเป็นเครือข่ายสำคัญในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดกระบวนการสำหรับการสร้างความมั่นใจและการร่วมมือทางความมั่นคงระหว่างประเทศและดินแดนในภูมิภาคเอเชีย

แปซิฟิก ซึ่งรวมทั้งการจัดหาทั่วโลกที่ไม่เป็นทางการให้นักวิชาการ ข้าราชการ และบุคคลอื่น ๆ ในฐานะส่วนตัวได้มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านความมั่นคง เสนอแนะนโยบายทางด้านการเมือง-ความมั่นคงต่อองค์การระหว่างประเทศ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ระหว่างสถาบันต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาคและภายนอก จัดตั้งกลุ่มปฏิบัติงาน (working groups) เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาและสิ่งท้าทายความมั่นคงในภูมิภาค ฯลฯ ข้อคิดเกี่ยวกับการร่วมมือและเสริมสร้างความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก จะมาจากกลุ่มทำงาน (working groups) ซึ่งจะศึกษาและเสนอแนะข้อคิดและแนวนโยบาย ปัจจุบันมีโครงการที่จะตั้งกลุ่มทำงานในประเด็นต่าง ๆ เช่น Confidence Building Measures, Maritime Security, Security in Northeast Asia, และ Common Security โดย CSCAP-ไทย จะร่วมใน working group เรื่อง Maritime Security

ในฐานะสถาบันก่อตั้งฯ สถาบันฯ ได้ทำหน้าที่เป็นแกนนำการก่อตั้ง CSCAP-ไทยขึ้น และทำหน้าที่เป็นกองเลขาธิการเฉพาะกาลตราบเท่าที่จำเป็น

### การเปลี่ยนแปลงในขอบเขตและจุดเน้นในการศึกษาความมั่นคง

การศึกษาความมั่นคง (security studies) โดยประเพณีแล้วให้ความสำคัญที่สอดคล้องกับมิติทางทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศตะวันตก ในยุคสงครามเย็นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง Klaus Knorr อธิบายไว้ในปี ค.ศ. 1973 ว่า "ความมั่นคงแห่งชาตินั้น จำพวเจ้าถือว่าเป็นคำย่อของความมั่นคงทางทหาร และคำนี้บ่งถึงสาขาวิชาที่ว่าด้วยการเสริมสร้างกำลังทางทหารของชาติ และการใช้กำลังดังกล่าวในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นสำคัญ" (1) ถึงแม้ Knorr จะยอมรับว่า ความมั่นคงทางทหารของรัฐนั้นจะขึ้นอยู่กับว่ารัฐใช้กำลังทหารอย่างไร และมีการใช้เครื่องมืออื่น ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอิทธิพลด้วยก็ตาม แต่เครื่องมืออื่น ๆ นั้นก็เป็นเพียงเครื่องมือเสริมเท่านั้น (2)

มโนคติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาตินี้ มีพื้นฐานมาจากการมองความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสายตาทฤษฎีนักสังคมนิยมทางการเมือง (political realist) ซึ่งมี Hans J. Morgenthau เป็นนักคิดชั้นนำของสำนักนี้ ตามความคิดของนักสังคมนิยมนี้ การเมืองระหว่างประเทศเป็นการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ แตกต่างจากการเมืองในประเทศก็ตรงที่ว่าการต่อสู้นั้นใช้ความรุนแรงเป็นสำคัญ Morgenthau อธิบายว่า

"ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นตลอดมาว่าชาติที่มีบทบาทในการเมืองระหว่างประเทศ ต่างเตรียมตัวที่จะเข้าสงคราม หรือทำสงครามอยู่แล้ว หรือกำลังฟื้นตัวจากสงคราม" (3)

นักสังคมนิยมอธิบายว่า ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะระบบระหว่างประเทศนั้นขาดอำนาจส่วนกลาง จึงเปรียบเสมือนเป็นสภาพอนาธิปไตย ในสภาพเช่นนี้ Kenneth Waltz กล่าวว่า "ความมั่นคงเป็นเป้าหมายสูงสุด" (4) ในภาวะที่อาจเกิดสงครามได้ทุกเมื่อ การใช้กำลังหรือการขู่จะใช้กำลังได้อย่างเชี่ยวชาญเท่านั้น จะช่วยให้รัฐอยู่รอดได้ กำลังทางทหารจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความมั่นคงของชาติ ความคิดแนวนี้นี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายทั้งในสหรัฐอเมริกาและในยุโรปในทศวรรษที่ 1960 เพราะสอดคล้องกับสถานการณ์สงครามเย็น ความตึงเครียดระหว่างประเทศในช่วงนั้นทำให้รัฐต่าง ๆ มุ่งเสริมสร้างกำลังอาวุธและแสวงหาสัมพันธมิตรทางทหารเพื่อความมั่นคงของตน

ขณะที่โลกตะวันตกที่พัฒนาแล้วมองแหล่งคุกคามความมั่นคงแห่งชาติว่ามาจากภายนอก และเป็นการคุกคามกำลังทางทหาร ประเทศที่ด้อยพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่ถือกำเนิดภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองก็มองปัญหาความมั่นคงของชาติแตกต่างออกไป นอกเหนือไปจากภัยคุกคามความมั่นคงจากภายนอกแล้ว ผู้นำยังมองปัญหาความมั่นคงแห่งชาติว่ามีต้นตอสำคัญอยู่ภายในประเทศและ เป็นภัยที่มีมิติทั้งทางด้านการทหาร, สังคม, เศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กันไป และมักให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหรือมากกว่าภัยคุกคามจากภายนอก เพราะประเทศอดีตอาณานิคมเหล่านี้โดยทั่วไปแล้วขาดความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นทางสังคมการเมือง ขาดสิ่งที่เรียกว่า "ความชอบธรรมอย่างไม่มีเงื่อนไข" (unconditional legitimacy) ทำให้ต้องเผชิญกับปัญหาชนกลุ่มน้อย ความยากจน การก่อการร้าย ฯลฯ ผู้นำประเทศเหล่านี้จึงมีเป้าหมายซึ่งอาจรวมเรียกกว้าง ๆ ว่าเป็น "การสร้างชาติ" เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ ผู้นำส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญที่สุดกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยเหตุผลสำคัญสองประการ ประการแรก การพัฒนาเศรษฐกิจจะช่วยสร้างฐานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นทางการบริหาร การคลัง การอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี เพิ่มประสิทธิภาพของกำลังอำนาจของรัฐอื่นจะช่วยเสริมสร้างเอกราชและอธิปไตย ประการที่สอง การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งก็จะช่วยลดความขัดแย้งในสังคม อันเกิดจากความแตกต่างกันระหว่างชนชั้น เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภูมิภาคและอุดมการณ์ ทั้งนี้เพราะความขัดแย้งดังกล่าวอาจมีผลคุกคามความอยู่รอดของชาติ หรือของรัฐบาล กำลังทางทหารนั้นนอกจากจะไว้ใช้ป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการรักษาเสถียรภาพในประเทศ ซึ่งผู้นำมักอธิบายว่าจำเป็นต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

คำจำกัดความความมั่นคงแห่งชาติเริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อความตึงเครียดจากสงครามเย็นลดลง ในทศวรรษ 1970 ประเด็นทางเศรษฐกิจเริ่มเข้ามามีความสำคัญในคำจำกัดความความมั่นคงด้วย อันเป็นผลมาจากสภาพความพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (complex interdependence) ทำให้สมมติฐานหลักของความคิดสังคมนิยมทางการเมืองถูกท้าทาย ในประการแรก สมมติฐานที่ว่ารัฐเป็นตัวแสดงสำคัญเหนือตัวแสดงอื่น ๆ นั้น ถูกท้าทายเมื่อวิกฤตการณ์น้ำมันในทศวรรษ 1970 แสดงให้เห็นว่าตัวแสดงอื่น ๆ นอกเหนือจากรัฐ เช่น OPEC สามารถมีบทบาทสำคัญบนเวทีโลก และมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ในสภาวะความพึ่งพาซึ่งกันและกันนี้ปรากฏชัดด้วยว่า การใช้กำลังหรือการขู่จะใช้กำลังไม่ใช่เครื่องมือในการดำเนินนโยบายที่จะได้ผลเสมอไป ซึ่งก็หมายความว่าความมั่นคงทางทหารไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นหลักในนโยบายต่างประเทศ ดังที่ Henry Kissinger แสดงความคิดเห็นไว้ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐในปี ค.ศ. 1975

"ไม่เป็นการเพียงพออีกต่อไปที่จะมีความก้าวหน้าในการรับมือกับวาระทางการทูตตามประเพณีเดิม ประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนได้ปรากฏขึ้น ปัญหาพลังงาน ทรัพยากร สภาพแวดล้อม ประชากร การใช้อวกาศและทะเล ปัญหาเหล่านี้มีความสำคัญเท่ากับปัญหาความมั่นคงทางทหาร อุดมการณ์และการแก่งแย่งดินแดน ซึ่งโดยประเพณีแล้วปรากฏอยู่ในวาระทางการทูต"

ขณะที่ขอบเขต (parameter) ของการศึกษาความมั่นคงขยายกว้างขึ้นเพราะความต้องการพึ่งพาซึ่งกันและกัน การสิ้นสุดของสงครามเป็นยังกระตุ้นให้ต้องมีการทบทวนมโนคติของความมั่นคงกันใหม่ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจที่แผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคนี้ได้เป็นปัญหาความมั่นคงหลักอีกต่อไป ประเด็นปัญหาใหม่ที่ไม่ใช่ทางทหารก็เด่นชัดมากขึ้น แต่ส่วนหนึ่งเป็นเพราะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศอาเซียนมองปัญหาความมั่นคงกว้างกว่าประเทศตะวันตก จึงไม่มีความรู้สึกรีบด่วนเท่าในอันที่จะทบทวนมโนคติของความมั่นคงกันใหม่

อย่างไรก็ตาม ทรรศนะทางความมั่นคงของประเทศอาเซียน ถึงแม้จะประกอบด้วยหลายมิติก็ตาม แต่ก็สะท้อนถึงความกังวลเป็นสำคัญกับปัญหาความมั่นคงภายในซึ่งถูกมองว่าท้าทายความอยู่รอดของระบอบการปกครองและผู้กุมอำนาจปกครอง ปัญหาภายนอกก็จะถูกมองในแง่ที่ว่าประเทศจะถูกแทรกซึมและแทรกแซงจากภายนอกอันจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพในประเทศเป็นสำคัญ การสิ้นสุดของสงครามเป็นน่านมาซึ่งสภาพแวดล้อมทางความมั่นคงใหม่และปัญหาใหม่ซึ่งเกี่ยวโยงกับปัญหาความมั่นคงนอกประเทศ ทำให้ต้องให้ความสนใจกับเสถียรภาพของภูมิภาคมากขึ้น (๑)

สภาพแวดล้อมใหม่ทางความมั่นคงได้แก่การเปลี่ยนแปลงที่ยังคงไม่สิ้นสุดของโครงสร้างอำนาจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค จากสองศูนย์อำนาจไปสู่หลายศูนย์อำนาจ สหภาพโซเวียตแตกสลาย อำนาจของสหรัฐอเมริกาถดถอยลงโดยเปรียบเทียบ ดังประจักษ์ในการถอนฐานทัพจากฟิลิปปินส์ และปัญหาทางเศรษฐกิจที่ประสบอยู่ ขณะเดียวกัน จิตความสามารถทางเศรษฐกิจและทางทหารของจีนก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ญี่ปุ่นซึ่งเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอยู่แล้วก็มีศักยภาพที่จะเป็นมหาอำนาจทางทหาร ได้ถ้าต้องการ หากอินเดียประสบความสำเร็จในการปฏิรูปทางเศรษฐกิจก็จะเป็นศูนย์อำนาจสำคัญอีกศูนย์หนึ่งที่ต้องนำเข้ามาพิจารณาในนโยบายความมั่นคง ปัญหาความมั่นคงในปัจจุบันก็คือ ความไม่แน่นอนอันเกิดจากการวิวัฒนาการของโครงสร้างอำนาจที่ยังไม่ลงตึง ในสภาพเช่นนี้ สิ่งที่เราควรได้รับการศึกษาและวิเคราะห์ด้านความมั่นคงก็คือ แนวโน้มในนโยบายบทบาทในภูมิภาคของศูนย์อำนาจเหล่านี้ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศที่จะมีผลกระทบ พฤติกรรมของประเทศเหล่านั้นบนเวทีระหว่างประเทศ สิ่งที่ต้องศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็คือ ประเทศในภูมิภาคจะสร้างระเบียบระหว่างประเทศใหม่ รวมทั้งกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศแบบไหนที่จะช่วยเสริมสร้างหรือประกันความมั่นคงในภูมิภาค ประเทศที่พึ่งระบบสัมพันธมิตรแบบทวิภาคีเช่นไทยควรปรับตัวอย่างไรหรือไม่ สมาคม ASEAN จะต้องปรับตัวอย่างไร ARF ควรพัฒนาไปในทางใดที่จะมีประสิทธิผลในการเสริมสร้างความมั่นคงได้ มโนคติเช่น common security, comprehensive security จะนำมาใช้ปฏิบัติในภูมิภาคนี้ได้อย่างไร เป็นต้น

ในทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อประเทศอาเซียนทั้งหลายหันไปยึดยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจโดยการส่งออก (export oriented development strategy) ซึ่งแม้จะมีผลให้อัตราการ



เติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นเหนืออัตราเฉลี่ยของโลกมากก็ตาม แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ชะตากรรมเศรษฐกิจของประเทศต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของกระแสเศรษฐกิจโลก มิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงเกี่ยวโยงกับสภาวะนอกประเทศมากขึ้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ความมั่นคงทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับการคงไว้ซึ่งระบบการค้าของโลกที่เปิดกว้าง ซึ่งถูกคุกคามด้วยแนวโน้มที่จะเกิดกลุ่มการค้า (trade bloc) และความล้มเหลวของ World Trade Organization (WTO) ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการกีดกันทางการค้าซึ่งมีผลให้เกิดการตกต่ำในทางเศรษฐกิจในประเทศ เป็นที่ถกเถียงกันว่าจะมีผลต่อเสถียรภาพในประเทศด้วย ควบคู่กันไปกับแนวโน้มที่เป็นภัยต่อความมั่นคงก็คือ ความพยายามที่จะส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคด้วย ในรูปของ APEC AFTA PECC และบริเวณการเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth areas) การศึกษาความมั่นคงในมิติทางเศรษฐกิจจึงเป็นเรื่องที่ต้องได้รับความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมทั้งการศึกษาลักษณะของทั้งการกีดกันการค้า และการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจไม่แต่ในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ผลที่ปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอาจมีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย เช่น ในบริบทของ "การใช้ความพึ่งพากันและกันทางเศรษฐกิจเพื่อวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์" (strategic use of economic interdependence)

ทางด้านการทหาร การสิ้นสุดของสงครามเป็นซึ่งสร้างความไม่แน่นอนบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นได้จากการเสริมสร้างกำลังทางทหารในหมู่ประเทศอาเซียน ซึ่งมุ่งไปในทางทำสงครามตามแบบ (conventional warfare) ต่างจากการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (counter-insurgency warfare) ที่เน้นกันแต่เดิม เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจก็ทำให้รัฐมีเจตจำนงแน่วแน่มากยิ่งขึ้นในอันที่จะรักษาทรัพยากรของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรนอกฝั่งทะเลในเขตเศรษฐกิจเฉพาะ (exclusive economic zone) ของตน อาวุธที่จัดหามาใหม่จึงมีสมรรถนะในการทำลายและวิธีปฏิบัติการสูงขึ้นอย่างมาก ซึ่งอาจสร้างความไม่ไว้วางใจระหว่งกัน และนำไปสู่การแข่งขันสร้างอาวุธและบั่นทอนเสถียรภาพของภูมิภาคในที่สุด ดังนั้นในด้านการทหาร ประเด็นที่ควรศึกษาจะประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการจัดหาอาวุธเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมองภัย (threat perceptions) วัฒนธรรมทางยุทธศาสตร์ (strategic culture) กระบวนการตัดสินใจนโยบายการจัดหาอาวุธกระบวนการ คำอาวุธระหว่างประเทศ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษามาตรการสร้างความมั่นคงและความมั่นใจ (security and confidence building measures - CSBMs) การจำกัดหรือการลดกำลังอาวุธ ทั้งที่เป็นอาวุธตามแบบอาวุธนิวเคลียร์ อาวุธเคมี และอาวุธชีวะ เป็นต้น

ในอีกทางหนึ่ง การสิ้นสุดของสงครามเป็นก็มีผลให้ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเคยเป็นคู่กรณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประเทศอาเซียนกับกลุ่มประเทศอินโดจีนเริ่มปรับความสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดประเด็นศึกษาการขยายระเบียบในภูมิภาคจากประเทศอาเซียนไปครอบคลุมทั้ง 10 ประเทศในภูมิภาค การจะรวมประเทศที่แตกต่างทางอุดมการณ์และระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะมีผลกระทบต่อ "กระบวนการอาเซียน" และ "วิญญานอาเซียน" เพียงไร การเกิดองค์การที่ครอบคลุมภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เช่น APBC หรือ องค์การระดับโลก เช่น GATT และ WTO จะมีผลต่อความสำคัญของ ASEAN บนเวทีระหว่างประเทศหรือไม่เพียงไร ทั้งหมดนี้นับเป็นการท้าทายการศึกษากระบวนการบูรณาการภูมิภาค (regional integration)

ถึงแม้จะเกิดปัญหาความมั่นคงใหม่ ๆ ที่มีต้นตอจากภายนอกมากขึ้น แต่ปัญหาภายในประเทศก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงเป็นส่วนใหญ่ กล่าวโดยสรุปก็คือ ปัญหาการสร้างชาติ (nation-building) (๑๐) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมีแนวโน้มไปในทางที่มากขึ้น ปัญหาของการบูรณาการ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องการรักษาเอกลักษณ์ของตน ปัญหาความแปลกแยกอาจรุนแรงมากขึ้นถ้าหากผสมเข้ากับการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ปัญหาความต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งเพิ่มขึ้นพร้อมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ เพราะชนชั้นกลางซึ่งมีการศึกษาดีขึ้น และได้รับข่าวสารและตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ขณะเดียวกัน ประชาชนในระดับรากหญ้าก็มีความตื่นตัวในสิทธิและการรักษาผลประโยชน์ของตนมากขึ้น ส่วนหนึ่งเพราะบทบาทขององค์กรเอกชนและการได้รับข่าวสาร ทั้งหมดนี้ไม่ทำทาบระบอบการปกครองที่เปื้อนอยู่ และการรักษาเสถียรภาพในประเทศ ปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการศึกษาต่อไป

นอกจากนี้แล้วยังมีประเด็นปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งทำทาบต่อการศึกษาวิจัยซึ่งรวมทั้งปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งรวมถึงน้ำ ปัญหาอันเกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ปัญหาการอพยพทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงของประเทศและภูมิภาค

### ก้าวต่อไปในการศึกษาความมั่นคงในภูมิภาค

การเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมทางความมั่นคงดังกล่าวเชื้อเชิญและท้าทายให้มีคำถามจำนวนหนึ่งที่ควรหยิบยกขึ้นมาหาคำตอบซึ่งจะเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาความมั่นคงต่อไป (๑๑)

#### (1) ขอบเขตการศึกษาความมั่นคงนั้นครอบคลุมกว้างไกลเพียงใด ?

ถ้าดูสภาพแวดล้อมความมั่นคงหลังสงครามเย็น การศึกษาความมั่นคงทำได้ทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นปัญหาที่จะศึกษา ปัญหา ก็คือจะจัดลำดับความสำคัญของระดับต่าง ๆ นี้ได้อย่างไร ในเรื่องนี้มีผู้แนะว่าขึ้นอยู่กับบริบทของความมั่นคงของแต่ละประเทศ

#### (2) กลุ่มเป้าหมายของการศึกษาความมั่นคงควรเป็นใคร ?

คำตอบในข้อนี้มีแบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคิดว่าการศึกษาด้านจะ "ตรงปัญหา" (relevant) ก็ควรตรงกับความต้องการของ "ตลาด" อีกฝ่ายหนึ่งคิดว่าในยุคที่มีการติดต่อในลักษณะพหุภาคี (multilateralism) ควรต้องมีโมคติและทฤษฎีใหม่ ๆ แทนกรอบการวิเคราะห์ที่ตกทอดมาจากสมัยสงครามเย็น ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยที่ "ไม่ตรงปัญหา" เพื่อหลีกเลี่ยงการบงการของ "ตลาด" คือผู้กำหนดนโยบายและรัฐบาล แต่เป็นการรับใช้ความต้องการทางวิชาการ

#### (3) วิธีการศึกษาความมั่นคงควรใช้อะไรเป็นพื้นฐานทางมโนคติและทฤษฎี ?

ผู้ศึกษาความมั่นคงส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ในการศึกษาความมั่นคงในภูมิภาคต้องให้ความสำคัญกับการมีพื้นฐานที่แน่นแฟ้นทางทฤษฎีและทางมโนคติ และเป็น interdisciplinary การศึกษาความมั่นคงไม่ควรจำกัดอยู่เฉพาะแต่มิติทางทหาร ควรให้ความสำคัญด้วยการทำให้เกิดภูมิภาค (regionalization) เช่น บริเวณลุ่มแม่น้ำโขง หรือบริเวณที่เรียกกันว่า natural economic territories เช่น จีนภาคใต้ ชองกง และไต้หวัน เป็นต้น

(4) ทรัพยากร สำหรับการศึกษาความมั่นคงมีเพียงใด และจะเสริมสร้างได้อย่างไร ?

ข้อสังเกตอย่างหนึ่งซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะประเทศไทยแต่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ จำนวนนักวิชาการที่ทำงานในสาขาวิชานี้มีจำกัดอย่างยิ่ง ผู้ที่ทำการศึกษส่วนใหญ่จะเป็นนักวิชาการผู้ใหญ่ซึ่งศึกษาในชั้นปริญญาโทและ เอกจากต่างประเทศในตะวันตกในสาขารัฐศาสตร์ หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักวิชาการรุ่นใหม่ในสาขาวิชานี้ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเช่นกันแต่จะมีความเชี่ยวชาญเฉพาะมากขึ้น จำนวนผู้ศึกษาความมั่นคงนี้เป็นข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยในสาขาวิชานี้ที่สำคัญ

เพื่อแก้ปัญหาในระบะสั้นและระบะกลาง น่าที่จะมีการส่งเสริมให้มีการ "ข้ามเขตแดน" ของความเชี่ยวชาญของกันและกัน และนักวิชาการควรมีโอกาสมากขึ้นที่จะทำงานกับผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ ในด้านนี้สถาบันศึกษาความมั่นคงฯ ได้เข้าร่วมโครงการวิจัยกับ SIPRI และ Griffith University และเข้าร่วม Study Group ของ CSCAP การแลกเปลี่ยนความรู้ ความเชี่ยวชาญ และความคิดระหว่างนักวิชาการ/นักวิจัย กับหน่วยงานรัฐบาล หรือหน่วยงานที่ กำหนดนโยบายก็ควรได้รับการส่งเสริมเช่นกัน

ทรัพยากรอีกอย่างหนึ่งที่ขาดแคลนก็คือ ทรัพยากรทางการเงิน ซึ่งทำให้ขาดบุคลากร และเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของการศึกษาวิจัยทางความมั่นคง แหล่งทุนสำคัญที่ทำให้สถาบัน ฯ ดำเนินงานอยู่ได้มาจากมูลนิธิต่างประเทศ

สถาบันการศึกษาความมั่นคงได้ดำเนินงานมาอย่างเข้าปีที่ 13 แล้ว ได้สร้างความเป็นที่ยอมรับในหมู่สถาบัน นักวิชาการ และนักวิจัยในต่างประเทศ รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศ แต่ยังคงต้องหาคำตอบปัญหาที่ว่า การศึกษาความมั่นคงที่ตอบสนองความต้องการทางวิชาการแทน ความต้องการของหน่วยงานของรัฐโดยตรงนั้น จะต้องพึ่งทรัพยากรทางการเงินจากต่างประเทศ อยู่ตลอดไปหรือไม่ ?

- (1) Klaus Knorr, "National Security Studies: Scope and Structure" ใน Frank N. Trager and Philip S. Kronenberg, National Security and American Society (Wichita, Kansas: University Press of Kansas, 1973) หน้า 6
- (2) อ้างแล้ว (Ibid)
- (3) Hans J. Morgenthau, Politics Among Nations (New York: Knopf, 1962) หน้า 36
- (4) Kenneth Waltz, Theory of International Politics (Reading, Mass: Addison Wesley, 1979) หน้า 126
- (5) Mohammad Ayoob, "Regional Security and the Third World" ใน Mohammad Ayoob, editor, Regional Security in the Third World (London, Croom Helm, 1986) หน้า 15
- (6) Kusuma Snitwongse and Sukhumbhand Paribatra, "Economic Change and National Security the Uncertain Nexus", Keynote Address Prepared for the Workshop on "Economic Change and National Security in ASEAN Countries" organized by the Institute of Security and International Studies, Chulalongkorn University and the Institute of Southeast Asian Studies, Singapore on 23-25 August 1984, Bangkok.
- (7) Robert O. Keohane and Joseph Nye, Power and Interdependence (Boston: Little, Brown and Company, 1977) หน้า 24
- (8) Henry Kissinger, "A New National Partnership", Department of State Bulletin, February 17, 1975 p.199, cited in Ibid., p.26.
- (9) สำหรับภาพรวมปัญหาความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดู Kusuma Snitwongse, "Securing ASEAN's Future: An Overview of Security in Southeast Asia", Harvard International Review, Vol.XVI, No.2, Spring 1994
- (10) สำหรับรายละเอียด ดู Kusuma Snitwongse, "Internal Problems of the ASEAN States: The Dilemmas of Nation-Building", in T.B. Millar, ed., International Security in the Southeast Asian and Southwest Pacific Region (St. Lucia: University of Queensland Press, 1983).

- (11) ส่วนหนึ่งของข้อความนี้รวบรวมมาจากรายงานการประชุม The Future of Asia Pacific Security Studies and Exchange Activities, Bali, Indonesia, December 12-15, 1993.

## LIST OF ENGLISH PUBLICATIONS

Institute of Security and International Studies  
Chulalongkorn University Bangkok 10330

(As of June 1994)

Sukhumbhand Paribatra, ISIS Paper 1: From Enmity to Alignment  
/ Thailand's Evolving Relations with  
China (1987)

Jonathan Stromesth, ISIS Paper 2: Time on Whose Side in  
Cambodia? (1988)

Lewis M. Stern, ISIS Paper 3: Conflict and Transition in  
the Vietnamese Economic Reform Program  
(1988)

Donald E. Weatherbee, ISIS Paper 4: ASEAN and Pacific  
Regionalism (1989)

David I. Steinberg, ISIS Paper 5: Crisis in Burma Stasis and  
Change in a Political Economy in Turmoil  
(1989)

Vitit Muntarbhorn: The Challenge of Law Legal Cooperation  
among ASEAN Countries (1987)

William S. Turley: Confrontation or Coexistence the Future  
of ASEAN-Vietnam Relations (1985)

Vinita Sukrasep: ASEAN in International Relations (1989)

Chai-anan Samudavanija, Kusuma Snitwongse and Suchit  
Bunbongkarn : From Armed Suppression to Political Offensive,  
Attitudinal Transformation of Thai Officers  
Since (1976)

สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ : นานาทัศนะว่าด้วย คลังอาวุธสำรอง

ดร. กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2530)

ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ดร. กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา : สิ่งแวดล้อมกับความมั่นคง (2535)

ดร. สุรชาติ บำรุงสุข : ระบบทหารไทย, บทศึกษากองทัพในบริบททางสังคม (2530)

ดร. สุรชาติ บำรุงสุข : ไทย-สหรัฐ, ความสัมพันธ์ทางทหารยุค เปรม- เรแกน (2529)

ดร. วิจิตา ศกรเสถียร : อาเซียนในการเมืองโลก (2528)

ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : ประเทศไทยในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง, บทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ (2531)

รศ.ดร. กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา : รอยร้าวในสังคมไทย, บุรณาการกับปัญหาความมั่นคงของชาติ (2531)

ดร. อภิญา รัตนมงคลมาศ, อาจารย์รัฐคินันท์ หงษ์สุทธิรักษ์ : ประเทศไทยมุ่งสู่ศตวรรษที่ 21, ประเด็นสำคัญในนโยบายสาธารณะและต่างประเทศของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (2537)



**งานวิจัยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม  
มหาวิทยาลัยมหิดล กับกิจกรรมวิเทศคดีศึกษา**

**รศ.ดร.เอกิชาติ จำรัสฤทธิรงค์  
ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล**



**งานวิจัยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม  
มหาวิทยาลัยมหิดล กับกิจกรรมวิเทศศึกษา**

รองศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ จ้าวสุทธธิรงค์  
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม  
มหาวิทยาลัยมหิดล  
11 สิงหาคม 2537

## กิจกรรมหลักของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล** ได้ก่อกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในคณะสาธารณสุขศาสตร์ เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2509 โดยใช้ชื่อว่า "ศูนย์วิจัยประชากรและสังคม" ต่อมาได้รับอนุมัติจากรัฐบาลตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 เป็น "สถาบันวิจัยประชากรและสังคม" มีสถานภาพเป็นสถาบันหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดลตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล** ดำเนินการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร ในภาวะที่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยครอบคลุมเนื้อหาใน 5 กลุ่มใหญ่ คือ เพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ การเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว ประชากรและสุขภาพอนามัย การย้ายถิ่นและการขยายเมือง และประชากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรและพัฒนาสังคมไทย นอกจากนี้จะดำเนินการวิจัยเองแล้ว สถาบันฯ ยังมุ่งส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยในการทำวิจัยทางด้านประชากรและสังคม

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล** ได้บริการสอนหลักสูตรสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรและสังคมและสาขามานุษยวิทยาประยุกต์ และหลักสูตรประชากรศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต โดยคำนึงถึงความเป็นเลิศทางวิชาการในการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูง เพื่อเสริมสร้างขีดความรู้ความสามารถ และพัฒนาให้ผู้เข้ารับการศึกษากลายเป็นผู้วางแผน วิเคราะห์ วิจัยปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของประเทศ นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติ เน้นด้านอนามัยเจริญพันธุ์เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันอีกด้วย

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล** ยังให้บริการทางวิชาการในหลายด้าน อาทิเช่น การเผยแพร่ข่าวสาร และการศึกษาด้านประชากร เพื่อรวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยทางประชากรและสังคม หนังสืออ้างอิงต่างๆ ตลอดจนตำราและข้อมูลทางประชากรและสังคม สถาบันฯ ยังทำการพิมพ์เผยแพร่เอกสารรายงานการวิจัย วารสารประชากรและสังคม จัดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา จัดหมายข่าวงานวิจัยทางสังคมศาสตร์เรื่องโรคเอดส์และสารประชากรมหาวิทยาลัยมหิดล นอกจากนี้ ยังเปิดอบรมหลักสูตรระยะสั้น ทั้งระดับชาติและนานาชาติ เกี่ยวกับระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยทางประชากรและสังคม และมีการแลกเปลี่ยนนิสิตวิชาการ และนิสิตระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาและขยายขีดความรู้ความสามารถของบุคคลให้กว้างขวางยิ่งขึ้นอีกด้วย

## กิจกรรมวิชาการของสถาบัน

### การวิจัย

- เพศสัมพันธ์และโรคเอดส์
- การเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว
- ประชากรและสุขภาพอนามัย
- การย้ายถิ่นและความเป็นเมือง
- ประชากรและสิ่งแวดล้อม

### การบริการทางวิชาการ

#### การเผยแพร่

- เอกสารงานวิจัยและคำรา
- เอกสารการประชุมและสัมมนาเชิงวิชาการ
- วารสารวิจัยประชากรและสังคม
- จดหมายข่าวประชากรและการพัฒนา
- จดหมายข่าวทางสังคม-ศาสตร์เรื่องโรคเอดส์
- สารประชากรมหาวิทยาลัยมหิดล

#### การอบรมระยะสั้น

- ภาษาไทย
- ภาษาอังกฤษ

#### การแลกเปลี่ยนนักวิชา

การและนักวิจัยระหว่างประเทศ

ฯลฯ

### การเรียนการสอน

- ปริญญาเอกประชากรศาสตร์
- ปริญญาโทวิจัยประชากรและสังคม (หลักสูตรภาษาไทย)
- ปริญญาโทวิจัยประชากรและสังคม (หลักสูตรนานาชาติ ด้านอนามัยเจริญพันธุ์)
- ปริญญาโทมานุษยวิทยาประยุกต์

## งานวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ภาวะการณต่างๆที่เกิดขึ้นในโลกย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของกาลเวลา ในอดีต หลายประเทศต้องประสบกับปัญหาการ **เพิ่มขึ้นของประชากรที่เป็นไปอย่างช้าๆ** เนื่องจากมีภาวะการเกิดและการตายสูง นโยบายที่จำเป็นจึงเป็นนโยบายที่สนับสนุนให้มีการเกิด ต่อมาเมื่อการเจ็บป่วยและการตายถูกควบคุมลงได้ด้วยความรู้ความก้าวหน้าของวิทยาการทางการแพทย์สมัยใหม่ รวมทั้งการพัฒนาในอีกหลายๆ ด้าน ปัญหาใหม่ที่หลายๆ ประเทศในโลกต้องเผชิญก็คือ **การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรที่** เชื่อกันว่าเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ และเมื่อมีการค้นพบวิธีการคุมกำเนิดสมัยใหม่ หลายวิธีจนมนุษย์ประสบความสำเร็จในการควบคุมภาวะการเกิด มิติใหม่ของปัญหาที่ตามมาก็คือเรื่องของ**คุณภาพของประชากร**

ปัจจุบัน ผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในหลายๆ แง่มุม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของโลกไปในทางลบ ส่งผลต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในหลายๆ ภูมิภาคของโลก ทั้งเกิดปัญหานานัปการตามมา อาทิ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาความอดอยากและเจ็บป่วยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาการเจ็บป่วยอันเกิดจากการพัฒนาทางเทคโนโลยีด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม รวมทั้งการเจ็บป่วยที่เกิดจากพฤติกรรมในการบริโภคและพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์เอง เช่น โรคขาดสารอาหารและโรคเอดส์ ปัญหาเกี่ยวกับที่ทำงานและรายได้ ปัญหาที่เกิดจากการย้ายถิ่นฐานของประชากร ปัญหาความยากจนในเขตเมืองและเขตชนบท ปัญหาครอบครัว ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาเด็กและสตรี ปัญหาอนามัยแม่และเด็ก ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี และปัญหาโรคจิต เป็นต้น จะเห็นได้ว่า หลายๆ เรื่องเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข และปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อโครงสร้างและสถาบันฯ ต่างๆ ในสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ**สถาบันครอบครัว**--หน่วยพื้นฐานที่เล็กที่สุดของสังคม

สำหรับประเทศไทย แม้จะประสบผลสำเร็จในการลดอัตราเพิ่มของประชากรลงได้อย่างรวดเร็ว ในช่วงระยะกว่ายี่สิบปีที่ผ่านมา อันมีผลให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ มีสัดส่วนของประชากรในวัยเด็กลดลง สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานและวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น จนน่าจะก่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโดยส่วนรวมก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว จะเห็นได้ว่าประชากรของประเทศยังขาดการพัฒนาคุณภาพในอีกหลายด้าน

จากสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในปัจจุบันที่กำลังก้าวเข้าสู่ระดับนานาชาติอื่นจะต้องแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในโลกมากยิ่งขึ้น โครงสร้าง

ทางเศรษฐกิจในประเทศได้เปลี่ยนไปสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ทันสมัย โครงสร้างของชุมชนเริ่มเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม หรือสังคมชนบท มาเป็นสังคมเมืองมากขึ้น การพัฒนาที่กำลังก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้งนั้น การที่จะให้ประชากรเป็นผู้กำหนด หรือสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาประเทศได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาสภาพ และขีดความสามารถของประชากร ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วดังกล่าว

ปัญหาหลักที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ คือ **คุณภาพประชากรยังไม่อยู่ในระดับที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร** ความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศกำลังลดน้อยลง ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง ขณะเดียวกันก็เป็นที่น่าตกใจว่า ในอนาคต ประเทศไทยก็จะต้องมีแรงงานส่วนเกินที่เป็นแรงงานด้อยฝีมือที่ยังมีงานทำไม่เต็มทีในภาคเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพัฒนาฝีมือแรงงาน ให้สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรม และเกษตรกรรมที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ขณะเดียวกัน ความจริงที่ปรากฏก็คือ แม้ว่าเศรษฐกิจไทยจะขยายตัวอย่างมั่นคงและมีเสถียรภาพมากขึ้น หากผลกระทบในเชิงลบเนื่องจากการพัฒนาที่ผ่านมา ยังมีความไม่สมดุลในหลายด้าน นั่นคือ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มครัวเรือนระดับต่างๆ ตลอดจนชนบทกับเมือง เป็นเหตุให้มีการอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา

เมื่อพิจารณา **"ประชากร"** ในฐานะที่เป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้น จะเห็นได้ว่า คุณภาพชีวิตของประชากรในสังคมไทยกำลังถูกกระทบกระเทือนจากการที่สังคมไทยต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ได้กลายเป็นปัญหาใหม่ และเป็นปัญหาใหญ่ วิกฤตชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นการดำเนินชีวิตในรูปแบบใหม่ การปรับตัวดังกล่าว นำมาซึ่งปัญหาของสังคมเมือง เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัว ปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาโสเภณี ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสุขภาพอนามัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเมืองของประเทศ เช่น โรคหัวใจ โรคมะเร็ง อุบัติเหตุและโรคเอดส์ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยรวม

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว การระดมทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ประมง และแร่ธาตุต่างๆ มาใช้ในอัตราสูงเพื่อการพัฒนาและ

การขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยปราศจากการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ นับเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาในก้าวต่อไป รัฐบาลจึงเน้นในส่วนที่จะก่อให้เกิดความสอดคล้องกับการดำรงชีวิตและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของประชากรโดยรวม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 สำหรับช่วงปี พ.ศ. 2535-2539 จึงเน้นใน 3 ประเด็นหลัก คือ **การรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม** เพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ **การกระจายรายได้และการกระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาคและชนบท** **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม** โดยมีเป้าหมายและแนวทางอย่างเจาะจงในเรื่องของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษา และสาธารณสุข การพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรม และสังคม ตลอดจนจนถึงการพัฒนาคุณภาพและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม** ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล มีหน้าที่โดยตรงในการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐาน และแสวงหาแนวทางแก้ไข ได้ตระหนักในปัญหาดังกล่าวเช่นกัน แนวทางการวิจัยของสถาบันฯ จึงมุ่งเน้นที่การวิจัยเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของปัญหาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่และจะเผชิญต่อไป อีกทั้งเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ งานวิจัยอันหลากหลายของสถาบันฯ สามารถสรุปจัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ดังนี้ คือ

**กลุ่มแรก** เป็นงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ในเรื่องของ**ความสัมพันธ์ทางเพศและโรคเอดส์ (Sexuality and AIDS)** เนื่องจากปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางเพศและโรคเอดส์ ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนของประเทศ ที่ต้องการแนวทางการป้องกันและแก้ไขที่ทันด่วนที่ เพราะมีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคล ครอบครัว และสังคมไทยทั้งประเทศ

**กลุ่มที่สอง** เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการ**เปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว (Demographic Transition and Family)** เนื่องจาก ประเทศไทยนั้น นับได้ว่า ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วในการลดอัตราเพิ่มของประชากรในระยะเวลานั้น การพัฒนาในระดับต่อไปคือ ยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรให้ดีขึ้นโดยเฉพาะสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคมไทย งานวิจัยในกลุ่มนี้จะรวมถึงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การวางแผนครอบครัวและภาวะ

เจริญพันธุ์ ภาวะการสมรสและการครองเรือน วัยรุ่น และผู้สูงอายุ

**กลุ่มที่สาม** เป็นงานวิจัยที่สนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาด้าน**สุขภาพอนามัยของประชากร**ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท (*Population and Health*) เนื่องจากความจริงที่ว่า การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า คือสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

**กลุ่มที่สี่** เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ **การย้ายถิ่น และการขยายเมือง** (*Migration and Urbanization*) จากการที่ปัจจุบันประเทศไทยได้พัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น เป็นเหตุให้ประชากรย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง ส่งผลกระทบต่อการจ้างงาน รายได้ และระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งในถิ่นที่ย้ายเข้ามาและในถิ่นที่ย้ายออกไป การศึกษาทำความเข้าใจแง่มุมของสภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นเรื่องจำเป็น

**กลุ่มสุดท้าย** เป็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ **ประชากร และสิ่งแวดล้อม** (*Population and Environment*) เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาใหญ่ และเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งประชากรเองนับเป็นต้นเหตุหลักที่ก่อปัญหาให้สิ่งแวดล้อม สถาบันฯ จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประชากร และสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มสำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว สถาบันฯ ยังให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่อง **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** (*Human Resource Development*) และ **การพัฒนาแบบยั่งยืน** (*Sustainable Development*) อีกทั้งเน้นในเรื่อง **สตรี และเด็ก** เพราะสตรีคือตัวแปรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศในทุกระดับ ด้วยบทบาทของผู้ให้กำเนิดบุตร อบรมสั่งสอน และเลี้ยงดูบุตรให้เป็นทรัพยากรที่มีค่าในสังคม สตรียังเป็นกำลังสำคัญของชาติในการผลิตภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจ อีกทั้งเป็นผู้จรรโลงสังคมให้คงอยู่ ในขณะที่เดียวกัน เด็กก็คืออนาคตของชาติ จึงจะเห็นได้ว่าในเนื้อหางานวิจัยทุกกลุ่มของสถาบันฯ จะมีเรื่องของสตรีและเด็กเกี่ยวเนื่องอยู่เสมอ

สถาบันฯ มีความมุ่งหวังว่า ด้วยแนวทางการศึกษาวิจัยดังกล่าว จะเป็นส่วนร่วมในการช่วยกันก้าวไปให้ถึงซึ่งวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นั่นคือ เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างสมดุล ประเทศก้าวเข้าสู่ระดับนานาชาติมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทอย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากรส่วนใหญ่ในประเทศนั่นเอง



**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ  
ฉบับที่ 7 ปีพ.ศ. 2535-2539**

- วิชาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม
- กระจายรายได้และกระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาคและชนบท
- พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม

**การวิจัยของสถาบัน**

- เพศสัมพันธ์และโรคเอดส์
- การเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว
- ประชากรและสุขภาพอนามัย
- การย้ายถิ่นและความเป็นเมือง
- ประชากรและสิ่งแวดล้อม

**ยกระดับคุณภาพชีวิตประชากร**

- ระดับบุคคล : ทารก เด็ก วัยรุ่น  
สตรี ผู้สูงอายุ
- ระดับครอบครัว : พ่อ แม่ ลูก
- ระดับชุมชน : หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ  
จังหวัด ประเทศ

## การวิจัยเกี่ยวกับ เพศสัมพันธ์และโรค เอชส์

มหันตภัยโรคเอชส์ที่กำลังคุกคามประเทศต่างๆ ทั่วโลกนั้นเป็นที่ตระหนักกันดีในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาสำคัญนี้ และกำลังใช้ความพยายามหาทางแก้ไข ป้องกันการคุกคามจากโรคนี้อยู่ทุกวิถีทาง โดยเฉพาะประเทศไทยที่ถูกเพ่งเล็งและถูกขนานนามว่า เป็นแหล่งใหญ่ของการแพร่กระจายของโรคนี้ จากรายงานตัวเลขล่าสุดโดยกองโรคเอดส์ กระทรวงสาธารณสุข จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2535 พบว่า ในประเทศไทย มีผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์เป็นจำนวน 1281 คน ที่สำคัญ ในจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคเอดส์ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปีนี้ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเสี่ยง ซึ่งได้แก่ ชายรักร่วมเพศ หญิงบริการทางเพศ หรือผู้ติดยาเสพติดอีกต่อไป หากแต่ครอบคลุมไปถึง ทารก เด็ก สตรีแม่บ้าน ฯลฯ การขยายตัวของผู้ติดเชื้อเอดส์ ดังกล่าว ทำให้เกิดความวิตกกังวลทั่วไปในประชาชนชาวไทย

นับแต่อุบัติการณ์ของโรคเอดส์ได้เริ่มขึ้นในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2527 ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ได้ร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขและยับยั้งการกระจายของโรคนี้ไม่ให้ลุกลามมากกว่าที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงภัยร้ายแรง ตัวอย่างเช่น ในภาครัฐบาล ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2535-2539) ว่า ได้กำหนดแนวทางและมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ โดยระบุให้มีการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันโรคเอดส์ โดยเน้นให้ความรู้ในเรื่องโรคเอดส์ และเพศศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญและต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์

ในขณะที่ด้านนักวิทยาศาสตร์การแพทย์ ได้ใช้ความพยายามคิดค้นวัคซีนหรือยาเพื่อรักษาโรคติดต่อร้ายแรงชนิดใหม่นี้ นักสังคมศาสตร์ก็ได้ตื่นตัวในการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาสาเหตุและป้องกันพฤติกรรมการสำส่อนทางเพศ ซึ่งเป็นตัวการสำคัญในการแพร่กระจายโรคเอดส์ งานวิจัยด้านพฤติกรรมทางเพศจึงเป็นสิ่งท้าทายความสนใจของนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ ด้วยเหตุที่ว่า ในอดีตไม่ค่อยมีผู้ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น ทัศนคติของสังคมไทยที่ยังไม่ยอมรับการแสดงออก หรือการแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยในเรื่องเพศ นักวิจัยไทยในอดีตจึงพบว่า การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นสิ่งที่กระทำได้ยากยิ่งนัก การซักถามในเรื่องเพศจึงต้องใช้วิธีการถามแบบอ้อมๆ หรืออาศัยตัวชี้วัดต่างๆ แทนพฤติกรรมทางเพศโดยตรง

จากการค้นคว้าการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกันเรื่องเพศในประเทศไทยในอดีต จะพบว่า นับแต่ราวปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา วรรณการของการทำวิจัยที่เกี่ยวกับ

เรื่องเพศเป็นไปอย่างเชื่องช้า และมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานวิจัยในเรื่องเดียวกันในต่างประเทศ งานวิจัยในยุคแรกเริ่มเกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นการศึกษาค่านิยมและทัศนคติที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ในแง่การมีนัดเที่ยว (Dating) การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน และมีการสำรวจความรู้ด้านเพศศึกษาของนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันฯ ต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางเพศเพียงจะมีปรากฏชัดเจนในราว พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา และเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการสำรวจความรู้ ทัศนคติ หรือค่านิยมทางเพศ มิใช่มุ่งเฉพาะข้อมูลด้านพฤติกรรมทางเพศแต่เพียงด้านเดียว (จรรยา เศรษฐบุตร, 2535) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ก็ยังมีจำนวนไม่มากเท่าที่ควร

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา (หลังจากที่มีการพบผู้ป่วยเอดส์รายแรกในประเทศไทย เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2527) อาจกล่าวได้ว่า การวิจัยเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ หรือพฤติกรรมทางเพศ ได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะป้องกันการแพร่ขยายของโรคเอดส์ ทั้งนี้ ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์ อาจจัดได้เป็น 4 กลุ่ม คือ การศึกษาทางคลินิก การศึกษาเชิงระบาดวิทยา การศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษา และการศึกษาด้านพฤติกรรมทางเพศ (Bencha Yoddumnern Attig, 1992)

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม** ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ที่เป็นปัญหาสาธารณสุขและปัญหาสังคมที่จะสืบเนื่องต่อไปอีกนานในอนาคต จึงได้ระดมนักวิจัยของสถาบันฯ ที่จะทำการศึกษาวิจัยด้านพฤติกรรมทางเพศ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อหยุดยั้งพฤติกรรมสำส่อนทางเพศที่เป็นสาเหตุสำคัญของการแพร่กระจายของโรคเอดส์ และเพื่อเป็นแนวทางในการรณรงค์ปรับเปลี่ยนความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และการแสดงออกทางเพศของชาวไทย ขอบเขตของการวิจัยมิได้จำกัดเฉพาะกลุ่มเสี่ยงต่อโรคเอดส์หรือ HIV เท่านั้น แต่ได้ครอบคลุมไปยังกลุ่มอื่นๆ เพื่อเป็นการป้องกัน มิใช่การแก้ไขปัญหาคู่เพียงด้านเดียว นอกเหนือจากนี้สถาบันวิจัยประชากรและสังคม ยังพัฒนาระเบียบวิธีวิจัย ไม่ว่าจะเป็นด้านการออกแบบงานวิจัย ความหลากหลายในการเก็บข้อมูล กลวิธีที่จะเข้าถึงประชากรในการวิจัย ฯลฯ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีว่าการเก็บข้อมูลด้านพฤติกรรมทางเพศของคนไทยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน และทำได้ไม่มากนัก

ผลงานการวิจัยด้านนี้ของสถาบันฯ ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาแล้วจำนวนหนึ่ง อาทิ การวิจัยเพื่อหาแนวทางส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยในสำนักโสเภณี เพื่อป้องกันการกามโรคและโรคเอดส์ และในขณะนี้สถาบันฯ ได้ดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กับพฤติกรรมทางเพศ และพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคเอดส์อยู่หลายโครงการ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ตามลักษณะพื้นที่และประชากรที่ศึกษา

**กลุ่มแรก** เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศ เรื่อง การค้าประเวณีกับการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการค้าประเวณีในกลุ่มหญิงบริการบางประเภทกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนบทบาทและสถานภาพของสตรี รวมทั้งกฎหมาย นโยบาย และโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี

**กลุ่มที่สอง** เป็นการศึกษาพฤติกรรมทางเพศของกลุ่มประชากรที่มีระดับความเสี่ยงต่อการติดเชื้อแตกต่างกันทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท เช่น การศึกษาเรื่อง การวิจัยพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเอดส์ในประเทศไทย โดยศึกษาในหญิงบริการทางเพศในสถานบริการราคาต่ำที่มีความเสี่ยงสูง ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท พนักงานขับรถบรรทุกกระยะไกลซึ่งมีความเสี่ยงปานกลาง ชายวัยผู้ใหญ่และชายวัยรุ่นในชุมชนรายได้ต่ำในเขตเมืองที่มีความเสี่ยงต่ำ

**กลุ่มที่สาม** เป็นการศึกษาวิจัยพฤติกรรมทางเพศของกลุ่มต่างๆ ในเขตเมือง เช่น การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีวิตและพฤติกรรมทางเพศที่เกี่ยวข้องกับความต้องการบริการด้านสุขภาพอนามัยของสตรีวัยรุ่นในโรงงานอุตสาหกรรม การศึกษาเปรียบเทียบ เรื่อง พฤติกรรมทางเพศและการใช้วิธีคุมกำเนิดในกลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาและวัยรุ่นที่ทำงานในโรงงาน การศึกษาทัศนคติของคู่สามี-ภรรยาต่อการใช้บริการทางเพศของสามี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคู่สามี-ภรรยาที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันในกรุงเทพฯ และการศึกษาวิจัยเรื่อง เอดส์ในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกหลายโครงการ เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในและภายนอกครอบครัวที่มีต่อค่านิยมทางเพศของวัยรุ่นหญิง ในอำเภอนางรอง บุรีรัมย์ และการศึกษาตัวกำหนดพฤติกรรมทางเพศที่มีอิทธิพลต่อการเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์และติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชน เป็นต้น

## การวิจัย เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว

ในภาวะการณ์ปัจจุบัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัวนับเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจาก **ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม**ที่มีความสำคัญยิ่ง การค้นคว้าหาความรู้เพื่อทราบถึงสภาพที่เป็นอยู่ ปัญหา และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงประชากรและสถาบันครอบครัว รวมทั้งความเกี่ยวเนื่องกันของการเปลี่ยนแปลงประชากรกับสถาบันครอบครัวจึงเป็นสิ่งจำเป็น ข้อมูลและข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหา และเพื่อปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพประชากร และสถาบันครอบครัว ให้เป็นหน่วยทางสังคมที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพลพรรคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การวิจัยภายใต้กลุ่มการวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัวของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมนั้น ครอบคลุมในเรื่องต่างๆ เหล่านี้ คือ การวางแผนครอบครัวและภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการสมรส และการครองเรือน ประชากรวัยรุ่น และวัยสูงอายุ

**การวางแผนครอบครัวและภาวะเจริญพันธุ์** : กล่าวโดยทั่วไป ภาวะการลดลงของอัตราเพิ่มของประชากรโลกในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เกิดจากองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การที่ภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศกำลังพัฒนาในหลายๆ ประเทศได้ลดลง อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงประการหนึ่งก็คือ **การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ เป็นไปในระดับที่แตกต่างกัน** อันเป็นผลมาจากลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งบริบทในแง่ภูมิอื่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค และแต่ละประเทศ การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องปัจจัยดังกล่าวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในหลายๆ แง่มุม อย่างรอบด้าน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง สถาบันวิจัยประชากรและสังคม จึงได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ **การเปลี่ยนแปลงภาวะเจริญพันธุ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้** ทั้งนี้เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ และศึกษาปัจจัยต่างๆ ในระดับมหภาค และจุลภาคที่มีผลต่อการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา อันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้าง และปรับเปลี่ยนแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงประชากรในภูมิภาคแถบนี้

ขณะเดียวกัน ในส่วนของประเทศไทย แม้ว่า ขนาดครอบครัวโดยทั่วไป ซึ่งวัดได้จาก จำนวนบุตรโดยเฉลี่ยต่อสตรี 1 คน เมื่อสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์ จะลดลงจากประมาณ 6 คน เมื่อกว่า 20 ปีมาแล้ว เหลือประมาณ 2.3 คน ในปัจจุบัน ขณะที่อัตราการใช้วิธีการคุมกำเนิดสมัยใหม่ได้สูงขึ้นไปถึงเกือบ 3 ใน 4 ของคู่สมรสที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ แต่ความจำเป็นที่จะลดอัตราเพิ่มประชากรลงไปอีกให้

เหลือประมาณร้อยละ 1.2 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) ทำให้รัฐต้องเร่งขยายบริการด้านวางแผนครอบครัวออกไปอีก เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรที่ยังไม่ได้ตระหนักในความสำคัญ หรือได้รับประโยชน์น้อย จากบริการวางแผนครอบครัวที่มีอยู่ในกลุ่มประชากรดังกล่าวนี้ ได้แก่ ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น ชาวเขาหลายเผ่าในภาคเหนือ และชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ เป็นต้น การศึกษาวิจัยเป็นสิ่งจำเป็นที่จะอ่านวยให้สามารถนำบริการเข้าถึงกลุ่ม ประชากรเป้าหมายพิเศษเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็จะช่วยปรับปรุงระบบข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และภาวะเจริญพันธุ์ให้ทันสมัย พร้อมทั้งจะใช้เป็นอุปกรณ์ในการวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้ใช้บริการด้วย

สำหรับกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ที่ได้ตระหนักในความสำคัญ และใช้การวางแผน ครอบครัวอยู่แล้ว รัฐยังประสงค์ที่จะให้ผู้ใช้บริการที่มีคุณภาพ สะดวก และปลอดภัย ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมุ่งมั่นที่จะให้มีการผสมผสานบริการวางแผนครอบครัวเข้ากับ กิจกรรมพัฒนาต่างๆ รวมทั้งให้เอกชนและผู้ให้บริการช่วยแบ่งเบาภาระรับผิดชอบในบริการด้านนี้ด้วย การวิจัยที่มุ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้ เป็นสิ่งจำเป็นทั้งในแง่ที่จะช่วยกำหนดแผนกลยุทธ์ (Strategies) และในแง่ที่จะช่วยติดตาม ประมวล ผลการดำเนินงานกิจกรรมเหล่านี้

ตัวอย่างงานวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคมในประเด็นดังกล่าว คือ การศึกษาเรื่อง การวางแผนครอบครัว และสวัสดิการของแรงงานสตรีในโรงงาน อุตสาหกรรม : การสำรวจจรรยาบรรณและการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ การ ศึกษาเรื่องการเลี้ยงดูบุตร สถานภาพสตรี และภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในเขตเมือง และ การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนครอบครัวในทัศนะของผู้รับ บริการวางแผนครอบครัว

**ภาวะการสมรสและการครองเรือน :** ถ้าครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานที่สำคัญ ของสังคม การครองเรือนก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่านั้น เพราะการครองเรือน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งของครอบครัว ที่ผ่านมานงานวิจัยในด้านนี้มีค่อนข้างจำกัด และส่วนใหญ่ก็มุ่งทำความเข้าใจประเด็นด้านประชากรศาสตร์ของการสมรสเป็นหลัก เช่น ศึกษาถึงอายุแรกสมรสและความแพร่หลายของการสมรสตามอายุและเพศของ ประชากร ตลอดจนผลที่ตามมาในด้านภาวะเจริญพันธุ์ เป็นต้น แต่ความเข้าใจในเชิง สังคมศาสตร์ของการครองเรือนยังจำกัดอยู่มาก ตัวอย่างเช่น ประเด็นเรื่องความ มั่นคงในการสมรสและการครองเรือนในสังคมไทยนั้น นักประชากรศาสตร์และนัก สังคมศาสตร์ยังรู้น้อยมาก ประเด็นนี้ไม่เพียงแต่จะหมายถึงเรื่องการหย่าร้าง และ

ผลต่อคู่สมรสที่แยกทางกัน (โดยเฉพาะหญิง) และต่อบุตรเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง บรรดาพฤติกรรม และค่านิยมหลายชนิดที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของการครอง เรือน เช่น พฤติกรรมในการแสวงหาความสุขทางเพศนอกขอบเขตของการสมรส การสมรสซ้อน (การมีเมียมือ) ค่านิยมและมาตรฐานทางเพศที่แตกต่างกันระหว่าง ชายกับหญิง(สามี-ภรรยา) รวมตลอดถึงบทบาทของสามีและภรรยาในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว บทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ ลูก ในครัวเรือน ทั้ง ยังครอบคลุมไปถึงเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบททาง สังคมที่มีต่อสถาบันครอบครัวและสมาชิกครอบครัวอีกด้วย

ถ้าหากโครงการหรือกิจกรรมที่จะส่งเสริมสวัสดิการและความมั่นคงของครอบ ครัวเป็นสิ่งจำเป็น ดังที่ระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันแล้ว ก็กล่าวได้ชัดเจนว่า เราต้องการความรู้เชิงสังคมศาสตร์เกี่ยวกับภาวะการครอง เรือนในสังคมไทยที่มากกว่าและลึกซึ้งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สถาบันวิจัยประชากร และสังคมจึงมุ่งจะสนองนโยบายแห่งชาติในเรื่องนี้โดยตรง ด้วยการผลิตผลงานวิจัย ในด้านนี้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวัยรุ่นเกี่ยวกับครอบครัวและเยาวชน ตัวอย่างการศึกษาวัยรุ่นในเรื่องดังกล่าว คือ การศึกษาสำรวจครอบครัวและเยาวชน ระดับประเทศ เพื่อดูผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงขนาดครอบครัว ความต้องการ แรงงานที่มีทักษะหรือมีฝีมือมากขึ้น การศึกษาที่สูงขึ้น และการรับกระแสวัฒนธรรม ต่างๆ จากภายนอกที่เข้ามาอย่างรวดเร็วโดยผ่านสื่อมากมายนั้น จะมีผลกระทบต่อ สถาบันครอบครัวและเยาวชนเพียงใด

**วิจัยรุ่น :** การลดลงอย่างต่อเนื่องของภาวะเจริญพันธุ์ตลอดเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา ได้ยังผลให้โครงสร้างประชากรในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป สัดส่วน ประชากรวัยรุ่นและเยาวชน (อายุ 10-24 ปี) มีประมาณ 1 ใน 3 ของ ประชากรทั้งประเทศ หรือประมาณ 17.5 ล้านคน ข้อเท็จจริงทางประชากรอันนี้ บวกกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในช่วงเวลา ที่ผ่านมานี้ มีผลกระทบอย่างสำคัญต่อประชากรวัยรุ่นในสังคมไทย แม้ว่าปัญหาทั้งหลาย ที่เกี่ยวกับวัยรุ่นจะมิได้เกิดขึ้นและเป็นไปโดยปราศจากการตระหนักรู้ของสังคม แต่ ข้อมูลโดยละเอียด และความเข้าใจที่ลึกซึ้งเพียงพอในประเด็นปัญหาเหล่านี้ยังมีอยู่ จำกัด ตัวอย่างเช่น ปัญหาเรื่องการศึกษาและการเข้าสู่ตลาดแรงงานของวัยรุ่นยุค ใหม่ ปัญหาการอยู่อาศัยห่างไกลจากบริบทของครอบครัว (เนื่องจากการย้ายถิ่นไป ทำงานทำหรือไปเรียนหนังสือ) ซึ่งทำให้การควบคุมดูแลพฤติกรรมของวัยรุ่นโดย ครอบครัวทำได้ลำบาก ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมช่วยในเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งอาจโยงไปถึงการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนอย่างไม่เหมาะสม และปัญหาเกี่ยวกับ พฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของวัยรุ่น เช่น พฤติกรรมทางเพศซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับ ทางสังคม และไม่ปลอดภัย การใช้สิ่งเสพติด ตลอดจนการใช้เวลาว่าง เป็นต้น

การศึกษาวัยรุ่นที่มุ่งเจาะลึกเข้าไปในประเด็นเหล่านี้ ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในเชิงนโยบายและการจัดกิจกรรมสอดแทรก เพื่อพัฒนาประชากรวัยรุ่นของชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นมาตรการที่ดีในการเฝ้าติดตามความเคลื่อนไหวของปัญหาวัยรุ่น อันเป็นที่ตระหนักกันทั่วไปว่า เป็นทั้ง**ปฏิกริยาและภาพสะท้อน**ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมๆ กัน

การศึกษาวัยรุ่นเกี่ยวกับวัยรุ่นของสถาบันฯ ขณะนี้มีอยู่หลายโครงการ อาทิเช่น การศึกษาวัยรุ่นแรงงานเด็กในภาคอุตสาหกรรมประมง : กรณีศึกษา จ. สมุทรสาคร การศึกษาวัยรุ่นที่เกี่ยวกับ ความต้องการด้านสุขภาพอนามัยของสตรีวัยรุ่น ในโรงงานอุตสาหกรรม การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องพฤติกรรมทางเพศและการใช้วิธีคุมกำเนิดในกลุ่มวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาและวัยรุ่นที่ทำงานในโรงงาน การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในและภายนอกครอบครัว ที่มีต่อค่านิยมทางเพศของวัยรุ่นหญิงใน อ. นางรอง บุรีรัมย์ และการศึกษาตัวกำหนดพฤติกรรมทางเพศที่มีอิทธิพลต่อการเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ และติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มเยาวชน เป็นต้น

**ผู้สูงอายุ :** สัดส่วนของผู้สูงอายุ (วัย 60 ปีขึ้นไป) มีประมาณ 7 % ของประชากรไทยในปัจจุบัน หรือประมาณ 4 ล้านคน ลำพังตัวเลขนี้ ไม่สามารถจะบอกให้ทราบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในสังคมไทยหรือไม่ และอยู่ในระดับใด อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงทางสังคมซึ่งได้มาจากการวิจัยที่มีอยู่จำกัดในปัจจุบัน ชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุในสังคมไทยกำลังเผชิญกับปรากฏการณ์ใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต เป็นที่เข้าใจว่า หัวใจของปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุนั้น คือ **การขาดการดูแลสนับสนุนโดยสมาชิกในครอบครัว** อันเป็นผลโดยตรงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชนบท การย้ายถิ่นไปหางานทำที่อื่นของสมาชิกวัยแรงงาน ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้ต้องช่วยตัวเองมากกว่าที่ควรจะเป็น ในชุมชนเมือง ความแออัดของที่อยู่อาศัยประกอบกับความบีบคั้นจากการทำงานเพื่อหารายได้ให้พอกับค่าครองชีพ ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลานเท่าที่ควร

มาตรการสำหรับบรรเทาปัญหาผู้สูงอายุที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่จะรับมือกับปัญหาที่อาจจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคตยังมีจำกัด แท้จริงแล้ว ข้อมูลอันจะให้รายละเอียดและให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเพียงพอ สำหรับจัดกิจกรรมเพื่อรับมือกับปัญหาผู้สูงอายุในอนาคต ก็อยู่ในสภาพที่จำกัดไม่แพ้กัน การศึกษาวัยรุ่นในเรื่องนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน งานวิจัยของสถาบันฯ ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่กำลังดำเนินการในขณะนี้คือ **แรงจูงใจเรื่องความมั่นคงในวัยชรา กับภาวะเจริญพันธุ์**



กล่าวโดยสรุป การวิจัยภายใต้หัวข้อเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงประชากรและครอบครัว" ที่สถาบันวิจัยประชากรและสังคมให้ความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ล้วนแต่เป็นประเด็นที่พิจารณาแล้วว่า สอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่และแนวโน้มทางสังคมและประชากรไทย สถาบันวิจัยประชากรและสังคมเล็งเห็นว่า การศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและองค์ความรู้ในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมา จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคมที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

## การวิจัย เกี่ยวกับประชากรและสุขภาพอนามัย

ถ้าหากจะพิจารณาย้อนไปในช่วงระยะเวลาสองทศวรรษเศษๆ ที่ผ่านมานั้น สถานการณ์ด้านประชากรและสุขภาพอนามัยของประชากรไทย ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นตลอดมา และหากนับย้อนหลังไปประมาณสามทศวรรษเศษ หรือในช่วงทศวรรษ 2503-2512 สิ่งที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในด้านใดด้านหนึ่งวัดกันง่าย ๆ มากก็คือ การที่ประชากรไทยเพิ่มขึ้นในอัตราเพิ่มคงที่เฉลี่ยต่อปีค่อนข้างสูงประมาณร้อยละ 3 อันเป็นผลมาจากอัตราเกิดที่ค่อนข้างสูงและอัตราตายที่แม้จะอยู่ในระดับที่สูงกว่าบรรดาประเทศที่พัฒนาแล้วได้ลดต่ำลงมาอย่างรวดเร็ว สภาพการณ์ดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคต่อความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร จึงได้มีการผลักดันให้รัฐบาลมีนโยบายประชากร ทั้งในด้านลดอัตราเพิ่ม ด้านพัฒนาคุณภาพประชากร และด้านการกระจายตัวประชากร และการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ โดยในขั้นแรกมุ่งเน้นด้านลดอัตราเพิ่มประชากรด้วยมาตรการการวางแผนครอบครัวโดยสมัครใจ ดังจะเห็นได้จากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2513 ว่า "รัฐบาลไทยมีนโยบายที่จะสนับสนุนการวางแผนครอบครัวโดยระบบสมัครใจ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ อันเนื่องมาจากการเพิ่มประชากรที่สูงมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ" และนำไปสู่การวางแผนครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สาม พ.ศ. 2515-2519 และแผนประชากรซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมทั้งด้านลดอัตราเพิ่มประชากร การพัฒนาคุณภาพประชากร และการกระจายตัวของประชากรและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สี่ พ.ศ. 2520-2524 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ในด้านสุขภาพอนามัยของประชากรไทยก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นวัดโดยอาศัยดัชนีตัวใดตัวหนึ่งที่วัดสถานภาพสุขภาพอนามัยทางอ้อม เช่น อัตราตาย อัตราตายของทารก หรือ อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ก็ตาม จะเห็นได้ว่าสถานภาพอนามัยของประชากรไทยดีขึ้นมาก ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2493-2498 อัตราตายของ

ประชากรไทยประมาณ 19.2 ต่อ ประชากรพันคน ต่อมาลดลงเหลือเพียง 9.3 ต่อ พันในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2513-2518 และในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528-2533 นั้นลดเหลือประมาณ 7.0 ต่อพัน สำหรับอายุขัยเฉลี่ยของประชากรชายและหญิงที่ ได้เพิ่มขึ้นจากประมาณ 45.0 และ 49.1 ปีในช่วงปีพ.ศ. 2493-2518 มาเป็น 63.0 และ 67.1 ปีในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2528-2533 เป็นต้น

การพัฒนาเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของภาวะด้านประชากร และสภาวะสุขภาพ อนามัยของประชากรไทยที่เกิดขึ้นนี้ *สถาบันวิจัยประชากรและสังคม* แม้จะมีสถาน ภาพทางการเท่ากับคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล และมีบทบาทหน้าที่หลักในการวิจัย การสอนและการอบรม การเผยแพร่ความรู้และข่าวสารด้านประชากร สาธารณสุข และการวางแผนครอบครัว แต่ก็ยังเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสนับสนุน การดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน และโครงการด้านประชากร และสุขภาพ อนามัยให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนเข้าไปมีบทบาทในการช่วยให้ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การควบคุม กำกับ และการประเมินผล นโยบาย แผนงานและโครงการให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ด้วยการเสนอความรู้ ข้อค้นพบและ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย รวมทั้งการที่มีคณาจารย์และนักวิจัยของสถาบันฯ เข้า ไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ หรืออนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การวางแผน และบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น คณะอนุกรรมการนโยบาย และแผนประชากร สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข คณะกรรมการประชากรและ ตั้งถิ่นฐานมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ สมาคมวางแผน ครอบครัวแห่งประเทศไทย สมาคมส่งเสริมการผสมผสานกิจกรรมพัฒนาประชากร และสาธารณสุขแห่งประเทศไทย เป็นต้น

แม้ว่า การดำเนินงานด้านการพัฒนาประชากร และสุขภาพอนามัยตามที่ กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปีต่างๆ ที่ผ่านมาจะ ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ระบุไว้ในแต่ละแผนในระดับที่ค่อนข้างสูงก็ตาม ปัญหาต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่ โดยขนาด หรือความรุนแรงของปัญหาอาจ ลดน้อยลงไป และในขณะเดียวกันก็อาจจะมีความเป็นผลตามมาที่ไม่ได้เจตนาหรือ คาดหวังไว้ เช่น ในระดับประเทศอัตราเพิ่มประชากรอาจลดต่ำลงมาสู่ระดับทดแทน ตนเองตามที่คาดหวังไว้ แต่อัตราเพิ่มประชากรในบางท้องถิ่นหรือของกลุ่มประชากร ที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม หรือของกลุ่มประชากรบางวัฒนธรรมอาจยัง คงอยู่ในระดับสูง การเปลี่ยนแปลงทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นค่อนข้างมากและรวดเร็ว นำไปสู่ปัญหาหลายประการทั้งที่คาดได้ล่วงหน้าว่า จะเกิดขึ้นและที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า เช่น กระบวนการสูงอายุของกลุ่ม ประชากร การกระจุกตัวมากขึ้นของกลุ่มประชากรในเขตมหานคร และปริมณฑล

การรวมตัวเป็นเมืองในระดับที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตและการบริโภค การแพร่ระบาดแบบโพลาม่วงของโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง การลดน้อยถอยลงในคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ การเปลี่ยนค่านิยมในด้านการทำงาน การฝึกรบและการเลี้ยงดูบุตร เพศสัมพันธ์ เป็นต้น

ฉะนั้น โครงการวิจัยด้านประชากรและสุขภาพอนามัยที่สถาบันวิจัยประชากรและสังคมกำลังดำเนินการอยู่หรือกำลังจะเริ่มดำเนินการนั้น นอกจากจะเป็นโครงการที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ในความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และบทบาทของแต่ละกลุ่มปัจจัยภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแล้ว ยังจะเป็นโครงการที่ให้ข้อประสพและข้อเสนอแนะที่ผู้กำหนดนโยบาย นักวางแผน และนักบริหารงานพัฒนาด้านประชากร และสุขภาพอนามัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในงานด้านทรัพยากรมนุษย์และคุณภาพชีวิตของประชากรไทยได้

โครงการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประชากรและสุขภาพอนามัยของสถาบัน ฯ ประกอบด้วย โครงการศึกษาวิจัยสุขภาพของมารดาในชุมชนเมือง เป็นโครงการศึกษาเปรียบเทียบกับใน 5 ประเทศ เนื่องจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของมหานครในประเทศที่กำลังพัฒนา คือ จำนวนชุมชนแออัด และจำนวนประชากรที่อยู๋ในชุมชนแออัดซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว อัตราตายของทารกในชุมชนแออัดจะสูงกว่าอัตราตายของทารกโดยทั่วไป การศึกษาถึงปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดภาวะสุขภาพอนามัยของผู้ที่อาศัยอยู๋ในชุมชนแออัดจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งต่อความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพของมารดาที่อยู๋ในกลุ่มประชากร ที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ และสังคมที่อยู๋ในเขตเมือง

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังมีโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้สุขศึกษา และประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท ทั้งนี้เพราะทางกรมแพทย์ถือว่า นมแม่เป็นอาหารที่พิเศษที่สุดในการเลี้ยงดูลูกในระยะ 3 เดือนแรก เพราะนมแม่อุดมด้วยสารอาหารหลายอย่าง ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของบุตร ที่ไม่สามารถทดแทนได้ด้วยอาหารอื่นใด

การศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่น่าสนใจของสถาบันฯ อีกโครงการหนึ่ง คือ การศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของแบบแผนการเจ็บป่วยและการใช้บริการสาธารณสุขภาคเอกชน เช่น โรงพยาบาล คลินิก และร้านขายยา ทั้งนี้ เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณสุขภาคเอกชน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อประชาชนต่อไป

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว สถาบันวิจัยประชากรและสังคมยังคงมีงานศึกษาวิจัยอีกหลายโครงการที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยของประชากรไทยในทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขณะนี้ สถาบันฯ ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ**อนามัยเจริญพันธุ์ (Reproductive Health)** อยู่หลายเรื่อง เพราะการศึกษาเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธุ์ นับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะช่วยลดพฤติกรรม การเสี่ยงต่อการติดโรคจากการมีเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์

### การวิจัย เกี่ยวกับการย้ายถิ่นและการขยาย เมือง

ในปรากฏการณ์ที่บ้านเมืองพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน นับแต่มีการประกาศการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา รูปแบบแห่งการพัฒนาที่เห็นเด่นชัดในทางวัตถุได้แก่ ความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อกันโดยการสื่อสารและคมนาคม ทางหลวงเชื่อมจังหวัดต่างๆ และเชื่อมเข้าสู่ส่วนกลางคือกรุงเทพมหานครถูกสร้างขึ้นมาหลายร้อยสาย อัตรากาครอบครองวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อสำคัญในปัจจุบัน ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในเมืองและชนบท จึงเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้ชาวชนบทได้รับรู้ข่าวสารและรับสิ่งบันเทิง และค่านิยมต่างๆ ทั้งจากส่วนกลางและจากต่างประเทศอย่างรวดเร็ว

ท่ามกลางกระแสการพัฒนาหลักดังกล่าวนี้ ก็มีข้อมูลยืนยันถึงช่องว่างระหว่างรายได้ของชาวเมืองและชาวชนบทว่า มิได้ลดน้อยลง หากแต่กลับทวีความรุนแรงมากขึ้น ในหลายพื้นที่ ชาวนาบากจนลง มีหนี้สินมากขึ้น สินค้าเกษตรโดยเฉพาะข้าวยังคงราคาเดิมไม่เปลี่ยนแปลงในรอบ 30 ปี ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรนั้นสูงขึ้นทุกวัน ที่ดินทำกินถูกกระแสแห่งการพัฒนาเข้ายึดครองทั้งอย่างถูกต้องตามกฎหมายซื้อขายที่ดินและที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ลักษณะการจัดสรรที่ดินเพื่อสร้างหมู่บ้านได้แพร่หลายอย่างรวดเร็วในเมืองต่างๆ ทั้งเมืองใหญ่และเมืองเล็ก และถูกขับไปตามชนเมืองของตัวจังหวัดต่างๆ อย่างเห็นได้ชัด ลักษณะที่เราใช้ที่ดินเพื่อความบันเทิงและพักผ่อนแบบฟุ่มเฟือย ในรูปของสนามกอล์ฟและรีสอร์ท เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในปัจจุบัน

แผนพัฒนาหลักของชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 7 นี้ ได้ก่อให้เกิดอะไรขึ้นบ้างต่อการขยายเมืองและการย้ายถิ่น

การศึกษาวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมาได้ระบุดอกคล้องกันว่า สิ่งที่ถูกตีความหมายว่าเป็น "ความเจริญ" ในรูปของเส้นทางคมนาคมและการสื่อสารนั้น เป็นปัจจัยอันยวบยาบความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นในการที่มนุษย์จะเลือกพิจารณาเมื่อต้องการย้ายถิ่นที่อยู่ และ

เป็นตัวเร่งที่ก่อให้เกิดการโยกย้ายถิ่นมากขึ้น

แม้ว่า โดยข้อเท็จจริงตามความเป็นเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล อัตราความเป็นเมืองจะเพิ่มขึ้นน้อยมากในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา แต่สิ่งที่ปรากฏชัดเจนจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ก็คือ เมืองได้ถูกขยายขอบเขตมากขึ้นในทุกจังหวัดของ

ประเทศไทย เมื่อพิจารณาดูในส่วนกลาง จากการเกาะเกี่ยวกันระหว่างกรุงเทพมหานครกับเมืองปริมณฑล และเมืองรอบนอกออกไป ไม่ว่าจะเป็น ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง สระบุรี อุทุมมา หรือ ลพบุรี จะเห็นได้ว่า เกิดสภาพของ "การเป็นเมือง" อย่างชัดเจน

เมืองเหล่านี้ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร มีพลังมหาศาลในการดูดซับทรัพยากรมนุษย์ ทั้งกลุ่มที่ยากจนในชนบท และกลุ่มที่มุ่งมาหางานทำหารายได้เพิ่มขึ้น ทั้งผู้ย้ายถิ่นแบบชั่วคราวและแบบถาวร รวมทั้งผู้มาแสวงหาโอกาสต่างๆ ในชีวิตที่เต็มไปด้วยได้แก่ การศึกษา การฝึกฝนอาชีพ การหางานทำให้เหมาะสมกับการศึกษาของตน ตลอดจนจนถึงผู้ซึ่งต้องการเผชิญโรคและบริหารโอกาสแห่งชีวิตใหม่ในถิ่นปลายทางที่ดูเหมือนจะอำนวยโอกาสเหล่านั้นให้แก่เขาได้

ภาพกระแสการย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองหลวงและเมืองใหญ่ต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งที่คนจำนวนมากตระหนัก และหลายคนก็กังวล มีนักคิดบางคนมองว่ารูปแบบการย้ายถิ่นดังกล่าว คือ "การประท้วงด้วยเท้า" ของคนชนบทต่อส่วนกลาง และต่อความไม่สมมูลของการกระจายการพัฒนาระหว่างชนบทกับเมือง

อย่างไรก็ตาม กระแสการย้ายถิ่นที่ใหญ่ที่สุดของคนไทยคือ การย้ายระหว่างเขตชนบทต่อชนบทด้วยกัน การย้ายถิ่นที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่เห็นชัดแบบหนึ่งก็คือ การที่ชาวชนบทตากถางป่าหรือที่ดินรกร้างเพื่อสร้างที่ทำกินใหม่ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่ชาวบ้านบุกรุกที่ดินจริง และรูปแบบที่รัฐประกาศที่ดินที่ได้มีการทำกินกันมานานหลายปีแล้วให้กลายเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎร (คจก.) คือตัวอย่างหนึ่งที่เป็นรูปธรรมเมื่อปีที่ผ่านมา ที่รัฐเข้าจัดการโยกย้ายที่อยู่ของประชาชนบนผลประโยชน์แห่งรัฐ จนเกิดกระแสประท้วงและทำให้โครงการต้องถูกยกเลิกไปในที่สุด

กระแสการย้ายถิ่นที่สำคัญมิได้มีเพียงการย้ายจากชนบทสู่เมือง ชนบทสู่ชนบท เมืองสู่ชนบท หรือเมืองสู่เมืองเท่านั้น แต่ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาที่อัตราการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติอยู่ในระดับสูงมีผลให้เกิดรูปแบบใหม่ๆ ของการย้ายถิ่น

มากขึ้น ได้แก่ การย้ายถิ่นตามฤดูกาล ที่ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่ เมื่อหมดหน้า  
นาคนก็มากรุงเทพฯ เท่านั้น แต่ยังรวมถึง เมื่อหยุดทำนาก็ลงมาพักผ่อน พอก่อนฝนก็  
ลงได้เป็นชาวประมง และพอถึงฤดูท่องเที่ยวก็ไปประกอบอาชีพที่ตอบสนองต่อการ  
ท่องเที่ยว เป็นต้น การย้ายถิ่นรายวัน ของคนที่อยู่เมืองหนึ่งแล้วต้องไปทำงานใน  
อีกเมืองหนึ่งทุกวัน การย้ายถิ่นแบบไปๆ มาๆ คือ อยู่ในที่แห่งหนึ่ง 4-5 วัน  
หรือ 4-5 เดือน และกลับไปอยู่ในอีกที่แห่งหนึ่ง 3-4 วัน โดยดำเนินชีวิตในลักษณะ  
ดังกล่าวยาวนานเป็นแรมปี

กล่าวได้ว่า สาเหตุของการย้ายถิ่น เป็นเรื่องซับซ้อนที่มิได้มองง่ายๆ แต่  
เพียงหลังถึงออกจากถิ่นปลายทางและพลังผลักดันจากถิ่นต้นทางเท่านั้น การศึกษา  
การย้ายถิ่นโดยรวม จึงแยกจากเรื่องความเป็นเมืองไม่ได้ และจะละเลยบริบท  
ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมไม่ได้เช่นเดียวกัน  
ความเข้าใจรอบด้านเหล่านี้ จะช่วยให้เราเข้าใจเรื่องการย้ายถิ่นและการขยาย  
เมืองได้ดีขึ้น

**สถาบันวิจัยประชากรและสังคม** ไม่เคยหยุดนิ่งต่อประเด็นเรื่องการย้ายถิ่น  
และการขยายเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของการกระจายตัว และการ  
กระจุกตัวของประชากร สถาบันฯ ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยเรื่อง การย้าย  
ถิ่นในลำดับต้นๆ เสมอ และได้ปฏิบัติตลอดมาในช่วง 20 ปีเศษ นับตั้งแต่สถาบันฯ  
ได้ก่อตั้งขึ้น และนับวัน ประเด็นเรื่องการย้ายถิ่นและเรื่องเมืองจะพุ่งขึ้นสู่ความ  
สำคัญลำดับต้นๆ ของการศึกษาทางประชากรและสังคม การวิจัยในเรื่องเหล่านี้  
ทั้งในระดับการศึกษาเฉพาะประเด็น ระดับจุลภาค และระดับมหภาค นอกจาก  
จะเป็นสิ่งช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ที่แข็งแกร่งทางประชากรศาสตร์แล้ว ยังจะเป็น  
กระจกสะท้อนที่เที่ยงตรงทั้งต่อประชาชนและต่อรัฐ การวิจัยเกี่ยวกับการย้ายถิ่น  
และการขยายเมือง จึงเป็นอีกกลุ่มการวิจัยที่สถาบันวิจัยประชากรและสังคมให้ความสำคัญเป็นพิเศษ

งานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการย้ายถิ่น และการขยายเมืองที่สถาบันฯ กำลัง  
ดำเนินการอยู่ในขณะนี้คือ การศึกษาสำรวจการย้ายถิ่นในประเทศ ทั้งนี้ เพื่อหา  
อัตราและศึกษารูปแบบต่างๆ ของการย้ายถิ่นในประเทศ พร้อมทั้งศึกษาดันเหตุหรือ  
สาเหตุและผลกระทบของการย้ายถิ่นทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชน อันจะ  
เป็นประโยชน์ต่อแนวทางปฏิบัติ ในการวางแผนเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของประชากร  
ในประเทศต่อไป

## การวิจัยเกี่ยวกับประชากร และสิ่งแวดล้อม

องค์การสหประชาชาติคาดว่า ในปี พ.ศ. 2541 ประชากรโลกจะมีประมาณ 6,000 ล้านคน โดยมีการประมาณกันว่า ประชากรเพิ่มขึ้นวันละ 250,000 คน ส่งผลให้มีความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ทรัพยากรเหล่านี้ เช่น ดิน บรรยากาศ และแหล่งน้ำ ได้กลายเป็นที่รองรับของเสียที่เกิดขึ้นจากขบวนการที่มนุษย์ใช้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อทรัพยากรเสื่อมคุณภาพลง คุณภาพชีวิตของประชากรซึ่งต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ย่อมต้องถูกระทบอย่างแน่นอน

ปัจจุบัน ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ทั้งนี้เนื่องมาจากขนาดของประชากรและอัตราเพิ่มของประชากรที่ยังสูงอยู่ (2.5 %) เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ผลกระทบเหล่านี้ เช่น ความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำผิวดิน ทั้งแม่น้ำลำธารและทะเล มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะส่งผลให้ปริมาณสิ่งมีชีวิตในน้ำลดลง และอาจเกิดการสะสมของสารพิษในสัตว์น้ำที่เป็นอาหารของมนุษย์ด้วย ความเสื่อมของคุณภาพดินเพราะการใช้ดินอย่างมากเกินไป ทำให้การหมุนเวียนของธาตุอาหารในดินไม่สามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ และการพังทลายของหน้าดินที่ไม่มีดินไม้คอยป้องกัน การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร ส่งผลให้เกิดภาวะฝนแล้งซึ่งมีผลต่อการผลิตทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ผลกระทบในทางลบต่อผลผลิตทางการเกษตรทำให้ดูเหมือนว่า คนในชนบท ซึ่งต้องอาศัยการเกษตรเป็นหัวใจสำคัญ คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด

ปัญหาใหญ่ที่โลกกำลังเผชิญในขณะนี้คือ ภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect) ซึ่งเกิดจากการเพิ่มความเข้มข้นของสารในบรรยากาศ เช่น คาร์บอนมอนนอกไซด์ ปรากฏการณ์นี้ทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น ระดับความสูงของน้ำทะเลเพิ่มขึ้น เกิดน้ำท่วมและความแห้งแล้ง ส่งผลให้การผลิตอาหารและระบบนิเวศน์วิทยาถูกรบกวน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่พืชพันธุ์ต่างๆ จะปรับตัวได้ทัน กล่าวได้ว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาของโลกมากกว่าที่จะเป็นปัญหาของส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก

การเพิ่มจำนวนของประชากร และการลดลงของทรัพยากรในประเทศกำลังพัฒนา ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นของคนในชนบทที่ยากจนสู่เมืองมากขึ้น เพราะคนเหล่านี้ต้องการงานทำ ที่อยู่อาศัย การบริการทางสุขภาพและการศึกษาจากเขตเมือง มีการประมาณกันว่า สันศตวรรษนี้มากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2493 ประชากรเมืองของประเทศกำลังพัฒนาเพิ่ม

ขึ้นถึง 5 เท่า และในปี พ.ศ. 2543 17 ใน 20 เมืองใหญ่ของโลกจะเป็นเมือง  
ในประเทศกำลังพัฒนา ปัญหาที่ชาวเมืองต้องประสบ เนื่องมาจากความเสื่อม  
โทรมของสิ่งแวดล้อม คือ ปัญหาสุขภาพเนื่องจากอากาศเป็นพิษ โดยเฉพาะในเมือง  
ใหญ่ที่มีคนและพาหนะอย่างหนาแน่น นอกจากนี้ ชาวเมืองจะประสบกับภาวะเครียด  
เนื่องจากความจำเป็นในการเดินทางในภาวะจราจรติดขัด ซึ่งต้องเสียเวลาและค่า  
ใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เมืองต่างๆ ยังต้องเสี่ยงกับภาวะน้ำท่วมขังจากระบบระบายน้ำที่ไม่  
ดีพอ หรือเกิดจากแผ่นดินทรุด ภาวะน้ำหลาก นอกจากนี้ ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆ  
โรงงานอุตสาหกรรมอาจประสบปัญหาจาก กลิ่น เสียง และฝุ่นจากโรงงานอุตสาหกรรม

สำหรับประเทศไทยเองก็กำลังเผชิญกับปัญหาเหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และ  
นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดย  
เฉพาะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จึงมุ่งเน้นที่จะแก้ไขปัญหาค่าความวิกฤตของความเสื่อม  
โทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงแต่จะมีนโยบายการลดอัตราเพิ่มของ  
ประชากรลงเท่านั้น แต่ยังมีนโยบายการกระจายความสมดุลของประชากรในชนบท  
และเมือง และนโยบายที่จะเพิ่มความสมดุลในการใช้ทรัพยากร

กรุงเทพมหานครฯ นับเป็นเมืองหนึ่งใน 17 เมืองใหญ่ในประเทศกำลังพัฒนา  
ที่ถูกพัฒนาให้เป็นเมืองเอกของประเทศ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของการบริหาร  
เศรษฐกิจ การศึกษา คมนาคม และการบริการ ปัจจุบัน ประมาณ 1 ใน 7 ของ  
ประชากรของประเทศไทยอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ จึงต้องเผชิญกับปัญหา  
ของความแออัดของเมืองใหญ่มาากมาย เช่น ปัญหาจราจร ความแออัด สลัม มลภาวะ  
การขาดแคลนน้ำและสาธารณูปโภคต่างๆ รวมทั้งระบบการกำจัดของเสีย ปัญหา  
เหล่านี้ดูเหมือนจะเกี่ยวข้อสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ การศึกษาแบบผสมผสานระหว่าง  
วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ น่าจะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้  
สถาบันวิจัยประชากรและสังคมจึงให้ความสนใจทำการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้เป็นพิเศษ  
โดยเน้นความคิดเห็น ความเข้าใจ การยอมรับในสภาวะแวดล้อมของทุกฝ่าย นับ  
ตั้งแต่ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เจ้าหน้าที่ทั้งของรัฐบาลและเอกชน รวมทั้งผู้  
กำหนดนโยบาย และได้มีการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร และคุณภาพ  
ของสิ่งแวดล้อมในเมือง ผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่มีต่อสุขภาพอนามัย และการ  
ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมไว้ทำการศึกษาวเคราะห์อีกด้วย

งานศึกษาวิจัยโครงการใหญ่ที่ทางสถาบันฯ ทำการศึกษานี้คือ "การศึกษา  
ผลกระทบของความเป็นสมัยใหม่ และความเป็นเมืองในกรุงเทพมหานคร : การ  
ศึกษาแบบผสมผสานในเชิงนิเวศและชีวสังคม" ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอัน  
ชัดเจนถึงความสัมพันธ์ในลักษณะพลวัต (Dynamic Interrelationship) ระหว่าง



ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ (เช่น คุณภาพอากาศ น้ำ เสียง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์) สุขภาพอนามัยและความเป็นอยู่ของกรุงเทพมหานคร ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมและกระบวนการทางสังคม (เช่น กระบวนการทางอุตสาหกรรม แบบแผนเกษตรกรรม ทิศทางและนโยบายของรัฐ)

ความเข้าใจอันลึกซึ้งถึงลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ข้างต้นนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนพัฒนา และการวางนโยบายของกรุงเทพมหานคร ในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็น*การศึกษาแบบบูรณาการ (Integrative Approach)* และการติดตามผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางชีวกายภาพ และต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สถาบันฯ จึงให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการวิเคราะห์ และผลของการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ นักวางแผน สถาบันการศึกษา และองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง

#### โครงการวิจัยลักษณะพิเศษศึกษาของสถาบันฯ ได้แก่

1. โครงการสำรวจภาวะการเจ็บป่วยและภาวะการตาย (Morbidity and Mortality Differentials : MMD) โครงการนี้เป็นโครงการ 1 ใน 8 โครงการของ ASEAN Population Programme Phase III ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนการวิจัยจากรัฐบาลออสเตรเลีย ประเทศที่เข้าร่วมในโครงการนี้ประกอบด้วย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี คือ ระหว่างเดือนมิถุนายน 2527 ถึง มิถุนายน 2530
2. โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภาวะเจริญพันธุ์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Fertility Transition in Southeast Asia) โครงการนี้ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) ศึกษาใน 4 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี คือ ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2535 ถึง มิถุนายน 2537

3. โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการค้าบริการทางเพศ : โสเภณี และการพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Sex Sector : Prostitution and Development in Southeast Asia) โครงการนี้ได้รับเงินทุนจาก Canada ASEAB Women's Initiative Fund (WIF) under the ASEAN Regional CIDA Programme, Singapore ศึกษาใน 4 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย ระยะเวลาดำเนินการ คือ ระหว่าง เมษายน 2535 ถึง มีนาคม 2536

4. โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจภาวะสมรส (Asian Marriage Survey) โครงการนี้ได้รับเงินทุนจาก USAID ศึกษาใน 4 ประเทศ คือ ไทย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และ ปากีสถาน โดยทำร่วมกับ East-West Center ระยะเวลาดำเนินการ พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2524 และต่อเนื่องเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องจนถึง ประมาณ พ.ศ.2528

5. โครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้เดินทางข้ามแดน ไทย-กัมพูชา กับความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ (Border Migrants and STD/HIV : Preliminary Assessment along the Thai - Cambodia Border Area) ซึ่งได้รับเงินทุนจาก AIDSCAP ระยะเวลาดำเนินการ ประมาณ 2 เดือน คือ เมษายน - มิถุนายน 2537

**สถาบันไทยศึกษา  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

**รศ.ดร.ประจวบ นิยมเกษมหมื่นศรี  
ผู้อำนวยการสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**



# สถาบันไทยศึกษา

## จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันไทยศึกษา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2518 เพื่อเป็นแหล่งความรู้ความเชี่ยวชาญด้านไทยศึกษา ทำหน้าที่ส่งเสริมการศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทยในด้านต่าง ๆ โดยเน้นการศึกษาวิจัยเรื่อง "ชีวิตไทย : อดีต ปัจจุบัน อนาคต" อันจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องพื้นฐานความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิต ตลอดจนความหมายและคุณค่าของสมบัติวัฒนธรรมและกฎหมายไทย ผลงานของสถาบันไทยศึกษามุ่งประโยชน์ต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สนองตอบความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นองค์กรทำหน้าที่ดำเนินการและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านไทยศึกษา โดยส่งเสริมการวิจัยแบบสหวิทยาการ
2. เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลด้านไทยศึกษา ทำหน้าที่รวบรวม ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อมูล และข่าวสารด้านไทยศึกษากับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นแหล่งอ้างอิงได้ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ
3. เพื่อเป็นองค์กรส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ด้านไทยศึกษาแก่คณาจารย์ นิสิต และบุคคลภายนอก
4. เพื่อเป็นองค์กรทำหน้าที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ ให้ความร่วมมือและประสานงานด้านกิจกรรมวิชาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีในด้านไทยศึกษาทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

## หน้าที่และความรับผิดชอบ

สถาบันไทยศึกษา มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ 4 ด้าน ดังนี้

### 1. การดำเนินการและส่งเสริมการวิจัย

ดำเนินการและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าวิจัยในลักษณะสหวิทยาการ ส่งเสริมสนับสนุนโครงการวิจัยที่เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ หรือสร้างแนวคิดที่ถูกต้องในเรื่องที่มีการโต้แย้งทางวิชาการ และการวิจัยที่เป็นการบุกเบิกเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ สนองตอบความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ มีแผนส่งเสริมการวิจัย 6 เรื่อง ดังนี้

1. ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของชีวิตไทย
2. การอนุรักษ์และสืบสานสมบัติวัฒนธรรมไทย
3. ชีวิตและงานบุคคลสำคัญของไทย
4. วิธีการผลิตและเทคโนโลยีไทย
5. กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย
6. ชนชาติไทย

### 2. การจัดทำศูนย์ข้อมูลด้านไทยศึกษา

รวบรวมข้อมูลเอกสาร ข้อมูลประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าและวัฒนธรรมมุขปาฐะ แถบเสียง สไลด์ วิดีทัศน์ และข้อมูลประเภทอื่น ๆ เกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เพื่อใช้ในมหาวิทยาลัย บริการหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับชาติและนานาชาติ

### 3. การเผยแพร่ความรู้

ดำเนินการและส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การสัมมนา การบรรยายพิเศษ การเสวนาทางวิชาการ การอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดนิทรรศการ การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ และการจัดทัศนศึกษา เพื่อส่งเสริมการวิจัยและเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนเพื่อกระตุ้นให้สังคมตระหนักในความสำคัญของการศึกษาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย การอนุรักษ์และสืบสานสมบัติวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

4. การร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ในประเทศและต่างประเทศ ในด้านการบริการและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทำวิจัย การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ สนับสนุนการเรียนการสอนด้านไทยศึกษา

## **โครงการวิจัยที่ดำเนินการเสร็จแล้ว**

### **ปีงบประมาณ 2520**

- 1 บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทย (พ.ศ. 2475-2516)

### **ปีงบประมาณ 2524**

- 1 การวิเคราะห์โอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
- 2 พระไตรปิฎกสำหรับชาวคริสต์
- 3 การพัฒนาสมุนไพรไทยด้านสาธารณสุขสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

### **ปีงบประมาณ 2525**

## **โครงการวิจัยเนื่องในโอกาส 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (รวม 24 เรื่อง)**

- 1 วิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี
- 2 วิวัฒนาการการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย
- 3 วิวัฒนาการของวิทยาศาสตร์การพิมพ์และภาพถ่าย
- 4 วิวัฒนาการของสังคมวิทยาในรอบ 200 ปีของกรุงรัตนโกสินทร์
- 5 วิวัฒนาการของวิชารัฐศาสตร์ในรอบ 200 ปีของกรุงรัตนโกสินทร์
- 6 วิวัฒนาการการใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
- 7 วิวัฒนาการการกีฬาไทย : มวยไทย กระบี่กระบองและตะกร้อ
- 8 พัฒนาการของพลศึกษาในประเทศไทยระหว่างพ.ศ. 2325-2525
- 9 วิวัฒนาการของเพลงไทยในสมัยรัตนโกสินทร์
- 10 วิวัฒนาการของหมู่บ้านมิตรคาม
- 11 พัฒนาการของสาขาวิชาที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาในรอบ 200 ปี

- 12 พัฒนาการของเทคโนโลยีในรอบ 200 ปี
- 13 เกษตรกรรมแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ในรอบ 200 ปี
- 14 ประชากรในกรุงเทพมหานครในรอบ 200 ปี
- 15 พระราชวังและวังในกรุงเทพมหานคร : ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี
- 16 วัดในกรุงเทพฯ : การเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี
- 17 บ้านในกรุงเทพฯ : รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี
- 18 ตลาดในกรุงเทพฯ : การขยายตัวและการพัฒนาการ
- 19 นามานุกรมศิลปนิพนธ์ไทยในรอบ 200 ปี
- 20 ความก้าวหน้าของสาธารณสุขของกรุงเทพฯ
- 21 ปัญหาสภาวะแวดล้อมในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
- 22 บทบาทในด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองของชนกลุ่มน้อยในกรุงรัตนโกสินทร์
- 23 การศึกษาวิวัฒนาการของการตกแต่งหน้าบ้านในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
- 24 แบบอย่างและวิวัฒนาการของจิตรกรรมฝาผนังในกรุงรัตนโกสินทร์

#### ปีงบประมาณ 2526

- 1 พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
- 2 ชุมชนชาวจีน : ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง
- 3 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชาวลาวเวียงและลาวพวนในอำเภอพนมสารคาม
- 4 ปัญหาอุปสรรคและแนวโน้มของระบอบประชาธิปไตย : ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า
- 5 สำเพ็ง : ความเป็นมาและวิวัฒนาการ

#### ปีงบประมาณ 2529

#### โครงการวิจัยชุด แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- 1 แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- 2 แนวพระราชดำริด้านการเมืองการปกครองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว



ปีงบประมาณ 2530

1. วิทยาการความเชื่อเรื่องมนุษย์กับธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในภาคตะวันออกของไทย

ปีงบประมาณ 2531

1. โครงการศึกษาวิเคราะห์วิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยาพื้นบ้านไทย

โครงการวิจัยชุด พุทธธรรมและพุทธประเพณี (รวม 3 เรื่อง)

1. หลักพุทธธรรมที่ใช้เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง
2. หลักพุทธธรรมที่ใช้เป็นรากฐานสังคมไทยในยุคเทคโนโลยีภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน
3. พุทธประเพณี : บทบาทและความหมายสำหรับสังคมไทยปัจจุบัน

ปีงบประมาณ 2532

1. การพัฒนาระบบพรรคการเมืองไทย
2. ขนบธรรมเนียมประเพณี : ความเชื่อและแนวการปฏิบัติในสมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง

โครงการวิจัยเฉลิมฉลองสมเด็จพระรัตนราชสุทาสยามบรมราชกุมารีทรงพระชนมายุ 36 พรรษา ชุด ภูมิปัญญาไทย 6 เรื่อง

1. คำ : ร่องรอยความคิดความเชื่อไทย
2. ความเป็นอยู่และการทำมาหากิน
3. การดูแลสุขภาพอนามัย

- 4 การศึกษา
- 5 ดุริยวงศศิลป์
- 6 นาฏศิลป์

#### ปีงบประมาณ 2533

- 1 การศึกษาวิวัฒนาการและการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของศิลปะและสังคมจากสัญลักษณ์พระพุทธรูปปฏิมากร
- 2 สถานภาพการศึกษาเรื่องประเพณีไทย : ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

#### ปีงบประมาณ 2534

- 1 การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร

โครงการวิจัยชุด 100 ปี แห่งการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า  
เจ้าอยู่หัว : พัฒนาการและผลกระทบต่อสังคมไทย (ร่วมกับฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

#### ปีงบประมาณ 2535

โครงการวิจัยเฉลิมฉลองสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 5 รอบ  
ชุด หัตถกรรมในสังคมไทย : ความเป็นมาและสภาพปัจจุบัน (รวม 4 เรื่อง)

- 1 วิวัฒนาการของศิลปหัตถกรรมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ : เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน และดอกไม้ประดิษฐ์
- 2 การแต่งกายของสตรีกับหัตถกรรมทอผ้าในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์
- 3 ศิลปหัตถกรรมของช่างทองเมืองเพชร
- 4 วิวัฒนาการของหัตถกรรมพื้นบ้านสู่การผลิตในรูปอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาเครื่องปั้นดินเผา เกาะเกร็ด

ปีงบประมาณ 2536

โครงการวิจัยชุด การปรับเปลี่ยนสู่สังคมใหม่ของไทย

- 1 พัฒนาการของภาคเกษตรและผลกระทบต่อชาวไร่ ชาวนาไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑

โครงการวิจัยเนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี พระราชสมภพ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว  
ชุด การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- 1 สถานภาพการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว : แง่มุมทางวิชาการ
- 2 แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับสังคมไทย พ.ศ.2468-2475

## การจัดกิจกรรมวิชาการ

### การจัดประชุมสัมมนาและการอบรม

#### ปี พ.ศ.2524

- |   |                       |   |
|---|-----------------------|---|
| 1 | 25-27 กุมภาพันธ์ 2524 | เป็นเจ้าภาพร่วมกับประเทศอินเดียจัดการประชุมนานาชาติ เรื่องไทยศึกษา ครั้งที่ 1 ณ ประเทศอินเดีย |
|---|-----------------------|---|

#### ปี พ.ศ.2525

- |   |                    |   |
|---|--------------------|---|
| 1 | 13-14 ธันวาคม 2525 | การสัมมนาทางวิชาการในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ครบรอบ 200 ปี<br>เรื่อง "พัฒนาการด้านวิชาการสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์" |
|---|--------------------|---|

#### ปี พ.ศ.2526

- |   |                   |   |
|---|-------------------|---|
| 1 | 4-5 กรกฎาคม 2526  | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า : วิธีการและการประยุกต์"        |
| 2 | 8-10 กันยายน 2526 | การสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ<br>เรื่อง "วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ ศิลปกรรม และภาษา" |

ปี พ.ศ.2527

- |   |                    |   |
|---|--------------------|---|
| 1 | 22-24 สิงหาคม 2527 | เป็นเจ้าภาพร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ จัดการประชุม<br>นานาชาติเรื่อง ไทยศึกษา ครั้งที่ 2 ณ กรุงเทพมหานคร |
|---|--------------------|---|

ปี พ.ศ.2528

- |   |                     |  |
|---|---------------------|--|
| 1 | 25-28 มิถุนายน 2528 | การประชุมระดับภูมิภาค<br>เรื่อง "ชนกลุ่มน้อยในประเทศ : ที่นับถือศาสนาพุทธ ศรีลังกา<br>พม่า และไทย" |
| 2 | 16-17 กรกฎาคม 2528  | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "บทบาทของหมอบรัดเลย์ต่อสังคมไทย"                                     |
| 3 | 23 สิงหาคม 2528     | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "ชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ : การมองในแนวใหม่"                        |

ปี พ.ศ.2529

- |   |                     |   |
|---|---------------------|---|
| 1 | 26-28 มีนาคม 2529   | การสัมมนาทางวิชาการเนื่องในโอกาสวันสถาปนา<br>จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย<br>เรื่อง "ความเป็นไทยที่ควรธำรงไว้" |
| 2 | 25 กรกฎาคม 2529     | การประชุมเชิงปฏิบัติการ<br>เรื่อง "สถานภาพการศึกษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย"                               |
| 3 | 21, 28 สิงหาคม 2529 | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "สุนทรภู่ครูของฉัน"  |

- |   |                    |  |
|---|--------------------|--|
| 4 | 15-16 กันยายน 2529 | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "บ้านและวัด : พื้นฐานสำคัญของสังคมไทย" |
| 5 | 18 พฤศจิกายน 2529  | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปวงชนชาวไทย"  |

ปี พ.ศ. 2530

- |   |                      |   |
|---|----------------------|---|
| 1 | 13 พฤษภาคม 2530      | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "พระราชจริยาวัตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว"     |
| 2 | 3-6 กรกฎาคม 2530     | ร่วมการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ 3<br>ณ ประเทศออสเตรเลีย     |
| 3 | 19-21 สิงหาคม 2530   | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "ยุคก่อนประวัติศาสตร์และโบราณคดีอีสาน"        |
| 4 | 11-13 กันยายน 2530   | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "สถาบันไทยศึกษากับการก้าวไปข้างหน้า"          |
| 5 | 17-20 พฤศจิกายน 2530 | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "สุพรรณบุรี : ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม" |

ปี พ.ศ. 2531

- |   |                  |   |
|---|------------------|---|
| 1 | 19 มิถุนายน 2531 | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "100 ปี ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ราชบัณฑิต" |
|---|------------------|---|

- 2            19 กรกฎาคม 2531            การสัมมนาทางวิชาการ  
เรื่อง "เดินตามแนวพระราชดำริ"

ปี พ.ศ.2532

- 1            23 พฤษภาคม 2532            การบรรยายพิเศษ  
เรื่อง "ชีวิตและผลงานของพระยาอุปกิตศิลปสาร"
- 2            13 มิถุนายน 2532            การประชุมเชิงปฏิบัติการ  
เรื่อง "Tale Type Index และ Motif Index"
- 3            26-27 มิถุนายน 2532            การประชุมทางวิชาการ  
เรื่อง "คติชนเผ่าไท"
- 4            19 กรกฎาคม 2532            การบรรยายพิเศษ  
เรื่อง "Thai Studies in Canada"
- 5            20-22 กรกฎาคม 2532            การสัมมนาทางวิชาการ  
เรื่อง "วรรณคดีท้องถิ่นไทย : ลักษณะร่วมและแตกต่าง"
- 6            25-26 สิงหาคม 2532            การสัมมนา  
เรื่อง "วรรณกรรมพุทธศาสนาในสังคมไทย"
- 7            1 กันยายน 2532            การบรรยายพิเศษประกอบการสาธิตเพลงทรงเครื่อง  
เรื่อง "ขุนช้างขุนแผน ตอน หึงนางลาวทอง"

ปี พ.ศ. 2533

- |   |                    |  |
|---|--------------------|--|
| 1 | 8-10 สิงหาคม 2533  | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "ไทยศึกษาในทศวรรษใหม่"                                       |
| 2 | 22-25 สิงหาคม 2533 | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "กรุงศรีอยุธยา : อู่อารยธรรมไทย"                             |
| 3 | 19 มีนาคม 2533     | การประชุมเชิงปฏิบัติการ<br>เรื่อง "การวิจัยด้วยวิธีประวัติศาสตร์มุขปาฐะ"<br>(Oral History) |
| 4 | 8 ธันวาคม 2533     | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "ชีวิตและผลงานของนาคะประทีป"                                      |
| 5 | 28 พฤษภาคม 2533    | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "รู้จักพี่น้องไทในอีสาน"  |
| 6 | 16 กรกฎาคม 2533    | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "ชนชาติไทในเขตปกครองตนเองเต๋อ-ฮอง<br>และไทยศึกษาในประเทศจีน"      |
| 7 | 16 พฤศจิกายน 2533  | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "พุทธธรรมในสังคมไทย"   |



ปี พ.ศ.2534

- |   |                    |   |
|---|--------------------|---|
| 1 | 28 มีนาคม 2534     | การเสวนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร<br>กับวิชาการด้านไทยศึกษา"            |
| 2 | 11-13 พฤษภาคม 2534 | ร่วมการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ 4<br>ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน                        |
| 3 | 19 กรกฎาคม 2534    | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "พุทธศาสนาเอเชียอาคเนย์ก่อนสมัยสุโขทัย"                                  |
| 4 | 29-31 สิงหาคม 2534 | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "เพชรบุรี : พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม"                            |
| 5 | 17 กันยายน 2534    | การประชุมเชิงวิชาการ<br>เรื่อง "การเสนองานวิจัยผลงานของศาสตราจารย์<br>พระยาอนุมานราชธน ราชบัณฑิต" |
| 6 | 22 พฤศจิกายน 2534  | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "เยือนถิ่นไทในเชียงตุง"  |
| 7 | 17 ธันวาคม 2534    | การเสวนาเชิงวิชาการ<br>เรื่อง "ความเป็นไทยท่ามกลางกระแสโลก : ปัญหาและ<br>สิ่งท้าทาย"              |

ปี พ.ศ. 2535

- 1            26-28 มิถุนายน 2535        การสัมมนาทางวิชาการ  
เรื่อง "ภูมิปัญญาไทย"
- 2            4, 15-16 กรกฎาคม 2535    การประชุมเชิงปฏิบัติการ  
เรื่อง "ไทในเวียดนามกับการศึกษาเรื่องชนชาติไทย"
- 3            6-8 กุมภาพันธ์ 2535        การประชุมเชิงปฏิบัติการ  
เรื่อง "การศึกษาวิจัยโดยการใช้วิธีการประวัติศาสตร์มุขปาฐะ"
- 4            30-31 มีนาคม 2535        การสัมมนาทางวิชาการ  
เรื่อง "การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นภาคกลาง"
- 5            12-13 มิถุนายน 2535        การสัมมนาการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของ  
สถาบันวิจัยศึกษา
- 6            28 กรกฎาคม 2535        การประชุมเชิงวิชาการ  
เรื่อง "ความรู้เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยที่จำเป็น  
สำหรับชาวต่างประเทศ"
- 7            8 กันยายน 2535            การเสวนาทางวิชาการ  
เรื่อง "จากจุดเปลี่ยนพฤษภา'35 สู่อนาคตสังคมไทย  
(ด้านการศึกษา)"
- 8            11 กันยายน 2535        การอภิปรายและบรรยายพิเศษ  
เรื่อง "100 ปี ชิต บุรทัต"

ปี พ.ศ.2536

- |   |                                   |   |
|---|-----------------------------------|---|
| 1 | 16-17 พฤศจิกายน 2536              | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "หัตถกรรมกับวิถีชีวิตไทย"                           |
| 2 | 30-31 มีนาคม และ<br>1 เมษายน 2536 | การสัมมนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย"                            |
| 3 | 25 มิถุนายน 2536                  | การเสวนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "อักษรชนชาติไท"                                      |
| 4 | 5-10 กรกฎาคม 2536                 | ร่วมการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ 5<br>ณ ประเทศอังกฤษ               |
| 5 | 28 กรกฎาคม 2536                   | การเสวนาทางวิชาการ<br>เรื่อง "ไทยศึกษาในบริบทโลก"                                 |
| 6 | 20 สิงหาคม 2536                   | การประชุมเชิงปฏิบัติการ<br>เรื่อง "การวิจัยด้วยวิธีการประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า" |
| 7 | 31 กันยายน 2536                   | การบรรยายพิเศษ<br>เรื่อง "การศึกษาเรื่องไทอาหมเป็นประโยชน์อย่างไรกับ<br>ไทยศึกษา" |
| 8 | 18-19 พฤษภาคม 2537                | โครงการอบรม<br>"วัฒนธรรมศึกษาสำหรับเยาวชน"  |

การจัดทัศนศึกษา

ปี พ.ศ.2525

- |   |                |   |
|---|----------------|---|
| 1 | 6 สิงหาคม 2525 | ทัศนศึกษาพระบรมมหาราชวัง และพระราชฐานชั้นใน |
|---|----------------|---|

ปี พ.ศ.2526

- |   |                   |   |
|---|-------------------|---|
| 1 | 4 ธันวาคม 2526    | ทัศนศึกษาวัดต่าง ๆ ทางน้ำ ได้แก่ วัดสุวรณาราม<br>วัดนายโรง วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดภาวนาภิรตาราม<br>วัดโพธิ์บางโพธิ์ และวัดประสาธ |
| 2 | 14 มกราคม 2526    | ทัศนศึกษาพระบรมมหาราชวัง และพระราชฐานชั้นใน<br>(พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท)   |
| 3 | 4 มีนาคม 2526     | ทัศนศึกษาวัดต่าง ๆ ทางน้ำ ได้แก่ วัดสุวรณาราม<br>วัดนายโรง วัดเฉลิมพระเกียรติ วัดโพธิ์บางโอ และ<br>วัดประสาธ                    |
| 4 | 10 กรกฎาคม 2526   | ทัศนศึกษาวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ   |
| 5 | 26-27 มีนาคม 2526 | ทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์สถาน ปราสาทหินพิมาย และ<br>ปราสาทหินพนมรุ้ง  |
| 6 | 9 เมษายน 2526     | ทัศนศึกษาวัดไทยริมน้ำ (วัดระฆังโฆสิตาราม วัดสุวรณาราม<br>วัดนายโรง วัดโพธิ์บางโอ วัดปราสาท วัดเฉลิมพระเกียรติ                   |

ปี พ.ศ.2527

- |   |                       |   |
|---|-----------------------|---|
| 1 | 17-19 กุมภาพันธ์ 2527 | ทัศนศึกษาสุโขทัย ศรีสัชนาลัย พิษณุโลก         |
| 2 | 1 กันยายน 2527        | ทัศนศึกษาวังบ้านหม้อ                          |
| 3 | 4-9 ธันวาคม 2527      | ทัศนศึกษาเชียงใหม่ ลำพูน เชียงราย ลำปาง พะเยา |
| 4 | 16 ธันวาคม 2527       | ทัศนศึกษาบ้านเก่าในกรุงเทพฯ                   |

ปี พ.ศ.2528

- |   |                   |  |
|---|-------------------|--|
| 1 | 19 มีนาคม 2528    | ทัศนศึกษาน้ำชมพระที่นั่งอนันตสมาคมและตึกรัฐสภา |
| 2 | 23 มีนาคม 2528    | ทัศนศึกษาตึกไทยคู่ฟ้า ทำเนียบรัฐบาล            |
| 3 | 30-31 มีนาคม 2528 | ทัศนศึกษาหมู่บ้านสินสมุทร จังหวัดระยอง         |
| 4 | 10 ธันวาคม 2528   | ทัศนศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี                     |
| 5 | 27 กรกฎาคม 2528   | ทัศนศึกษาน้ำชมสยามสมาคม                        |
| 6 | 26 ตุลาคม 2528    | ทัศนศึกษา "ไทยศึกษาพัฒนาเยาวชน"                |

ปี พ.ศ. 2529

- |   |                   |   |
|---|-------------------|---|
| 1 | 25-26 มกราคม 2529 | ทัศนศึกษาสุพรรณบุรี ชมการแสดงบุรุษหัตถ์ประกอบสี่เสียง |
| 2 | 1-11 เมษายน 2529  | ทัศนศึกษาประเทศจีน                                    |
| 3 | 31 พฤษภาคม 2529   | ทัศนศึกษาจังหวัดลพบุรี                                |
| 4 | 9-10 สิงหาคม 2529 | ทัศนศึกษาจังหวัดเพชรบุรี-ราชบุรี                      |
| 5 | 6-10 ธันวาคม 2529 | ทัศนศึกษาประเทศอินโดนีเซีย                            |

ปี พ.ศ. 2530

- |   |                     |   |
|---|---------------------|---|
| 1 | 6-8 กุมภาพันธ์ 2530 | ทัศนศึกษาจังหวัดอุดรธานี  |
| 2 | 19 กุมภาพันธ์ 2530  | ทัศนศึกษาพระราชวังบางปะอิน ศูนย์ศิลปาชีพ บางไทร<br>จังหวัดพระนครศรีอยุธยา |
| 3 | 28 กุมภาพันธ์ 2530  | ทัศนศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี   |
| 4 | 19 มีนาคม 2530      | ทัศนศึกษาชมวัดชั้นเอกในกรุงเทพฯ   |
| 5 | 20-22 มีนาคม 2530   | ทัศนศึกษาพิษณุโลก-สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย                                     |
| 6 | 5 กรกฎาคม 2530      | ทัศนศึกษาตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี                                |
| 7 | 7-13 สิงหาคม 2530   | ทัศนศึกษาภาคเหนือตอนบน<br>( เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา น่าน แพร่ ลำปาง )    |

ปี พ.ศ. 2531

- |   |                    |  |
|---|--------------------|--|
| 1 | 16 มกราคม 2531     | ทัศนศึกษาเมืองเพชรบุรี                                 |
| 2 | 13 กุมภาพันธ์ 2531 | ทัศนศึกษาคลองบางกอกน้อย-บางกอกใหญ่                     |
| 3 | 27 มีนาคม 2531     | ทัศนศึกษาเมืองสรวงบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง               |
| 4 | 28-30 กรกฎาคม 2531 | ทัศนศึกษาเมืองกำแพงเพชร เมืองสุโขทัย<br>และศรีสัชนาลัย |
| 5 | 17 ธันวาคม 2531    | ทัศนศึกษาเมืองราชบุรี                                  |

ปี พ.ศ. 2532

- |   |                  |   |
|---|------------------|---|
| 1 | 1-2 เมษายน 2532  | ทัศนศึกษาเมืองลพบุรี-ศรีเทพ   |
| 2 | 27 พฤษภาคม 2532  | ทัศนศึกษาดงศรีมหาโพธิ์-วัดสระมรกต                                     |
| 3 | 2-5 ธันวาคม 2532 | ทัศนศึกษาศิลปวัฒนธรรมล้านนา เมืองลำปาง ลำพูน<br>เชียงใหม่ และพิษณุโลก |

ปี พ.ศ. 2533

- |   |                   |   |
|---|-------------------|---|
| 1 | 28-29 เมษายน 2533 | ทัศนศึกษา 5 ปราสาทหินในดินแดนอีสานใต้<br>ชมปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ<br>ปราสาทหินพนมวัน และปราสาทศรีขรภูมิ |
|---|-------------------|---|

- |   |                   |                                 |
|---|-------------------|---------------------------------|
| 2 | 1 กันยายน 2533    | ทัศนศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา |
| 3 | 8-10 ธันวาคม 2533 | ทัศนศึกษาจังหวัดแพร่-น่าน       |

ปี พ.ศ.2534

- |   |                  |  |
|---|------------------|--|
| 1 | 23 มีนาคม 2534   | ทัศนศึกษา "เที่ยวชมสิ่งสวยของงามของกรุงรัตนโกสินทร์"<br>ครั้งที่ 1 |
| 2 | 23 พฤษภาคม 2534  | ทัศนศึกษา "เที่ยวชมสิ่งสวยของงามของกรุงรัตนโกสินทร์"<br>ครั้งที่ 2 |
| 3 | 5-8 ธันวาคม 2534 | ทัศนศึกษา ชมศิลปวัฒนธรรมล้านนา                                     |

ปี พ.ศ.2535

- |   |                    |  |
|---|--------------------|--|
| 1 | 14-22 พฤษภาคม 2535 | ทัศนศึกษา เยือนถิ่นคนไทในสิบสองปันนา-ปักกิ่ง   |
| 2 | 10-12 ธันวาคม 2535 | ทัศนศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ สุโขทัย และกำแพงเพชร |

ปี พ.ศ.2536

- |   |                    |                             |
|---|--------------------|-----------------------------|
| 1 | 10-12 ธันวาคม 2536 | ทัศนศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี |
|---|--------------------|-----------------------------|



การจัดรายการวิทยุสถาบันไทยศึกษา

สถาบันไทยศึกษาจัดรายการวิทยุว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับไทยศึกษาเป็นประจำทุกวันอาทิตย์  
ตั้งแต่เวลา 9.30-9.45 น. ทางสถานีวิทยุจุฬาฯ 101.5 เมกกะเฮิรตซ์ โดยเชิญผู้มีความรู้หรือ  
ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เป็นวิทยากร เริ่มจัดรายการมาตั้งแต่ปี 2524 จนถึงปัจจุบัน ปีละ 52 ครั้ง

**ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานต่างประเทศของสถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับไทยศึกษาดังนี้

**๑. ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ผลงานทางด้านไทยศึกษา**

๑.๑ **จัดการประชุมระดับนานาชาติ** สถาบันไทยศึกษาได้ร่วมเป็นเจ้าภาพและให้ความร่วมมือประสานงานจัดการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ดังนี้

๒๕-๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ เป็นเจ้าภาพร่วมกับประเทศอินเดียจัดการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ ๑ ณ ประเทศอินเดีย

๒๒-๒๔ สิงหาคม ๒๕๒๗ เป็นเจ้าภาพร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ จัดการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ ๒ ณ กรุงเทพมหานคร

๓-๖ กรกฎาคม ๒๕๓๐ ให้ความร่วมมือการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ ๓ ณ ประเทศออสเตรเลีย

๑๐-๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๔ ให้ความร่วมมือการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ ๔ ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน

๕-๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๖ ให้ความร่วมมือการประชุมนานาชาติเรื่อง "ไทยศึกษา" ครั้งที่ ๕ ณ ประเทศอังกฤษ

๑.๒ **จัดการประชุมระดับภูมิภาค** สถาบันไทยศึกษาร่วมมือกับศูนย์ชาติพันธุ์ศึกษาของศรีลังกา (International Centre for Ethnic Studies, Sri Lanka) จัดประชุมระดับภูมิภาคดังนี้

ครั้งที่ ๑ เรื่อง "ชนกลุ่มน้อยในประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ : ศรีลังกา พม่า และไทย" วันที่ ๒๕-๒๖ มิถุนายน ๒๕๒๘ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครั้งที่ ๒ เรื่อง "สังคมพุทธบามสงฆและบามวิกฤต" วันที่ ๒๘-๓๐ กรกฎาคม ๒๕๓๗ ณ เมืองแคนดี ประเทศศรีลังกา

## ๒. ร่วมมือทำการค้นคว้าวิจัยและเก็บข้อมูล

### ๒.๑ ร่วมมือกับโครงการไทยศึกษามหาวิทยาลัยชานอย

เนื่องจากสถาบันไทยศึกษามีแผนการส่งเสริมการศึกษาวิจัยเรื่องชนชาติไท จึงเสริมสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกับโครงการไทยศึกษาของมหาวิทยาลัยชานอย จัดทำโครงการวิจัยการจัดทำหมวดคำศัพท์ภาษาไทยชาวไต โดย รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา และ ดร.หว่างเหลียง โครงการการจัดทำพจนานุกรมไตคำ-ไทย โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลวณิชย์ และ ดร.คำเคื่อง และโครงการการเก็บรวบรวม ข้อมูลทางคติชนวิทยา ได้แก่ นิทาน เพลง ภาษิต ตลอดจนวรรณกรรมต่าง ๆ ของชาวไตคำ ไทยาว โดย ดร.หว่างเหลียง ดร.คำเคื่อง และ ศ. คำจ่อง นอกจากนี้สถาบันไทยศึกษาร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "ไทในเวียดนามกับการศึกษาเรื่องชนชาติไท" ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเชิญนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยชานอย และสถาบันเอเชียอาคเนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยชานอยมาเป็นวิทยากร

### ๒.๒ ร่วมมือกับสถาบันชนชาติส่วนน้อยมณฑลยูนนาน

สถาบันไทยศึกษาร่วมมือกับสถาบันชนชาติส่วนน้อยมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จัดทำโครงการวิจัยเรื่องชนชาติไทในหัวข้อการศึกษาวิเคราะห์คำศัพท์ภาษาไทยเหนือ โดย รองศาสตราจารย์ ดร.นววรรณ พันธุเมธา และอาจารย์รุ่งอรุณ อามรดิษฐ์ และลักษณะสังคมและวิถีชีวิตของคนไทในเขตใต้คง สาธารณรัฐประชาชนจีน : ภาพสะท้อนจากวรรณกรรม โดย รองศาสตราจารย์ ดร.ประคอง นิมนานเหมินท์ งานวิจัยทั้ง ๒ เรื่องนี้มีนักวิจัยจากสถาบันชนชาติส่วนน้อย ฯ ร่วมด้วย ๑ คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาว เิงหวา จึงสถาบันชนชาติส่วนน้อยให้ความร่วมมืออนุญาตให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาว มาร่วมค้นคว้าวิจัย ณ ประเทศไทยเป็นเวลา ๑ ปี

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังมีโครงการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมข้าวของชนชาติไท : ภาพสะท้อนจากตำนาน นิทาน เพลง ได้รับทุนสนับสนุนจากเงินทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเฉลิมฉลองวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ๗๒ ปี โครงการวิจัยนี้สถาบันฯ ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไทยศึกษาในต่างประเทศ ในการเก็บข้อมูล เช่น สถาบันชนชาติส่วนน้อยมณฑลยูนนานให้ความสะดวกและร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่เขตใต้คงและยูนนาน และการเก็บข้อมูลในประเทศพม่า ลาว และเวียดนาม คงได้รับความร่วมมือด้วยดีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นกัน

อนึ่ง สถาบันไทยศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จะจัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง  
“ชนชาติไทในเขตใต้คง : นิติทางประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม” ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๓ สิงหาคม  
๒๕๓๗ ณ ห้องประชุมจุมภฏ-บริพัตร อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การสัมมนา  
ครั้งนี้จะมีนักวิชาการจากสถาบันชนชาติส่วนน้อย มณฑลยูนนาน เป็นวิทยากร นอกจากนี้ยังมีผู้ว่าราชการเขต  
ปกครองตนเองใต้คงและเจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ของสถาบันชนชาติส่วนน้อย ฯ ร่วมเป็นวิทยากรด้วย

**แหล่งเงินทุนที่ให้การสนับสนุน**

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1 งบประมาณประโยชน์
  - 1.2 เงินทุนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเฉลิมฉลองสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
2. งบประมาณแผ่นดิน
3. มูลนิธิฟอร์ด
4. มูลนิธิลี
5. มูลนิธิโตโยต้า
6. มูลนิธิไกรศรี-จรรยา นิมมานเหมินท์
7. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด(มหาชน)
8. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน)
9. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
10. เงินทุนมูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
11. เงินทุนราชบัณฑิตยสถาน-สุโขทัย
12. บริษัทการบินไทย จำกัด

จำนวนเงินทุนที่สนับสนุนแต่ละโครงการ จะนำเสนอในที่ประชุมวันพฤหัสบดีที่ 11 สิงหาคม 2537

**ทุนสนับสนุนการจัดสัมมนา/ประชุม/บรรยายพิเศษ**

- สำนักพิมพ์ดอกหญ้า
- จังหวัดสุพรรณบุรี
- มูลนิธิเสฐียรโกเศศ นาคะประทีป
- สมาคมประวัติศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
- สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
- ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา
- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- จังหวัดเพชรบุรี วิทยาลัยครูเพชรบุรี
- มูลนิธิเจมส์ เอช ดับเบิลยู ทอมป์สัน
- บริษัทไทยพาณิชย์ประกันชีวิต จำกัด
- องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

## รายชื่อเอกสารวิชาการของสถาบันไทยศึกษา ที่พิมพ์เผยแพร่แล้วบางส่วน

เกียรติ จิวกุล, สุวัฒนา ธาณานิติ และชนบท นาคีรักษ์. ตลาดกรุงเทพฯ : การขยายตัวและการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๕.

แน่นน้อย ตักศิรี, ณพิศร กฤตติกาภรณ์ และคุณิ แก้วม่วง. พระราชวังและวัง ในกรุงเทพฯ: ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงในรอบ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

เนตรนภิส นาควัชร, ปิยนาง บุนนาค และจุลทัศน์ พยาฆรานนท์. วัดใน กรุงเทพฯ: การเปลี่ยนแปลงในรอบ ๒๐๐ ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ปิยนาง บุนนาค, ดวงพร นพคุณ และสุวัฒนา ธาณานิติ. คลองในกรุงเทพฯ : ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบต่องานกรุงเทพฯ ในรอบ ๒๐๐ ปี (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๕๒๕). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

มุสดี ทิพทัส และมานพ พงศทัต. บ้านในกรุงเทพฯ : รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงในรอบ ๒๐๐ ปี (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๕๒๕). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

เพ็ญศรี ด้ง (และคณะ). วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. ชุดไทยศึกษา เล่มที่ ๑. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

เพ็ญศรี ด้ง (และคณะ). วัฒนธรรมพื้นบ้าน: ศิลปกรรม. ชุดไทยศึกษา เล่มที่ ๒. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

เพ็ญศรี ด้ง (และคณะ). วัฒนธรรมพื้นบ้าน : ภาษา. ชุดไทยศึกษา เล่มที่ ๓. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

ภาวธ บุนนาค. พระบรมนริชโยในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

วรารณ จิวชัยศักดิ์. สถานภาพการศึกษาเรื่องประเพณีไทย: ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต กรุงเทพฯ: สถาบันไทยศึกษา, ๒๕๓๔

สุภาพรณ ณ บางช้าง. ขนบธรรมเนียมประเพณี : ความเชื่อและแนวการปฏิบัติในสมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สุภาพรณ ณ บางช้าง. ทุทธรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

สุวรรณ ธาณานิติ และเนืองน้อย บุญเนตร. โครงการวิจัยเรื่องความคิดและภูมิปัญญาไทยยุคคำ: ร่องรอยความคิดความเชื่อของไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ. โครงการวิจัยเรื่องความคิดและภูมิปัญญาไทย ชุดการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ชลธิชา สุทธินิรันดร์กุล. บรรณานุกรมงานวิจัยเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย, ๒๕๓๖.

**กรุงเทพฯ :** คู่มือธรรมเนียมไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๓. ณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นภาคกลาง. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ระหว่างวันที่ ๓๐-๓๑ มีนาคม ๒๕๓๕ ณ ห้องประชุม สานนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**เพชรบุรี :** พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ระหว่างวันที่ ๒๕-๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๔. ณ ห้องประชุม สานนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ภูมิปัญญาไทย.** เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๖ ณ ห้องประชุม สานนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**สุพรรณบุรี :** ประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรม. เอกสารประกอบการ

**สัมมนาทางวิชาการ** ระหว่างวันที่ ๑๙-๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ ณ จังหวัดสุพรรณบุรี.

**สังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.** เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ ระหว่างวันที่ ๙-๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗. ณ ห้องประชุม สานนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**หัตถกรรมกับวิถีชีวิตไทย.** เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ระหว่างวันที่ ๑๖-๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๕. ณ ห้องประชุม สานนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



**สถาบันไทยคดีศึกษา :**  
**พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม**

**น.ล.วัลลวิภา บุรุษรัตนพันธ์**  
**นักวิจัย ฝ่ายบริหาร 8**  
**สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**



## สถาบันไทยคดีศึกษา : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม

### 1. โครงการไทยคดีศึกษาในยุคแรก : ไทยศึกษาคือองค์ความรู้เรื่องของไทย

จริงหรือไม่หากพูดถึงคำว่า "ไทยศึกษา" ต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างไทยศึกษาในสถาบันวิชาการในประเทศไทย กับไทยศึกษาในสถาบันวิชาการต่างประเทศ

อาจจะมีความเข้าใจกันว่า "ไทยศึกษา" ในสถาบันวิชาการในประเทศไทย เป็นคำที่ใช้เรียกตัวข้อมูล เราศึกษาข้อมูลที่เป็น-อยู่ คือ ชีวิตของเรา ต่างจาก "ไทยศึกษา" ในสถาบันวิชาการต่างประเทศ ที่คำ ๆ นี้ใช้เรียกวิธีการศึกษาข้อมูลหรือเรื่องราวต่าง ๆ ของประเทศที่สาม เหมือนดังเช่นคำอธิบายความหมายของ "area studies" ในประเพณีวิชาการของโลกตะวันตก ซึ่งตามนัยนี้ "ไทยศึกษา" ก็คือกรณีหนึ่งของ "area studies" ซึ่งผู้รับผิดชอบโครงการสัมมนาทรัพยากรด้านวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทยเองก็อ้างว่า "ในประเพณีวิชาการของโลกตะวันตก ความรู้เรื่องต่างประเทศหรือต่างสังคมนั้น มักจะเรียกกันว่า "อาณานิเวศศึกษา" (area studies) ซึ่งหมายถึงการศึกษาเกี่ยวกับอาณานิเวศที่มีเอกภาพทางการเมือง-สังคมในระดับหนึ่ง โดยมีความมุ่งหมายที่จะเข้าใจและอธิบายสถานภาพและบทบาทของหน่วยสังคมหรือการเมืองดังกล่าวนี้ในชุมชนระหว่างประเทศ ตามความหมายเช่นนี้ อาณานิเวศศึกษา จึงกินความทั้งภูมิภาคศึกษา (regional studies) ประเทศศึกษา (country studies) และบางกรณีรวมถึงชุมชนศึกษา (community studies)" (สกว. โครงการสัมมนาทรัพยากรด้านวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย "หลักการและเหตุผล", หน้า 1)

นัยทั้งสองนี้ หากไม่ชัดเจนอาจนำไปสู่ความสับสนในบทบาทและหน้าที่ สถาบันไทยคดีศึกษา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งของแหล่งทรัพยากรด้านไทยศึกษาที่แม้จะมีพัฒนาการมาเป็นเวลา 23 ปี แต่บทบาทของมหาวิทยาลัย, กระแสสังคมไทย และกระแสโลก ที่แวดล้อมสถาบันฯ ทำให้ประเด็นปัญหาเรื่องของไทยนี้เป็นข้อสำคัญในการพิจารณาบทบาท หน้าที่ และศักยภาพของสถาบันฯ อยู่ ณ ขณะนี้

#### การเริ่มต้นโครงการไทยคดีศึกษา

โครงการไทยคดีศึกษาเริ่มต้นปี พ.ศ.2514 เนื่องจากเรื่องนี้เขียนเพื่อ Foreign Area Studies จึงขอชี้ให้เห็นว่าปีที่เริ่มโครงการคือ ปี ค.ศ.1961 นำสังเกตถึงความตื่นตัวทางความคิดและบรรยากาศทางวิชาการของประเทศทางตะวันตกอย่าง สหรัฐอเมริกา เยอรมนี และรวมทั้งญี่ปุ่น ประเทศซึ่งตั้งคำถามกับตัวเองตลอดมาว่าเป็นเอเชียหรือเป็นตะวันตกกันแน่ ต่างสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยของตัวศึกษาวิจัยในลักษณะของ Area Studies เพื่อรู้จักวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของประเทศที่สามกันทั้งสิ้น

ว่ากันว่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐฯ จะต้องปฏิบัติงานด้านทหารและการเมืองในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แต่ไม่รู้เรื่องของประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นเลย องค์ความรู้และข้อมูลในห้องสมุดไม่มีเพียงพอ จึงมีการจัดตั้ง The Army Specialized Training Program ขึ้นมาเพื่อฝึกฝนคนในกองทัพให้พูดภาษาขึ้นต้นง่าย ๆ , มีความรู้ทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมของประเทศหรือพื้นที่ที่ทหารจะเข้าไปปฏิบัติการกิจ และ Civil Affairs Training Program ก็เช่นกันที่จัดตั้งขึ้นสำหรับรัฐบาลอเมริกันในประเทศเยอรมันนี และญี่ปุ่น

นอกจากนี้ The Ethnogeographic Board ในสถาบันสมิธโซเนียน ก็ได้ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นองค์ความรู้ด้านชีวภาพและกายภาพ, ตั้งสภาวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์ และตั้ง The American Council of Learned Societies เป็นองค์ความรู้ทางมนุษยศาสตร์

หน่วยงานเหล่านี้ปิดตัวเองลงเมื่อสงครามเลิก แต่ความต้องการการร่วมมือในการศึกษาแบบหลากหลายสาขาวิชา (multidisciplinary) ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นเรื่องที่แจ่มชัดขึ้นสำหรับนักวิชาการ, มหาวิทยาลัย, มูลนิธิ, ตัวแทนรัฐบาล และประชาชน

ฉะนั้น ในปี 1946 จึงมีการตั้ง The Committee on World Area Research สังกัดสภาวิจัยสังคมศาสตร์ มีประธานกรรมการชื่อ Robert B. Hall มีการศึกษาและวิจัยทางด้านอาณานิคมศึกษาโดย Wendell C. Bennett (1940), Robert B. Hall (1947), Julian H. Steward (1950) และ Wendell C. Bennett (1951) และได้กำหนดอาณานิคมศึกษาต่าง ๆ ดังนี้ Latin American studies, Asian studies, Slavic studies, African studies, The Near and Middle East, และ Contemporary China.

หน้าที่ของคณะกรรมการ คือสำรวจสถานะและความต้องการในการฝึกอบรมและวิจัย, บริหารเงินทุนสนับสนุนการทำวิจัย และเผยแพร่ผลงานวิจัยของนักวิชาการ, จัดให้มีการพัฒนาและการประชุม, กระตุ้นให้มีการทำบรรณานุกรมและบริการช่วยค้น เป็นต้น (อ้างจาก Tsien, Tsuen-hsuei. Area Studies and the Library. U. of Chicago 1966 : 5)

สำหรับมหาวิทยาลัยซึ่งได้รับการสนับสนุนนั้น ยกตัวอย่างเช่น American University มีโครงการศึกษาชื่อ Foreign Area Studies ถึงขนาดตั้งฐานข้อมูล HRAF หรือ Washington Branch of Human Relations Area Files เพื่อผลิตคู่มือศึกษาอาณานิคมต่าง ๆ ที่สำคัญ ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการทหาร โดยได้รับความร่วมมือจากกองทัพ ภายใต้โครงการ United States Military Assistance Program (MAP) ศึกษาวิจัยตั้งแต่ปี 1956 และทยอยตีพิมพ์เผยแพร่ออกมาตั้งแต่ปี 1960 หลายเล่มด้วยกันดังนี้ Area handbook for Germany (1960), Area handbook for Syria (1965), Area handbook for Cambodia (1961), (1968). Area handbook for Brazil (1964), Area handbook for Burma (1968), Area handbook for Malaysia

and Singapor (1965). Area handbook for Panama (1962). Area handbook for Laos (1972). Area handbook series - Isrel; a country study (1970), (1979). และ Area handbook for Thailand (1968), (1971) เป็นต้น

สิ่งที่น่าพูดถึงสำหรับ Area handbook for Thailand ซึ่งมีตัวอย่างว่าได้เก็บข้อมูลอะไรบ้างในนั้น\* (โปรดดูรายละเอียดใน Thailand - Table of Contents ในภาคผนวกที่ 1) คือจุดเริ่มต้นของงานชิ้นนี้นั้น มาจากการศึกษาวิจัยของ Prof. Lauriston Sharp มหาวิทยาลัย Cornell ซึ่งได้ศึกษาข้อมูลจากแฟ้มบันทึกข้อมูล HRAF ในเชิงศึกษาวัฒนธรรมของเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์อื่น ๆ เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ.1956 งานศึกษาของ Prof. Lauriston Sharp นี้ มี Dr. Frank J. Moore และ Dr. Walter F. Vella ผู้โด่งดังในเรื่องประวัติศาสตร์ไทย เป็นบรรณาธิการให้ปรากฏว่างานชิ้นนี้เป็นข้อมูลเบื้องต้นของการศึกษาวิจัยของ The Southeast Asia Program ของมหาวิทยาลัย Cornell มีการออกไปตรวจสอบข้อมูลใหม่ของ HRAF เกี่ยวกับพัฒนาการทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และการทหาร ตั้งแต่ปี ค.ศ.1963 ทั้งนี้ด้วยวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อรู้ศักยภาพของประเทศไทยในการต่อต้านการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อ้างจาก Smith H. H. Area Handbook for Thailand 1968 : Preface)

จริงอย่างที่ว่า เพราะผู้มีส่วนริเริ่มท่านหนึ่งได้เขียนรายงานไว้ว่า

"...ในเรื่องการศึกษาเรื่องเมืองไทย มีผู้สนใจกันมากในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สหรัฐอเมริกา ซึ่งศึกษาและวิจัยในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภาษา สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ศึกษาเรื่องนี้ มีทุนรอนของตนเองเป็นจำนวนมากแล้ว ยังได้รับความช่วยเหลือจากทั้งรัฐบาลและมูลนิธิต่าง ๆ อีกด้วย การดำเนินงานเป็นไปอย่างจริงจัง จนชวนให้คิดว่าต่อไปนี้วิธาดัง ๆ เกี่ยวกับเมืองไทยจะไปรวมอยู่ที่มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อคำนึงว่านักวิชาการชาวต่างประเทศที่สนใจเรื่องของไทยจำนวนไม่น้อย มีความรู้ภาษาไทยดีพอที่จะค้นคว้าวิจัยเรื่องของไทยได้ โดยไม่ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนไทย คนต่างชาติดังภาษาได้เรียนรู้ถึงเรื่องของไทยมากกว่าคนไทยเราเอง..."

(เอกสารไทยคดีศึกษา ป.2 ฉ.2 มิ.ย.2527 : 52 อ้างรายงานการดำเนินงานประเทศสหรัฐอเมริกาของ ดร.นิออน สนิทวงศ์ฯ ม.ค. - เม.ย.2513)

-----  
\* ข้อมูลพื้นฐานมีเรื่อง Historical Setting, Society, Political (Government and Politics), Economic, และ National Security.

ทำไมถึงเป็น "Thai Studies" ไม่เป็น "Asian Studies" ทั้ง ๆ ที่มีโอกาสจะเป็น คือ มีการสนับสนุน และสถานภาพของ Asian Studies ถูกกำหนดให้แล้วว่าเป็น Area Studies อย่างชัดเจน

ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก หนึ่งในผู้มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของความคิดในบรรดาอาจารย์รุ่นใหม่นั้น และเป็นท่านหนึ่งในผู้บริหารสถาบันไทยคดีศึกษาในเวลาต่อมา ได้เล่าถึงภูมิหลังของสถาบันไทยคดีศึกษาตอนนี้ว่า ความจริงในขณะนั้น ยู.พี ที่ฟิลิปปินส์ขานรับเรื่อง Area Studies และเสนอความคิดที่จะให้มีความร่วมมือกันกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในโครงการเอเชียศึกษา ยังอีกทั้งมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ยังเสนอการสนับสนุนสถาบันเอเชียศึกษาอีกแหล่งหนึ่งด้วย มีการปรึกษาหารือกันในกลุ่มระหว่างอาจารย์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (โดยออกชื่อ ดร.พิทยา สาบหุ และ ดร.สมศักดิ์ ชูโต) และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (โดย ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก, ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ และ ดร.นิออน สนิทวงศ์) เพื่อจัดตั้งเป็นสถาบันเดียวกันเพื่อประโยชน์ในด้านการบริหารทรัพยากร ภายใต้ชื่อว่า สถาบันเอเชีย แต่ให้มีการศึกษาเรื่องไทยในนั้นด้วย ทางจุฬาฯ ต้องการเน้นเรื่องของเอเชียโดยไม่นำเรื่องของไทยไปรวมด้วย แต่ทางธรรมศาสตร์เห็นว่า "เอเชียศึกษาไม่ใช่เป็นแกน แกนสำคัญควรจะเป็นเรื่องของไทย" และ ศาสตราจารย์ เสน่ห์ มีความเห็นเป็นส่วนตัวว่า "...เราไม่คิดจะจบที่ไทย แต่ว่าทำไทยศึกษาเมื่อเรามีรากมีฐานเป็นปึกแผ่นแล้ว เราก็จะขยายไปสู่เอเชียศึกษา" (จุลสารไทยคดี ป.6 ฉ.1, พ.บ.2532 : 41) มีการย้ำเน้นเรื่องไทยศึกษาในขณะนั้นว่า ไม่ใช่เพียงสนใจเพื่อว่ารู้จักเมืองไทยเหมือน ๆ กับที่ฝรั่งต้องการรู้จักเมืองไทย ไม่ใช่ลักษณะของการศึกษาความรู้เกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมของประเทศที่สาม แต่ว่าเรื่องไทยเป็นเรื่องชีวิตของเรา เพราะฉะนั้นความสนใจเรื่องไทยก็ควรจะต้องแตกต่างจากที่อื่นศึกษา ไม่ใช่เหมือนจนเราเคยชินกับการถ่ายทอดมาเช่นนั้น ทำให้ไม่รู้จักตัวเองเลย ปฏิบัติกับสังคมและวัฒนธรรมของเราเหมือนกับเป็นบุคคลที่สามไปด้วย

จากความคิด กลายมาเป็นข้อเสนอที่เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนว่า "...การศึกษาสังคมไทยนั้นมีความหมายเป็นสองนัย นัยแรกหมายถึง การรวบรวมศึกษาค้นคว้าทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เกี่ยวกับสังคมไทย เป็นการขยายขอบเขตแห่งความรู้ทางสังคมไทยให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องของอดีตและปัจจุบัน นัยที่สองหมายถึงการสอน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นมาสู่นักศึกษาของมหาวิทยาลัย...การสอนวิชาด้านสังคมไทยนั้นพึงรวมกับวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น โดยสนับสนุนให้อาจารย์แต่ละสาขาวิชานำหลักวิชาในสาขาของตนมาใช้อธิบายในเรื่องเมืองไทยให้มากยิ่งขึ้น" (จุลสารไทยคดีศึกษา ป.6 ฉ.1 พ.บ.2532 : 8-9) และในที่สุดโครงการไทยคดีศึกษาก็ตั้งขึ้นตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 2514 มี ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และ ดร.นิออน สนิทวงศ์ เป็นผู้อำนวยการ (รายละเอียดโครงการและโครงสร้างโปรดดูในภาคผนวก 2) และในปี พ.ศ.2518 ก็ได้รับการจัดตั้งเป็นสถาบันไทยคดีศึกษา ตาม พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยศาสตร์

เมื่อวิเคราะห์จากกิจกรรมและผลงานของสถาบันไทยคดีศึกษาในระยะเริ่มแรก (โปรดดูในภาคผนวก 3 รายชื่องานวิจัยและสิ่งตีพิมพ์ของสถาบัน) อาจกล่าวได้ว่า สถาบันไทยคดีศึกษาเป็นผู้บุกเบิกการศึกษาเรื่องไทย "ไทยศึกษา" ในความหมายแรกนี้คือ การศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อเป็นองค์ความรู้เรื่องของไทย ในแง่มุมทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และวรรณคดี เสมือนการรวบรวมความเป็นไทยนี้เท่ากับการรวบรวม "อำนาจ" ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมหลักของจักรวรรดินิยมในขณะนั้น ที่ให้ความหมายความเป็นไทยว่าเป็นอำนาจต่อต้านการเปลี่ยนแปลง (โปรดดูจากบทบาทของ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ และบทบาทของหนังสือสังคมศาสตร์ปริทรรศน์) ทั้งนี้ น่าสังเกตว่า แม้จุดมุ่งหมายของไทยคดีศึกษาในยุคแรกนั้นต้องการจะปฏิรูปความคิด "ไม่ลอกตำราฝรั่ง" แต่ก็เห็นและได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีของฝรั่ง คือวิธีการศึกษาแบบ Area Studies มาเป็นแนวทางจัดตั้งโครงการเพื่อรวบรวมข้อมูลหรือองค์ความรู้เรื่องไทย ในยุคนี้สังเกตได้ว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีบทบาทสนองตอบโครงการไทยคดีศึกษาเป็นอย่างดีเหมือนเทคโนโลยีของตะวันตกที่เน้นเรื่อง "Area Studies and the Library" อย่างควบคู่กันไป สถาบันเรามีข้อมูลว่าใครทำอะไรที่ไหน มีศักยภาพพอในการบริการข้อมูลและพื้นฐานประวัติศาสตร์ งานวิจัยที่เกิดขึ้นโน้มไปในทางการวิจัยขั้นพื้นฐาน (Basic Research) ซึ่งเกิดขึ้นตามตรรกะของวิชา และตอบสนองการพัฒนาการเรียนรู้ สร้างคนให้เป็น "ผู้เชี่ยวชาญด้านไทย" ในสาขาของตนมากกว่าจะเป็นการสร้างเสริมการระดมนักวิชาการสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์ นับว่าเป็นการเพิ่ม/ขยายองค์ความรู้ที่จะไปปรับเปลี่ยนวิชาความรู้ที่จะถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป และมองปัญหาโดยยืนอยู่บนพื้นฐานของสังคมและวัฒนธรรมไทย ตรงนี้เองที่ทำให้พูดได้ว่า "ไทยศึกษา" ที่ธรรมศาสตร์ในระยะนั้นไม่ใช่ Area Studies อันมีองค์ประกอบที่สำคัญคือเน้นการวิจัยแบบสหสาขาวิชา ไทยคดีศึกษาที่ธรรมศาสตร์เกิดขึ้นเพื่อตั้งรับวิธีการศึกษาโลกที่สามของสถาบันวิชาการต่างประเทศ (หรือที่ในโครงการนี้อาจจะเรียกว่าเป็น Foreign Area Studies) แต่ตั้งรูกในเชิง Country Studies ของตัวเอง

## 2. สถาบันไทยคดีศึกษาในฐานะ สถาบันวิจัยกลางของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มีคำสั่งมหาวิทยาลัยในปี 2520 กำหนดให้สถาบันไทยคดีศึกษาทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีอิทธิพลต่อสถาบันไทยคดีศึกษาคือ นโยบายมหาวิทยาลัย นโยบายรัฐบาล และอิทธิพลของ Global System ในรูปของนโยบายต่างประเทศ

ตั้งแต่ในช่วงปี 2518-2519 รัฐบาลเสนอให้ใช้แผนระบบงานวิจัยตามเป้าหมายทางเศรษฐกิจ และในที่สุตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ทบทวนบทบาทของมหาวิทยาลัยในการวิจัยแล้วจึงกำหนดแนวทางว่าแผนการวิจัยในระยะ 5 ปี จะเน้นหนักที่การวิจัยเพื่อการพัฒนาชนบท พร้อมกันนั้นมูลนิธิรีออคกีเฟลเลอร์ ซึ่งมีชื่อว่าเป็นความสนับสนุน Area Studies ของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างดี เสนอมหาวิทยาลัยที่จะช่วยเหลือ

"การศึกษาเพื่อการพัฒนา" จึงเข้ามามีบทบาทในโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชนบทและสังคมของสถาบัน  
ไทยคดีศึกษา ถึงตรงนั้นนโยบายการวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษาจึงออกมาเป็น 2 แนว คือ

1) จัดสรรเงินทุนเพื่อการวิจัยตามหลักสูตรการเรียน-การสอน ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์  
มีข้อนำคิดสำหรับวิธีนี้คือ การเรียน-การสอนในมหาวิทยาลัยถูกแบ่งแยกออกเป็นหลายสาขาตามวิธีการจัด  
การศึกษาให้ทันสมัยแบบต่างประเทศ บางสาขาวิชาไม่ต่อเนื่องกัน ตรงนี้เองที่ทำให้การให้ทุนวิจัยมีลักษณะ  
เป็นเบี้ยหัวแตก เพราะไม่สามารถวางโครงการในลักษณะที่เป็นการประสานให้เป็นสหสาขาวิชาได้ การ  
เปิดหลักสูตรวิชาโท-ไทยศึกษา ที่เริ่มได้ในปี 2528 นั้น เป็นความพยายามให้อาจารย์และนักศึกษามอง  
ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมโดยใช้คำอธิบายจากการศึกษาเรื่องไทย และเป็นการเสริมสร้างให้ก้าวข้ามวิธีการ  
ที่เรียกว่า "by discipline" มาใช้วิธีที่เรียกว่า "by area" ภายใต้การฝึกฝนเรียนรู้ตามหลัก  
สูตรวิชาโท-ไทยศึกษา (โปรดดูรายละเอียดหลักสูตรวิชาโท-ไทยศึกษา ได้ในภาคผนวกที่ 4)

2) ส่งเสริมการวิจัยทางด้านการพัฒนา โดยกำหนดประเด็นปัญหาให้ชัดเจน (problem  
orientation)

อนึ่ง ในการประชุมสัมมนาเรื่อง "ทรัพยากรด้านวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย" ครั้งนี้ สกว.  
ได้มอบหมายให้สถาบันไทยคดีศึกษาเสนอรายงานโดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องที่ย่อมาคือ "การวิจัยเกี่ยวกับ  
ต่างประเทศ ๓ สถาบันไทยคดีศึกษา" และได้เสนอให้ความหมายของ "วิเทศคดีศึกษา" (Foreign  
Area Studies) ว่าหมายถึงการศึกษาทั้งเกี่ยวกับต่างประเทศโดยตรง และที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์  
ระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านและประเทศคู่ค้ารายสำคัญ ๆ

บทบาทของสถาบันฯ ตั้งแต่เปลี่ยนสถานภาพนั้นเกี่ยวข้องกับ "วิเทศคดีศึกษา" ในความหมาย  
ที่ให้มามากขึ้นในตอนนี้ แต่ก็ยังเป็นไปในเชิงตั้งรับ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมสำคัญ ๆ ในช่วงนี้ อาทิเช่น

1. กรณีการตอบรับการสนับสนุนจากมูลนิธิ/องค์กรต่างประเทศ เพื่อดำเนินกิจกรรมของ  
สถาบัน รายละเอียดโปรดดูในภาคผนวกที่ 5 แต่จะยกตัวอย่างบางรายการ ณ ที่นี้

ระยะเวลา	แหล่งสนับสนุน	กิจกรรม
2521-2522	มูลนิธิฟอร์ด, มูลนิธิเอเซีย, มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์	โครงการวิจัยเรื่องพัฒนาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
2526-2528	มูลนิธิเอเซีย	โครงการศูนย์สนเทศเพื่อการวิจัยไทยคดีศึกษา
2527	มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์	โครงการสัมมนานโยบายการพัฒนาประเทศ
2528	มูลนิธิโพล์สวาเกิน	โครงการสัมมนาไทย-ยุโรปเป็น III

2. กรณีการให้ความร่วมมือในการวิจัยและรับนักวิจัยชาวต่างชาติเป็น Visiting Scholar ที่สถาบันฯ รายละเอียดมีในภาคผนวกที่ 6 แต่จะยกตัวอย่างบางคน ณ ที่นี้

นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลา
Andrew K. Collard	Australian	Economic and Social Behavior in Thai Village - A Micro Study	พ.ค.22-ธ.ค.23
Eiji Murashina	Jap.	Rural Development and Local Leaders in Thailand	มี.ค.23-มี.ค.25
Jame A. Ransay	U.S.A.	Development and Under-development in Rural Thailand	ก.ย.20-ส.ค.21
Ellen Kinney Johnson	U.S.A.	Domestic Relationship in Sub-urban Bangkok	ต.ค.22-ต.ค.23
Shirley A. Downs	Br.	The Social and Economic Effects on Thai Rural Society of Modernisation of Agriculture with Special attention to the Introduction of New Technology	ต.ค.22-ส.ค.24
Kunio Kawakami	Jap.	Urban Areas and Urban Society in Thailand	เม.ย.24-เม.ย.26



อย่างไรก็ตามการขยายฐานะของสถาบันฯ เปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรื่องไทยในเชิงรุก ขึ้นมาบ้าง ดังโครงวิจัยของปีงบประมาณ 2523 เรื่องหนึ่งชื่อ "วิวัฒนาการของพิธีทำ "ขวัญ" ของ คนไท(ย) กลุ่มต่าง ๆ" ซึ่งผู้วิจัยระบุสถานที่เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คนไท และทำ documentary research ในรัฐอีสาน ประเทศอินเดีย และคนไทในพม่า เพื่อเข้าใจสภาพสังคมไทโบราณ และอีก โครงการหนึ่งชื่อ "ทหารกับสังคมนิคมในพม่า" ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาประเด็นปัญหาเรื่องการดำเนิน นโยบายเศรษฐกิจในแนวทางสังคมนิยมของทหารพม่าในประเทศพม่าเพื่อนบ้านใกล้ชิดของไทย แม้ระดับของการวิจัยทั้งสองโครงการยังเป็น "by discipline" อยู่

บทบาทในเชิงรับของ "ไทยศึกษา" นับตั้งแต่ขยายฐานะและได้เกี่ยวข้องกับผูกพันกับ Foreign Area Studies มากขึ้นนี้มีผลต่อกิจกรรมบางกิจกรรมที่สมควรกล่าวถึง อันจะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ เรื่องไทยในแง่ของ Country Studies คือ

1. โครงการศูนย์สนเทศเพื่อการวิจัยไทยคดีศึกษา (ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนส่วนหนึ่งจากมูลนิธิ เอเชียบ ในช่วงปี 2526-2528) เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างองค์ความรู้ ตัวสารสนเทศและการประมวล สามารถทำให้ประเมินได้ถึงสถานภาพความรู้ บทบาทความรับผิดชอบของศูนย์สนเทศเพื่อการวิจัยไทยคดี-ศึกษา มี 2 ระดับ

ก. ในฐานะเป็นหน่วยประสานงานกลางของข่ายงานสนเทศไทยศึกษา : งานในหน้าที่ คือการประสานความร่วมมือกับหน่วยประสานงานภาคในการรวบรวม วิเคราะห์ จัดระบบข้อมูล เพื่อ สร้างฐานข้อมูลไทยศึกษาเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยผู้ประสานงานภาคจะทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับแหล่งสนเทศในภูมิภาคที่รับผิดชอบในการรวบรวมข้อสนเทศส่งให้กับสถาบันไทยคดีศึกษา ข้อสนเทศ ที่รวบรวมนี้มีประมาณ 5 แส่นรายการ ซึ่งศูนย์สนเทศฯ ได้แยกข้อสนเทศที่เป็นงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ มาดำเนินการเป็นอันดับแรก โดยการจัดพิมพ์เป็นสหบรรณานุกรม 2 ชื่อเรื่องคือ "สหบรรณานุกรมงานสำรวจ ศึกษาค้นคว้า วิจัย" และ "สหบรรณานุกรมวิทยานิพนธ์" ทั้ง 2 เรื่องกำหนดออกเป็นรายปี นับตั้งแต่ ฉบับปี 2526 เป็นต้นมา

ข. ในฐานะที่เป็นศูนย์สนเทศเฉพาะแขนง เป็นการดำเนินงานในบางส่วนของห้องสมุด สถาบันไทยคดีศึกษาเดิม และเสริมงานในส่วนที่เป็นแหล่งชี้แนะข้อสนเทศไทยศึกษา

ข้อมูลสำคัญในฐานะศูนย์สนเทศเฉพาะแขนง ซึ่งนักศึกษาและนักวิชาการต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศเพื่อนบ้านมาขอใช้บริการคือ เอกสารชั้นต้นหมวด Foreign Office ใน Public Record ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นเอกสารราชการ จดหมายโต้ตอบ รายงานการทูต รายงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษในสมัยปลายรัชกาลที่ 4 - สิ้นสงครามโลก ครั้งที่ 2 ซึ่งสถาบันฯ เก็บรวบรวมไว้ตั้งแต่สมัยยังเป็นโครงการไทยคดีศึกษา

ยกตัวอย่าง คน - ชื่อเรื่อง ที่ใช้บริการ

Mathew Copeland, Australian Nat. U., Political Change in Siam

Bruce Lockhart, Cornell U. วิวัฒนาการของระบอบการปกครองอันมี

พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

Andrew Anthony, National U. of Singapore.

Mala Sathean, U. of Malaya. The Beginning of Change in Northern

Thailand, 1867-1910

ฯลฯ

ปัจจุบันการดำเนินงานศูนย์สนเทศฯ มีปัญหาซึ่งสามารถแยกให้เห็นเป็นประเด็นได้ดังนี้

ก. ปัญหาในการดำเนินงานของฝ่ายงานสนเทศไทยศึกษา

ฝ่ายงานสนเทศไม่สามารถดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งศูนย์สนเทศฯ

เนื่องจาก "คณะกรรมการปฏิบัติการสนเทศไทยศึกษา" มิได้รับการรับรองตามกฎหมายอย่างทันต่อเหตุการณ์ทำให้การประสานความร่วมมือของเครือข่ายเสื่อมถอยลงไปตามกาลเวลา นอกจากนี้การดำเนินการด้านช่วยงานจำเป็นต้องใช้เงินและบุคลากรผู้ซึ่งมีความรู้และความเข้าใจงานนี้เป็นอย่างดี แต่สถาบันฯ ไม่สามารถหาปัจจัยเหล่านี้มาสนับสนุนได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นผู้รับผิดชอบศูนย์สนเทศฯ จึงไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้แต่เบื้องต้น

อย่างไรก็ตาม ศูนย์สนเทศฯ ยังคงให้บริการข้อมูลสารสนเทศตามศักยภาพจะเอื้อให้ได้ คือ การให้บริการสืบค้นสนเทศจากสหบรรณานุกรมวิจัย สหบรรณานุกรมวิทยานิพนธ์ และเครือข่ายค้นอื่น ๆ ในศูนย์สนเทศฯ รวมทั้งจากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งในบางกรณียังไม่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างถูกต้องครบถ้วน และรวดเร็วได้

ปัญหาการดำเนินงานฝ่ายงานสนเทศไทยศึกษาได้ถูกนำเสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการประจำสถาบันเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2531 และที่ประชุมมีมติให้ลดขอบเขตของสนเทศไทยศึกษา เหลือเพียงข้อมูลสารสนเทศประเภทวิจัย ซึ่งหมายถึงงานที่ได้รับทุนวิจัย งานที่มีการตีพิมพ์ และงานที่มีการนำเสนอในที่ประชุม นอกจากนี้ยังรวมข้อมูลสารสนเทศประเภทวิทยานิพนธ์ปริญาโทและปริญาเอกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องไทย ทั้งที่ทำในประเทศและต่างประเทศ ถ้าเป็นไปได้ให้ขยายข้อมูลสารสนเทศงานเขียนต่าง ๆ ที่จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย

ข. การจัดการกับข้อสนเทศที่สะสมอยู่

ในระยะเริ่มต้นนั้น ขอบเขตการรวบรวมที่กำหนดไว้กว้างขวางมาก โดยครอบคลุมข้อสนเทศทุกประเภทที่เกี่ยวกับไทยศึกษา ดังนั้นข้อมูลที่ได้มาในช่วงนั้น จึงมีประมาณมหาศาล (ประมาณ 5 แสนรายการ) แต่ข้อมูลเหล่านี้ไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ในการลงรายการด้วยมาตรฐานเดียวกัน จึงทำให้การดำเนินการขั้นตอนต่อไปกับข้อมูลนี้เป็นไปได้ยาก เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บและให้บริการสืบค้นข้อมูล

ในทำนองเดียวกัน รายชื่อสิ่งพิมพ์ใหม่ที่ศูนย์สนเทศฯ ได้รับมาจากหน่วยงานภายนอกนั้น (เครือข่ายที่ยังเหลืออยู่) ส่วนใหญ่จะไม่ได้แยกประเภทว่าเป็นงานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ หรือไม่ได้ระบุหัวเรื่อง หรือคำแทนสาระของเนื้อหาแต่ละรายการบรรณานุกรมไว้ บางรายการให้รายการบรรณานุกรมไม่ครบถ้วน เหล่านี้เป็นปัญหาในการปฏิบัติภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะต้องทำการคัดเลือกรายการบรรณานุกรม แล้วจึงทำการคัดลอก ในกรณีเช่นนี้ศูนย์สนเทศฯ ได้เคยส่งเจ้าหน้าที่ออกไปตรวจสอบกับแหล่งสนเทศที่เป็นเจ้าของสิ่งพิมพ์นั้น แต่ก็ประสบปัญหาในการเข้าถึงแหล่งสนเทศ

2. โครงการสัมมนาไทย-ยุโรปเป็น III เรื่องหมู่บ้านกับรัฐในไทยศึกษา หรือ Village and State in Thai Studies (ได้รับทุนอุดหนุนจากมูลนิธิ Stiftung Volkswagenwerk ปี 2528) เป็นความพยายามอีกครั้งหนึ่งของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ เพื่อพิจารณาทบทวนความรู้เรื่องรัฐกับโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย ทั้งในกรอบความคิด ข้อมูล และลักษณะจำเพาะเจาะจงของพื้นที่ ซึ่งเป็นแนวทางการศึกษาใหม่เรื่อง Community Studies ในไทยศึกษา ซึ่งเป็นระดับจุลภาคใน "Area Studies"

นักวิชาการและหัวข้อเรื่องในโครงการสัมมนาค้างนี้ ได้แก่

1. Village and Community in Southeast Asia by Jeremy H. Kemp. University of Kent at Canterbury.
2. The Thai State, the Development of Capitalism, and the Rural Areas in Thailand by Peter F. Bell. State University of N.Y.
3. State and Village Transformation under Rama V : Case Study of Village in Sakornnakorn by Surat Warangkarat. Sakornnakorn Teachers' College.
4. State, Village, and Irrigation in Thailand by Han ten Brummelhuis. University of Amsterdam.

5. Space and Time : A New Paradigm for Village Research in Thailand by Ernest E. Boesch. University of the Saar.
6. Image of Two Post-Traditional Thai Villages : Settlement Pattern, Transparency and Social Cohension by Phornchai Sripraphai and Kathleen Sripraphai.
7. Peasant, Traders and the State in Thailand by Hans-Dieter Evers, Rudiger Korff, and Suparb Pas-Ong. University of Bielefeld.
8. Village into State and State into Village : The Rural Development Entry by Philip Hirsch. University of London.
9. The Role of the State in The Transformation of Thai Seaside Villages into International Tourism Resorts. by Ralph D. Wahnschafft.
10. The Political Economy of Thai Peasantry : A Case of the Farmers' Federation of Thailand (FFT), 1973-1976. by Kanjana Kaewthep. Chulalongkorn University.
11. Local Power and Rural Differentiation by Andrew Turton. University of London.
12. Social Change, Social Networks, and Political Behavior. by Chartchai Na Chiangmai. National Institute of Development Administration.
13. State, Rural Development and Social Reproduction in a Northern Thai Village by Chayan Vaddhanaphuti. Chiangmai University.
14. Access to Agricultural Labor : Conflicts in Rural Northern Thailand. by Anan Ganjanapan. Chiangmai University.
15. The Beach and the Community : Tourism Development on the Islands of Southern Thailand by Erik Cohen. Hebrew University of Jerusalem.

จากปี 2520 สถาบันไทยคดีศึกษา ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีโครงสร้างที่แน่นชัดขึ้น ในการแบ่งส่วนราชการของมหาวิทยาลัย มีการศึกษาเรื่องของไทยที่แจ่มชัดขึ้นในแง่ที่เป็นข้อมูล และมีการพัฒนาทางด้านวิธีการศึกษา แต่ก็ยังมีปัญหาเนื่องจากไม่มีการสานต่อนโยบาย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดความซ้ำซ้อนทางด้านการบริหารการวิจัยในมหาวิทยาลัย เช่น การเกิดสถาบันวิจัย 'area' อื่น ๆ งานวิจัยที่ซ้ำซ้อนอยู่ตามคณะ รวมทั้งเรื่องที่มีมหาวิทยาลัยเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ โดยกำหนดการบริหารการวิจัยในมหาวิทยาลัยอยู่ที่รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย เหล่านี้เป็นปัญหาทางด้านโครงสร้างของมหาวิทยาลัย บรรยากาสทางวิชาการเช่นนี้ คือสิ่งที่จะหยิบยกมากล่าวถึงในหัวข้อที่ 3

3. สถาบันไทยคดี ในยุคภูมิภาคศึกษา : พิจารณาจากภายนอก,  
และเป็นยุคโครงสร้างสับสน : พิจารณาจากภายในมหาวิทยาลัย

ในปี พ.ศ.2530 เป็นปีที่ 20 ของการรวมกลุ่มอาเซียน ขณะนั้นอาเซียนได้ให้ความสนใจ 'area' ในทัศนะที่เปิดกว้าง มีการตั้งคณะกรรมการเศรษฐกิจเพื่อศึกษาและติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่อง การเงิน-การธนาคาร, เกษตรกรรม-ป่าไม้, อุตสาหกรรม แรงธาตุ และพลังงาน, การขนส่งและสื่อสาร, และการค้าและการท่องเที่ยว ได้ฉันทัด ก็มีการตั้งคณะกรรมการอีกชุดหนึ่ง เพื่อดูแลด้านวัฒนธรรมและสารสนเทศ, พัฒนาการทางสังคม, และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ ถือว่าเป็นการเปิด 'area' ในมิติใหม่ที่เด่นชัดในเรื่องของสหสาขาวิชา

พัฒนาการของสถาบันไทยคดีศึกษาในห้วงเวลานี้สะท้อนการมองเรื่องไทยศึกษาของนักวิชาการไทยจากบริบทภายนอกประเทศ/สังคม สาเหตุประการหนึ่งเป็นเพราะตัวผู้บริหาร นอกจากตัวผู้บริหารสถาบันฯ จะเห็นความสำคัญ ว่าสถาบันไทยคดี จะต้องแสดงให้เห็นบทบาทนโยบายปฏิบัติ (Policy Oriented) แล้ว ผู้นำสถาบันฯ ในขณะนั้นมาจากสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีหน้าที่เสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทย ในเวลานั้นเมื่อพูดถึงพัฒนาการเศรษฐกิจ บ่อมจะหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงกระแสของการร่วมมือกันและการรวมตัวทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค (Regionalization) เสียมิได้ เพื่อตอบสนองกระแสโลก อย่างน้อยเราควรมองค้ความรู้ว่าประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกันและประเทศคู่ค้ารู้เรื่องไทยอย่างไรบ้าง หัวข้อทางวิชาการหัวข้อหนึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายนี้ได้คือการสำรวจและประเมินการศึกษาเรื่องของไทย ในบรรดากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ดังนั้นจึงมีการจัดประชุมระหว่างประเทศเรื่อง "Thai Studies in ASEAN : State of the Arts" ขึ้นทันทีในปี 2530 นั่นเอง

ข้อสรุปคร่าวๆ พอเพียงแก่การบันทึกข้อมูลไว้ ณ ที่นี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเราต่างรู้เรื่องราวของกันและกันน้อยมาก ด้วยปัญหาต่าง ๆ เช่น ภาษา เงินทุน ความริบเร่งพัฒนาประเทศด้วยการลงทุนด้าน infra-structure เพื่อเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากกว่าการลงทุนด้านการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มีรายละเอียดของการสัมมนาใน จุลสารไทยคดีศึกษา ป.5 ฉ.1 มิ.ย.2530 : 135-141.

ไทยศึกษาในประเทศมาเลเซีย : การศึกษาเรื่องของไทยในมาเลเซียอยู่ในขั้น immatured stage โดยเหตุว่าในระดับมหาวิทยาลัยมีวิชาที่เกี่ยวกับประเทศไทยน้อยมาก เช่น ประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ และมีการเปิดสอนภาษาไทยเป็นวิชาเลือกบ้าง วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องเมืองไทยก็มีน้อยมาก ดร.โอมาร์ ฟารุก ได้เสนอว่าทั้งนี้เป็นเพราะขาดคนที่รู้เกี่ยวกับเมืองไทย ดังนั้นในอนาคต ถ้าจะมีการแลกเปลี่ยนอาจารย์ หรือมีทุนการศึกษาจากรัฐบาลให้ศึกษาเรื่องไทยก็คงจะมีการศึกษาเกี่ยวกับประเทศไทยมากขึ้น

ไทยศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย : ไทยศึกษาในอินโดนีเซียอยู่ในสภาพที่ใกล้เคียงกับมาเลเซีย คือนับว่าอยู่ในระดับต่ำมาก ไม่มีโปรแกรมทางไทยศึกษาโดยตรง แต่วิชาที่เกี่ยวกับประเทศไทยจะเปิดสอนในโปรแกรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็จะหนีไปทางเรื่องการเมืองและเศรษฐกิจไทย Dr. Mohtar Mas'ood ชี้ให้เห็นว่าการศึกษการเมืองไทยมีแรงกระตุ้นมาจากบริบททางการเมืองทั้งในประเทศไทยและในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น การเคลื่อนไหวทางการเมืองสมัย 14 ตุลาคม 2516 สงครามในเวียดนาม สงครามระหว่างเวียดนามและเขมร เหตุการณ์เหล่านี้เป็นหัวข้อสัมมนาในวิชาการเมืองปัจจุบันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ไทยศึกษาในประเทศฟิลิปปินส์ : Dr. Artemio Palongpalong เสนอว่าแม้ว่าไทยศึกษาจะไม่ได้เปิดเป็นวิชาเอกโดยตรง แต่ก็มีการศึกษาเรื่องของไทยในหลายมหาวิทยาลัย เช่น University of Sto เป็นวิชาเอกระดับปริญญาตรีทางเอเชียศึกษา ซึ่งนักศึกษาสามารถจะเลือกไทยศึกษาเป็นเรื่องเฉพาะได้ใน University of the Philippines มีศูนย์เอเชียศึกษา (Asian Studies) และมีการเปิดสอนเอเชียศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งไทยศึกษาเป็นส่วนสำคัญของโปรแกรมนั้น

ไทยศึกษาในประเทศสิงคโปร์ : สิงคโปร์จะเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่มีการศึกษาเรื่องไทยอย่างจริงจังที่สุดในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย มีวิชาเกี่ยวกับประเทศไทยเปิดสอนในหลายแผนกหลายคณะ เช่น ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ครอบคลุมแง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรมไทยด้วย ผิดกับไทยศึกษาในประเทศอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เช่น ในคณะสังคมวิทยามีวิชา Ethnography of Southeast Asia ซึ่งเน้น Thai Ethnography ในระดับปริญญาโทมีวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับเมืองไทย แต่ก็ใช้แหล่งข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่ไม่ได้มาเก็บข้อมูลในเมืองไทย

นอกจากนั้นที่สิงคโปร์ยังมีสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ISEAS) ซึ่งเป็นสถาบันที่ให้การวิจัยสนับสนุนการค้นคว้าเรื่องต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดร.อาณันท์ ราชชา ซึ่งให้เห็นที่ผ่านมานั้น คนที่ขอทุนวิจัยเรื่องเมืองไทยก็มักจะเป็นคนไทย แต่ปัจจุบันนี้เริ่มจะมีคนสิงคโปร์สนใจทำวิจัยเรื่องไทยมากขึ้น

นอกจากนี้แล้ว ในปีเดียวกันนั้นเอง ก็ได้จัดการประชุม ASEAN forum for Muslim social scientist มีการรับ Visiting Scholar ทำวิจัยเรื่อง "Comparative Studies on Development Stage and Structural Changes of Manufacturing Industries in ASEAN Countries" คือ Mr. Kazumi Yamamoto (2531-2532) พร้อมกับมีการสนับสนุนนักวิจัยประจำสถาบันไปศึกษา "การศึกษาเรื่องไทยในประเทศญี่ปุ่น" (2530)

ได้กล่าวไว้ในตอนแรกแล้วว่า ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ ได้มีปัญหาคะทบกระเทือนถึงโครงสร้างและหน้าที่ของสถาบันฯ และเกี่ยวโยงมาถึงปัญหาการหันมาทบทวนตัวเองว่า "ไทยศึกษา" คืออะไร

#### ปัญหาโครงสร้างและหน้าที่ของสถาบันไทยคดีศึกษาภายในประชาคมธรรมศาสตร์

โครงสร้างตั้งแต่ปี 2520 มหาวิทยาลัยกำหนดให้สถาบันไทยคดีศึกษาเป็นศูนย์กลางการวิจัยของมหาวิทยาลัย มีหน้าที่ช่วยส่งเสริมการวิจัยให้กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ด้วยวิธีผนวกเอาเรื่องเกี่ยวกับการบริหารวิจัยของอาจารย์ทุกคณะในมหาวิทยาลัยมารวมอยู่ด้วยกัน สถาบันฯ ได้กลายมาเป็นผู้บริหารเงินวิจัยซึ่งได้รับจากกระทรวงการคลังฯ นำมาแจกจ่ายให้อาจารย์คณะต่าง ๆ ที่ต้องการทำวิจัย โดยเสนอโครงการวิจัยมาให้สถาบันฯ พิจารณาตามมาตรฐานและกระบวนการ แต่ทว่าตั้งแต่ปี 2525 เป็นต้นมาบทบาทของสถาบันฯ ได้ถูกลดลงโดยลำดับจากงบประมาณที่มีได้เพิ่มขึ้น และอัตราค่าสิ่งของที่ในขณะเดียวกันคณะต่าง ๆ ก็ได้รับการยินยอมให้ตั้งและบริหารงบประมาณวิจัยของตนเองอีกด้วยต่างหากจากสถาบันไทยคดีฯ เป็นการทำงานวิจัยของตนเอง สถาบันวิจัยเรื่องอื่น ๆ ก็ได้รับงบประมาณทำงานวิจัยของตนเองจำนวนมากเท่ากับที่ "สถาบันกลาง" จะแจกจ่ายให้อาจารย์คณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังมีการตั้งตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยขึ้นมาดูแลสถาบันไทยคดีฯ อีกต่อหนึ่ง โดยที่ก็มิได้แก้ไขระเบียบการที่กำหนดให้สถาบันไทยคดีฯ เป็นศูนย์กลางการวิจัยของมหาวิทยาลัย และสถาบันฯ เวลานี้ก็ยังทำหน้าที่เป็น Clearing House สำหรับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทั้งหมด รวมทั้งส่งเสริมมาตรฐานงานวิจัยของมหาวิทยาลัยด้วยการเป็นผู้กำหนด ดำเนินการตามมาตรการเพื่อมาตรฐานนั้น

ปัญหาโครงสร้างที่อ้างถึงนี้ ต้องการเพียงเพื่อบอกว่าส่วนหนึ่งได้สร้างปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการจัดสรรเงินทุนวิจัย สถาบันไทยคดีฯ ทำงานอย่าง bottom up มากเกินไป ทำให้การจัดสรรเงินทุนวิจัยเป็นเบี้ยหัวแตก และหน้าที่ตรงนี้ทำให้ใครจะถามว่าไม่ได้ว่า "ไทยศึกษา" คืออะไร หากพิจารณาจากรายชื่อโครงการวิจัยของสถาบันไทยคดีฯ 18 โครงการ ทั้งหมดในปีงบประมาณ 2531 เป็นตัวอย่างที่สนับสนุน

1. การศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนเพื่อรับกับการแปรเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรกรรมสู่ชุมชนอุตสาหกรรม (ปีที่ 2)
2. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยยุคปัจจุบัน พ.ศ.2475-2525 (ปีที่ 2)
3. การศึกษาเกณฑ์ปกติความสามารถทางวิชาการของนักศึกษาปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัย เพื่อให้คำปรึกษาและแนะแนว
4. การศึกษาและกำหนดอายุโบราณสถานคู่วิเญน้อย อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
5. วิวัฒนาการเมืองสุพรรณ : ฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างเมืองแถบตะวันตกของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง
6. บรรณนิทัศน์ผลงานของศาสตราจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
7. การทดลองเบื้องต้นของการกำจัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าบ้านวังสิต โดยใช้ผักตบชวา ธูปฤาษี และสาหร่ายไฟ
8. การประยุกต์ใช้เครื่องมือพัฒนาการประมวลภาษาภายใต้ระบบยูนิกซ์เพื่อการสร้างซอฟต์แวร์ วิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทย
9. การสังเคราะห์และกิจกรรมทางชีววิทยาของอนุพันธ์ฟีโรลีน
10. ข่าวโทรทัศน์ : สภาพแวดล้อมไทย วิธีการแพร่กระจายและการรับรู้
11. การสื่อสารการเมืองในชุมชนที่มีสตรีเป็นผู้นำ
12. ศึกษาผลกระทบของการพัฒนา
13. การวิเคราะห์ความผิดปกติทางการพูดของเด็กไทยเชิงภาษาศาสตร์
14. แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ
15. โบราณคดีลุ่มน้ำเมย
16. สารสังเคราะห์ผลงานของ ศาสตราจารย์ บัณฑิต อึ้งผากรณ์
17. วัฒนธรรมองค์การต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจในประเทศไทย
18. ลักษณะงานแปลที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน  
(ข้อมูลจาก งานบริหารงานวิจัย "รายชื่อโครงการวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษา ปีงบประมาณ 2531)

ปัญหาการหันมาทบทวนตัวเองว่า "ไทยศึกษา" คืออะไร

ขณะนี้มีความพยายามแก้ปัญหาเรื่องวิธีการจัดสรรทุนวิจัย คงจะไม่มีใครอยากเห็นสถาบันไทยคดีศึกษาในฐานะสถาบันทางวิชาการ ทำหน้าที่บริหารงบประมาณการวิจัยเพียงอย่างเดียว โดยไม่ทำหน้าที่กำหนดทิศทางการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์



สถานะความรู้เรื่องไทยศึกษาที่สถาบันไทยคดีศึกษา : ในระยะเริ่มต้น สถาบันฯ แห่งนี้ได้กำหนดทิศทางการวิจัยโดยการศึกษาและสร้างองค์ความรู้เรื่องไทยด้วยเหตุผลว่าความรู้เรื่องไทยในเวลานั้นยังมีอยู่เพียงจำกัด และการถ่ายทอดและสร้างคำอธิบายต้องลอกตำราฝรั่ง จึงพยายามหาทางออก และในขณะนั้นตำราฝรั่งล้วนมาจากการศึกษาประเทศที่สามของฝรั่งทั้งสิ้น Wandell C. Bennett ใน The United States World Area Research of the Social Science Research Council เคยระบุถึง Multidisciplines ที่เป็นเครื่องมือศึกษาสำหรับ Area Studies นั้นอย่างน้อยควรรวบรวมใช้สัก 5 สาขาวิชา และ 5 สาขาวิชาที่เป็นเครื่องมือมาก่อนเท่านั้นได้แก่ ประวัติศาสตร์, มานุษยวิทยา, ภูมิศาสตร์ (ล้วนเป็นวิชาทางสังคมศาสตร์) ภาษาศาสตร์ และวรรณคดี (ทางมนุษยศาสตร์) (อ้างจาก Tsien, Tsuen-husin. Area Studies and the Library, 1966 : 8) และด้วยวิธีเกสโงจิมเกสโงองค์ความรู้เรื่องของไทยที่นี้จึงเริ่มต้นด้วยความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่กล่าวถึงนั้น และต่อมาได้รวมถึงสาขาวิชาสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ด้วย (มีอ้างถึงสาขาวิชาเหล่านี้ใน "รายงานของคณะกรรมการที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการของอธิการบดี" วันที่ 9 พ.บ.2513) นอกจากการรวบรวมข้อมูลและการสร้างองค์ความรู้เรื่องไทยแล้ว "ไทยศึกษา" ที่นี้ยังเน้นเรื่องการสร้างสำนักว่าเรื่องไทยเป็นเรื่องชีวิตของเรา วิธีการศึกษาความรู้เรื่องไทยไม่ใช่วิธีศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ของประเทศที่สาม และปฏิบัติต่อสังคมและวัฒนธรรมของตนเองเหมือนกับเป็นบุคคลที่ 3 ไปด้วย และสถาบันฯ ได้ทำหน้าที่ช่วยเสริมสร้างงานวิจัยในมหาวิทยาลัย โดยพยายามสนับสนุนการวิจัยที่อาจารย์แต่ละสาขาวิชาสามารถนำหลักวิชาของตนมาใช้อธิบายเรื่องเมืองไทยให้มากยิ่งขึ้น ฉะนั้นศูนย์สนเทศเพื่อการวิจัยไทยคดีศึกษา, หลักสูตรวิชาโท-ไทยศึกษา จึงเกิดขึ้นเป็นเครื่องมือรองรับ พร้อมกับโครงการวิจัยในลักษณะ Problem Oriented ในเรื่องของไทย และตั้งเป็นนโยบายของสถาบันฯ ได้แก่โครงการจิตสำนึกชาวนาไทย, โครงการพุทธธรรมกับสังคมไทย, โครงการเขียนชีวประวัติผู้นำไทย, โครงการนโยบายการพัฒนาประเทศ เป็นต้น

จนกระทั่งสมัยที่ประเทศไทยถูกผลกระทบจากลัทธิการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของภูมิภาค (Economic Regionalism) รวมทั้งสถาบันมีปัญหาระเบิดโครงสร้างของมหาวิทยาลัย ผู้บริหารพยายามหาทางออกแก่สถาบันวิจัยแห่งนี้ (สังเกตว่าไม่ได้ใช้คำว่า "สถาบันไทยคดีศึกษา") ด้วยความพยายามมอง "ไทยศึกษา" จากบริบทภายนอกสังคมไทย อาจจะเพื่อสนับสนุนการฉีกตัวออกไปวิจัยเรื่องที่ "ตลาดต้องการ" มากขึ้น หรือเป็น Problem Oriented, consultant/non-consultant มากขึ้น ทักษะเช่นนี้ย่อมเห็น "ไทยศึกษา" ในความหมายที่แตกต่างจากเดิมอย่างสิ้นเชิง

ทิศทางการวิจัยของสถาบันไทยคดีศึกษาจะไปทางไหน : มีความพยายามพูดกันมากมายในเรื่องนี้ และยังมีข้อสรุปที่แน่นอน ระดมความคิดเห็นสำคัญ ๆ ของนักวิชาการที่เคยทำงานร่วมกับสถาบันไทยคดีศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจมากมาย

- เรื่องความเป็นไทยเมื่อถึงเวลานี้พอเพียงแล้ว สภาพปัญหาเรื่องไทยต่อไปนี้เป็นกระบวนการสร้างสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการปฏิรูปสังคม (ธีรบุรุษ บุญมี)
- ยังไม่เห็นรอยเชื่อมระหว่างสถาบันวิจัยกับการสอนในมหาวิทยาลัย (สมบัติ จันทรวงศ์)
- ถ้าวางงานวิชาการบริสุทธิ์รวมถึงการศึกษาค้นคว้าด้านศิลปวัฒนธรรมเข้ากับงานศึกษาสภาพปัญหาบ้านเมืองในปัจจุบัน สถาบันก็จะมีผลงานหนักแน่นพอควร (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล)
- อยากเห็นศักยภาพการวิจัยของสถาบันที่เป็นลักษณะวิธีการวิจัยแบบสหสาขาวิชาด้วยการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและเป็นปัญหาจากชาวบ้านเป็นหลัก (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง)
- บทบาทของสถาบันไทยคดีศึกษาสนับสนุนให้มีการดัดแปลงองค์ความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมไทย (อัมมาร์ สยามวาลา)
- สถาบันไทยคดีศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันที่อยู่ในสถาบันการศึกษา งานวิจัยจึงควรเป็นงานวิจัยตัวปัญหา และวิจัยที่จะพัฒนาวิชาความรู้ของตนเอง(ตรรกะ) ทั้ง 2 ประเภทนี้เกี่ยวข้องกัน ตรรกะทางวิชาการจะอยู่โดดเดี่ยวโดยหันไปจากสภาพปัญหาซึ่งแวดล้อมไม่ได้ ตรงกันข้าม การวิจัยในเชิงที่ดูปัญหาเป็นตัวกระตุ้นตรรกะทางวิชาการให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น และมีความแตกต่างกันระหว่างการวิจัยกับงานที่เป็นเชิง consultancy เพื่อแยกแยะงานวิจัยกับงาน consultancy โจทย์หรือปัญหานั้นแตกต่างกัน งานวิจัยจะต้องดูปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาการตามตรรกะทางวิชาการ จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะมาดูว่า จะทำวิจัยเรื่องอะไรดี คงวิ่งตามไม่จบ (เสนห์ จามริก)

(รวบรวมจาก จุลสารไทยคดีศึกษา ป.7 ฉ.5 เม.ย. 2534 : 5-9, การประชุมนักวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา ครั้งที่ 1/2537 และรายงานการสัมมนาทบทวนนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของสถาบันไทยคดีศึกษา 27 ก.พ.2536)

ความสำคัญของ "ไทยศึกษา" ในขณะนี้จึงอยู่ที่วิธีวิจัยอันนำมาซึ่งองค์ความรู้/ข้อมูลเรื่องของไทยว่าจะใช้การวิจัยแบบ Basic Research วิจัยตามตรรกวิชาซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาความรู้ของตนเอง และโน้มไปในทางการใช้ศาสตร์ของตนศาสตร์เดียว (by discipline) หรือว่าเป็น Problem Oriented Research การศึกษาสภาพปัญหาโดยการตั้งประเด็นปัญหาให้ชัดเจน แล้วระดมนักวิชาการสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันให้คำอธิบาย เท่ากับว่าได้เน้นวิธีการสหสาขาวิชา

#### 4. อนาคต : องค์ความรู้เรื่องของไทยกับการวิจัยข้ามชาติ

งานวิจัยในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและในทิศทางการสนองตอบความต้องการของสังคมตามแนวทางของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น ยังมีอีกมากที่สามารถจะนำมาดำเนินการ หากสถาบันฯ สะสมองค์ความรู้มากก็จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้าอย่างเต็มที่ รวมทั้งการศึกษาริวิจัยข้ามชาติ สถาบันฯ ก็สามารถสนับสนุนด้านการฝึกหัดคน เพราะว่าขณะนี้ประเทศเพื่อนบ้านของเรา อย่างเช่นสิงคโปร์ เป็นตัวแทนจัดส่งนักเรียนมาเรียนเรื่องไทยศึกษาที่สถาบันฯ ในหลักสูตร "ไทยศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติ" รวมทั้งการส่งนักศึกษามาค้นคว้าข้อมูลไทย สำหรับ Asian Studies Program ของมหาวิทยาลัยในมาเลเซีย, สิงคโปร์, อินโดนีเซีย และออสเตรเลีย หากสถาบันฯ สามารถปรับปรุงตัวเองให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้นก็จะสามารถพัฒนางานด้านนี้ได้ต่อไป

และสำหรับการเข้าไปวิจัยเรื่องของไทยในต่างประเทศนั้น ในปีงบประมาณ 2537 และ 2538 สถาบันฯ มีโครงการวิจัยวัฒนธรรมเรื่องศาสนาและความเชื่อของไทยในเวียดนาม และในลาว ตามลำดับ ซึ่งวางแผนการเก็บข้อมูลภาคสนามในประเทศทั้งสองนั้น การเข้าพื้นที่ได้ในตอนนี้เป็นเพราะปัญหาการเมืองระหว่างประเทศไม่เป็นอุปสรรคสำหรับการวิจัยข้ามชาติอีกต่อไป

เมื่อพูดถึงเงื่อนไขของการวิจัยข้ามชาติ ว่าสามารถดำเนินการได้ขนาดไหน นอกจากปัญหา Political Boundary แล้ว ปัญหาเรื่องทุน ยังเป็นปัจจัยสำคัญ สถาบันไทยคดีศึกษา ในปัจจุบันอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากเมื่อ 20 ปีก่อน ลักษณะการแข่งขันด้านทุนรอนสูงขึ้น เมื่อปี 2534 ผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศสาขาสังคมศาสตร์ท่านหนึ่งได้บอกว่า ทิศทางของเงินทุนที่จะไหลมาทางนี้อาจลำบากขึ้น เพราะปัญหายุโรปตะวันออกซึ่งเป็นเรื่อง hot issue ในขณะนั้นมีความสำคัญสูงขึ้น แม้แต่นักเรียนของเราที่ศึกษาด้านไทยในต่างประเทศก็ประสบอุปสรรคด้านนี้ (อ้างจาก ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ อดีตรองผู้อำนวยการสถาบันไทยคดีศึกษา วาระปี 2528-2531 ใน จุลสารไทยคดีศึกษา ป.7 ฉ.5 เม.ย. 2534 : 8) เช่นเดียวกัน สำหรับทุนญี่ปุ่นในปัจจุบันกับภูมิภาคอินโดจีนซึ่งเป็นภูมิภาคสำคัญในแผนการพัฒนาอุตสาหกรรมข้ามภูมิภาค ญี่ปุ่นเห็นไทยควรมีบทบาทเป็น "ผู้ให้" หรือมีบทบาทเป็นผู้นำในภูมิภาคนี้ ทางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวกับการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว นับเช่นนี้ย่อมหมายถึงการจำกัดทุนทั้งจำนวนและจำกัดลักษณะให้ความช่วยเหลือบางประเภทเท่านั้น ส่วนทุนต่างประเทศอื่น ๆ

ที่สถาบันไทยคดีฯ เคยได้รับ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความคิดตัวบุคคล ประกอบกับ character ของทุน ถ้าหากเราอยากจะแข่งขัน ไม่เพียงแต่ต้องยกคุณภาพวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องคล้อยตาม "ตลาด" ด้วย และ "ตลาด" ก็ใช้ว่าจะถูกต้องเสมอไป สำหรับทุนในประเทศที่มาจากบริษัทใหญ่ ๆ และรัฐวิสาหกิจ ที่มั่นคงในด้านการทำกำไรติดต่อกันมานานปีโดยไม่ต้องพึ่งพางบประมาณแผ่นดิน และสามารถสนองคืน สังคมได้ ในพักหลังนี้พบว่าข้อมูลไทยที่เขาคาดเขาว่าเป็น Traditional Media ในด้านหนึ่งเขาสามารถ นำไปเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของเขา และอีกด้านหนึ่งเขาสามารถเข้ามามีส่วนชี้ให้เห็นสภาพปัญหาและ การคลี่คลายอันเป็นการช่วยเหลือ อนุรักษ์ และพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

เรื่องของทุนกับ "ตลาด" สะท้อนให้เห็นสังจธรรมของสังคมไทยในยุคเศรษฐกิจเป็นปัจเจกชนำ ทำให้เรื่องผลประโยชน์ การแก่งแย่ง แข่งขัน ครอบงำสังคม ฉะนั้นของทุกอย่างมี "ค่าแลกเปลี่ยน" สามารถนำมาวิเคราะห์กับ "องค์ความรู้เรื่องไทย" ในฐานะการมีค่าแลกเปลี่ยน

และในตอนต้นของบทความเคยกล่าวไว้ว่า "ความเป็นไทย คือ อำนาจ" สำนัก สถาบัน หลายแห่ง และบุคคลมากมายที่ทำงานเพื่อสร้างสมองค์ความรู้เรื่องความเป็นไทย ได้กล่าวอ้างถึง เอกลักษณ์ไทยอันมีองค์ประกอบสำคัญคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ องค์ความรู้เรื่องของไทย ในเรื่องความเป็นไทยมีค่าอย่างยิ่ง สามารถใช้เป็นอำนาจถ่วงดุลการเปลี่ยนแปลง หรือก่อให้เกิดภาวะ การคงทน

กรณีที่เป็นปัญหาและเป็นประสบการณ์แล้ว และจะเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งต่อเรื่องการวิจัยข้ามชาติก็คือ องค์ประกอบเอกลักษณ์ไทย ที่เรียกว่า "ชาติ" โดยเฉพาะเมื่อเรามาศึกษากันเรื่อง คน - คนของชาติ - สัญชาติของคน เป็นต้น ในกรณีการศึกษาเรื่องคนไทย คนที่จะกล่าวถึงเหล่านี้เข้าลักษณะ ของปัญหาทั้งสิ้น คือ ชนกลุ่มน้อย (ซึ่งเพิ่งจะกลายเป็นคนไทย) "คนลาว" (ซึ่งทั้งไทยและลาวต่างบอกว่า ไม่ใช่คนไทย) และผู้อพยพ การประชุม International Conference on Thai Studies ที่ กรุงแคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย เมื่อปี 2530 นั้น ผู้จัดก็เคยมีปัญหาเรื่องการแบ่งหัวข้อสัมมนา กับเรื่อง "คนไทย" ที่เข้าลักษณะดังกล่าวนี้ จนกล่าวกันว่าเฉพาะหมวดใหญ่นั้นแบ่งแยกได้กว่า 10 หมวด

กลุ่มของคนเหล่านี้ที่ใกล้ตัวที่สุดคือ คนจีน งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมพ่อค้าคนจีน ยังไม่ได้รับการ อนุมัติเนื่องจากผู้ประเมินบางท่านเสนอว่ามีปัญหาตรงหัวข้องานวิจัย แต่นักวิจัยกลุ่มเดียวกันนั้นเอง ได้รับการยอมรับให้ทำวิจัยเรื่องคนจีน (คนไทยที่เพิ่งกลายมาจากชนกลุ่มน้อย ตามคำอธิบายของ นักเอกลักษณ์ไทย) ยังสถาบันวิจัยนอกประเทศ โดยเปรียบเทียบกับที่อื่น และทำงานร่วมกับนักวิจัยชาติอื่น ๆ ที่จริงเรื่อนไขอื่น ๆ บางเรื่องอาจจะเข้ามาเป็นตัวแปร แต่ต้องการจะทิ้งท้ายไว้ว่า หากจะทำงานวิจัยข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของไทย ควรจะต้องพิจารณาบทวนวิธีคิดและคำอธิบายที่แล้ว ๆ มา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ "discourse" เรื่องต่าง ๆ นั้น เป็นสำคัญ @

ภาคผนวก		หน้า
ภาคผนวกที่ 1	Thailand - Table of Contents	21
ภาคผนวกที่ 2	โครงการไทยคดีศึกษา	26
ภาคผนวกที่ 3	3.1 รายชื่อหนังสือและสิ่งพิมพ์ของสถาบันไทยคดีศึกษา	29
	3.2 จุลสารไทยคดีศึกษา ตั้งแต่ปี 2528-2537	36
ภาคผนวกที่ 4	หลักสูตรวิชาโท-ไทยศึกษา	37
ภาคผนวกที่ 5	เงินสนับสนุนจากมูลนิธิ/องค์กรต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2526-ปัจจุบัน	52
ภาคผนวกที่ 6	นักวิจัยชาวต่างประเทศที่ทำวิจัยโดยขอความร่วมมือ จากสถาบันไทยคดีศึกษา	53

สารบัญ

THAILAND  
TABLE OF CONTENTS

	Page
FOREWORD	iii
PREFACE	v
COUNTRY SUMMARY	vii
SECTION I SOCIAL	
Chapter 1. General Character of the society	1
2. Physical Environment	13
Major Geographic Regions-Rivers-Climate- Land Characteristics and Resources-Settlement Patterns-Transportation	
3. Historical Setting	41
The Nanchao Era (c.A.D. 650-1253)-The Suk- hothai Era (c. 1238-1350)-The Ayutthaya Era (1350-1767)-The Bangkok Era (1767-1932)- The Constitutional Era (1932- )	
4. Population	61
Structure-Dynamics	
5. Ethnic Groups	69
Thai-Non-Thai-Ethnic Policy	
6. Language and Communication	89
Thai-Lao-Chinese-Malay-English-Other Languages-Thai Linguistic Policy	
7. Social Structure	107
The Traditional Setting-Urban Society-Rural Society	

	Page
8. Family	119
The Thai Buddhist Family-Other Family Systems	
9. Living Conditions	133
Standards of Living-Consumption Levels-Social Welfare-Public Health	
10. Education	157
Historical Background-The Educational System-Education and Society	
11. Artistic and Intellectual Expression	179
The Visual and Performing Arts-Literature-Intellectual Trends	
12. Religion	199
Historical Background-Cosmology-Karma. Soul and Reincarnation-The Path to Nirvana-The Sangha-Ceremonies-The Wat in Village Life-Modern Trends in Buddhism-Religious Minorities	
13. Social Values	217
 SECTION II POLITICAL	
Chapter 14. The Governmental System	225
The Traditional Pattern of Rule-Evolution of Constitutionalism-The Central Government-Local Government-Civil Service-Elections	
15. Political Dynamics	245
Political Background-The Ruling Elite-Party Politics-Communist Movement-Political Groupings	

	Page
16. Foreign Relations	261
Historical Background-Determinants of Postwar Foreign Relations-Relations with Non-Communist Asian Countries-Relations With United States-Relations with Great Britain and France-Relations with Communist China- Relations with North Vietnam-Relations with International Organizations-Mechanics of Foreign Relations-Attitudes Toward Foreign Peoples and Nations	
17. Public Information	281
Official Controls-Information Channels- Government Information Activities-Foreign Government Information Activities	
18. Political Values and Attitudes	301
Determinants of Values and Attitudes- Attitudes Toward the Government-Attitudes Toward Politics-Attitudes of Minority Groups-National Symbols	
SECTION III ECONOMIC	
Chapter 19. Character and Structure of the Economy	309
Structure of the Economy-The Economic Development Plans	
20. Agriculture	317
Land Utilization-Irrigation and Flood Control-Land Tenure-Productive Activities -Cooperatives and Credit-The Role of Government	



	Page
21. Industry	339
Natural Resources-Mining-Manufacturing- Construction-Handicrafts-Structure and Ownership of Industry-The Role of Government	
22. Labor	357
The Labor Force-Unemployment and Under- employment-Working Conditions-The Labor Movement Until 1958-Labor Relations During the 1960's	
23. Domestic Trade	373
Direction and Composition-Structure-The Trading Community-Trade Practices and Promotion-The Government's Role in Trade- Public Services-Transportation	
24. Foreign Economic Relations	399
Historical Background-Balance of Payments -Pattern of Foreign Trade-Foreign Aid and Loans-The Role of Government-International Organizations	
25. Public Finance	417
Evolution of the State Financial System- ... The National Budget-Public Expenditure- Sources of Revenue-The National Debt-Local Government Finance	
26. Banking and Currency	435
The Central Bank-Other Government Banks- Commercial Banks-Other Sources of Credit- Financing of Investment-Currency-Volume of Money and Price Level	

	Page
SECTION IV NATIONAL SECURITY	
Chapter 27. Public Order and Safety	451
Insurgency-The Police System-Criminal Law and Procedures-Crime Rates-The Penal System- -Smuggling and Black-Marketing	
28. The Armed Forces	471
Background-Development of Modern Forces- Counterinsurgency-Position of the Military in Government-Mission-Organization-Foreign Influence-Economic Impact-Training-Logistics -Arms and Equipment-Ranks and Insignia-Awards and Decorations-Military Justice	
BIBLIOGRAPHES	495
GLOSSARY	521
INDEX	535

## ภาคผนวกที่ 2

### โครงการไทยคดีศึกษา

#### จุดมุ่งหมาย

สถาบันไทยคดีศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นโครงการขึ้นตรงต่ออธิการบดี มีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมให้เกิดความสนใจค้นคว้าและวิจัยเรื่องของสังคมไทยในหมู่อาจารย์มหาวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก เพื่อรวบรวมและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสังคมไทยในแขนงต่าง ๆ

#### นโยบาย

สถาบันไทยคดีศึกษามีนโยบายที่จะจัดดำเนินงานต่อไปนี้

1. รวบรวมและส่งเสริมบรรดาผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องของไทย
2. ส่งเสริมการค้นคว้าและวิจัยใหม่ โดยการจัดหาทุนและจัดสรรทุนวิจัยแก่ผู้สนใจ
3. จัดสัมมนาทางวิชาการ
4. รวบรวมและเผยแพร่หนังสือและเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับเรื่องของสังคมไทย
5. วางโครงการที่จะเปิดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาไทยคดีศึกษาโดยมีลักษณะเป็นการประสานทางวิชาการในแขนงต่าง ๆ (multidisciplinary)

#### ผู้อุปถัมภ์

ศาสตราจารย์พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์  
พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร  
ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์

#### ผู้ดำเนินงาน

ผู้ดำเนินงานของสถาบันไทยคดีศึกษาประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

คณะกรรมการประจำ

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์

อาจารย์ จิตตรา ประณีต

อาจารย์ เฉลิมศรี ธรรมบุตร

อาจารย์ ชัย กิจธรรม

ดร.เดช บุญนาค

อาจารย์ ดร.นิออน สนิทวงศ์

อาจารย์ มัทนี รัตนิน

อาจารย์ แมนมาส ชาลิต

อาจารย์ อุกฤษ ศักดิ์เดชอนันต์

อาจารย์ สังเวียน อินทวิชัย

อาจารย์ ดร.สุวิธา รัตนกุล

อาจารย์ เสน่ห์ จามริก

Dr. Lawrence Stifel

อาจารย์ ดร.ม.ร.ว. อคิน รัตนกุล

อาจารย์ อวบ ศาณะเสน

อาจารย์ ดร.นิออน สนิทวงศ์

เป็นผู้อ่านเอกสารสถาบัน และทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการประจำ

โครงการฯ

ทุน

ทุนในการดำเนินงานของสถาบันไทยคดีศึกษาจากแหล่งต่อไปนี้

1. งบประมาณของมหาวิทยาลัย และเงินทุนส่งเสริมการวิจัยซึ่งทางมหาวิทยาลัย

จะจัดสรรให้

2. ดอกผลจากเงินทุน "นราธิปพงศ์ประพันธ์-สุพิน" ซึ่งมียอดเงินทุน

141,010.00 บาท

3. เงินอุดหนุนจากองค์การ ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน และเอกชนที่สนใจสนับสนุนการศึกษาเรื่องของสังคมไทย

#### กิจกรรมทางวิชาการที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน

1. จัดทำบรรณานุกรมเอกสารประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องเมืองไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 8 กรุงรัตนโกสินทร์ ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดซื้อไว้เป็นไมโครฟิล์ม จากกองจดหมายเหตุแห่งชาติของอังกฤษ (Public Record Office) ที่กรุงลอนดอนและกองจดหมายเหตุแห่งชาติของสหรัฐ (national Archives) ที่กรุงวอชิงตัน
2. รวบรวมเอกสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้าระหว่างไทยกับเดนมาร์กในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ จากกองจดหมายเหตุของเดนมาร์กที่กรุงโคเปนเฮเกน และจากเอกสารของบริษัทการค้าเดนมาร์ก และเดนมาร์ก-ไทย ทั้งในประเทศและประเทศไทย
3. จัดการสัมมนาเรื่อง"นาฏศิลป์และดนตรีไทยในชีวิตไทย" ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 23-25 มิถุนายน 2515 ซึ่งจะมีการสาธิตและการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยแบบต่างๆ ประกอบด้วย
4. จัดทำสมุดภาพศิลป์ เรื่องวัดพระเชตุพนฯ

**รายการหนังสือและสิ่งพิมพ์ของสถาบันไทยคดีศึกษา**

**เอกสารวิจัย**

1. การบริหารงานบุคคลในประเทศไทย นิเทศา สุณหวงศ์ (2521) 304 หน้า ราคา 50 บาท
2. อุปทานการตอบสนองขององค์กรต่อจำนวนผู้บริโภครายครัวเรือน แนวรัตน์ พงษ์ไพโรจน์ (2522) 55 หน้า ราคา 25 บาท
3. ภาษาอังกฤษระดับมหาวิทยาลัยกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน กัญญา สันตวานนก์ (2523) 265 หน้า ราคา 60 บาท
4. ความคิดทางการเมืองและสังคมไทย สมบัติ จันทรวงศ์ และ สักกนันต์ สมทาวณิช (2523) 380 หน้า ราคา 70 บาท
5. ทิศนคติที่มีต่อการบริโภคเนื้อกระท่างของประชากรในกรุงเทพมหานคร ประศูร มุขประเสริฐ, นิพนธ์ โอฬาราวุฒิ และ สากสวรินทร์ เรืองวิเศษ (2523) 87 หน้า ราคา 45 บาท
6. แบบโครงการและระเบียบการก่ออิฐ สถาปัตยกรรมสกุลช่างเขมรและศรีวิชัย อนุศักดิ์ เจริญสกุล (2524) 289 หน้า 150 บาท
7. วิเคราะห์ลักษณะการเป็นเจ้าของธุรกิจขนาดใหญ่นในประเทศไทย เกริกเกียรติ นิพนธ์เสรีธรรม (2525) 484 หน้า ราคา 100 บาท
8. ความต้องการใช้ภาษาฝรั่งเศสในวงการธุรกิจของไทย สุภาณี เสาวภาภณ, ติศา มุขธรรม, วงจันทร์ นิธิยนิศาสตร์, สดดา ภักขา (2525) 195 หน้า ราคา 50 บาท
9. ศิลปกรรมหลัง พ.ศ.2475 นิธิยะ ไกรฤกษ์ (2525) 450 หน้า ราคา 200 บาท
10. ทิศนคติทางการเมืองของนักศึกษา : การศึกษาเชิงประจักษ์ในกระบวนการสังคมประกิต การเมือง ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ (2526) 109 หน้า ราคา 40 บาท
11. พื้นเบื้อง : การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมอีสาน ชววิช ปุณโณทก (2526) 191 หน้า ราคา 60 บาท
12. การขัดแย้งระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียตเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กรณีพิพาทในแหลมอินโดจีน ระหว่างเขมรกับญวนติดขัด นรนิติ เศรษฐบุตร (2526) 111 หน้า ราคา 40 บาท

13. The Bureaucratic Elite of Thailand. Likhit Dhiravegin (1978) 238 pages. 80 baht.
14. Past and Present Used of Khok Phanom Di Mound, Thailand An Anthropological Assessment. Pornchai Suchitra (1980) 130 pages. 85 baht.
15. Modern Thai Radical Thought : The Siamization of Marxism and its Theoretical Problems. Yoangrat (Pattanapongse) Wedel (1982) 449 pages 160 baht.
16. การประมวลและวิเคราะห์หนังสือบรรณานุกรมและหนังสือวรรณคดีที่ผลิตในประเทศไทย  
จารุวรรณ สันตุโสภณ (2527) 312 หน้า ราคา 90 บาท
17. ทหารกับสังคมนิยมพม่า แนนติ เศรษฐบุตร (2529) 107 หน้า ราคา 25 บาท
18. เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยหนี้เมื่อมั่วว : พรหมแดนแห่งความรู้ ธีรสารค์ ธนะพรพันธุ์ (2530)  
355 หน้า ราคา 89 บาท
19. สารสังเขปผลงานของศาสตราจารย์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, สุจิตรา อุคมาวาทิน และ พูลสุข  
ปรีวัชรวรรณ (2531) 552 หน้า ราคา 120 บาท
20. อุปสงค์ในการเสนอซื้อข้าวส่งออกของไทยในตลาดโลก : บทสำรวจสถานะแห่งความรู้  
ธีรสารค์ ธนะพรพันธุ์ (2531) 141 หน้า ราคา 50 บาท
21. นโยบายสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก  
นิภา ส.ศุภสุนทร และคณะ (2532) 156 หน้า
22. เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย ศรีสักร วัลลิโภดม (2532) 235 หน้า
23. ปัญหาภายในสังคมไทยก่อนการปฏิวัติ 2475 : ภาพสะท้อนจากเอกสารและงานเขียนทาง  
หนังสือพิมพ์ อัจฉราพร กนกนิตมัย (2532)
24. วิฤทธิกรรมทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลก ครั้งที่ 1 สุนทรี อาสะโวทย์ (2533) 127  
หน้า ราคา 45 บาท
25. วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง (ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และการดำเนินชีวิตของชาว  
ชนบทไทยที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งไทย ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน)  
จินตนา คำรงค์เลิศ (2533) 396 หน้า

26. การสร้างสรรค์ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ภาพถ่ายโดยภาษาได้ระบบนิกร์ ดวงแก้ว สวามิภักดิ์  
(2533) 107 หน้า
27. ภาษาและการเมือง การศึกษาวิวัฒนาการของศัพท์การเมืองและแนวอธิบายการเมืองในงานเขียนประเภทสารคดีทางการเมืองของไทย พ.ศ.2475-2525 สมบัติ จันทรวงศ์  
(2533) 415 หน้า ราคา 110 บาท
28. แนวทางการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ศศิพันธ์ ฮอดเพชร (2534) ราคา  
75 บาท
29. บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์และบริการทางสังคมสงเคราะห์ต่อผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ นางลักขณ์ เอมประดิษฐ์ และ นันทิ จิตสว่าง (2534) ราคา 50 บาท
30. เงื่อนไขความพอใจในการเปิดรับสื่อในองค์การชายแดน สุรพงษ์ โสชนะเสถียร  
(2536) ราคา 50 บาท
31. หน้าทีของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ : แนวคิดและบทบาทของพระคณาจารย์ สุธาโธ ในการ  
พัฒนาชุมชน กัทรพร สิริกาญจน (2536) 114 หน้า

หมายเหตุ เอกสารหมายเลข 21, 22, 23, 25, 26 หิมน์เผยแพร่



เอกสารวิชาการ

1. ประวัติศาสตร์สังคมคืออะไร เกรก เจ. เรโนลด์ส (รวมภาษาไทยและอังกฤษ) (2522)  
48 หน้า ราคา 15 บาท
2. นาฏศิลป์และดนตรีไทย นิพนธ์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคณะบรรณาธิการ (2522) 267  
หน้า ราคา 40, 60 บาท
3. การเมืองสมัยพระนารายณ์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2523) 59 หน้า ราคา 15 บาท
4. ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดาร นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2523) 80 หน้า  
ราคา 25 บาท
5. ครรชนีเรื่องในวรรณคดีไทย เพ็ญศรี ก๊วยสุวรรณ (2524) 334 หน้า ราคา 70 บาท
6. วัฒนธรรมการผูกพันกับวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2525) 221 หน้า  
ราคา 50 บาท - - -
7. สังคมไทยกับจิตรกรรมฝาผนัง น. ณ ปากน้ำ, จุลทัศน์ พงศาพนนท์, สน สิมารัง,  
ผ่อง ช่างกึ่ง, อาภรณ์ ณ สงขลา, นิวัติ กองเพียร (2525) 55 หน้า ราคา 30 บาท
8. การเพาะปลูกอ้อยและอุตสาหกรรมน้ำตาลไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ม.ล.วัลย์วิภา  
บุษรัตนันท์ (2525) 85 หน้า ราคา 25 บาท
9. ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 (วัดศรีชุม) ไมเคิล ไรท์ (2526) 17 หน้า ราคา 10 บาท
10. Abstract of British Foreign Office Document Relating to Thailand  
(1910-1925) Thai Khadi Research Institute (1974) 181 pages 50 baht.
11. The Humanities and Education for Development in Thailand : The  
Development of Theatre Studies at the University level.  
Mattani Rutnin (1980) 43 pages 20 baht.
12. Thai-British-American Relations During World War II and the  
Immediate Postwar Period, 1940-1946. SongSri Foran (1981) 335 pages  
90 baht.
13. Buddhism and Human Rights. Seneh Chamarik (1982) 68 pages.  
English and Thai) 30 baht.
14. Transformation of the Thai Concepts of Aesthetics. Mattani Rutnin  
(1983) 45 pages 25 baht.

15. Problems of Development in Thai Political Setting. Seneh Chamarik (1983) 86 pages (English and Thai) 35 baht.
16. Social Dimension of Buddhism in Contemporary Thailand. Phra Rajavaramuni. (1983) 84 pages. 35 baht.
17. The Hoabinhian of Mainland Southeast Asia : New Data from the Recent Thai Excavation in The Ban Kao Area. Surin Pookjorn (1983) 136 pages.
18. รายงานการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในเขตโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง พ.ศ.2517 (2519) 432 หน้า ราคา 100 บาท
19. ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสมัยใหม่ สมเกียรติ วันทะนะ (2527) 159 หน้า ราคา 60 บาท
20. ภูมิหลังชาวมุสลิมในประเทศไทย ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และ สุรินทร์ พิศสุวรรณ (2527) 109 หน้า ราคา 40 บาท
21. บรรณานุกรมคำาาเรียนของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.-2477 - 2527 รัตน เสงี่ยมหาชัย และวราวุธ โอสถาอมย์ (2527) 75 หน้า ราคา 30 บาท
22. ความคิดทางการเมืองของปรีดี พนมยงค์ เฉลิมเกียรติ ผิวขาว (2527) 285 หน้า ราคา 90 บาท
23. การใช้ Patron-Client Model ในการศึกษาสังคมไทย สมเกียรติ วันทะนะ, ไชยันต์ รัชชกุล, กุลลดา เกษบุณย์ และ ธงชัย วินิจจะกุล (2527) 47 หน้า ราคา 35 บาท
24. การสำรวจ-ทำาไมโครฟิล์ม-ปริวรรต เอกสารโบราณและการทำาพยานุกรม ภาษาถิ่น-ภาษา ไทยกลาง. สถาบันไทยคดีศึกษา ร่วมกับมูลนิธิโคโรต้า (2527) 291 หน้า ราคา 60 บาท
25. ปัญหาการเขียนประวัติผู้นำไทย ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, ธวัชชัย สาครินทร์, อุกฤษณ์ ปัทมานันท์ (2527) 71 หน้า ราคา 55 บาท
26. สิทธิมนุษยชนกับลูกจ้างในประเทศไทย พร้อมบทผนวกข้อเท็จจริงด้านแรงงานของประเทศไทย และกฎหมายแรงงานของประเทศไทย สุภชัย มณีสไพบูลย์ และคณะ (2527) 140 หน้า ราคา 32 บาท
27. สภาพสิทธิสัมพันธ์ : มองจากเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สมพงษ์ พัดปอ (2527) 134 หน้า ราคา 30 บาท

28. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากสตรีไทยกับปัญหาสิทธิมนุษยชนและสตรีกับกฎหมาย  
สุภาวรัตน์ สุภนิพัทธ์ และคณะ (2527) 288 หน้า ราคา 45 บาท
29. การประถมศึกษาในชนบทไทย ปรัชญา เวสารัชช์ (2527) 305 หน้า ราคา 52 บาท
30. สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย บุญเลิศ สุภคิล (2527) 125 หน้า ราคา 30 บาท
31. สัมภาษณ์ภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน สุรินทร์ นิศสุวรรณ์ และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์  
(2527) 176 หน้า ราคา 40 บาท
32. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย เกริกเกียรติ  
นิพนธ์เสรีธรรม (2528) 496 หน้า ราคา 110 บาท
33. บันทึกการสัมมนา ศิลปกรรมหลัง พ.ศ. 2475 สถาบันไทยคดีศึกษา (2528) 271 หน้า  
ราคา 50 บาท
34. หมอบรัดเลย์กับสังคมไทย สถาบันไทยคดีศึกษา ร่วมกับโครงการไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย (2528) 234 หน้า ราคา 75 บาท
35. The Thai Foreign Policy 1932-1946 จิระวัฒน์ สันตะบุตร (2528) 465 หน้า  
ราคา 200 บาท
36. Islam and Malay Nationalism : A Case Study of the Malay-Muslims of  
Southern Thailand. สุรินทร์ นิศสุวรรณ์ (2528) 297 หน้า ราคา 150 บาท
37. การเมืองการปกครองไทย (พ.ศ. 2417-2524) : บรรณานิกษ์ของเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่  
เขียนและ/หรือพิมพ์ในประเทศไทย สีดา สอนศรี (2528) 462 หน้า ราคา 150 บาท
38. การศึกษาสภาพสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจากเอกสารสำคัญ  
ทางวรรณคดีในสมัยนั้น ปัญญา บวิสุทธิ์ (2528) 92 หน้า ราคา 40 บาท
39. คู่มือค้นคว้ากฎหมายด้านเศรษฐกิจในประชุมกฎหมายประจำศก พ.ศ. 2349-2484  
นิติ กสิโกศล (2528) 100 หน้า ราคา 40 บาท
40. การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย : ข้อสังเกตเบื้องต้น  
สมบัติ ศิริประชัย (2528) 155 หน้า ราคา 50 บาท
41. ความเปลี่ยนแปลงภายในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ระหว่าง พ.ศ. 2438-2500  
เกื้อกุล อินทองอินทร์ (2529) 112 หน้า ราคา 50 บาท
42. สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย เกียรติจร วัจนะสวัสดิ์  
(2529) 935 หน้า ราคา 130 บาท

43. สยามคนต่างประเทศ สรีเทร แวหงษ์ และ ศรีลักษณ์ สว่างเมือง (แปล) (2529) 254 หน้า ราคา 100 บาท
44. การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ เส้นห์ จามริก (2529) 417 หน้า ราคา 120 บาท
45. พุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน เส้นห์ จามริก (2531) 55 หน้า ราคา 20 บาท
46. สงครามคราวเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2310) : ศึกษาจากพงศาวดารพม่าฉบับราชวงศ์คลองหลวง สุเนตร สุจินทรานนท์ (2531) 106 หน้า ราคา 35 บาท
47. นางงามลัทธิระจก : การศึกษากระบวนการกลายเป็นหมอลาวไทย สุลีมาน นฤมล (2531) 286 หน้า ราคา 80 บาท
48. ขรมแผนแห่งความรู้ สดากันไทยคดีศึกษา (2532) 243 หน้า ราคา 120 บาท
49. นโบบาสต่างประเทศของรัฐบาลนิบอร์สงคราม พ.ศ. 2481-2487 กอบเกื้อ สุวาทศักดิ์ (2532) 101 หน้า ราคา 45 บาท
50. The Principle and Concepts of Thai Classical Medicine. Somchintana Ratarasarn Thongthuew (1989) 328 pages พิมพ์เผยแพร่
51. หมู่บ้านกับรัฐในไทยศึกษา สถาบันไทยคดีศึกษา, อัญญา ภูษงค์กุล บรรณาธิการ (2533) 314 หน้า ราคา 80 บาท
52. เอกสารประกอบการสัมมนาและสาธิตเรื่องนาฏศิลป์ไทย, เล่ม 1 (90 บาท), เล่ม 2 (90 บาท), เล่ม 3 (70 บาท) (2534)
53. เบิกโรง : วิจารณ์งานนาฏกรรมในสังคมไทย ปิธดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล บรรณาธิการ (2534) ราคา 120 บาท
54. สาระสิ่งเรปเอกสารของกระทรวงการต่างประเทศถึงกฤษที่เกี่ยวกับประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ม.ล.วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ บรรณาธิการ (2536) ราคา 150 บาท
55. นาฏศิลป์ไทย ม.ล.วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธ์ บรรณาธิการ (2536) ราคา 250 บาท

ติดต่อซื้อได้ที่

ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาคารอเนกประสงค์ ชั้น 1

ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

โทร. 221-6111-20 ต่อ 4190-2 หรือ 221-0633, 226-1880-2

ภาพผนวกที่ 3 (3.2)

จุฬาราชบัณฑิตยสถาน ตั้งแต่ปี 2528-2537

ลำดับที่	รายการจุฬาราชบัณฑิตยสถาน	กำหนดออก	จำนวนพิมพ์	บรรณาธิการประจำฉบับ	หมายเหตุ
1.	ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (เสนอแนะโครงการ)	ม.ค. 28	1,000	น.ส. วารุณี โอสธามย์	
2.	ปีที่ 3 ฉบับที่ 2-3 (พฤกษศาสตร์ในสังคมไทย)	ส.ค. 28	1,000	น.ส. วิไลลักษณ์ เมลาวัลย์	
3.	ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (วิจัย)	ก.ธ. 28	1,000	น.ส. วารุณี โอสธามย์	
4.	ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (วิจารณ์สังคมไทย : เศรษฐกิจ สังคม การเมืองกับการพัฒนา)	ก.ค. 29	1,000	น.ส. วารุณี โอสธามย์	
5.	ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (ที่ดิน - แรงงาน - คน และรัฐไทย)	ธ.ค. 29	1,000	น.ส. สุนทรี อาสะโวชัย นายสมบุญ จิระประเสริฐ	
6.	ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (ไทยศึกษา)	มิ.ธ. 30	1,000	น.ส. วิไลลักษณ์ เมลาวัลย์	
7.	ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (รู้เรา - รู้เขา)	ก.พ. 31	1,000	ม.ล. วิไลวิภา บุรุษรัตนพันธุ์	
8.	ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (18 ปีสถาบันจุฬาราชบัณฑิตยสถาน)	พ.ธ. 32	1,000	นายนิพนธ์ จิตประสงค์ นายนิติ กลไกศล	
9.	ปีที่ 6 ฉบับที่ 2	ก.ค. 33	1,000	นางสมมาตร โทมัส	
10.	ปีที่ 7 ฉบับที่ 1	ส.ค. 33	1,000	นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล	
11.	ปีที่ 7 ฉบับที่ 2	ค.ค. 33	1,000	ม.ล. วิไลวิภา บุรุษรัตนพันธุ์	
12.	ปีที่ 7 ฉบับที่ 3	ธ.ค. 33	1,000	ม.ล. วิไลวิภา บุรุษรัตนพันธุ์	
13.	ปีที่ 7 ฉบับที่ 4	ก.พ. 34	1,000	น.ส. วารุณี โอสธามย์	
14.	ปีที่ 7 ฉบับที่ 5	เม.ธ. 34	1,000	น.ส. สุนทรี อาสะโวชัย	
15.	ปีที่ 7 ฉบับที่ 6 (ฉบับพิเศษ)	มิ.ธ. 34	1,500	น.ส. อัจฉราพร กนกพิสมัย	
16.	ปีที่ 8 ฉบับที่ 1	ส.ค. 34	1,000	นางสมมาตร โทมัส	
17.	ปีที่ 8 ฉบับที่ 2	ค.ค. 34	1,000	น.ส. วารุณี โอสธามย์	
18.	ฉบับพิเศษ (วันวาท)	ธ.ค. 34	1,000	น.ส. สุนทรี อาสะโวชัย	
19.	ปีที่ 8 ฉบับที่ 4-5	ก.พ.-เม.ธ. 35	1,000	น.ส. อัจฉราพร กนกพิสมัย	
20.	ปีที่ 9 ฉบับที่ 1	มิ.ธ.-ก.ธ. 35	1,000	น.ส. วราภรณ์ พันธุ์วงศ์กล่อม	
21.	ปีที่ 9 ฉบับที่ 2	ค.ค. 35-ม.ค. 36	1,000	นายนิติ กลไกศล	
22.	ปีที่ 9 ฉบับที่ 3-4	ก.พ.-ก.ค. 36	1,000	ม.ล. วิไลวิภา บุรุษรัตนพันธุ์ นายอนันต์ วิริยะพันธุ์	
23.	ปีที่ 10 ฉบับที่ 1	ส.ค.-ค.ค. 36	1,200	นายนิติ กลไกศล	
24.	ปีที่ 10 ฉบับที่ 2	พ.ธ. 36-ม.ค. 37	1,200	ม.ล. วิไลวิภา บุรุษรัตนพันธุ์	

#### ภาคผนวกที่ 4

### หลักสูตรวิชาโทไทยศึกษา

#### จุดมุ่งหมาย

1. สร้างแรงงวิชาโทไทยศึกษา เพื่อส่งเสริมและประสานให้การศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีสภาพสอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมไทยยิ่งขึ้น
2. โครงการหลักสูตรวิชาโทไทยศึกษาจะกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้งในเรื่องของไทย ในบรรดาอาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และยังจะทำให้สถาบันไทยคดีศึกษาในฐานะที่เป็นศูนย์การวิจัยของมหาวิทยาลัยสามารถวางแผนการวิจัยเรื่องไทยทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ค่อนเนื้อหาการเรียนการสอนอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น
3. นักศึกษาที่เรียนครบตามเงื่อนไขของหลักสูตรจะได้ชื่อว่าเป็นนักศึกษาวิชาโทไทยศึกษาซึ่งจะมีความรู้ความสามารถ ทักษะคิดและทักษะพอเพียงแก่การนำไปใช้เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีพื้นฐานของลักษณะไทย

#### โครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตร

นักศึกษาผู้ประสงค์จะศึกษาวิชาโทไทยศึกษา - ต้องศึกษารายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต ตามเงื่อนไขดังนี้

1. วิชาบังคับ นักศึกษาต้องศึกษาวิชาบังคับ 3 วิชา 9 หน่วยกิต ดังนี้

- ร.224 พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของการเมืองการปกครองไทย
- ป.210 ประวัติศาสตร์ไทย
- ท.251 พื้นฐานและวิวัฒนาการของวรรณคดีไทย

2. วิชาบังคับเลือก นักศึกษาต้องศึกษาวิชาบังคับเลือก 9 หน่วยกิต โดยเลือกเรียนจากกลุ่มวิชาที่กำหนดไว้ 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 วิชา ดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง

- ร. 314 ประวัติความคิดทางการเมืองไทย
- ร. 321 การเมืองการปกครองของไทย
- ร. 340 ระบบราชการไทย
- ป. 211 ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจไทยร่วมสมัย
- ป. 318 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของไทยกับต่างประเทศสมัยใหม่

(2) กลุ่มวิชาเศรษฐกิจ

- ศ. 261 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย
- ศ. 367 พัฒนาชนบทไทย 1
- กม. 223 ภูมิศาสตร์ประเทศไทย

(3) กลุ่มวิชาสังคม วัฒนธรรม

- สค. 214 สังคมไทยกับการพัฒนาสังคม
- ป. 316 ประวัติศาสตร์สังคมไทย
- ป. 317 ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาไทย
- ท. 296 ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย
- ม. 326 วิเคราะห์สังคมและวัฒนธรรมไทย

3. วิชาเลือกเสรี นักศึกษาจะต้องเลือกศึกษาวิชาเลือกเสรีอย่างน้อย 2 วิชา 6 หน่วยกิต หรือ 1 วิชา 6 หน่วยกิต จากวิชาดังต่อไปนี้

- อส.315 กระบวนการผลิตและอุตสาหกรรมไทย
- ร. 370 ความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของไทย
- ศ. 368 พัฒนาชนบทไทย 2
- ศ. 460 เศรษฐกิจประเทศไทย
- ป. 312 ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย
- ป. 314 ประวัติศาสตร์การปกครองไทย
- ป. 519 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของไทย
- ปร.371 นุทยปรัชญา
- ท. 241 ศิลปะการเขียนภาษาไทย 1

- ท. 326 ภาษาไทยท้องถิ่น  
ท. 329 ภาษาถิ่นวัฒนธรรมไทย  
ท. 351 วรรณกรรมเอกของไทย  
ท. 356 วรรณกรรมท้องถิ่นของไทย  
ท. 361 วรรณกรรมไทยสมัยปัจจุบัน  
ท. 376 เรื่องสั้นและนวนิยายไทย  
ท. 416 การศึกษาภาษาไทยในแง่สังคมวิทยา  
ท. 451 การวิจารณ์วรรณคดีไทย  
จ. 202 การละเล่นในวัฒนธรรมและสังคมไทย  
ม. 327 วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย  
ม. 341 โบราณคดีในประเทศไทย



คำอธิบายรายวิชา

วิชาบังคับ

ร. 224 <sup>ข</sup>พื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของการเมืองการปกครองไทย 3 หน่วยกิต

PO 224 Economic and Social Ecology of  
Thai Government and Politics

ศึกษาลักษณะและโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศไทย

โดยมุ่งปูพื้นฐานความเข้าใจต่อระบบการเมืองการปกครองของไทยเป็นสำคัญ ศึกษาความสัมพันธ์  
ระหว่างปัจจัย เศรษฐกิจ-สังคมการเมือง รวมทั้งคำนึงถึงพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและ  
ระบบความคิด ความเชื่อด้วย ตลอดจนศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยนับแต่อดีตจนถึง  
ปัจจุบัน และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่มีต่อรูปแบบและโครงสร้างทางการเมืองด้วย  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 210 ประวัติศาสตร์ไทย 3 หน่วยกิต

HS 210 Thai History

ศึกษาพัฒนาการของประวัติศาสตร์ไทยจากระดับเมืองสู่รัฐประชาชาติ ตลอดจนสภาพ  
เศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครองภายในชุมชนระดับต่างๆ นับตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัยถึง  
การปฏิรูปในสังคมไทยสมัยใหม่ มีการศึกษานอกสถานที่  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ท. 251 <sup>ข</sup>พื้นฐานและวิวัฒนาการของวรรณคดีไทย 3 หน่วยกิต

TH 251 The Development of Thai Literature

ศึกษาพื้นฐานและความเป็นมาของวรรณคดีไทย เพื่อให้เห็นการสร้างสรรคและการ  
เปลี่ยนแปลงของรูปแบบการประพันธ์ สุนทรียภาพ การแสดงความคิดและจินตนาการของคนไทย  
ในแต่ละสมัย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

## วิชาบังคับเลือก

### 1. กลุ่มวิชาประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง

ร. 314 ประวัติความคิดทางการเมืองไทย

3 หน่วยกิต

PO 314 History of Thai Political Thoughts

ศึกษาแนวความคิดทางการเมืองของรัฐบุรุษและนักคิดไทยที่สำคัญ ในสมัยต่างๆ ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึงต้นรัตนโกสินทร์ โดยจะเป็นการศึกษาจากหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในเอกสารต่างๆ เช่น นิลาจารึกหลักต่างๆ ละครภูมิพระร่วง และวรรณกรรมต่างๆ ของยุค ตลอดจนกฎหมาย พระราชพิธี ประเพณี เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเข้าใจผลของการเปลี่ยนแปลงทางความคิดทางการเมืองที่ปรากฏชัดขึ้นในสมัยต่อมา มาจวบจนถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. 2475

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ร. 321 การเมืองการปกครองของไทย

3 หน่วยกิต

PO 321 Thai Government and Politics

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ร.211 (หรือโคเชอนัมติของผู้สอน)

ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยประวัติศาสตร์ โครงสร้าง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ลักษณะและแนวโน้มของชีวิตการเมืองของไทย ลักษณะเฉพาะและอุดมการณ์ประจำชาติ พฤติกรรมการเมือง วิเคราะห์สัมพันธภาพระหว่างชีวิตการเมืองกับปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ สืบสาว ปัญหาสำคัญทางการเมืองการปกครองในยุคของการเปลี่ยนแปลงความปัวว้อเหล่านี้

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ร. 340 ระบบราชการไทย 3 หน่วยกิต

PO 340 Thai Bureaucracy

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ร.241

ศึกษาถึงการจัดองค์การ การบริหารและการปฏิบัติงานของระบบราชการไทย บทบาทและอิทธิพลของข้าราชการที่มีต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ทิศนคติ พฤติกรรมของข้าราชการ วัฒนธรรมทางการบริหารและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของระบบราชการไทย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน ปัญหาของการควบคุมและความรับผิดชอบของระบบราชการไทย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 211 ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจไทยร่วมสมัย 3 หน่วยกิต

HS 211 Political and Economic History of Thailand

ศึกษาความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและการเมือง ตั้งแต่สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ถึงปัจจุบัน โดยตรวจสอบข้อขัดแย้งในกลุ่มผู้นำพัฒนาการของการปกครองเริ่มจากระบบทหารในสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามเย็น ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองของสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของระบบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 318 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของไทยกับต่างประเทศสมัยใหม่ 3 หน่วยกิต

HS 318 Modern History of Thai Foreign Affairs

ศึกษาความสัมพันธ์ของไทยกับชาติตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์ ผลกระทบของลัทธิจักรวรรดินิยมต่อนโยบายทางการเมืองภายใน การกำหนดนโยบายต่างประเทศ บทบาทของที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ ปัญหาและวิกฤติการณ์ที่ไทยเผชิญกับชาติตะวันตก สงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง สงครามเย็น การแข่งขันของประเทศมหาอำนาจ นโยบายต่างประเทศของไทยในสมัยปัจจุบัน ตลอดจนผลกระทบต่องานของไทย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

## 2. กลุ่มวิชาเศรษฐกิจ

ศ. 261 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย

3 หน่วยกิต

EC 261 Thai Economic History

ศึกษาวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจไทย ตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งประเทศไทยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เป้าหมาย และนโยบายในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนองค์การและสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ศ. 367 พัฒนาชนบทไทย 1

3 หน่วยกิต

EC 367 Thai Rural Development 1

ศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบท ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนปัญหาโครงสร้างของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีผลไปสู่ปัญหาในชนบท วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวความคิดต่างๆ ในการพัฒนาชนบทในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนวิธีการพัฒนาชนบทที่แต่ละแนวความคิดนำมาใช้ปฏิบัติ

หมายเหตุ : ลักษณะของการเรียนในวิชานี้จะใช้ทั้งการบรรยาย อภิปรายในห้องเรียน และอาจออกไปเรียนรู้ในชนบทตามที่เห็นสมควร

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ภม. 223 ภูมิศาสตร์ประเทศไทย

3 หน่วยกิต

GE 223 Geography of Thailand

ศึกษาที่ตั้ง แนวนวมแดน ลักษณะทางธรณีวิทยาและลักษณะภูมิประเทศ ตลอดจนกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศไทย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

### 3. กลุ่มวิชาสังคม วัฒนธรรม

สค. 214 สังคมไทยกับการพัฒนาสังคม 3 หน่วยกิต

SW 214 Thai Society and Social Development

ศึกษาโครงสร้างสังคมไทย และกลไกทางสังคมที่เป็นสิ่งกำหนดบทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในสังคม สถาบันศึกษา กับการกำหนดบทบาทสถานทางสังคมในเชิงพฤติกรรม แนวคิดและที่มาของการพัฒนาสังคมในสังคมไทย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 316 ประวัติศาสตร์สังคมไทย 3 หน่วยกิต

HS 316 Thai Social History

ศึกษาการก่อตั้งและวิวัฒนาการของสังคมไทย พื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปัญหาประชากร รูปแบบของการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นต่างๆ ตลอดจนปัญหาในการกำหนดคุณสมบัติทางประวัติศาสตร์สังคม

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 317 ประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาไทย 3 หน่วยกิต

HS 317 Thai Intellectual History

ศึกษาแนวความคิดของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย อิทธิพลพุทธศาสนา แนวความคิดที่อธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสังคม วิวัฒนาการของความคิดและโลกทัศน์ของคนไทยในแต่ละสมัย ศึกษาสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิดและความเชื่อนั้น โดยเน้นความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและอิทธิพลตะวันตกที่มีต่อภูมิปัญญาไทยในสองศตวรรษที่ผ่านมา

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ท. 296 ประวัติและปรัชญาการศึกษาไทย 3 หน้วยกิต

TH 296 History and Philosophy of Thai Education

ศึกษาวิวัฒนาการทางการศึกษาของไทย ปรัชญาการศึกษา และแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการ  
การศึกษาของไทย ปรัชญาการศึกษาของไทย ตลอดจนปัญหาการศึกษาปัจจุบันและแนวโน้มในการ  
พัฒนาการศึกษาในอนาคต

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ม. 326 วิเคราะห์สังคมและวัฒนธรรมไทย 3 หน้วยกิต

SH 326 Anthropological Approach to Thai Society and Culture

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ม. 310 หรือโดยอนุมัติจากผู้บรรยาย

ศึกษาการอธิบายแง่มุมต่างๆ ของสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยใช้เครื่องมือทาง  
มานุษยวิทยาจากตัวอย่างงานวิจัยของนักมานุษยวิทยาไทยและต่างประเทศ โดยเน้นการศึกษา  
อย่างวิพากษ์วิจารณ์ให้เห็นถึงคุณค่าและข้อจำกัดของมานุษยวิทยาและสนับสนุนให้นักศึกษาวิเคราะห์  
ปรากฏการณ์ในสังคมและวัฒนธรรมไทยในระดับเบื้องต้น

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

วิชาเลือกเสรี

อส. 315 กระบวนการผลิตและอุตสาหกรรมไทย 3 หน้วยกิต

IM 315 Manufacturing Process and Thai Industry

ศึกษาความรู้ทางเทคโนโลยีทั่วไปของอุตสาหกรรมแขนงที่สำคัญ ศึกษาลักษณะและ  
พัฒนาการของอุตสาหกรรมแขนงสำคัญๆ ของไทยเพื่อให้เข้าใจปัญหาทางเทคโนโลยี และปัญหา  
เศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทย รวมทั้งเป้าหมายของการศึกษาวิจัยอุตสาหกรรมไทยในอนาคต

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ร. 370 ความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของไทย 3 หน่วยกิต

PO 370 Thai Foreign Affairs

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ร.280, ร.290

ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศในสมัยต่างๆ พิจารณาปัจจัยและกระบวนการในการกำหนดนโยบาย แบบแผนของนโยบาย การดำเนินนโยบายต่างประเทศ ตลอดจนผลกระทบของนโยบายต่างประเทศที่มีผลต่อการเมืองภายในของไทย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ศ. 368 พัฒนารชนบทไทย 2 6 หน่วยกิต

EC 368 Thai Rural Development 2

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ศ.367 และจะต้องได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้บรรยาย

ศึกษาถึงสภาพชนบทไทยในภาคสนามอย่างละเอียดและกว้างขวาง ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพตามท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมาย โดยรวบรวมวินิจฉัยข้อมูลทางด้านศักยภาพ ทางกายภาพ ศักยภาพทางเศรษฐกิจ ศักยภาพทางสังคม และศักยภาพทางการเมือง ตลอดจนด้านการศึกษา อนามัย ศาสนา โดยเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเกษตรกรในชนบทจริงๆ ภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

(ฝึกภาคสนามประมาณ 270 ชั่วโมง ตลอด 1 ภาคการศึกษา)

ศ. 460 เศรษฐกิจประเทศไทย 3 หน่วยกิต

EC 460 Thai Economy

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ศ.311 และ ศ.312

ศึกษาลักษณะโครงสร้างและกลไกของระบบเศรษฐกิจไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความยากจน การกระจายรายได้ การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม การว่างงานในชนบท การโยกย้ายของประชากร และความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาและการค้า การเงินระหว่างประเทศ

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 312 ประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย 3 หน่วยกิต

HS 312 Art History and Archaeology of Thailand

ศึกษาความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ความเกี่ยวข้อง และความแตกต่างระหว่างวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะกับวิชาโบราณคดีและประวัติศาสตร์ แนะนำวิธีการค้นคว้าในระบบวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ เพื่อศึกษาพฤติกรรมในอดีตของมนุษย์ รวมทั้งให้ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีในประเทศไทย มีการศึกษาบอกลูกสถานที่

(บรรยายสี่ภาคห้ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 314 ประวัติศาสตร์การปกครองไทย 3 หน่วยกิต

HS 314 History of Thai Administration

ศึกษาการจ้ดรูปแบบการปกครองดั้งเดิมของไทย การรับอารยธรรมจากภายนอก เช่น ลัทธิพราหมณ์ ลัทธิฮินดู พุทธศาสนา การจ้ดระเบียบทางการปกครองสมัยสุโขทัย อสุทธยา และรัตนโกสินทร์ ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาอิทธิพลตะวันตก การปฏิรูปแบบและปัญหาของการปกครองสมัยใหม่

(บรรยายสี่ภาคห้ละ 3 ชั่วโมง)

ป. 519 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของไทย 3 หน่วยกิต

HS 519 Thai Local History

ศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย พัฒนาการของท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของท้องถิ่นกับส่วนกลาง มีการศึกษาบอกลูกสถานที่

(บรรยายและสัมมนาสี่ภาคห้ละ 3 ชั่วโมง)



ปร. 371 พุทธปรัชญา

3 หน่วยกิต

PH 371 Buddhist Philosophy

ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญในพุทธปรัชญา เช่น ปัญหาเรื่องอนัตตา อริยสัจ 4 ปฏิจسامุปบาทกรรม และนิพพาน ตลอดจนอิทธิพลของพุทธปรัชญาที่มีต่อแนวความคิดทางปรัชญาที่สำคัญ

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ท. 241 ศิลปะการเขียนภาษาไทย 1

3 หน่วยกิต

TH 241 The Art of Thai Writing 1

ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถเขียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยศึกษาการใช้ภาษาเขียนในปัจจุบันทั้งภาษามาตรฐานและภาษานอกแบบที่มักปรากฏในภาษาสือมวลชน ภาษาโฆษณา ภาษาแสดง ฯลฯ นอกจากนี้นักศึกษาจะได้วิเคราะห์ว่าเขียนอย่างไรจะเอื้อทั้งในด้านความคิด แนวทางและกลวิธีในการเขียน นึกเขียนและเรียบเรียงความคิดของตนเอง นึกเขียนส่วนวนแปลให้เป็นภาษาไทยที่สละสลวย

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ท. 326 ภาษาไทยท้องถิ่น

3 หน่วยกิต

TH 326 Thai Regional Dialects

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ท.211

ศึกษาภาษาไทยท้องถิ่นต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในเรื่องระบบเสียงและคำในเชิงเปรียบเทียบกับภาษาไทยมาตรฐาน พิจารณาการเคลื่อนย้ายของภาษาไทยท้องถิ่นเหล่านั้น

(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

- ท. 329 ภาษากับวัฒนธรรมไทย 3 หน่วยกิต  
TH 329 Thai Language and Culture  
ศึกษาสำนวนโวหาร สุภาษิต คำพังเพยและลักษณะต่างๆ ในภาษา เช่น ภาษาที่เกี่ยวกับพิธีกรรม จิตใจ การตั้งชื่อ ฯลฯ ซึ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมไทย  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ท. 351 วรรณกรรมเอกของไทย 3 หน่วยกิต  
TH 351 Masterpieces of Thai Literature  
ศึกษาวรรณกรรมเอกของไทยบางเรื่องอย่างละเอียด เพื่อให้เห็นลักษณะเด่นที่ทำให้วรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ได้รับยกย่องเป็นวรรณกรรมเอก  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ท. 356 วรรณกรรมท้องถิ่นของไทย 3 หน่วยกิต  
TH 356 Thai Folklore  
ศึกษาวรรณกรรมในท้องถิ่นต่างๆ เช่น วรรณกรรมภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยศึกษาจากตำนาน นิทาน นิอาผ คำหม คำพังเพย สุภาษิต บทขับร้อง ฯลฯ เพื่อให้เห็นลักษณะสังคมและวัฒนธรรมของไทยแต่ละถิ่น  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ท. 361 วรรณกรรมไทยสมัยปัจจุบัน 3 หน่วยกิต  
TH 361 Modern Thai Literary Works  
ศึกษาวรรณกรรมไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 จนถึงสมัยปัจจุบัน เพื่อให้เห็นรูปแบบความคิด ตลอดจนลักษณะของสังคม  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

- ท. 376 เรื่องสั้นและนวนิยายไทย 3 หน่วยกิต  
TH 376 Thai Short Stories and Novels  
ศึกษาลักษณะ ความเป็นมา แนวคิดของเรื่องสั้นและนวนิยายไทย ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึง  
ปัจจุบัน  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ท. 416 การศึกษาภาษาไทยในแง่สังคมวิทยา 3 หน่วยกิต  
TH 416 Sociological Aspects of the Thai Language  
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับโครงสร้างสังคมไทย เพื่อให้เห็นความแตกต่าง  
ของการใช้ภาษาในบุคคลกลุ่มต่างๆ ตลอดจนศึกษาและสังเกตภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ทางสังคมที่  
ต่างกัน  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ท. 451 การวิจารณ์วรรณคดีไทย 3 หน่วยกิต  
TH 451 Practical Criticism of Thai Literature  
ศึกษาหลักสากลของการวิจารณ์วรรณคดี เพื่อนำไปใช้ในการวิจารณ์วรรณคดีไทย  
ศึกษาวิธีการและวิวัฒนาการของการวิจารณ์วรรณคดีไทย พร้อมทั้งฝึกให้นักศึกษาวิจารณ์  
(บรรยายและฝึกฝนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)
- ด. 202 การละคอนในวัฒนธรรมและสังคมไทย 3 หน่วยกิต  
DM 202 Drama in Thai Culture and Society  
ศึกษาบทบาท และวิวัฒนาการความเป็นมาของการละคอนในสังคม และวัฒนธรรมไทย  
สมัยต่างๆ วิเคราะห์บทละคอนที่ดีเด่นบางเรื่องที่สะท้อนคุณค่า และสาระทางวัฒนธรรม สังคม  
ค่านิยม และทัศนคติไทยที่สำคัญ รวมทั้งรูปแบบการประพันธ์ วรรณศิลป์ และดนตรีที่ใช้ประกอบ  
การแสดง  
(บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง)

ม. 327 วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย 3 หน่วยกิต

SM 327 Culture of Ethnic Groups in Thailand

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ม.201 หรือ สว.201 หรือ สว.202 และ สว.203

หรือได้รับอนุมัติจากผู้บริหาร

การศึกษาประวัติความเป็นมา เนื้อหาวัฒนธรรม รูปแบบสังคม ลักษณะความสัมพันธ์และ  
การผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ชาวเขาในประเทศไทย (วิชานี้มีการค  
งาน-ฝึกงานนอกสถานที่)

บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง

ม. 341 โบราณคดีในประเทศไทย 3 หน่วยกิต

SM 341 Archaeology of Thailand

วิชาบังคับก่อน : สอบได้ ม.241 หรือได้รับอนุมัติจากผู้บริหาร

การศึกษาศิลปะวัฒนธรรมในประเทศไทยสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์  
คอนตันโดยอาศัยจากหลักฐานทางโบราณคดี

บรรยายสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง

เงินสนับสนุนจากมูลนิธิ/องค์กร ต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2526 - ปัจจุบัน

ระยะเวลา	ผู้สนับสนุน	งบประมาณ	กิจกรรม
2526-2528	มูลนิธิเอเซีย		โครงการศูนย์สนเทศ
2527	มูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์		โครงการสัมมนาโอบายการพัฒนา
2528	IDRC		ประเทศ
2528	มูลนิธิโพลด์สวาเกิน		โครงการสัมมนาไทย-ญี่ปุ่น III
2528-2530	มูลนิธิฟอร์ด		โครงการวิจัย ASEAN VIEWS : An Annotated Bibliography of of ASEAN Theses and Dissertation on Southeast Asia 1976-1984
2529-2530	ADB		โครงการวิจัย Financing Public Sector Development Expenditure
2530	มูลนิธิเอเซีย		การประชุม ASEAN FORUM for Muslim Social Scientists
2531	มูลนิธิฟอร์ด CIDA มูลนิธิเอเซีย		การประชุมนานาชาติ สถานภาพไทยศึกษา "
2532	มูลนิธิจอห์นเอฟเคเนดี้		การสัมมนา ทรมแดนแห่งความรู้

## ภาคผนวกที่ ๕

นักวิจัยชาวต่างประเทศที่มาร่วมโครงการวิจัยโดยขอความร่วมมือจากสถาบันไทยคดีศึกษา

นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
ศาสตราจารย์ Stanley J. Tambiah	British	Concepts and Manifestations of Causation, Well-being and Success in Urban Thailand	๓.ค.21-๓.ค.22	33 Arlington St., Cambridge Mass. 02140, U.S.A.
Miss. Christine E. Gray	U.S.A.	Social-Cultural Dimensions of Thai Kathin Ceremonies in Thailand	๓.๘.21-๓.ค.22	2506 Fremont Ave., Modesto, California U.S.A.95350
Mr. Roger Gordon Kershaw	British	A Comparative study of political science training in the old and new universities of Thailand and in universities abroad with special reference to its relevance for selected Thai Careers	๓.๘.21-๓.ค.21	25 Orchard Street, Canterbury, England
Mr. Andrew K. Collard	Australian	Economic and Social Behavior in Thai Village - A Micro Study	พ.ค.22-ธ.ค.23	85 Keppel Street, Carlton, Victoria, Australia
Mr. Eiji Murashima	Japanese	Rural Development and Local Leaders in Thailand	มี.ค.23-มี.ค.25	1-302 Tannocho Danchi Hodoyayaku Yokohama-shi Kanagawa-Ken Japan
Dr. Jane A. Ransay	U.S.A.	Development and Underdevelopment in Rural Thailand	ก.ย.20-๓.ค.21	11 Pearl St.Canton, New York U.S.A.
Miss Lysa Hong	Singapore	Thai nobility and the administrative system in Thailand, 1824-1888	ก.พ.21-ก.พ.23	4/19 Mount Street, Coogee, N.S.W. 2034, Australia

นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
Dr. Craig James Reynolds	U.S.A.	Towards a Social History of Nineteenth Century Siam: The Administration of Justice	ก.พ.-ก.ธ.22	Dept. of History, University of Sydney, N.S.W. 2006 Australia
ศาสตราจารย์ Erik Cohen	Israel	Comparative analysis of tourism development and tourism impact in selected regions in Thailand	ก.ค.-พ.ธ.22	Dept. of Sociology, Hebrew University, Jerusalem
1. Mrs. Ellen C. Kinney Johnson	United States	Domestic Relationship in Suburban Bangkok	ค.ค.22-ค.ค.23	707 West Washington. Urbana, Illinois 61801 U.S.A.
1. Mr. Heinz-Rudiger Kerff	German	Socio-economic structures of underdevelopment in cities-urban subsistence production in Bangkok	พ.ธ.23-ค.ค. 25	Am Wulfsbach 15 497 Bad Oeynhausen 12 West- Germany
2. Mrs. Shirley A. Downs	British	The social and economic effects on Thai rural society of modernisation of agriculture, with special attention to the introduc- tion of new technology	ค.ค.22-ค.ค.24	2 Wychwood Crescent, Earley, Reading RG6 2RA, England

นักวิจัย	สัญชาติ	คำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
Prof. Scott Frederick McNabb	American	Volunteer Experience and Career Choice : Evaluating the Ten Year History of the Thammasat University Volunteer Project	พ.ค. - ก.ค.23	631 East College Iowa City, Iowa 52240
Mr. Kunio Kawakami	Japanese	Urban Areas and Urban Society in Thailand	เม.ย.24-เม.ย. 26	2-6-6-406, Minami-Karasuyama, Setagaya-Ku, Tokyo, Japan
Mr. Bowman Kimble Atkins	U.S.A.	Educational Intergration in Modern Thai Society	ค.ค.23-ค.ค.24	13110 Bayview Ave., Beach Haven Terrace, N.J. 08008
Dr. Erik Cohen	Israel	Energy Culture in Developing Situations : A Comparative Study in a Rural and Urban Environment in Thailand	ก.ค.31-ค.ค.34	Dept. of Sociology, Hebrew University, Jerusalem, Israel
Dr. Susanne Thorbek	Denmark	Women and urbanisation	พ.ย.24-ก.ค.25	
Prof. Erik Cohen	Israel	Thai Communities in a Changing World : A Comparative Study of a Peripheral and a Centrally-located Community	ก.ค. - ค.ค.25	Dept. of Sociology, Hebrew University, Israel
Mr. James Anthony Placzek	Canadian	Historical Semantics of a Thai Classifier	เม.ย.-ก.ค.25	2028 E. 27th Ave, Vancouver, B.C.,
Mr. Henricus (Han) ten Brummelhuis	Dutch	The Work of J. Homan van der Heide	ค.ค.25-ก.พ.26	



นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
21. Dr. Lysa Hong	Singapore	The Siam Consulate in Singapore	พ.ศ.26-พ.ศ.27	215 Marsilling Lane #25-812, Singapore 2573
22. Mr. Edwin Roy Zehner	U.S.A.	Exploring Directions for Dissertation Research on Structures of Public Discourse, Language, and/or Ritual in Thailand	พ.ศ.27-พ.ศ.28 ขอขยายเวลาถึง พ.ศ.29	67 Orchard St. Rochester, NY 14514 USA.
23. Mr. Song In-Seo	Korea	Modernization of Thailand during the Mongkut and Chulalongkorn Period	พ.ศ.27-พ.ศ.28	22 Daebyeol-ri, Sannae-myon, Chungcheongnamd Korea
24. Prof. Erik Cohen	Israel	Social Change in Thailand: A Comparative Study of Religions, Political and Economic	พ.ศ.28-พ.ศ.29	Dept. of Sociology & Social Anthropology The Hebrew University of Jerusalem, Israel
25. Mr. Shane Patric Tarr	New Zealander	The Role Played by Elected Representatives at a Provincial Level in Thailand	พ.ศ.28-พ.ศ.30	4/31 Beatrice Street, Taringa, Queensland, Australia, 4068
28. Dr. Kevin John Hewison	Australian	The Western Community in Bangkok, 1920-1940 : Business and Social Life	พ.ศ. - พ.ศ.29	31 Eldershaw Place, Garran, A.C.T., Australia

นักวิจัย	สัญชาติ	คำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
Dr. Wong Kum-Poh*	Singapore	Saving, Capital Inflow and Capital Formation in Thailand	ก.พ. - มี.ค. 29	24, Sunbird Circle, Singapore 1648, Republic of Singapore
Miss Myren Garin*	French	Economic Development of Thailand	พ.ค. - มี.ธ. 29	Institut de Recherche Economique et de Planification de Developpement bp 47x-38040 Grenoble Cedese France
Prof. Fritz Voigt*	German	Experiences and performance of rural cooperative systems as a tool for decentralized regional policy		Forschungsgruppe Industrie and Verkehrspolitik, Universital Bown, 5300 Bonn 1, West Germany
Prof. Stanley J. Tambiah*	British	The Sociology and Anthro-pology of Urban Life in Bangkok (Workshop)	ค.ค. 29	
Mr. Scott Bamber*	Australian	Classification and Treatment of Illness in Traditional Thai Medicine	มี.ค.-ค.ค. 29	Asian History Centre, The Faculty of Asian Studies, The Australian National University, GPO Box 4 Canberra ACT 2601

นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
32. Miss. Lorraine Marie Gesick	U.S.A.	Intellectual History : Thai Popular Local Historians	ก.ย.29-มิ.ย.30	Star Route, Elizabeth Colorado, 80107 U.S.A.
33. Mr. Joseph Richard Stimpfl	American	Perceptions of School Success and Failure in a Malay Community in Southern Thailand - A View From the Village (เนื่องจากสภากิจฯ ได้รับแจ้งจากสมาคมมั่นคงแห่งชาติได้พิจารณาโครงการนี้แล้ว และเห็นว่าเกิดผลในทางลบต่อประเทศไทย สภากิจฯ จึงไม่อนุญาตให้เข้ามาทำการวิจัยในประเทศไทย)	ส.ค.30-ส.ค.31	Box 304 Shelbina, MO 63468 U.S.A.
34. Prof. Erik Cohen	Israel	Sovereignty, Nationality and Citizenship - A Study of Politics And Religion In Contemporary Thailand	นักการวิจัย ก.ค.30-ค.ค.31 กลับเข้ามาทำวิจัย พ.ค. - ค.ค.31	Dept. of Sociology & Social Anthropology Hebrew University Jerusalem, 91905, Israel
35. Mr. Wenbun Luan	Chinese	Thai Literature in The Present Time	ก.ค.30-ก.ค.31	กองวิจัยวรรณกรรมเอเชีย ภาคเหนือและเอเชียตะวันออก เจียงเหนือ แห่งสถาบันวิจัย วรรณกรรมต่างประเทศ กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน
36. Mr. Kazumi Yamamoto	Japanese	Comparative Studies on Development Stages and Structural Changes of Manufacturing Industries in ASEAN Countries	มี.ค.31-มี.ค.31	5-30-13 Fuda Chofu City, Tokyo, Japan

นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
37. Mr. Michael John Montesana III	U.S.A.	Decomposition of Factors Explaining Land-Holding Patterns in Rice and Field Crops (ผ่านสหการวิจัยฯ แต่ยกเลิกการอนุญาต เนื่องจากนักวิจัยไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ของสำนักงานฯ)	ก.ค. - ก.ค.31	703 W. Ferry, Buffalo New York 14222, USA.
38. Mr. Masoto Kawamori	Japanese	Policy Making Process in Modern Thailand	ก.พ.32-ก.พ.34	645 Nomurajima, Tonami-Shi, Toyama, 939-13 Japan
39. Miss. Michiko Inoue	Japanese	A Comparative Study of English Education in Thailand with That in Japan	พ.ศ.32- มี.ค. 33	2-7-1-903 Shimosbinjo. Higashiyodogawa-ku, Osaka 533 Japan
40. Mrs. Lisa Hong	Singapore	Social History of Bangkok during the Reign of King Chulalongkorn	ก.ค.33-พ.ค.34	43 Hua Guan Avenue, Singapore 2158
41. Dr. Penny Van Esterik*	Canadian	Gender And Development In Thailand	มี.ค.35-ก.ค.35	Faculty of Arts, York University 4700 Keele Street Nort York, Ontario Canada-M3j 1P3
42. Dr. Grant A. Olson	American	A Translation of Buddha- dharma by Phra Rajavarmuni (Prayudh Payutto)	มี.ค.-ก.ค.34	Center for Southeast Asian Studies Norther Illinois University Dekalb

นักวิจัย	สัญชาติ	ทำวิจัยเรื่อง	ระยะเวลาที่ขอ	ที่อยู่
43. Mr. James P. LoGerfo	American	Democratization in Thailand	พ.ศ.36-ก.พ.37	Columbia University New York City
44. Mr. Neil Andrew Englehart	American	The Relationship between Culture, Choice, And Institutional Change in Thailand during the Reign of King Chulalongkorn (1868-1910)	ก.ธ.36-ก.ค.37	University of California, San Diego

หมายเหตุ นักวิจัยทั้งหมดได้ผ่านการพิจารณาตามขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ  
ออกแก่นักวิจัยที่มีเครื่องหมาย \*

อ้างอิง

จุลสารไทยคดีศึกษา ป.2 ฉ.2 มี.ธ.2527

จุลสารไทยคดีศึกษา ป.5 ฉ.1 มี.ธ.2530

จุลสารไทยคดีศึกษา ป.6 ฉ.1 พ.ธ.2532

จุลสารไทยคดีศึกษา ป.7 ฉ.5 เม.ธ.2534

รายงานการประชุมนักวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา ครั้งที่ 1/2537

รายงานการสัมมนาบทบาทนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของสถาบันไทยคดีศึกษา  
27 ก.พ.2536

สกก.โครงการสัมมนาทริทรรศน์ด้านวิเทศคดีศึกษาในประเทศไทย "หลักการและเหตุผล"  
2537

# **สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม**

**รศ.ดร.คุณหญิงสุมณฑา รักษกุล**

**ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล**



สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท  
มหาวิทยาลัยมหิดล : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม  
เอกสารประกอบการสัมมนา

เรื่อง ทรัพยากรด้านวิเทศศึกษาในประเทศไทย : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม  
ระหว่างวันที่ 10-11 สิงหาคม 2537

---

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ถือกำเนิดจากโครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) ในสังกัดของบัณฑิตวิทยาลัยมีชื่อเดิมว่า "โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์" ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2517 ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2524

การดำเนินการจัดตั้งโครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) หรือที่เรียกว่า 'โครงการภาษาเอเชีย' อันเป็นจุดกำเนิดของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท นั้น เกิดจากการที่มหาวิทยาลัยมหิดลได้เล็งเห็นความจำเป็นของการเปิดสอนวิชาภาษาศาสตร์ เพื่อผลิตนักวิชาการที่รู้จักและเข้าใจวิธีการของการใช้ภาษาสำหรับเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อความหมาย มีความรู้ ความเข้าใจในภาษาต่าง ๆ ที่พูดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่เป็นเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไทยมาช้านาน ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจและติดต่อกับผู้ที่มีเชื้อสายเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมนิยมประเพณีและภาษาพูดที่ต่างจากคนไทยโดยทั่วไป

อาจารย์ ดร. สุริยา รัตนกุล ผู้อำนวยการโครงการศูนย์ศึกษาวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ ผู้มีความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์ ได้ยกร่างหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) ขึ้นจนแล้วเสร็จ และเปิดรับนิสิตศึกษารุ่นแรกได้ในปี พ.ศ. 2519 นับเป็นหลักสูตรในระดับมหาบัณฑิตหลักสูตรแรกที่ศึกษาภาษาเอเชียอาคเนย์



เนื้อหาของหลักสูตรนี้ประกอบด้วยกระบวนวิชาทางภาษาศาสตร์ภาคทฤษฎีและภาษาศาสตร์ เอเชียบาคเนย์ จำแนกตามตระกูลภาษา ได้แก่ ตระกูลภาษาไทย ตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (มอญ-เขมร) ตระกูลภาษามลายู-โพลีเนเซียน และตระกูลภาษาทิเบต-พม่า เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ศึกษาภาษาต่าง ๆ ที่พูดในประเทศไทย เช่น ภาษาไทยท้องถิ่น ภาษาของชาวไทยภูเขา ภาษาชาวเล ฯลฯ และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ภาษาเขมร ภาษาพม่า ภาษาเวียดนาม ภาษามลายู ด้วยวิธีการทางภาษาศาสตร์ ฝึกวิเคราะห์โครงสร้างภาษา รวมทั้งได้ออกไปศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ในปี พ.ศ. 2520 มหาวิทยาลัยมหิดลได้เซ็นสัญญาความตกลงร่วมมือกับสถาบัน Summer Institute of Linguistics (S.I.L.) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดย S.I.L. ได้ส่งอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาศาสตร์เอเชียบาคเนย์มาสอนในหลักสูตรฯ จนกระทั่งปัจจุบัน

สำหรับการศึกษาวิจัยทางด้านวัฒนธรรมนั้น ได้เริ่มเป็นรูปเป็นร่างพร้อม ๆ กับที่โครงการฯได้เป็นสถาบันฯ โดยมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยวัฒนธรรมเอเชียบาคเนย์ และได้พัฒนาก้าวไกลจนถึงขั้นทำความตกลงร่วมมือทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรมกับรัฐบาลฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. 2527 กล่าวคือรัฐบาลฝรั่งเศส โดย Centre de Documentation et de Recherches sur l'Asie du Sud-Est et de Monde Insulindien (CeDRASEMI) ได้ให้ทุนอุดหนุน 5 ปี ในรูปของผู้เชี่ยวชาญและทุนการศึกษาทางด้านวัฒนธรรม สถาบันฯ จึงได้ส่งอาจารย์และนักวิจัยไปศึกษาต่อ ฝึกอบรม และดูงานทางด้านมานุษยวิทยาที่ประเทศฝรั่งเศส ในขณะเดียวกันทางฝรั่งเศสก็ได้ส่งนักวิจัยมาร่วมโครงการวิจัยกับนักวิจัยของสถาบันฯ

ในปี พ.ศ. 2528 สถาบันฯ ได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างอาคารเรือนไทย ซึ่งได้รับเงินบริจาคส่วนหนึ่งจากคุณหญิงระเบียบ คุณะเกษม เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดเก็บและแสดงวัสดุทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทำพิธีเปิดเสาเอก เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529

การก่อสร้างเรือนไทย (อาคารระเบียบ คณะเกษม) แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2530 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2530 และได้ทรงร่วมแสดง สักวาเรื่อง สังข์ทองตอนเลือกคู่ กับผู้ทรงคุณวุฒิอีกหลายท่านด้วย

ในปีการศึกษา 2532 สถาบันฯ ได้เปิดหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศึกษา ขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา ค้นคว้า และวิจัยวัฒนธรรม ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ และปรัชญาชีวิตที่เป็นพื้นฐานของพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดจนการ นำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนางานด้านวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ของคน ในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทย

เนื้อหาของหลักสูตรนี้ประกอบด้วย 5 แขนงวิชา คือ แขนงวิชาวัฒนธรรมสาธารณสุข แขนงวิชาวัฒนธรรมการดนตรี ซึ่งได้เปิดสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 แขนงวิชาพิพิธภัณฑ์ศึกษา ที่ได้เปิดสอนรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2534 แขนงวิชาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท และแขนงวิชา ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ ซึ่งยังมีได้เปิดสอน

ในปี พ.ศ. 2534 สถาบันฯ ได้รับอนุมัติจากทบวงมหาวิทยาลัยให้เปิดหลักสูตรศิลป ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ อันเป็นการพัฒนาหลักสูตรในแนวลึก และได้ยกหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพขึ้นอีกหลักสูตรหนึ่ง

ในปัจจุบันสถาบันฯ มีหลักสูตรระดับปริญญาโทที่ได้เปิดดำเนินการอยู่แล้ว 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์) ซึ่งเป็นหลักสูตรแรกของสถาบันฯ ผลิทมหาบัณฑิตไปแล้ว 16 รุ่น และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งรับนักศึกษาเป็นรุ่นที่ 5 มีหลักสูตรระดับปริญญาเอก 1 หลักสูตร คือ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ซึ่งจะเปิดรับนักศึกษารุ่นแรกในปีการ ศึกษา 2535 และมีหลักสูตรระดับปริญญาโท ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาอีก 2 หลักสูตร

คือ หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาวิชาชีพและสาขาวิชาพัฒนารนบทศึกษา

นอกเหนือจากการดำเนินการในหลักสูตรต่าง ๆ แล้ว สถาบันฯ ยังมีงานวิจัยเป็นงานหลักควบคู่ไปกับการเรียนการสอน โดยทั้งอาจารย์และนักวิจัยของสถาบันฯ ได้มุ่งผลิตงานวิจัยออกเป็น 2 สาขา คือ งานวิจัยทางด้านภาษาและงานวิจัยทางด้านวัฒนธรรม เพื่อสนองตอบค่อนโยบายและการพัฒนาของมหาวิทยาลัยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเนื่องจากสถาบันฯ ได้สถาปนาขึ้นในปีที่เริ่มใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งเน้นการพัฒนาชนบท งานวิจัยของสถาบันฯ จึงเป็นไปเพื่อนำผลและความรู้ที่ได้จากการวิจัยไป ‘พัฒนาชนบท’

ในระยะที่ยังเป็นโครงการฯ และในระยะเริ่มแรกเมื่อได้เป็นสถาบันฯ นั้นงานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยพื้นฐาน เช่น การวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างภาษา ทั้งในระดับเสียงคำ ไวยากรณ์ พจนานุกรม คู่มือคำศัพท์ และบทสนทนาสาธารณสุข จำแนกตามตระกูลภาษาต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร

รองศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นผู้ที่วางรากฐานการทำพจนานุกรม คู่มือ คำศัพท์ และบทสนทนาสาธารณสุขให้แก่สถาบันฯ ทำให้สถาบันฯ มีผลงานทางด้านนี้มากมาย อาทิ คู่มือ คำศัพท์ด้านการรักษาพยาบาล อีก็อ-ไทย และ อีก็อ-อังกฤษ พจนานุกรมไทย-ม้ง (ได้รับรางวัลจากสภาวิจัยแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2519) พจนานุกรมกะเหรี่ยงสะกอ-ไทย พจนานุกรมลัวะ-ไทย-อังกฤษ คู่มือ คำศัพท์และบทสนทนาด้านสุขภาพอนามัยกวย-ไทย เรียบภาษามลายูท้องถิ่นจากบทสนทนาสาธารณสุขมูลฐาน พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล นครศรีธรรมราช-ไทย สนทนาสาธารณสุขและการแพทย์ลัวะ-ปรีบ ฯลฯ

ครั้นสถาบันฯ ได้ขยายงานและเพิ่มหลักสูตรทางด้านวัฒนธรรมศึกษา ลักษณะงานวิจัยทางด้านวัฒนธรรมจึงมีมากขึ้น ทั้งนี้ เนื้อหาของงานวิจัยจะเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนไทยกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของ

กลุ่มชนเหล่านั้นโดยมุ่งที่สังคมชนบทเป็นหลัก อาทิ การวิจัยชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต บทบาทผู้นำศาสนาต่อการพัฒนาชุมชน และเรื่องข้าว เป็นต้น

หากจะเปรียบเทียบระยะเวลาที่ผ่านมา ก็จะเห็นถึงพัฒนาการของงานวิจัยที่ได้เริ่มจากงานวิจัยพื้นฐานมาสู่งานวิจัยประยุกต์ และจากงานวิจัยส่วนบุคคลเป็นงานวิจัยกลุ่มมากขึ้น ในปัจจุบันสถาบันฯ มีงานวิจัยที่เป็นงานวิจัยรวมของสถาบันฯ เช่น การจัดทำแผนที่แสดงภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ การจัดทำแผนอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าสงขลา และการจัดทำแผนอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าเชียงใหม่ ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ในบรรดางานวิจัยที่อยู่ระหว่างดำเนินการในขณะนี้ สถาบันฯ ได้กำหนดให้โครงการวิจัยต่อไปนี้ เป็นโครงการวิจัยที่มีความสำคัญ

- โครงการวิจัยเพื่อศึกษาภาษาและ วัฒนธรรมของชนชาติไทยในประเทศจีน
- โครงการวิจัยเพื่อสร้างสารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย
- โครงการศึกษาเปรียบเทียบทางมานุษยวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารดิบของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน

นอกจากนี้สถาบันฯ อยู่ระหว่างการจัดตั้งหน่วย เอเซียอาคเนย์ศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นดินแดนที่มีความหลากหลาย ทั้งในด้านภาษาและ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จัดได้ว่าเป็นภูมิภาคแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญ ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และการเมืองมาช้านาน ในปัจจุบันภูมิภาคแถบนี้จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา และเทคโนโลยี ประเทศไทยมีนโยบายที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เพื่อให้เกิดความเจริญและการแลกเปลี่ยนความรู้ ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น การที่จะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษาและ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านอย่างลึกซึ้งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรก

สถาบันฯ เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นภาษาเอเชียอาคเนย์มากกว่าสิบปี เปิดสอนภาษามาเลย์ ภาษาพม่า เวียดนาม ให้กับนักศึกษาปริญญาโทมาเป็นเวลานาน และได้พัฒนาขยายงานการเรียนการสอนภาษาเขมร และภาษาลาวในระยะต่อ ๆ มา สถาบันฯ มีศักยภาพเพียงพอในด้านบุคลากร ข้อมูลด้านภาษาและวัฒนธรรมบางส่วนที่สามารถจะให้บริการกับสังคมได้ในระดับหนึ่ง ยังต้องแสวงหาความร่วมมือในเรื่องทุนการศึกษาค้นคว้าวิจัย และความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์อีกมาก หน่วยเอเชียอาคเนย์ จะเป็นแหล่งในการดำเนินงานศึกษาค้นคว้าวิจัยสหวิทยาการที่เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างฐานข้อมูลในเรื่องเอเชียอาคเนย์ศึกษาของประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปโดยจะ เน้นการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ภาษาและวัฒนธรรม

สำหรับการให้บริการทางวิชาการ ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งในฐานะหน่วยงานของสถาบันอุดมศึกษานั้น สถาบันฯ ได้ถือเป็นหน้าที่ที่จะให้บริการแก่สังคม ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยด้วยวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

ห้องสมุด เมื่อเปิดสอนหลักสูตรภาษาศาสตร์ในปี พ.ศ. 2519 นั้น ห้องสมุดของโครงการฯ มีหนังสือประมาณ 5,000 เล่ม โดยได้เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ และยังได้รับความร่วมมือจาก S.I.L. ทำให้มีหนังสือไว้บริการเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปทางด้านภาษาศาสตร์ภาษาเอเชียอาคเนย์ และวัฒนธรรม ในขณะนี้ สถาบันฯ มีหนังสือทั้งที่เป็นตำรา ผลงานวิจัย วารสารและสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ เป็นจำนวนมากทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ห้องปฏิบัติการภาษา สถาบันฯ มีห้องปฏิบัติการภาษาสำหรับใช้เป็นที่พักฝึกออกเสียงตามหลักวิชาลัทศาสตร์ ห้องปฏิบัติการภาษานี้เป็นแหล่งรวบรวมเทปบันทึกตัวอย่างเสียงและข้อมูลต่าง ๆ ที่อาจารย์และนักวิจัยของสถาบันฯ ได้ศึกษาและวิจัยและมีเครื่องมือทางลัทศาสตร์ภาคทดลองเพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยของอาจารย์และนักศึกษาด้วย

วารสารทางวิชาการ สถาบันฯ ได้จัดพิมพ์วารสาร "ภาษาและวัฒนธรรม" ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 เพื่อเผยแพร่และเป็นสื่อทางวิชาการด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยกำหนดวางจำหน่ายปีละ 2 ฉบับ ภายในเล่มประกอบด้วยบทความทางภาษาศาสตร์และวัฒนธรรมในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเขียนโดยอาจารย์นักวิจัย นักศึกษาของสถาบันฯ และผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันภายนอก และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา สถาบันฯ ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัย Hawaii จัดทำวารสาร Mon-Khmer Studies : A Journal of Southeast Asian Languages อีกฉบับหนึ่ง

การบรรยายทางวิชาการ สถาบันฯ ได้จัดให้มีการบรรยายพิเศษมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นครั้งคราวเพื่อให้อาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาของสถาบันฯ มีโอกาสพบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งจากภายในและภายนอกสถาบันฯ รวมทั้งจากสถาบันต่างประเทศด้วยโดยจัดให้มีเป็นประจำตลอดทั้งภาคการศึกษา ใช้ชื่อว่า "การบรรยายทางภาษาและวัฒนธรรม"

การฝึกอบรมและสัมมนา สถาบันฯ ได้จัดฝึกอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเผยแพร่ความรู้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชนที่มีภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างกัน เช่น ฝึกอบรมหลักสูตรการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ และ ร/ลในภาษาไทย ภาษาเวียดนามสำหรับธุรกิจ ภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ เป็นต้น

สำหรับการสัมมนานั้น สถาบันฯ จัดให้มีอยู่เป็นประจำอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อเปิดโอกาสให้นักวิชาการทางด้านภาษาและวัฒนธรรมได้พบปะและแลกเปลี่ยนความรู้เป็นการพัฒนาวิชาการ เช่น ภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย การศึกษาวิจัยภาษาในประเทศไทย การวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท การสัมมนาร่วมไทย-ฝรั่งเศส เรื่องมานุษยวิทยาวัฒนธรรม และในปี 2539 สถาบันฯ จะเป็นเจ้าภาพจัดการสัมมนาระดับนานาชาติ เรื่อง Pan-Asiatic Linguistics

- เพื่อกระตุ้นเตือน ชี้นำ หรือคลี่คลายสถานการณ์หรือปัญหาของสังคม โดยสถาบันฯ จะจัดสัมมนาตามประเด็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น และระดมผู้เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวมา แลกเปลี่ยนความคิดและให้ข้อเสนอแนะ เช่น การจัดสัมมนาเรื่อง โสเภณีเด็ก: ปัญหาใหม่ของสังคมไทย การเสริมสร้างพลังทางวัฒนธรรมแก่ครอบครัวในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นต้น

สำนักงานบริการข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมเอเซียอาคเนย์ สถาบันฯ จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับภาษา สังคม และวัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเซียอาคเนย์ ให้บริการแก่ผู้สนใจทั่วไปทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ข้อมูลมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งในรูปลักษณะเอกสารสิ่งพิมพ์ แถบเสียง และวีดิทัศน์

นอกจากนี้สถาบันฯ ยังอยู่ระหว่างดำเนินการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์มานุษยวิทยาวัฒนธรรม ซึ่งนอกจากจะใช้เป็นสถานที่อนุรักษ์และจัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศไทยและเอเซียอาคเนย์แล้วยังเป็นที่แสดงผลงานของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาโทวัฒนธรรมศึกษา แขนงวิชาพิพิธภัณฑ์ศึกษาด้วย

พร้อมกับการดำเนินงานวิชาการด้านต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มิได้ละเลยหน้าที่ในอันที่จะส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในฐานะหน่วยงานของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันฯ เริ่มมีบทบาทที่เด่นชัดในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นับตั้งแต่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดเรือนไทย (อาคารระเบียบ คุณะเกษม) และทรงร่วมแสดงลิเกเรื่อง สังข์ทอง ตอนเลือกคู่ เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2530 จากนั้นเป็นต้นมาสถาบันฯ ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่เป็นประจำตามโอกาสและเทศกาลประจำปี เช่น เป็นฝ่ายจัดประกวด 'เพลงกล่อมลูก' ในงาน 'วันแม่' ของมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งจัดขึ้นเพื่อเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นแกนนำในการจัดงานประเพณี 'ลอยกระทง' ของมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2532 เมื่อเปิดสอนหลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา และรับนักศึกษาแขนงวิชา วัฒนธรรมการดนตรีเป็นรุ่นแรกนั้น สถาบันฯ ได้จัดพิธีไหว้ครูดนตรีไทยอย่างเต็มรูปแบบเพื่อเป็น สิริมงคลแก่ผู้สอนและผู้เรียนดนตรีไทย โดย อาจารย์มนตรี ตราโมท เป็นประธานประกอบพิธี นอกจากนี้ ในปัจจุบันได้จัดให้มีกิจกรรมเชิงวิชาการเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมให้แก่ นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป อาทิ จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา (วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ฯลฯ) จัดกิจกรรมตามเทศกาล (วันลอยกระทง วันสงกรานต์ ฯลฯ) นอกจากนี้ ในขณะนี้สถาบันฯ ได้จัดกิจกรรมเรือนพักใจเป็นการฝึกปฏิบัติธรรมและฟังการบรรยายธรรม ทุก วันพุธสัปดาห์สุดท้ายของเดือน เพื่อส่งเสริมให้อาจารย์นักศึกษา และบุคลากรของมหาวิทยาลัย พัฒนาจิตใจ มีพลังในการปฏิบัติงาน และดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ในปัจจุบันการดำเนินงานของสถาบันฯ เป็นไปตามข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหิดล ว่าด้วย การดำเนินงานของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท พ.ศ. 2531 มีคณะกรรมการนโยบายประจำสถาบันฯ ทำหน้าที่กำหนดแนวนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับ นโยบายของมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการบริหารสถาบันฯ ทำหน้าที่ดำเนินงานตามนโยบาย และแผนงานที่คณะกรรมการนโยบายกำหนด

สถาบันฯ ได้จัดองค์กรการบริหารโดยแบ่งเป็นงานและกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่

สำนักงานผู้อำนวยการสถาบันฯ

บัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ (ภาษา ศาสตร์และ เอเชียอาคเนย์)

บัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

บัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

สำนักงานบริการข้อมูลภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังมีคณะกรรมการที่รับผิดชอบดูแลงานเฉพาะด้าน ได้แก่ คณะ กรรมการสวัสดิการ คณะกรรมการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะกรรมการดำเนินงาน เรือนไทย และคณะกรรมการเฉพาะกิจอื่น ๆ



ภารกิจต่าง ๆ ที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ดำเนินงานจนถึงขณะนี้ หากมองย้อนไปจะ เห็นพัฒนาการทั้งในแนวกว้างและแนวลึก ทั้งด้าน โครงสร้างงานบริหารและงานวิชาการจาก 'โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย อาคเนย์' มีฐานะ เป็นเพียงโครงการบัณฑิตศึกษาในสังกัดบัณฑิตวิทยาลัย เป็น "สถาบันวิจัยภาษา และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาชนบท" มีฐานะ เท่าคณะหนึ่งในมหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันฯ ได้ปฏิบัติ ภารกิจในการ เรียบการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม สนองคอบนโยบายของมหาวิทยาลัย ทุกประการ .

## รายชื่อวิทยานิพนธ์

ของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท

สาขาวิชาภาษาศาสตร์	จำนวน	144	เรื่อง
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา	จำนวน	10	เรื่อง

รายชื่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาภาษาศาสตร์  
ปี ค.ศ. 1978-ปัจจุบัน

1

ร.ที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีดำเนินการ	ชื่อนักศึกษา
1	Linguistics Taboo in Thai.	1978	Dhirajit Leetrakul
2	General characteristics of the Khun Language.	1978	Rasi Petsuk
3	A collection of Thai dialectal vocabulary by questionaries.	1978	Somsonge Krishnasreni
4	Some basic characteristics of Mon grammar.	1978	Sujaritlak Wajanarat
5	Phonology of Urak Lawoi Language : Adang Island.	1979	Amon Saengmani
6	The Acquisition of Thai by Malay speaking children.	1979	Amporn Mana
7	A phonological description of the Nokhon Thai Dialect.	1979	Damrong Mapawongse
8	An analysis of lexical change among three generations in Kam Muang dialect.	1979	Gunyarat Punthong

ที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีที่แต่ง	ชื่อนักศึกษา
9	Thai-Malay Bilingualism.	1979	Narong Kongchatree
10	A description of Chaobon (pahkur) : and Austroasiatic Language in Thailand.	1979	Payau Memanas
11	The phonology of The Kuay language of Suphanburi with comparison to the Kuay language of Surin.	1980	Pailin Vantreesingh
12	Comparison of language usage among three generations in Thasae district, Chumphon province.	1980	Panor Petsom
13	The Phonology of the Nyeu Language.	1980	Taweeporn Suwannaraj
14	A description of Moken : a Malay-polynesian Language.	1980	Veena Chantanakomes
15	Some characteristics of the Yo Language at Sakorn Nakhon.	1980	Wutichai Jodking
16	A comparative study of phonology in Satun Malay and Pattani Malay.	1981	Maneerat Chotikakamthorn

รายนาม	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีที่พิมพ์	ชื่อนักศึกษา
2	A phonology of the Nakhon Si Thammarat Malay dialect at Nakhian sub-district in comparison with the Satun Malay and Pattani Malay dialects.	1986	Siriporn Nijdolruedee
3	The phonology of Nan with comparisons to Phrae.	1986	Siwaporn Chotecheun
4	The phonological description of Lahu Nyi Language Spoken in Chayi village, Patung sub-district, Mae Chan district, Chiangrai province.	1986	Solot Sirisai
5	The structure of Thai Narrative discourse The University of Texas at Arlington.	1986	Somsonge Burusphat
6	A phonological description of Nyah Kur at Ban Nam Lat Chaiyaphum province.	1986	Subhab Phiukhou
7	A tonal comparison of northeastern Thai dialects in Khon Kaen province.	1986	Wirat Pimpa

ฉบับที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีดำเนินการ	รียนักศึกษา
02	A study of Thai hortatory discourse.	1989	Dissaya Suppharatyothin
03	Pray grammar at Ban Pae Klang, Thung Chang district, Nan Province.	1989	Mingkwan Malapol
04	Multiple of signification discourse information in Thai Short story.	1989	Patchanee Tammawong
05	Morphemes to clauses in Northern Khmer (Surin).	1989	Pornpen Sujinpram
06	A study of language choice for social communication among Hmong, Khum, and Prai at Ban Namsord, Tung Chang district Nan province.	1989	Sataporn Boonprasert
07	The structure of Thai expository discourse.	1989	Seetala Kanoksin
08	A phonological description of the Thai dialect at Traat with comparison to Rayong and Chanthaburi dialects.	1989	Tippawan Sukcharoen

ที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีดำเนินการ	ชื่อนักศึกษา
	<p>A phonological comparison of Roi-et Thai and Vientiane Lao.</p> <p>การเปรียบเทียบเสียงวรรณยุกต์ในเพลงไทยสากล : การศึกษาเชิงกลศาสตร์.</p> <p>Anthropological Linguistics in Mlabri.</p> <p>A study of Thai procedural discourse.</p> <p>A phonological study of Tha-It Malay, Pakkret district, Nonthaburi province.</p> <p>A phonological study of Tavoyan Burmese spoken in Thongphaphoom, Kanchanaburi province.</p> <p>A phonology of Nyah Kur at Ban Tha Duang Petchabun province.</p> <p>A study of pronominal usage in spoken Tai Song.</p>	<p>1989</p> <p>1990</p> <p>1990</p> <p>1990</p> <p>1990</p> <p>1990</p> <p>1990</p>	<p>Urirat Thongphiew</p> <p>ภักดี ตำนนพิทักษ์กุล</p> <p>Kharon Paiyaphrohm</p> <p>Payung Puttapong</p> <p>Phongthep Bunrueng</p> <p>Rataporn Vichitjamaree</p> <p>Sudsawad Chuasuwan</p> <p>Suree Pengsombat</p>

ลำดับที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีทำเนียบการ	ชื่อนักศึกษา
17	A phonological study of Pathumthani Malay.	1990	Thawika Raiwong
18	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะคำซ้ำภาษาถิ่นนครไทยกับภาษาไทยถิ่นอีสาน (ภูเวียง).	1991	เรณู พ่วงปิ่น
19	การศึกษาคำลงท้ายในภาษาลาวครั่ง.	1991	วิมลลียา ไชยราภรณ์
20	ลีลาภาษาโฆษณาในวิทยุกระจายเสียง : การวิเคราะห์ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงสังคม.	1991	ลายรุ้ง จำรัสดำรงนิตย์
21	A phonological reconstruction of the Sukhothai initial consonants in 3 inscriptions of the 14 <sup>th</sup> century A.D., with a comparison to inscription 1.	1991	Chanida Rod-In
22	Long consonants in Pattani Malay : The Result of Word and Phrase shortening.	1991	Waemaji Pramal
23	A phonological study of Thinganyun, Rangoon Burmese as spoken in Maesot, Tak province.	1991	Varaporn Noi Wong



ปีที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีที่ดำเนินการ	ชื่อนักศึกษา
4	การศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในภาษาแสก บ้าน อาจสามารถ จังหวัดนครพนม.	1991	นฤมล อินทร์ประสิทธิ์
5	Thai Muslims' language Attitudes in Ban Surao, Tambon Talingchan, Chana District Songkhla Province.	1991	Sirikun Nookua
8	Classifiers in Burmese.	1991	Premjit Ngansathira
7	Expressives in Northern Khmer.	1991	Kotchakorn Boontiam
3	ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา.	1991	อุทุมพร จุลศิริ
9	ภูมิศาสตร์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดชัยภูมิโดยใช้ระบบ วรรณยุกต์.	1991	ไสวีย์ สว่างวรรณ
0	Participant Reference in Mon Narrative Discourse (Literary Mon).	1992	Orathai Saijampa
1	A phonology of the Nakorn Si Thammarat Malay Dialect at Phothong Sub-District.	1993	Siriporn Malarat

ร.บ.ที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีพิมพ์/ปีดำเนินการ	ชื่อนักศึกษา
2	Pattern of speaking in Thai Television Drama : A Sociolinguistic Analysis.	1993	Sirinapa Phromkham
13	Codeswitching in Northern Thai (Chiang Mai province).	1993	Ratchadaporn Natboon
14	Proto-Hlai vowel system.	1993	Veera Ostapirat
15	Nam Sod Khmu syntactic structure : a study in Tagmemics, transformational and case grammar.	1993	Saowalak Wongnoppharatlert
16	การศึกษาวิเคราะห์กลุ่มคำภาษาไทยจากโขนมาระหว่างปี พ.ศ. 2387-2481.	1993	นลินี ลินธุเสก
17	Verb in Ugong.	1993	Mayuree Puapunsoddee
18	สำนวนและสำนวนเปรียบเทียบทางการเมืองของกลุ่มนักหนังสือพิมพ์ในยุค รสช.	1993	เทียมดาว อินทรบุตร
19	ความหมายในเชิงอรรถศาสตร์จำพวกนามในภาษาแมนดารินเหนือ : การวิเคราะห์แบบอิมมิก.	1993	พจน์ ฉันทรุ่งกนก

ฉบับที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ปีที่พิมพ์ / ปีที่พิมพ์	ชื่อผู้ศึกษา
10	ลักษณะภาษาไทยพวนที่จังหวัดสุพรรณบุรี.	1993	ประณีต ศรีสุวรรณ
11	Expressives in Pattani Malay.	1993	Prapai Ninlapan
12	การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับพฤติกรรมมารยาทของชาวไทยมุสลิม จังหวัดนราธิวาส.	1993	นราวุฒิ พันธุนรา
13	การกระจายคำศัพท์ในบริเวณแนวแบ่งเขตภาษาไทยถิ่นใต้และภาษาไทยถิ่นกลาง : ความแตกต่างทางภูมิศาสตร์และทางสังคม	1993	เจษฎาชัย บุญเลิศ
14	A Phonological Study of Akha in Pa-Kha-Suk-Jai Village, Tambol Mae-Sa-Long-Nok, King Amphur Mae-Fa-Luang, Chiang Rai Province.	1993	Panadda Bamrung

รายชื่อวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา  
สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

ลำดับที่	ชื่อวิทยานิพนธ์	ชื่อนักศึกษา	ปีดำเนินการ
1.	การวิเคราะห์ทางมืองเพลงสาธุการ	นายณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์	2533
2.	การเลือกใช้บริการการรักษาโรคแผนพื้นบ้าน และแผนปัจจุบัน: ศึกษาเฉพาะกรณีวัดโพธิ์ทองบน และโรงพยาบาลพระนั่งเกล้า จังหวัดนนทบุรี	นางทิพย์สุดา เฌรทอง	2534
3.	อาหารมังสวิรัต: ความเชื่อและพฤติกรรมของ ผู้บริโภครวมถึงการศึกษาชุมชนปทุมอโศก อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม	นางจามรี สุพันธุ์วิเศษ	2534
4.	โครงสร้างทางกายภาพของเครื่องลมของไทย และการจัดแบ่งหมวดหมู่	นายศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์	2535
5.	ดนตรีของคนตาบอดในประเทศไทย: การเรียนรู้ และการประกอบอาชีพ	นายพีระชัย ลีสมบูรณ์ผล	2536
6.	กลองหลวงล้านนา: ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต และชาติพันธุ์	นายบรรณชิต มั่นมาลัย	2536
7.	กว่าชา: การรักษาด้วยวิธีพื้นบ้านของชาวจีนอพยพ หมู่บ้านเวียงหมอก ตำบลห้วยซอ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	นายชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร	2536
8.	วิถีชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพของชาวยายบริการ ในทัศนพงษ์	นางสาวประกอบ ศรีวิจนะ	2536
9.	ลาบจีน: บทบาททางสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษา หมู่บ้านสันหลวง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย	นางสาวรัตนพร พรหมพิชัย	2536
10.	ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์ต่อการเป็นโรคพยาธิ ปากขอในภาคใต้ กรณีศึกษาบ้านสี่แยกวัดโหนด หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช	นายณรงค์ อางสมิตี	2536

**หนังสือและรายงานการวิจัย  
ของอาจารย์และนักวิจัย**

# รายละเอียดหนังสือและรายงานการวิจัย ของอาจารย์และนักวิจัย

ลำดับที่

## รายการหนังสือและรายงานการวิจัย

- 1 Southeast Asian Linguistic Studies:  
Presented to A.G. Haudricort,
- 2 พจนานุกรมละว้า-ไทย
- 3 พจนานุกรมไทย-ละว้า
- 4 อาหารแสลงโรคและบริโภคนิสัยของชาวกะเหรี่ยงสะกอ
- 5 บทสนทนาสาธารณสุขและการแพทย์ ลัวะ-ปรัย
- 6 ชีวิตชาวขมุ จาก 50 บทสนทนา
- 7 แบบทดสอบระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่น
- 8 เรียบภาษามลายูท้องถิ่นจากบทสนทนาสาธารณสุขมูลฐาน
- 9 ภาษามลายูถิ่นในประเทศไทย
- 10 บทสนทนาสาธารณสุขมูลฐานไทย-ม้ง
- 11 บทสนทนาภาษาไทย-เวียดนาม
- 12 การออกเสียงภาษามาลายูเขียนด้วยอักษรโรมันและระบบเสียงในภาษามาลายูเขียน
- 13 การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนบ้านครัวเหนือ(บ้านแขกครัว)  
: กรณีศึกษาสภาพเศรษฐกิจ
- 14 วัฒนธรรมข้าวและการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการทำนาข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 15 เทปและหนังสือ Elementary Thai for Foreigners
- 16 แบบทดสอบ Elementary Thai For Foreigners
- 17 บทบาทของผู้นำศาสนาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวเขา  
เผ่ามูเซอแดง
- 18 ภาษามาลายูเขียนจากการอ่าน
- 19 บรรณานุกรมวจนะวิเคราะห์

- 20 บทสนทนาสาธตสนธิมูลฐานไทย-มลายูถิ่น
- 21 บทสนทนาภาษามาลาเลย์เซีย
- 22 การพัฒนาระบบการเขียนภาษาเขมรถิ่นไทย
- 23 พจนานุกรมภาษามลายูถิ่นสตูล, นครศรีธรรมราช-ไทย, ไทย-มลายูถิ่นสตูล,  
นครศรีธรรมราช
- 24 วิธีป้องกันและรักษาโรคแบบพื้นบ้านขมุและบทสนทนาสาธตสนธิขมุ-ไทย
- 25 สภาพการให้บริการของพยาบาลในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิดล
- 26 การศึกษาภาษาเวียงคานามจากบทสนทนา
- 27 วิธีการวิจัยภาษาเขาสตรภาคสนาม
- 28 ภาษาไตเย่า
- 29 สื่อภาษาพื้นบ้าน: โรคท้องร่วงสามารถป้องกันได้
- 30 ลัทธิศาสตร์
- 31 วากยสัมพันธ์
- 32 สรวิทยา: การวิเคราะห์ระบบเสียง
- 33 วัฒนธรรมข้าว: พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา
- 34 ชีวิตลูกเรือประมง
- 35 พจนานุกรมไทย-ขมุ อังกฤษ
- 36 An Invitation to Grammar,
- 37 ภาษาชาวเล
- 38 ดนตรีวิจิตร
- 39 วารสารภาษาและวัฒนธรรม
- 40 บทสนทนาภาษาเขมรสุรินทร์
- 41 ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเมืองสุรินทร์
- 42 นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1 ตระกูลออสโตรเอเชียติก  
และตระกูลจีน-ทิเบต
- 43 อักษรไทย

- 44 ภาษาถิ่นตระกูลไทย
- 45 พจนานุกรมไทย-กระเหรี่ยงสะกอ
- 47 เรียบภาษาและชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกูย-กวย(ส่วย) จากบทสนทนา
- 48 ข ค หายไปไหน?



# **โครงการยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

**รศ.ดร.ธารทอง ทองสวัสดิ์**  
**โครงการยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**



## โครงการยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทวีปยุโรปถือได้ว่าเป็นทวีปที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสังคมโลก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมาย วิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี ฯลฯ นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน อิทธิพลของยุโรปทางด้านต่างๆ เหล่านี้ได้แพร่ขยายไปทั่วโลก ดินแดนต่างๆ ได้รับเอาอิทธิพลทั้งทางด้านความคิดและวัตถุจากยุโรปไปผสมผสานกับสิ่งที่ตนมีมาแต่ดั้งเดิม จนบางครั้งแทบจะแยกไม่ออกว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความดั้งเดิม สิ่งใดเป็นสิ่งที่รับไปจากยุโรป

อิทธิพลของยุโรปที่มีต่อไทยในด้านต่างๆ ได้มีมาโดยตลอด นับตั้งแต่ยุโรปติดต่อกับไทยในสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน คนไทยได้พยายามเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับยุโรปในแง่มุมต่างๆ มาเป็นเวลาหลายร้อยปี แต่การศึกษาเกี่ยวกับยุโรปยังไม่ได้มีการทำกันอย่างเป็นกิจลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีแนวโน้มของความสนใจเปลี่ยนไปในทิศทางที่ทำให้ความสนใจที่มีต่อยุโรปลดน้อยลงไป ทั้งนี้ก็เพราะสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในเวทีโลก ไทยจึงได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกามากกว่าประเทศอื่นๆ ในซีกโลกตะวันตก ประกอบกับปัญหาภายในซีกโลกตะวันตกหลังสงครามโลกเองด้วย ที่ทำให้ประเทศในยุโรปต้องหันไปสนใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศของตนเองก่อนที่จะหันมาสนใจกับโลกภายนอกอย่างจริงจัง

มาในทศวรรษที่ 60 ยุโรปกลับเข้ามามีบทบาทสำคัญในเวทีระหว่างประเทศอีกครั้งในฐานะที่เป็นขั้วอำนาจอีกขั้วหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหารต่อความเป็นไปในโลก บทบาทของยุโรปเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ในเวทีระหว่างประเทศยุคโลกาภิวัตน์ การรวมตัวของยุโรปตะวันตกจากการเป็นตลาดร่วมเรื่อยมาสู่การเป็นสหภาพยุโรป การรวมตัวของยุโรปทั้งในแง่ลึกและแง่กว้างทำให้ยุโรปกลายมาเป็นจุดสนใจของทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงในค่ายคอมมิวนิสต์ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ต่อดันทศวรรษ 1990 ทำให้ยุโรปอันประกอบด้วยประเทศต่างๆ ถึง 33 ประเทศ และมีประชากรกว่า 800 ล้านคน มีความใกล้ชิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้นกว่ายุคของสงครามเย็นมาก อันทำให้ศักยภาพของยุโรปเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

ความเป็นพลวัตของยุโรปในช่วง 3 - 4 ทศวรรษที่ผ่านมาบวกกับอดีตอันรุ่งเรืองของยุโรป ทำให้ยุโรปเป็นที่สนใจใคร่รู้ของคนทั่วไป นอกจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในยุโรปเองแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับยุโรปก็มีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยจะเห็นได้จากเช่น การค้าที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับยุโรปมีความสำคัญมากขึ้นและได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น การจะสามารถทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุโรป ประเทศไทยจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านนี้เป็นการเฉพาะเพื่อทำการเผยแพร่ความรู้ แต่การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับยุโรปและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับยุโรปในประเทศไทย อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุโรปยังอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมาก ไม่ทันต่อสิ่งที่เกิดขึ้น เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไทยยังขาดบุคลากรทางด้านนี้ ไม่มีสถานศึกษาแห่งใดที่จะจัดการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับยุโรปอย่างจริงจัง

ด้วยเหตุนี้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้ก่อตั้งโครงการยุโรปศึกษาขึ้นมา โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมุ่งหวังที่จะให้โครงการนี้ช่วยกระตุ้นให้เกิดมีความ-

สนใจเกี่ยวกับยุโรปแพร่หลายยิ่งขึ้น ให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัย การพัฒนาบุคลากร การเป็นศูนย์ข้อมูล การเผยแพร่ข่าวสาร เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างนักวิชาการ ที่สนใจเกี่ยวกับยุโรป โดยให้มีการทำงานอย่างเป็นระบบจริงจังมีทิศทางที่แน่นอนขึ้นมาในประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า โครงการยุโรปศึกษาถูกจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญคือ

1. ให้คนไทยทั่วไปทุกระดับมีความตื่นตัวและสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับยุโรป และความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับยุโรปมากขึ้นทั้งที่เป็นเรื่องราวในอดีตและเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. เป็นแหล่งรวมความรู้และผู้เชี่ยวชาญของทางด้านยุโรปศึกษา โดยให้มีการวิจัย การเขียนบทความ เขียนตำรา มีการบรรยาย ฝึกอบรม สัมมนาและ กิจกรรมอื่นๆ ที่จะเป็นการเผยแพร่ความรู้เหล่านี้ออกไปในวงกว้าง
3. ให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สร้างสรงานทางวิชาการเกี่ยวกับยุโรปศึกษากับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ
4. เป็นตัวแทนในการแสดงสถานภาพยุโรปศึกษาในประเทศไทยให้นานาประเทศได้รับทราบ
5. เป็นแหล่งสำคัญในการจัดเก็บ เผยแพร่ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยุโรป

พร้อม ๆ กับที่มีการเสนอแนวความคิดในการจัดตั้งยุโรปศึกษาขึ้นมาใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประชาคมยุโรปก็ได้แสดงความประสงค์ว่าจะให้การสนับสนุน โครงการนี้ทั้งทางด้านเงินทุนและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อช่วยให้การดำเนินการของโครงการบรรลุ ผลสมดังความมุ่งหมายได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นโครงการยุโรปศึกษาจึงมีแหล่ง- ที่มาของเงินทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการของโครงการ 2 แหล่ง คือ จุฬาลงกรณ์- มหาวิทยาลัยและประชาคมยุโรป โครงการยุโรปศึกษาจึงได้รับการก่อตั้งขึ้นมาด้วยความ- ร่วมมือร่วมใจของ 2 หน่วยงาน คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและประชาคมยุโรป โครงการยุโรปศึกษาได้รับการก่อตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2537 ความร่วมมือกับประชาคมยุโรปนั้น มีลักษณะเป็นโครงการทดลองในขั้นต้นเป็นเวลา 2 ปีก่อน

ในปัจจุบันนี้ โครงการยุโรปศึกษาได้ดำเนินการมาเกือบครบ 2 ปีแล้ว จากการประเมินผลการทำงานของโครงการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาแล้วได้ว่า ประสพ- ผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่าย ประชาคมยุโรปจึงได้พิจารณาขยายระยะเวลาการ- สนับสนุนโครงการนี้อีกเป็นเวลา 4 ปี โดยจะเพิ่มงบประมาณความช่วยเหลือให้มาก- ขึ้นจากเดิม โดยเงินทุนที่ได้รับมานั้น ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการทำวิจัย เป็นทุนการศึกษา ฝึกอบรม การจัดสัมมนาระดับ- ประเทศและระหว่างประเทศ การให้เข้าร่วมสัมมนาในต่างประเทศ เป็นรายจ่ายของ ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ การตีพิมพ์เผยแพร่เอกสารและงานทางวิชาการ รวมทั้งการซื้อ วัสดุครุภัณฑ์เพื่อใช้ในสำนักงาน

ภารกิจหลักของยุโรปศึกษา ก็คือ

1. การส่งเสริมงานทางด้านการวิจัย โดยจะให้เงินทุนสำหรับการทำวิจัย เกี่ยวกับยุโรป

## 2. การส่งเสริมงานทางด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับยุโรปในจุฬาลงกรณ์-

### จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

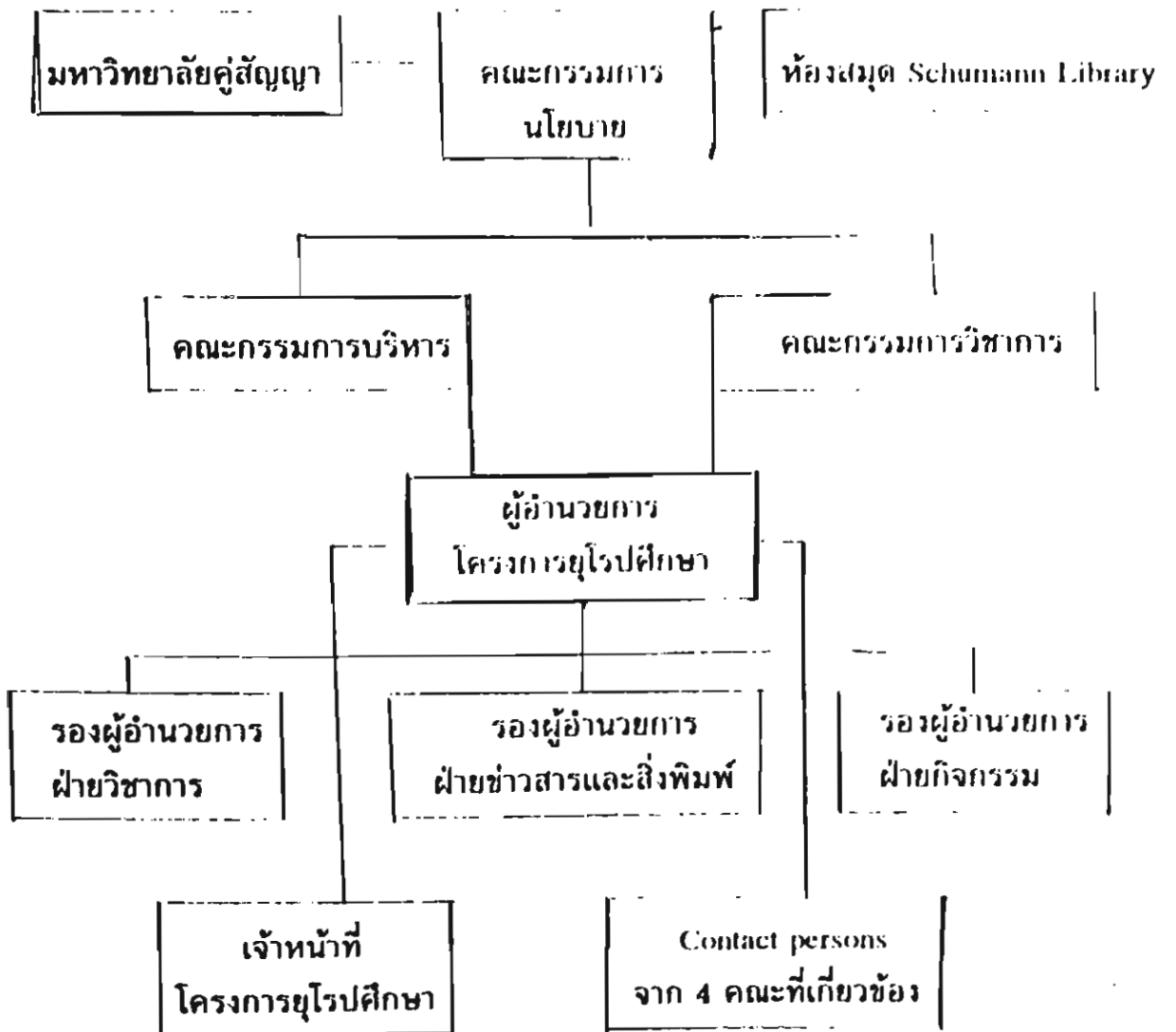
- ให้มีผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายในชั้นเรียน
- ให้ทุนฝึกอบรมแก่คณาจารย์เพื่อการสอนเกี่ยวกับยุโรป
- ให้อุปกรณ์การศึกษาต่อในประชาคมยุโรปแก่นิสิต
- ให้ทุนเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับยุโรปในต่างประเทศแก่คณาจารย์
- จัด Schumann Library ขึ้นที่สถาบันวิทยบริการเพื่อเก็บรวบรวมเอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และเป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับยุโรป

## 3. การเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับยุโรป

- การพิมพ์จดหมายข่าวราย 2 เดือน
- การออกวารสารยุโรปศึกษาทุก 6 เดือน
- การจัดสัมมนาระหว่างประเทศ 2 ปีต่อครั้ง
- การจัดอบรมทางวิชาการแก่บุคคลทั่วไป ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษปีละไม่ต่ำกว่า 2 ครั้ง
- การจัดบรรยายพิเศษในหัวข้อที่เกี่ยวกับยุโรปแก่ผู้สนใจทั่วไป
- การจัดฉายภาพยนตร์ สไลด์ วิดีโอ เพื่อเป็นการเพิ่มความรู้อันเกี่ยวกับยุโรป
- การเข้าร่วมจัดสัมมนาเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐเพื่อเป็นการระดมสมอง
- จัดทัศนศึกษาในยุโรป

การจัดองค์การของโครงการยุโรปศึกษา โครงการนี้อยู่ภายใต้ความดูแล  
ของฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนภูมิโครงสร้างขอองค์การมีดังต่อไปนี้

### โครงการยุโรปศึกษา



มหาวิทยาลัยคู่สัญญาของโครงการยุโรปศึกษา ที่ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่โครงการฯ มีอยู่ 4 แห่งคือ มหาวิทยาลัย Tuebingen ในเยอรมนี มหาวิทยาลัย Robert Schumann ที่ Strasbourg ในฝรั่งเศส มหาวิทยาลัย Bocconi ในประเทศอิตาลี และ European University Institute ที่ Florence อิตาลี โดยสถาบันหลังสุดนี้เน้นการให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งห้องสมุด Schumann Library และการสร้าง Documentation Center ที่เกี่ยวกับยุโรปขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากโครงการนี้เน้นงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสาขาประวัติศาสตร์ กฎหมาย การเมือง และเศรษฐศาสตร์ เป็นสำคัญ โครงการฯ จึงได้แต่งตั้ง Contact persons ขึ้นในคณะอักษรศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะเศรษฐศาสตร์ คณะละคน เพื่อช่วยเชื่อมโยงงานของโครงการกับคณะและบุคลากรของคณะต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นด้วย

การดำเนินงานในขั้นตอนที่สองของโครงการฯ อาจจะมีกิจกรรมใหม่เพิ่มเติมขึ้นมาอีกหลายประเภท ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงของการรอคำตอบการขยายเวลาการให้การสนับสนุนจากประชาคมยุโรปอย่างเป็นทางการ ซึ่งเมื่อได้รับคำตอบอย่างเป็นทางการมาแล้ว ก็คงจะได้มีการวางแผนงานสำหรับขั้นตอนที่สองในรายละเอียดต่อไป



**โครงการอเมริกาและแคนาดาศึกษา  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :  
พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม**

**ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์**

**ผู้อำนวยการโครงการอเมริกาและแคนาดาศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**



**โครงการอ เมริกาและ แคนาดาศึกษา  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย :  
พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม**

**ปราณี ทิพย์รัตน์**

**เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง**

**" ทรัพยากรด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาในประเทศไทย : พัฒนาการ โครงสร้าง และกิจกรรม "**

**วันที่ 10 - 11 สิงหาคม 2537**

## 1 . บทนำ

โครงการอเมริกาศึกษา (American Studies Program - ASP) และ โครงการแคนาดาศึกษา (Canadian Studies Program CSP) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในลักษณะโครงการสหสาขาวิชา (Inter-disciplinary) โดยมีจุด กำเนิดและวิวัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน แต่ได้เริ่มขึ้นในระยะเวลาที่แตกต่างกัน โดยโครงการ อเมริกาศึกษาเริ่มก่อตั้งขึ้นก่อนในปี พ.ศ. 2519 (1976) และ โครงการแคนาดาศึกษา ในปี พ.ศ. 2525 (1982) โดยทั้งสองโครงการในระยะแรกก่อตั้งเป็นหน่วยงานที่มีสายการบริหาร ขึ้นตรงต่อ ฝ่ายวิชาการ สำนักงานอธิการบดี และในปี พ.ศ. 2535 ได้เปลี่ยนสายงานบริหาร มาสังกัดในฝ่ายวิจัย สำนักงานอธิการบดี และมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยที่โครงการทั้งสองมีโครงสร้างหน่วยงาน การดำเนินกิจกรรม และ ปัญหา อุปสรรคในลักษณะเดียวกันจุดประสงค์ของเอกสารฉบับนี้จะเสนอภาพรวมเกี่ยวกับความ เป็นมา พัฒนาการ โครงสร้างและกิจกรรม รวมทั้งประเด็นปัญหาในการดำเนินงานของโครงการฯ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ศึกษาและทำงานวิจัยด้าน Area Studies ไปพร้อมๆ กันด้วย

ในการดำเนินงานของโครงการฯ ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก งบประมาณผลประโยชน์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งในแง่ของการจัดหา สถานที่ และบุคลากร และ Basic facilities ในการดำเนินงานของโครงการ อาทิ อุปกรณ์สำนักงาน อีกส่วนหนึ่งเป็นเงินสนับสนุน จากแหล่งทุนภายนอกกล่าว คือ ในกรณีของโครงการอเมริกาศึกษามาจากสำนักข่าวสารอเมริกัน ในรูปของความช่วยเหลือทางวัฒนธรรมและการศึกษา และ ในกรณีของโครงการแคนาดาศึกษา จากกระทรวงการต่างประเทศผ่านสถานทูตแคนาดาในประเทศไทย และ จาก มูลนิธิ และหน่วย งานเอกชนตามแต่โครงการจะเสนอเป็นกรณี ๆ ไป เช่น มูลนิธิจอห์น เอฟ เคเนดี แห่งประเทศ ไทยได้ให้การสนับสนุนในรูปค่าใช้จ่ายให้ผู้เชี่ยวชาญอเมริกันมาเป็น Visiting Fellow ประจำโครงการฯ ระหว่างปี 2520-2527 เป็นต้น

## 2. พัฒนาการ และ วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการอเมริกาศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2519 โดยคำริของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และด้วยความสนับสนุนจากสำนักข่าวสารอเมริกัน สถานทูตสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย โดยโครงการฯได้รับเงินอุดหนุนประจำปีจากสถานทูตสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2532 เพื่อเป็นทุนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในระยะแรกก่อตั้ง และเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมทางวิชาการในลักษณะต่าง ๆ นอกจากนี้ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2520-2527 มูลนิธิจอห์นเอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทยและมูลนิธิการศึกษาไทย-อเมริกัน (Thai-U.S. Education Foundation) ได้ร่วมกันให้การสนับสนุนงานวิชาการของโครงการฯ โดยจัดหาผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการ 1 ท่าน เพื่อทำการช่วยสอน และผลิตผลงานในสาขาวิชาที่เกี่ยวกับอเมริกาศึกษา (American Studies) ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา

### วัตถุประสงค์

ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงนั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทโดดเด่นในการ เป็นผู้กำหนดกรอบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ อันเป็นผลให้การดำเนินนโยบาย และ/หรือ การเปลี่ยนแปลงในนโยบายใด ๆ ของสหรัฐฯ ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศอื่นทั้งที่เป็นพันธมิตรและศัตรูทางอุดมการณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โครงการอเมริกาศึกษามีจุดมุ่งหมายหลักในการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในประเด็น (issues) และสาขาวิชาต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดความรู้และความเข้าใจในประเทศมหาอำนาจประเทศนี้ให้ดียิ่งขึ้น โดยหวังว่าความรู้และความเข้าใจที่มีให้อาจจะส่งผลกระทบถึงการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศให้ดียิ่งขึ้นด้วย กล่าวโดยสรุป โครงการอเมริกาศึกษามีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- \* เพื่อติดตาม ศึกษา และวิเคราะห์ เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกา (American Watcher)
- \* เพื่อส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาเกี่ยวกับสหรัฐอเมริกาในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สอนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในลักษณะของการศึกษาพัฒนาการความก้าวหน้าทางความคิดในด้านรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วรรณคดี และสังคมวิทยา ฯลฯ ทั้งในแง่ของวิชาเฉพาะและการศึกษาในรูปสหสาขาวิชา (Inter-disciplinary studies)
- \* ส่งเสริมการศึกษาเชิงเปรียบเทียบในประเด็นปัญหาภายในของสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย อันอาจจะนำไปสู่การหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันในบางกรณี
- \* ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทย กับสหรัฐอเมริกาในแง่มุมต่าง ๆ
- \* ส่งเสริมการใช้กระบวนการวิจัย (Research Methodology) จากสหรัฐอเมริกา ที่ได้มาตรฐานเพื่อเป็นเครื่องมือเบื้องต้นสำหรับการค้นคว้าในระดับสูงต่อไป
- \* เป็นแหล่งรวบรวมเอกสาร ข้อมูล วารสาร รายงานทางวิชาการ และตำราต่าง ๆ ที่จะ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยในทางสังคมศาสตร์

โครงการแคนาดาศึกษา : ก่อตั้งขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2525 (1982)

ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี โดยดำริของอดีตผู้อำนวยการโครงการอเมริกาศึกษา  
รศ.ดร.วิวัฒน์ มุ่งการดี

มูลเหตุจูงใจในการก่อตั้งโครงการฯ สืบเนื่องมาจากการตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงในระบบระหว่างประเทศ และบทบาทที่เพิ่มขึ้นของแคนาดา โดยเฉพาะในประเด็นปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศฝ่ายเหนือ (ประเทศที่พัฒนาแล้ว) และประเทศฝ่ายใต้ (ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย) แคนาดาเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญก้าวหน้าประเทศหนึ่งซึ่งให้ความสนใจกับปัญหาของชาติที่กำลังพัฒนาเป็นพิเศษ โดยเหตุที่แคนาดา ซึ่งแม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันตก แต่ก็ไม่เคยมีประวัติศาสตร์ของการเป็นมหาอำนาจอาณานิคม นอกจากนี้ แคนาดายังมีบทบาทในการเมืองระหว่างประเทศในลักษณะที่เป็นการเสริมสร้างสันติภาพ และความเข้าใจระหว่างชาติเสมอมาจึงจะอยู่ในฐานะที่จะเป็น "สะพานเชื่อม" ทั้งความเข้าใจและความร่วมมืออันจะก่อให้เกิดประโยชน์ สร้างสรรค์ ระหว่าง "เหนือ-ใต้" ได้ดีที่สุด

ประเทศไทย และแคนาดา มีความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นปีที่เปิดความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างทั้งสองประเทศเป็นต้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการค้าและการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่าบทบาทของแคนาดาในการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์กับประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยส่วนรวมหรือกับประเทศไทยเป็นที่รู้จักกันในวงจำกัด ทั้ง ๆ ที่แคนาดาเองก็มีบทบาทสำคัญมิใช่น้อยในการมีส่วนร่วมเสนอแนะและหาทางแก้ไขปัญหาของประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ทั้งในเวทีระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นในองค์การสหประชาชาติหรือในองค์การดับภูมิภาค ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่งเป็นเพราะการขาดเอกสารข้อมูล และแม้กระทั่งขาดความสนใจจริงจังเกี่ยวกับประเทศนี้

## วัตถุประสงค์

\* เพื่อศึกษาเกี่ยวกับประเทศแคนาดาและประชาชนแคนาดาอันเป็นการเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศทั้งสอง โดยการสร้างห้องสมุดเฉพาะขนาดเล็ก ที่จะ เป็นแหล่งกลางในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติต่างๆ ที่เกี่ยวกับแคนาดา เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการติดตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-แคนาดาโดยตรง หรือ ผลกระทบของความสัมพันธ์เหนือใต้ ต่อประเทศไทยเพื่อให้มีข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอและยัง เป็นพื้นฐานสำหรับการค้นคว้าวิจัยในระดับสูงอีกด้วย

\* เพื่อศึกษาเชิงเปรียบเทียบในประเด็น หรือ ปัญหาต่าง ๆ ที่ประเทศไทยและแคนาดาเผชิญร่วมกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแสวงหาแนวทางแก้ไขประเด็นปัญหาของชาติ

\* เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและแคนาดาและระหว่างแคนาดา-อาเซียน ตลอดจนบทบาทของประเทศไทยทั้งสองในเวทีการเมืองระหว่างประเทศทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์เหนือ-ใต้ และความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกและตะวันตก

## 3. โครงสร้างการบริหารงานของโครงการ

โครงการอเมริกาและแคนาดาศึกษา มีลักษณะโครงสร้างการบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการนโยบาย (Policy Committee) และ คณะกรรมการดำเนินงาน (Working Committee) ซึ่งจะมีวาระการดำเนินงานวาระ 2 ปี

**คณะกรรมการนโยบาย** ประกอบด้วย รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย (ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของโครงการฯ) เป็นประธาน คณบดี(หรือผู้ที่คณบดีแต่งตั้ง)ของสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอเมริกาศึกษา โดยมี ผู้อำนวยการโครงการอเมริกาศึกษาเป็นเลขานุการ หน้าที่สำคัญของคณะกรรมการชุดนี้ คือ การวางแผนทางการดำเนินงานและอนุมัติในหลักการโครงการวิจัยและโครงการต่างๆ มีคณะกรรมการดำเนินงานเสนอมา

**คณะกรรมการดำเนินงาน** ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโครงการอเมริกาศึกษาและแคนาดาศึกษาเป็นประธาน และคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่ในการเสนอและติดตามการดำเนินงาน ในแต่ละปีงบประมาณ ในรายละเอียด รวมทั้งเสนอโครงการวิจัย เป็นแนวทาง ดำเนินงานของโครงการด้วย

ในทางปฏิบัติ โครงการอเมริกาศึกษามีเจ้าหน้าที่ประจำคือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และ ธุรการ 1 ตำแหน่ง จนถึงปัจจุบัน โครงการยังไม่มีนักวิจัยประจำโครงการแม้เพียงตำแหน่งเดียว ผลงานวิจัยและเอกสารวิชาการที่โครงการผลิตส่วนใหญ่เป็นผลงานของ นักวิชาการ และผู้สนใจในด้านนี้โดยเฉพาะที่โครงการกำหนดหัวข้อให้ทำงานชิ้นนั้น ๆ

## 4. ลักษณะกิจกรรมโครงการอเมริกาและแคนาดาศึกษา

### 4.1 งานบริการห้องสมุด (Library Services)

งานหลักของโครงการอเมริกาศึกษาในระยะแรกก่อตั้งคือ การจัดสร้างคลังข้อมูลทางอเมริกาศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เอกสาร และตำราทางวิชาการ ระดับสูงที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปไม่อาจจัดหาได้ เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง ในระหว่างปี พ.ศ 2520-2530 โครงการฯ ได้จัดซื้อ และจัดหาเอกสาร หนังสือ เอกสารทาง



วิชาการ และรวมถึง เอกสารรัฐบาลสหรัฐในสาขาประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และวรรณคดี รวมกว่า 3,000 รายการ และบอกรับเป็นสมาชิกวารสารวิชาการจากสหรัฐ จำนวน 35 รายการ อาทิ Foreign Affairs, Orbis, Dadaelus, American Historical Review, Journal of American History ฯลฯ

แม้ในขณะนี้ โครงการอเมริกาศึกษาได้มุ่งเน้นงานด้านบริการวิชาการและการผลิตงานวิจัยและเอกสารวิชาการจากปี 2532 เป็นต้นมาก็ตาม งานบริการห้องสมุดก็ยังเป็นกิจกรรมที่กระทำอย่างต่อเนื่อง และได้รับความสนใจมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก

อนึ่ง เนื่องจากตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา โครงการอเมริกาศึกษามีได้รับเงินสนับสนุนเป็นรายปี จากฝ่ายวัฒนธรรมสำนักข่าวสารอเมริกัน แต่ได้รับเงินทุนเป็นรายโครงการ (Project by Project) โครงการฯ จึงระงับการสั่งซื้อหนังสือเนื่องจากเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก งานบริการห้องสมุดจากปี 2532 เป็นต้นมาจึงเป็นในรูปของการประสานงานกับ หน่วยงานบริการที่มีอยู่แล้ว เช่น ห้องสมุด A.U.A และมูลนิธิเอเชีย แห่งประเทศไทย (Asia Foundation) ในรูปของการเสนอรายชื่อที่จะสั่งซื้อผ่านทางกาห้องสมุด A.U.A และการคัดเลือกหนังสือด้านอเมริกาศึกษาจาก Asia Foundation อีกครั้งหนึ่ง

ห้องสมุดแคนาดาศึกษา งานหลักของโครงการแคนาดาศึกษาในช่วงปีแรกของการก่อตั้ง ก็คือการรวบรวมข้อมูล เอกสาร สิ่งพิมพ์รัฐบาล วารสาร รายงานทางวิชาการ ตำรา ตลอดจนสิ่งพิมพ์อื่นใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และการทำความเข้าใจแคนาดาทั้งในลักษณะนโยบายภายในและนโยบายต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นผลงานที่เขียนขึ้นโดยคนแคนาดาเอง หรือชาวต่างชาติ และ/หรือ แม้แต่ผลงานแปลต่าง ๆ ในขณะนี้ห้องสมุดแคนาดาศึกษา เป็นที่รวมของเอกสารเอกสารที่เกี่ยวกับประเทศแคนาดา กว่า 200 ชิ้น เอกสารเหล่านี้ครอบคลุมสาขาวิชาต่าง ๆ อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วรรณคดี สังคมวิทยาและ ฯลฯ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของหนังสืออ้างอิงที่จำเป็นต่อการค้นคว้าอีก หลาย

ประเภท อาทิ Dictionary of Canadian Biography Vol.1-XI, Documents on Canadian External Relations Vol.1-10, Colombo's Canadian Quotations ฯลฯ นอกจากนี้ โครงการฯ ยังบอกรับวารสารจากแคนาดาอีกจำนวนหนึ่ง ได้แก่ International Perspective, International Journal, Pacific Affairs, Behind the Headlines, Maclean's Magazine, Canadian Public Policy ฯลฯ

ในปัจจุบัน งานบริการห้องสมุดของโครงการอเมริกาศึกษาและแคนาดาศึกษาซึ่งเดิมมีที่ทำการอยู่ที่เดียวกับสำนักงานโครงการฯ ได้ย้ายรวมไปอยู่กับสถาบันวิทยบริการ ชั้น 5 อันเป็นเจตนาารมย์ของมหาวิทยาลัย ที่จะให้งานด้าน Area Studies ที่เป็นหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยไปรวมอยู่ ณ บริเวณเดียวกัน เพื่อสะดวกสำหรับการให้บริการทั้งแก่นิสิตและผู้สนใจทั่วไป

#### 4.2. บริการวิชาการ (Academic Services)

นับตั้งแต่ปี 2523 เป็นต้นมา โครงการอเมริกาศึกษาได้จัดกิจกรรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะและรูปแบบที่แตกต่างกันไป ได้แก่

##### 4.2.1. การจัดอบรมประจำปี เรื่อง "ความรู้เกี่ยวกับสหรัฐอเมริกา"

สำหรับ ครู อาจารย์ ผู้สอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา และสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับสหรัฐฯ วัตถุประสงค์หลักของการอบรม ก็เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเชิงวิชาการเกี่ยวกับสหรัฐฯ ในด้านต่าง ๆ เช่น พื้นฐานประวัติศาสตร์ และปรัชญาประชาธิปไตยแบบอเมริกัน การเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ รวมถึงตลอดถึงประเด็นและปัญหาความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ เพื่อผู้เข้ารับการอบรมจะได้ นำความรู้และข้อวิเคราะห์ไปถ่ายทอดให้นักเรียนอีกทอดหนึ่ง การอบรมประจำปีกำหนดจัดปีละ 1 ครั้ง ในช่วงปิดภาคการศึกษาฤดูร้อนระหว่างปลายเดือนมีนาคม-เมษายน มีผู้เข้ารับการอบรมแล้ว 7 รุ่น รวม 720 คน

4.2.2. การสัมมนาประจำปี (American Studies Annual Seminar) โครงการอเมริกาศึกษา จัดการสัมมนาประจำปีในหัวข้อที่อยู่ในความสนใจปีละ 1 ครั้ง โดยร่วมมือกับคณะภาควิชา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับความสนับสนุนด้านการจัดผู้พูดฝ่ายอเมริกันจากสำนักข่าวสารอเมริกัน โดยปกติการสัมมนาจะใช้เวลา 1 วัน และกำหนดจัดประมาณเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ของทุกปี หัวข้อสัมมนาประจำปีที่ได้จัดมาแล้ว อาทิ

- American Presidential Election 1992 2535
- Asia-Pacific Cooperation : The Changing Scene 2533
- Japan and U.S. Roles in the Changing Asia-Pacific 2532
- 200 Years American Constitution 2530
- Thai-U.S. Trade Relations : Exports to the U.S.  
in the Era of Protectionism 2528
- American Presidential Election 1984 2527
- The Diplomacy of Henry Kissinger : Insights from  
the Kissinger's Memoirs 2523

#### 4.2.3. การสัมมนาระหว่างประเทศ (International Conferences)

โครงการอเมริกาศึกษา ร่วมกับสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย(เบอร์เคลีย์) สหรัฐฯ และมูลนิธิเอเชียได้จัดสัมมนาระหว่างประเทศ เรื่อง "Thai-U.S. Bilateral Forum" ติดต่อกันถึง 3 ครั้ง ในเดือน มีนาคม 2528/ พฤศจิกายน 2529/และเมษายน 2532 ตามลำดับโดย การจัดครั้งที่ 1 และ 3 นั้นมีขึ้นที่ นครซานฟรานซิสโก รัฐแคลิฟอร์เนีย และครั้งที่ 2 จัดในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการสัมมนาเพื่อเป็นเวทีพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่าง นักวิชาการ นักการเมือง นักธุรกิจ และสื่อมวลชน จากไทย และสหรัฐฯ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน โดยเน้นประเด็น ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหรัฐอเมริกา ในทศวรรษที่ 1990 ทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากทั้งสองฝ่ายประมาณ 60 คน

#### 4.2.4. การบรรยาย และการอภิปราย

โครงการอเมริกาศึกษา จัดการบรรยาย และ อภิปรายในหัวข้อที่เป็น ประเด็นน่าสนใจปีละ 6-8 ครั้ง และรวมทั้งการบรรยายในลักษณะ Series Lecture โดยผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการระหว่างปี 2520-2527

#### 4.2.5. บริการแนะนำข้อมูลด้านการศึกษาคู่ต่างประเทศ

โครงการอเมริกาศึกษา ให้บริการด้านการศึกษาคู่ต่างประเทศ และให้คำแนะนำแก่ นิสิต นักศึกษา ทั้งจากภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในรูปของการจัดหาแผ่นพับของมหาวิทยาลัยในสหรัฐประมาณ 30 แห่งมาไว้บริการ ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกสถานที่ สาขาวิชา และแหล่งทุน ฯลฯ

สำหรับโครงการแคนาดาศึกษา มีลักษณะการให้บริการทางวิชาการในรูปของการจัดการบรรยายพิเศษ การอภิปราย การสัมมนา และการจัดการประชุมหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักวิชาการและอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนักวิชาการไทยและต่างประเทศ รวมตลอดถึงการจัดฉายภาพยนตร์ สารคดีเกี่ยวกับประเทศแคนาดาเป็นครั้งคราว โครงการกำหนดจัดการสัมมนาประจำปีในหัวข้อที่อยู่ในความสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับประเทศโลกที่สาม และผลกระทบต่อประเทศไทยปีละหนึ่งครั้ง ส่วนการบรรยายและการอภิปรายนั้น

โครงการ กำหนดจัดเป็นประจำต่อเนื่องกันไปทุกกระยะ 2 เดือน โดยผู้บรรยายในระยะแรกจะเป็นอาจารย์ชาวแคนาดาที่เดินทางมาเยือนประเทศไทย หรืออาจารย์ไทยที่สนใจศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบระหว่างสองประเทศในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการปูพื้นฐานความรู้ที่จะเป็นรากฐานสำหรับการค้นคว้าวิจัยในระดับสูงต่อไป

#### 4.3 การผลิตผลงานวิจัยและ เอกสารวิชาการ (Publications)

โครงการอเมริกาศึกษาและแคนาดาศึกษา ผลิตผลงานพิมพ์ในลักษณะ เอกสารทางวิชาการและรายงานข้อมูลพื้นฐาน เพื่อตอบสนองประเด็นปัญหาเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งในเรื่องอเมริกาศึกษาและในเรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-สหรัฐฯ และไทย-แคนาดา ดังนี้

##### ภาษาไทย

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญแคนาดา โดย พิชัยศักดิ์ ทรายางกูร 2525
2. บทบาทแคนาดาในปัญหาเหนือใต้  
โดย ดร.ธีระ นุชเปี่ยม และ ปราณี ทิพย์รัตน์ 2527
3. ความสัมพันธ์ไทย-สหรัฐฯ : จากความร่วมมือทางการเมือง  
สู่ความขัดแย้งทางการค้า โดย ดร.วิบูลพงศ์ พูนประสิทธิ์ 2527
4. การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา  
โดย ดร.วิบูลพงศ์ พูนประสิทธิ์ 2527
5. มองแคนาดา โดย รศ.ประทุมพร วัชรเสถียร บรรณาธิการ 2532
6. มาตรา 301 กับ บุหรี่อเมริกันในประเทศไทย  
โดย อนุสรี ทับสุวรรณ และคณะ 2532
7. ภูมิหลังและผลของมาตรา 301 โดย กานดาภา สุนทรเวช และคณะ 2532

8. ปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ไทยกับสหรัฐอเมริกา

โดย ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ

9. ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกาและแคนาดา

โดย มั่นสวี่ ภารการและคณะ 2533

10. ความร่วมมือครั้งใหม่ทางการค้าและ เศรษฐกิจใน เอเชีย-แปซิฟิก

โดย จลาจันทร์ พันภักดี คณะรัฐศาสตร์ 2534

11. วิวัฒนาการ การใช้มาตรการกีดกันระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่ 2  
กับระบบการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร เป็นการทั่วไปของสหรัฐ

โดย กานดา สุนทรเวช 2534

12. ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1990

โดย จิตรัตน์ ชาติสุทธิกุล 2537

13. การปรับความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและ เวียดนามในยุคสงครามเย็น

โดย พินท์สุดา ชัยนาม 2537

14. ทรัพย์สินทางปัญญา : ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

โดย เกียรติพงศ์ เรืองสุวรรณ 2537

ภาษาอังกฤษ

- |                                |                     |
|--------------------------------|---------------------|
| 1. A Century and Half of Thai- | Wiwat Mungkandi and |
| American Relations             | William Warren 1982 |
| 2. Thai-American Relations in  | Hans H. Indorf 1982 |
| Contemporary Affairs           | (editors)           |

3. Thailand and Canada : Wiwat Mangkandi and  
Twenty Five Years of Relations Theera Nuchpian 1986  
1961-1981
4. Three Decades of Thai-Canadian Theera Nuchpian  
Relations : Growing Cooperation et al. 1990  
in the Pacific Context
5. Canada As a Pacific Rim Country :  
A Canadian Viewpoint Marilyn Walker 1990
6. Thai-Canadian Bilateral Relations : Marilyn Walker 1990  
An Overview
7. Canada-Vietnam Relations in Tanyatip Sripana  
the 1990s (upcoming)
8. The Role of Cida in Thai Development Theera Nuchpian